AD RATIONES DECEM EDMVNDI CAMPIANI IESVITÆ,

QVIBVS FRETVS CERTAMEN Anglicanæ ecclesiæ ministris obtulit in causa fidei, Responsio Guilielmi Whitakeri, Theologiæ in Academia Cantabrigiensi professoris Regij.

Luc. 7. 35.

Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

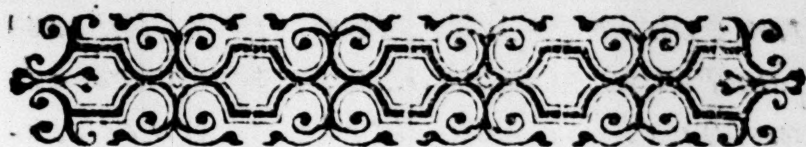

LONDINI.

Excudebat Thomas Vautrollerius, impensis Thomæ Chardi.

1581.

MVNIFICENTIA
REGIA. 1715.
GEORGIVS D.G. MAG. BR. FR. ET HIB. REX F.D.

NOBILISSIMO ATQVE HONORATISSIMO VIRO GVILIELMO CECILIO, summo Angliæ Thesaurario, & Academiæ Cantabrigiensis Cancellario præstantissimo.

PRODIIT diebus hisce proximis Edmundi Campiani quidam libellus, in quo erant rationes decem, quibus ille fretus tantos sibi spiritus sumpserat, vt apertum ecclesiæ, religioniq́; nostræ bellum singulari cõfidentia indixerit. Postquam enim anno superiore ex Italia, atq; è complexu Romani Pontificis in Angliam, vt ipse ait, iussus à Patre, vt ego iudico, sua voluntate inductus rediisset, statim literas quasdam diuulgauit incredibilis audaciæ amentiæq́; plenas, in quibus erat scriptum venisse quendam nouum Iesui-

tam, virum profectò admirabilem, qui causam Pontificiam defenderet, atque omnes aduersarios, si qui auderent in certamen descendere, prouocaret. Res inaudita, & valde mira, post tam multos annos, in quibus Pontifex non modò ex hac Insula cum summa contumelia eiectus, sed è plurimis Christiani nominis regnis atque rebusp. tanquam hostis fidei teterrimus, ipseq; Antichristus extrusus ac profligatus fuisset, quenquam vnum extitisse, & iuuenem, & in Theologia tyronem, & non magnopere eruditum, & nobis omnibus præclarè notum, qui tãtum scientiæ auderet profiteri, quantum in omni Pontificio regno minimè reperitur. Exceptus est Campianus à duobus doctissimis viris Guilielmo Charco, & Meriditho Hanmero, qui Scripti illius vanissimi sic neruos inciderunt, spiritus fregerunt, authoritatem fidemq; minuerunt, vt iam & Campianus iacêre, & illæ terribiles minæ, quas proiecerat, in fumum abÿsse viderentur. Vbi causam frigêre sensit Campianus, nec quæ voluit, ex animi sententia euenire, nouum libellum, quem secum attulerat, cuiúsque emittendi tempus & occasionem captauerat, Oxonÿ in Comitÿs,

tijs, quibus ipse dicitur veste mutata interfuisse, in vicis angulisq́ sparsit: quem & scriptum eleganter Latinè, & Academicis προσπεφωνημένον multi auidè legerunt, & nunc iterum omnes in ore Campianum habuerunt. Hunc mihi libellum Archiepiscopus Cantuariensis, Dominus meus singularis, Calendis Sextilibus primus ostendit, authorq́ fuit, vt illum ego refutarem, quia & erat scriptus ad Academicos, & ego pro nostris ei respondere videbar debuisse. Inuitus feci vt id in me reciperem, quandoquidem publica professione satis occupatus, nouas & mihi non necessarias molestias accersere minimè cupiebam. Tamen & tanti viri authoritate, & ipsius rei consideratione commotus, annui, atque hunc in me laborem suscepi. Huc verò accessit, vt deinde literæ ab Episcopo Londinensi ad nostram Academiam venerint, quibus eadem mihi prouincia imposita fuit. Itaque non recusaui, quandoquidem ita necesse fuit, cum nostro Campiano scriptis confligere, etsi id me tempore alieno, meisque maximis negotijs facturum perspexi. Nihil verò me magis à scribendo deterruit, quàm aduersariorum importuna petulantia, qui iam

non argumentis & syllogismis, sed conuiciys perpetuis calumnysq́ pugnant, & id magis contendunt, vt optimi cuiusque famam lædere, quàm causam ipsam vincere videantur. Sic enim nunc instituunt, vt qui nobis confidentissimè possunt & procacissimè maledicere, iy scriptores summi, & causæ Pontificiæ patroni præstantissimi habeantur: & quasi secum planè statuissent, quod Ephesiorum lege cautum fuit, μηδεὶς ἡμέων ὀνήϊστος ἔστω, ita à nullo iniquissimæ rationis genere abstinent, & libros scribunt, quemadmodum de numis dici solet, postremos quosque deterrimos. Cum hoc viderem eorum institutum, qui se nostros in causa aduersarios profitentur, fateor me, qui semper ab hoc more penitus, abhorrui, dolentiùs in hanc arenam descendisse. Quanquam vtcunque fuerint aduersary nostri iniqui atque importuni, tamen spero innocentiæ contra calumniam perpetuò paratam fore defensionem. Luthero, Caluino, Bezæ, & nobis vniuersis conuicia facere poterunt, veritatem Euangelicam firmissimis fundamentis constitutam euertere nunquam poterunt. Si verò vellem Campiani exemplum imitari, vt quemadmodum ille

ex

ex nostris nonnullis dicta quaedam collegit, è quibus inuidiam causae conflaret, sic ego Legendas illas preciosas & Portiforium, & Ius pontificium, & Doctores Scholasticos, & Scriptores recentes, Eccium, Pighium, Andradium, Hosium, Lindanum, reliquosq; euoluerem, & quicquid in his scriptum est absurdissimè, in cumulum congererem, equidem materiae tantum compararem, quantum naues sexcentas onerarias compleret. Sed malo missis diuerticulis, quae palàm aduersarij quaerunt, rem ipsam vrgere, & premere argumenta, in quibus causae ipsa anima consistit. Itaque Campianum volui suis vestigijs persequi, digressiones raras adhibere. Peto autem à Campiano, vt posthac maiorem modestiam afferat, & quod instituit, argumentis Dialecticis concludat, vagas atq; alienas excursiones, & contumeliosam illam in certas personas acerbitatem mittat. Ita enim & causae suae meliùs consulet, & id efficiet, quod Theologū, quod Iesuitam, quod Campianum magis deceat. Hanc verò cōcertationem cum Campiano meam, breui hoc libro explicatam tibi, illustrissime CICILI, trado, quam vt bonam in partem accipias, te vehementer

oro. Mihi quidem necessarium fuit ut hanc pro nostris Academicis responsionem tibi afferrem, nostroq; Cancellario fidei illius ac religionis, quam tua Catabrigiensis Academia profitetur, quamq; aduersarius literis missis tentauit, atque ad defectionem inuitauit, redderem rationem. Dominum obtestor, ut te principi, reip. nostræq; Academiæ quam diutißime conseruet incolumem. Vale: Cantabrigiæ, è Collegio Sanctæ Trinitatis. Pridie Idus Septemb. 1581.

Amplitudinis tuæ studiosissimus
GVIL. VVHITAKERVS.

RESPONSIO AD EPISTOLAM *Campiani ſcriptam Academicis Oxonij & Cantabrigiæ florentibus.*

Nno præterito factum eſſe ſcribis, *vt ex inſtituto vitæ tuę iuſſus in hanc Inſulã remeares.* Nũ ſpõte tua ac voluntate cõmotus, an vitæ ſectæq; Ieſuiticæ inſtituto & quadam neceſsitate extruſus in Angliam, e qua iam olim exceſſeras, remigraris, non quæram Campiane, nec quicquam ad rei ſummã intereſt. Id tibi multò fuit ſplendidius, atq; illi perſonæ, quam tecum retuliſti, aptius, vt non obſcurè furtimq; irrepere, ſed cum mandatis redire videreris. Sed quis ille eſt, qui te potuit legatum in terram alienam mittere, aut quæ tibi parendi neceſsitas fuit, vt iuſſus ab eo, qui iubendi nullam habuit authoritatẽ, eò proficiſcereris, quò minimè velles? Si miles ille Hiſpanus viueret, qui nouam hanc Ieſuitarum familiam inſtituit, tibique mandaret vt in patria tecta faces ardentes inijceres, num obtemperares? Id nunquam, inquies, iuberet. At tam ille & hoc iubere potuit, & tu pręſtare debuiſti, quàm id, cuius te cauſa veniſſe tûte profiteris. Vtrum enim leuius exiſtimemus domos inflammare, quàm ciuium animos a religione vera auertere, pacem Reipublicæ perturbare, ſubditos a principe alienare; omnia miſcere: quod vt faceres veniſti, tibique vitę tuę inſtitutum impoſuit? Sed iſtam legationem quemadmodum obieris, audiamus. *Vbi*, inquis, *in Angliam interiorem penetraſſem, nihil vidi familiarius, quàm inuſitata ſupplicia.* Quænam verò Campiane? Siccine ſtatim mitiſsimo Sereniſsimæ Elizabethæ imperio nonnullam crudelitatis infamiam inurere voluiſti, vt regnante Elizabetha, qua nihil vnquam vidit Anglia clementius, te nihil hic vidiſſe familiarius, quàm inuſitata ſupplicia, confirmares? At quod nouum ſupplicij genus in Anglia vidiſti, ex quo in Angliam immigraſti? aut quẽ omnino potes vnum nominare, non modò ex quo ipſe veneris, ſed hiſce iam viginti tribus annis, quibus Optima Elizabetha reipublicæ

*

cla[illegible]

clauum tenuit, propter religionem capite cōdemnatum, & morte affectum? Sumptum eſt quidem de paucis hominibus ſupplicium, quos tecum de religione ſenſiſſe fateor: at iſti non religionis ipſius cauſa damnati, ſed læſæ maieſtatis rei & publico iudicio conuicti perierunt. Suſpenſus eſt ſuperioribus diebus ſacrificus quidam, nomine Euerardus, e ſeminario Remenſi in Angliam emiſſus. Is etſi fuit multarum legum laqueis irretitus, tamen ſaluus eſſe potuit, niſi palàm pro tribunali ea dixiſſet, quę nimis tetra atq; infanda erant, nec ferri in libera ciuitate potuerunt. Nam & ſe pontificis ſeruum ac ſubditum profeſſus eſt, idemque etiam in Anglia, & pontificem eccleſię Anglicanę, non minus, quàm Romanę, Caput eſſe affirmauit, & exiſtimare ſe dixit pontificem non erraſſe, quando Elizabetham reginam *hæreticam, & hæreticorum fautricem* appellauit, eamque *regni iure priuatam eſſe* pronunciauit. Hac confeſsione conuictus eſt & damnatus Euerardus: qui poſt in carcere clarè atque affirmatè aſſeuerauit, aſtantibus atque audientibus ſedecim honeſtiſsimis viris, *Proditionem in principe non eſſe peccatum in Deum*. Et tamē nō nouo atque inuſitatō ſupplicio affectus eſt, ſed eo, quo proditores apud nos necantur. Sed tu quis es, & quā religionē profiteris, qui nobis audes crudelitatem exprobrare? Audi Campiane, & nega ſi potes: Noſtri plures vno iudicio, vno die, vno incendio a vobis non ita pridem conſumpti ſunt, quàm tu mihi potes hoc omni fęliciſsimo Elizabethę regno veſtros diuerſis temporibus ac ſuppliciis propter pōtificis cauſam interfectos numerare. Repete, Campiane, ſuperiorum temporum ſęuitiam ſingularem, exquiſita ſupplicia, crebra martyria: ſi quis in te reliquus ſit humanitatis ſenſus, & vos nimium fuiſſe crudeles, & nobis cauſam eſſe datam, vt multo eſſemus, quàm fuimus, aſperiores, atque aliquam vobis gratiam referremus, fatearis eſt neceſſe. Quę enim vnquàm tanta fuit hominum carnificina, quantam vobis dominantibus & vidimus, & adhuc recente memoria tenemus? Cui generi, cui ætati hominū pepercistis, quos nō immaniſsimè trucidaſtis, doctos, indoctos viros, fęminas, ſenes, adoleſcentes, pueros, virgines, cōiuges, laicos, presbyteros, Epiſcopos, Archiepiſcopos? Virgis Martyres cecidiſtis, linguas e faucibus euulſiſtis, tędis ardētibus manus aduſſiſtis, torſiſtis, cruciaſtis, ſuſpendiſtis, ſecuri percuſsiſtis, viuos cremauiſtis, & lenta flamma torruiſtis,

infantem

infantem e matris vtero deflaetem mucronibus excepistis; atq; in ignem reiecistis, denique quicquid inaudita crudelitas potuit excogitare, in eos statuistis. Nec tantum in viuos crudeles extitistis, sed eò etiam immanitas progressa vestra est, vt sanctorũ corpora e sepulchris effoderetis, diem mortuis diceretis, accusaretis, capitis cõdemnaretis, exureretis, & illos veteres tyrannos furore ac feritate vinceretis. Quod potes nostrûm simile factum commemorare? aut quis apud nos morte mulctatus fuit, quem quisquam bonus non tam morte, quàm vita digniorem iudicaret? Quare vestram, Campiane, agnosce, non nostram accusa crudelitatem, quę si fuisset aliqua, non tu tam facilè ad nos, iussus necne, remeasses. Verùm perge nobis, quid deinceps egeris, explicare. *Ne prius fortè, ais, corriperer, quàm auditus a quopiam fuissem, scripto protinus mandatu consilium meum, qui venissem, quid quęrerem, quod belliu, & quibus indicere cogitarem.* Ergo vt nobis bellum indiceres venisti. Sed nec qui te misit, legitimus ac iustus hostis fuit, nec tu munere perfunctus es iure, seculi. Cum primum enim pedem in Angliam posuisti, temere in latebras abdidisti, nec tui nobis potestatem fecisti. In quo quàm prǽclarè ijs mandatis, quę attulisti, satisfeceris, ipse videris. Hęc quidem tua belli denunciatio, tam ineptè timideq; facta, nec tibi honesta, nec patri tuo gloriosa fuit. *Autographon*, inquis, *apud me habui, vt mecu si caperer, caperetur. Exemplu eius apud amicum deposui quod me quidem nesciente plurimis communicatu est.* Quàm ista vera sint, quę narras alij iudicent: mihi quidem prorsus incredibilia videntur. Si enim venisti, quemadmodũ ipse affirmas vt bellũ nobis indiceres, illas literas, quibus bellũ nobis indicitur, te inuito & nesciente diuulgatas esse censeamus? Tum sic eæ perscriptę literę sunt, quas tui longè lateq; sparserũt, vt hostem nõ aduentantem, sed iam pręsentẽ ac nostro capiti imminentem indicarent: vt cum ego illam splendidam ac mirificam denunciationem tuã accepissem, quin te breui in media Academia vel Oxoniensi, vel nostra conspicerem, minimè dubitarem. Et quorsum consilium tuum scripto mãdares, nisi edere cogitares? *vt mecum, inquis si caperer, caperetur.* Quid hoc rei est, Campiane? Vt latéres ac fugeres, an vt pugnares venisti? Nullam in verbis fidem, nullam in fabula verisimilitudinẽ video, memoriam & acumen tuũ desidero. *Responderunt*, ais, *postulatis meis Hannerus & Charcus.* Et quidem hi duo, quos

nominas, prestantes viri tuam illã vanissimã & audaciç intolerandç plenissimam schedulã sic acceperunt, quemadmodum ea merita fuerat, teq; Iesuitice ac iuueniliter exultantẽ pręclarè mollierunt. Cur autẽ illam cõcertationem omisisti, & doctissimo Charco nihil iamdudum respondisti? Vno scilicet verbo quicquid illi attulerunt, diluis, *Otiose omnia.* Facilis & Campiano digna responsio. Quamobrem tandem? *Nullum enim*, inquis, *responsum prater vnum honestè dabunt, quod nunquam dabunt, Conditiones amplectimur, Regina spondet, aduola.* Ineptus es, qui hoc ab illis responsum expectes, qui prestare nõ possent, si, quod petis, promitterẽt. Quanquã id tibi velim persuadeas, Campiane, hanc conditionem, si data esset, tam nobis gratam futurã, quã tu tibi fore simulas. Si id augustissima Regina, proceresq; sapientissimi commodum & publicç paci consentaneum iudicarent, vt palàm de religione disputaretur, an tu censes aduersarios tibi defuturos, aut te victoria sine sudore & sanguine potiturum? Non ego cum Charco, non cum Hanmero, non cum alijs infinitis sum conferendus, qui vel student in Academijs, vel ecclesijs præsunt: tamen indignum me censeam, qui viuam, si tecum duello congredi metuam. Si enim is tu es Campianus, quem superiore hebdomada in maxima hominum frequentia dicentem, quæ poteras, & disputantem audiuimus, causam video nullam, cur te nostrũm quisquã in causa aduersarium reformidet. Nam qualem, obsecro, te nobis eo die præbuisti? Actum est tecum a nostris de quibusdam partibus libelli tui, de quo credibile erat facilè te posse respondere: ne tibi factam iniuriam conqueri posses, si quid noui proponeretur. Et quando initiò statim Lutherum acerbissimè exagitas, cumq; desperatione quadam impulsum esse scribis, vt epistolam Iacobi, *tumidam, aridam, contentiosam, stramineã* appellaret: adductus liber est, in quo ista ab illo scripta esse fingis, & tu iussus es, vt locum ostenderes. Vbi te deprehensum sensisti, & tamen calumniæ crimen depellere voluisti, excogitasti quiddam, quod velim ab omnibus animaduerti. Præfationem illam purgatam esse dixisti, quam tamen satis constat nullo vnquam verbo mutatam esse. Ad extremum id respondisti, quod risum omnibus commouit, & fuit certè vehemẽter ridiculum, missurũ te ad Cæsarem, & Ducem Bauariæ, qui hæc a Luthero scripta esse Principi nostræ renuntiaret. Sed tamen alio in libro

bro aliquid nactus es, in quo nonnihil exultabas. Scribit enim Lutherus de Captiuit. Babyl. multos probabiliter asserere hanc epistolam *non esse Apostoli Iacobi, nec Apostolico Spiritu dignam*. Hoc tu blasphemum admodum esse clamabas. Responsum tibi est, id non Lutherum ipsum affirmare, sed dicere hoc ab alijs probabiliter affirmari. Nihilne inter hæc censes interesse? Tamen instabas, & blasphemiam percrepabas. Eusebius allatus est, qui hanc epistolam *Adulterinam & Spuriam* diserte nominauit. Huic nihil respondere potuisti. Tum vt blasphemum fuisse Lutherum ratione euinceres, a nostris quæsiuisti, quid illi de hac epistola sentirent. Respondent clarissimè, se & hanc Iacobi epistolam, & cæteras omnes epistolas ac libros, qui soliti sunt in nouo Testamēto numerari, pro Canonicis habere, atque ita ecclesias nostras de illis iudicare. Hinc tu concludere voluisti blasphemum fuisse Lutherum, qui probabiliter de huius epistolæ authoritate dubitatum esse scripsit. Huic argumento a nostris reclamatum est, id non consequi, etiamsi nos de hac epistola persuasi sumus, tamen, si quis nonnihil dubitet, esse blasphemum. Atque hoc in loco tu planè succubuisti, & cum te duobus vti argumētis velle diceres, nullum attulisti. Transitum deinde est ad vetus Testamentum, de cuius syncero Canone multos libros a nobis repentè dispunctos esse criminaris. Productum est Antiquitatis testimonium, ex quo constabat illos libros non esse Canonicos. Antiquis patribus & Synodis recentes anteposuisti, quod tamen omnino contrà oportuit: Hieronymo Augustinum obiecisti, quos a te conciliari æquius fuit. Hos libros Augustinus Canonicos esse dicit, negat Hieronymus, & negat disertè, planè, categoricè. De Augustino responsum a nostris est, vocabulum illud, *Canonicus*, æquiuocum esse. Id & Augustini ipsius, & Caietani Cardinalis verbis demonstratum est. Augustinum elusistis, Caietano cōuicium etiam singulare fecistis: Cardinalem hunc, quando scribere commentarios in scripturas cœpit, gratiam omnem & venustatem amisisse. Tandem in Gratiano ipse coactus es, Campiane, huius vocis Homonymiam non sine rubore agnoscere. Cum autem illa vetustatis testimonia tibi ignota esse non possent, mirari se nostri dixerunt, quod tu scripseris, hos libros a nobis esse *repente* præcisos. Nam hoc verbum nimis a te profectò imperitè atque inconside-

ratè positum est. Testibus & antiquis, & medijs abundamus qui nos isto nouitatis crimine facile liberabunt. Origenē, atq; Eusebium prætermitto. Cyprianus, siue quisquis ille sunt, qui Symboli expositionem scripsit, quam legimus apud Cyprianū, postquā libros Canonicos veteris, nouiq; Testamenti numerasset, subiungit. *Hæc sunt quæ patres intra Canonem concluserunt, ex quibus fidei nostræ assertiones constare voluerunt. Sciendum tamen est, quod & alij libri sunt, qui non Canonici, sed Ecclesiastici a maioribus appellati sunt, vt est Sapientia, quæ dicitur Salomonis, & alia sapientia, quæ dicitur Sirach: eiusdem ordinis est & libellus Tobiæ, & Iudith, & Machabæorum libri.* Huic alterum adiungam ætatis recentioris, & tamen annis quadringentis nostra antiquioris, Hugonē de sancto Victore, virū valde doctum, & suo tempore clarissimū. Quid ille hac de re scripserit si non legisti, lege: si legisti, recole. Vbi libros veteris Testamēti Canonicos nominatim percensuisset, sic in extremo scribit: *Sunt præterea in veteri Testamento alij quidā libri, qui leguntur quidem, sed in corpore textus, vel in canone authoritatis non scribuntur. Vt est liber Tobiæ, & Iudith, & Maccabeorum, & qui inscribitur liber sapientiæ Salomonis, & Ecclesiasticus.* Alios omitto, quos potui commemorare plurimos omnium fere ætatū, ex quibus ecclesiæ perpetuū de libris istis iudiciū cognosci potest. Quæ cū ita sint, té ne oportuit, Campiane, tā iniquum esse, vt hos libros esse a nobis repente de Canone dispunctos audacter affirmares? aut te quisquā tā pueriliter nugantē pertimescat? Noli nimium ingenio tuo delectari, nec illis dotibus, quas tibi vel natura tribuit, vel industria attulit, ad falsitatem defendendam & illud Antichristi regnū sustentandum abuti: inspice in mentem tuam, vt te penitus cognoscas: & spiritus illos, quos tibi vanissima secta afflauit, depone: mitte fabulas, excute illam leuitatem Iesuiticā, atq; vt Hieronymo suadet Augustinus, *arripe seueritatē Christianā, & cane palinodiam.* Non enim errorem reuocare, sed persistere in errore inhonestum est. Verùm nunc ad tuam præfationē redeamus. *Tibi, inquis, supererat rationem facti tui nobis vt probares: & capita rerum, quæ tibi tantum fidentiæ pepererunt, ostenderes.* Nos verò, Campiane, causam fuisse nullam perspicimus, quamobrem vel de te tantū promitteres, vel istis capitibus, quibus nihil futilius commemorari potuit, cōfideres. Capita enim hæc decem tua, quę tibi tantā cōfidentiam attulerunt, decem sunt splendida mendacia, quibus si confidis,

Cyprian in Expo. Symbol.

Hugo de Sancto Victore, in prologo prim. lib. de sacram. cap. 7.

dis, illis Hierosolymitanis multò deploratior es, quos Hieremias reprehendit: *Nolite confidere rebus falsis, dicentes, Templum Iehouæ, Templum Iehouæ*. Et quæ tua alia cantilena est, quàm vel hæc, vel hac longè amentior, atq; desperatior? Tamē ais satis te valentē esse, *qui audeas in solem meridie intuere*. Quantum tu valeas, omnes intelligent. Tam certe potes diem in noctem conuertere, aut solem de cœlo detrahere, quā hæc tua defendere, Campiane. Iactationes istæ pollicitationesq; inusitatæ, quibus vti soles, non animum solida doctrina cumulatum, sed aura leuissima turgentem & inflatum ostēdunt. Inanitatem dolia acutissimè resonat. Cuius enim insolentiæ est, quod subiungis de *hypothesi Rosciana*? quasi id non minus liquido constet vera esse, quæ tu defendis, quàm fieri non posse, vt quisquam biduo septingenta millia passuum decurrat. Pudet vanitatis, iactātiæ, arrogantiæ. Tune audes id promittere, vt ita perspicuum planumq; facias errare amplissimas ac nobilissimas Christiani orbis ecclesias, quàm neminem biduo millia passuum septingenta posse ambulare? Si potes orbem terrarum triduo peragrare & circumire Campiane, si solem anteuertere, si digito cœlum attingere, si stellas numerare, si mare absorbere potes hanc causam, cui te totum addixisti, veram demonstrare. Sin illa sunt maiora viribus tuis, hoc tu nunquā præstabis, vt te vel omnes adiuuent Iesuitæ. Quod autē nos rogas, vt salui esse velimus, voluntatem studiumq; erga nostram salutē tuum in bonam partem accepimus. Et quidē in hanc curam diligenter incumbimus, vt veram salutem consequamur: cuius cum vnica sit adipiscendæ ratio, eaq; in scripturis manifesta, te vicissim obsecramus vt humanis inuentis diffidas, eaque Papistarum innumerabilia commēta mittas, in quibus iam aliquot annis hæsisti, atq; in illa nobiscum salutem æternā incumbas, quam scriptura Christianis hominibus ac vitæ sempiternę studiosis proponit. Quid enim attinet salutem exoptare, & in ea quærenda misere aberrare? Quare te quęsumus atque obtestamur, Campiane, vt velis ex illis tuis salebris, mortisq; erroribus in planam rectamq; viam reuerti. Quousq; enim esse vis Iesuita, saluus esse nec potes, nec vis quidē. Hic te breuiorem esse dicis, *quod nos reliquo sermone alloqueris*. Itaque te nunc loquentem audiamus.

Hierem. 7. 4.

Rationvm Capita.

RATIONES OBLATI CERTAMINIS REDDITAE ACADEMICIS ANGLIÆ.

Edmundus Campianus.

Prima Ratio. SACRAE LITERAE.

*VM multa sunt, quæ aduersariorum diffidentiam in causa loquuntur: tum nihil æqué, atq; sanctorum Maiestas Bibliorum fœdissimè * violata. Etenim qui, posteaquam reliquorum testium voces & suffragia contempserunt, eò sunt redacti nihilo seciùs vt stare nequeant, nisi diuinis ipsis codicibus vim & manus intulerint. Iјse profectò declarant extremâ fortuna confligere, & rebus iam desperatis ac perditis experiri durissima velle atq; vltima. Manichæis quid causæ fuit, vt Euangelium Mathæi & Acta refigerent Apostolica? Desperatio. His enim voluminibus cruciabantur, & qui Christum negauerant prognatum de virgine, & qui spiritum Christianis tum primò cælitus illapsum finxerant, quùm ipsorum Paracletus, Persa nequissimus, erupisset. Quid Ebionÿs, vt omnes Pauli repudiarent epistolas? Desperatio. His enim suam dignitatem retinentibus, antiquata circumcisio est, quã isti reuocauerant. Quid Luthero, vt epistolam Iacobi * contentiosam, tumidam, aridam, stramineam, flagitiosus apostata nominaret, & indignam spiritu censeret Apostolico? Desperatio. Hoc enim scripto confossus miser atq; diruptus est, cum in * sola fide iustitiam constitueret. Quid Lutheri catu-*

August. li. 28 contra Faust. cap. 2. & de vtil cre. cap. 3

Matt. 1.

Act. 2.

Iren. li. 1. cap. 26.

Praf. in epist. Iacob. vide etiam li. de capti. Babi. & Cent 2. Madg. pag. 58

Iac. 2.

* Falsum. Nulla enim Bibliorum pars à nobis violata est.

* Falsissimum. Lutherus enim hanc epistolam valdè probat, nec vnquam vel contentiosam, vel tumidam vel aridam, vel stramineam vocauit.

* Falsum. Nihil enim hic locus facit contra solius fidei iustitiam.

lis, vt Tobiã, Ecclesiasticum, Machabæos & horũ odio complures alios, eádem calũnia comprehensos, è * *syncero Canone repentè dispungerent? Desperatio. His enim Oraculis disertissimè coarguuntur, quoties de Angelorum patrocinio, quoties de arbitrij libertate, quoties de fidelibus vita defunctis, quoties de diuorum hominum intercessione disputant. Itanè verò? Tantum peruersitatis, tantum audaciæ? Cũ Ecclesiam, Concilia, Cathedras, Patres, Martyres. Imperia, Populos, Leges, Academias, Historias, omnia vetustatis et sanitatis vestigia conculcassent, scripto Dei verbo tantùm controuersias velle dirimere proclamassent, illud ipsum verbum, quod solum restiterat, exsectis è toto corpore tám multis tam bonis, tam speciosis partibus, delumbasse? || Septẽ enim ipsos de veteri Testamento codices, vt minuta dissimulẽ, Caluiniani præciderunt: || Lutherani verò etiam Epistolam Iacobi, & huius inuidia, quinq; alias, de quibus aliquando fuerat & alicubi controuersum. His quoq; libellum Hesteris, & tria penè capita Danielis annumerant nouissimi Geneuenses, quæ quidem Anabaptistæ istorũ condiscipuli iampridem damnauerant atq; deriserant. Quantò modestius Augustinus, qui sacrosanctum catalogum pertexens, non sibi, neque Alphabetum Hebraicum, vt Iudæi, nequè priuatum spiritum, vt Sectarij, pro regula posuit: sed illum Spiritum quo totum corpus Ecclesiæ Christus animat: quæ quidem Ecclesia custos huius depositi, non magistra, quod hæretici cauillantur, thesaurum hunc vniuersum quem Tridentina synodus est amplexa,* * *vetustissimis olim Concilijs publicitùs vendicauit. Idem Augustinus de vna Scripturarum particula speciatim disserens, inducere in animũ non potest, librum Sapientiæ, qui iam tum, Ecclesiæ calculo, temporum serie, priscorum testimonio, insunctione fidelium, vt firmus & Canonicus robur obtinuerat, cuiusquam temeritate vel susurro, extrudi extra canonem oportere. Quid ille*

Marginal notes (left):

* Falsum. hi libri nunquam habiti sunt pro synceris.

* Falsum. Nam Synodus Laodicena sic sacros libros numerat, non vt Tridentina Synodus, sed vt nos numeramus.

Marginal notes (right):

Bibl. Gene.

Tob. 12. Ecclesiast. 15. 1 Mach. 12. 2 Mach. 15.

|| Ij sunt. Baruch. Tobias. Iudith. Sapientia. Ecclesiasti. duo Macha.

|| Ex no test. Epist. Iacobi. Epist. ad Heb. Epist. Iudæ. Epist. 2. Pet. Ep. 2. & 3 Io.

Ita censent Lut. in præf. Magd. cent 1. lib 2. cap. 4. Kem. in exã. Cõ. Tri. Ses. 4 De do Chri. li. 2. ca. 8. Sess. 4. Vide Melch. Can. li. 2. de lo. Theol ca. 9. 10. 11. De Præd. Sanct. ca. 14.

ille nunc diceret, si viueret in terris, & Lutheros Caluinosq; concerneret opifices Bibliorum, qui sua lima politula & elegantula vetus nouumq; Testamentum raserint, neque Sapientiam tantum, sed & alia permulta de Canonicorum librorum ordine segregauerint: vt quicquid ex horum officina non prodierit, illud ab omnibus, phrenetico decreto, tanquam incultum & horridum conspuatur? Ad hoc tam dirum & execrabile perfugium qui descenderint, ij certè, licet in ore suorum asseclarum volitet, Sacerdotia nundinentur, declamitent in concione, ferrum in Catholicos, equuleum, crucemq; consciscant, tamen victi, abiecti, squalidi, prostrati sunt: quandoquidem arreptà virgula censoria, velut arbitri sedentes honorarij, diuinas ipsas tabulas, siquæ ad stomachum non fecissent, obliterant. Ecquis est, vel mediocriter institutus, qui talium cuniculos hostium reformidet? qui hostes, quamprimum in corona vestra, eruditorum hominum, ad eiusmodi veteratorias artes, tanquam ad familiarem dæmonem currerent, non aurium conuitio, sed strepitu pedum exciperentur. Quærerem ab illis, verbi gratia, quo iure corpus Biblicum detruncent atque diripiant. Respondent, non se veras scripturas excindere, sed excernere supposititias. quo iudice? * Spiritu sancto. Hoc enim responsum à Caluino præscribitur, vt Ecclesiæ iudicium, quo spiritus examinantur, subterfugiat. Cur igitur alias alij lancinatis, cum omnes eodem spiritu gloriemini? Caluinianorum spiritus recipit sex epistolas, quæ spiritui non placent Lutherano: freti tamen vterque sancto spiritu. Anabaptistæ, historiam Iobi fabulam appellant, tragicis & comicis legibus intermixtam. Qui sciunt? Spiritu docente. Castalio, mysticum illud Salomonis Canticum, quod, vt paradysum animæ, vt manna reconditum, vt opiparas in Christo delicias catholici admirantur, nihilo pluris, quàm * cantilenam de amicula, & cum pedissequis aulæ colloquium ama-

Inst. lib. 1. cap. 7.

Xist. Sen. lib. 7.

Præf. in Can.

* Spiritum sanctum Campianus iudicem recusat.

* Falsum: Nullum est Castalionis in præfatione verbum eiusmodi.

torium, venereus furcifer, æstimauit. Vnde hausit? à spiritu. In Apocalypsi Ioannis, cuius omnes apices excelsum aliquid & magnificum sonare confirmat Hieronymus, tamen Lutherus & Brentius & Kemnisius quiddam, nescio quid, difficiles Aristarchi desiderant, eò scilicet propendentes vt exauctoretur. quē percontati? spiritum. Quatuor Euangelia scriptore præpostero * *Lutherus inter se committit, & prioribus tribus epistolas Pauli longè præferens, vnicum deinceps Euangelium Ioannis, pulcrum, verum, præcipuum decernit esse nominandum, quippe qui, quod in ipso fuit, libenter etiam Apostolos suarum rixarum socios adscripsisset. quo doctore? spiritu. Quin etiam iste fraterculus non dubitauit* * *Euangelium Lucæ petulanti stylo perstringere, quòd in eo crebrius bona nobis virtutum opera commendentur. quem interrogauit? spiritum. Theodorus Beza verbum illud arcanum ex Lucæ vigesimo secundo capite,* Hic est calix, nouum testamentum in sanguine meo, qui (*calix*) pro vobis fundetur: *ausus est vt corruptum vitiatūque traducere, quòd hæc oratio nullam expositionem nisi* * *de vino calicis conuerso in verum Christi sanguinem patiatur. quis indicauit? spiritus. Denique cum omnia credant suo quisque spiritui, nomen Sancti Spiritus horribili blasphemia mentiuntur. Qui sic agunt, nonné se produnt? nonnè facile refutantur? nonne in consessu talium virorum, quales estis Academici, tenentur, ac minimo negotio constringuntur? Cum his ego timeam pro fide Catholica disputare, qui pessima fide, voces non humanas, sed æthereas, tractauere? Nihil hic dico, quæ vertendo peruerterint, quamuis intollerabilia sint quæ accusē. Gregorio Martino sciētissimo linguarū, collegæ meo, qui doctiùs & pleniùs hoc præstabit, nihil præripio, nec alijs, quibus id laboris esse iā præ manibus intellexi. Facinorosius crimē est ac tetrius, quod nunc persequor: Inuentos esse doctorculos*

Epi. ad Paul. Præf. in Apo.

Præf. in nouū Testamentū

Falsissimum lege responsum

* Falsum. Nihil vnquam Lutherus de Luca petulanter dixit.

Ser. de Thar. & Tubl.

Luc. 22. cap. Ποτήριον. ἐκχυνόμενον.

* Falsum: hanc enim expositionem nullo modo patitur.

culos

culos, qui temulento quodam impetu in cæleſte chirographum inuolarint: idipſum pluribus locis, vt maculatum, vt mancum, vt falſum, vt ſurreptitium condemnarint: eius partes aliquas correxerint, aliquas corroſerint, aliquas euulſerint: Huic, omne propugnaculum quo muniebatur, in Lutheranos ſpiritus, tanquam in valla phātaſmatum pictoſq; parietes commutarint: ne prorſus obmuteſcerent, quum in ſcripturas erroribus ſuis infeſtas impingerent, quas nihilo commodius expedire, quàm ſorbere fauillas aut ſaxa mandere potuiſſent.

Hæc *ergò mihi prima ratio vehemens & iuſta fuit, quæ vbi partes aduerſarias vmbraticas & fractas oſtendiſſet, animum ſanè addidit Chriſtiano, & viro, & in his ſtudijs exercitato, pro ſempiterni Regis diplomate aduerſus reliquias profligatorū hoſtium decertandi.*

Guilielmus Whitakerus.

QVOD tibi ſummam in hac cauſa, quam defendis, alacritatem addidit, & ſpiritus neſcio quos, pluſquam Ieſuiticos attulit, Campiane, vt egreſſus è gurguſtio, in quo iam aliquot annis latuiſti, bellum nobis omnibus indiceres, & fortiſſimum quemque ad certamen euocares, illud in primis fuiſſe dicis, quandoquidem noſtram in cauſa diffidentiam perſpexiſti. Quid ni enim aduerſarios timidos, & tergiuerſantes, & conſiſtere nullo loco audentes, & ſibi diffidentes homo cōfidentiſſimus laceſſeres, atque acri bello inſequereris? Noſtram autem quibus tandem in rebus diffidentiam ſenſiſti? *Multa*, inquis, *ſunt, quæ aduerſariorū diffidentiā loquūtur*. Si quidē au-

dacia tantum posset in religione oppugnanda, quantum in bello gerendo, hostiumque vrbe inuadenda nonnunquam valere solet, vestros illos furiosissimos impetus meritò reformidare deberemus. Quicquid enim iamdudum rabies, furor, immanitas potuit, id totũ in hoc certamine adhibuistis. Sed his telis religio & veritas minimè commouetur, nec se patitur de suo loco deturbari. Et quamquam non tam alacres promptiq; fuimus in causa optima, quàm debuimus, quámque res ipsa postulauit, nec dum vestram aciem profligauimus, quam debellari iamdudũ oportuit, tamen vobis nunquam cessimus, nunquam pedem retulimus, nunquam ex acie aufugimus. Dic enim, Campiane, si potes, & tempora recognosce superiora: num vllam vnquam eruditam concertationem subterfugimus, num certamen recusauimus, num conditiones optionesq; vestras elusimus? at quoties sumus vobiscum palàm & apertè congressi, quoties vestra sophismata centies repetita diluimus, quod scriptum non refutauimus, aut quod genus decertandi respuimus? Nónne tot disputationes Wittembergenses, Ratisbonenses, Augustanæ, Spirenses, Wormatienses, Bernenses, Possiacenæ, Londinenses, Cantabrigienses, Oxonienses testes esse possunt locupletissimæ quo animo, qua doctrina, qua veritate causam religionis nostram propugnauerimus? Quodnam hic vnquam timiditatis diffidentiæq; signum reperire potuisti, aut quod non potiùs veræ, summæq; fiduciæ argu-

mentum

mentum perſpexiſti? Imo hoc veſtrũ totum eſt, quando ad rem pugnamq; acceditur, ſudare, expalleſcere, totis artubus contremiſcere, & diffidẽtiam veſtram prodere & cauſæ improbitatem teſtari. Quare permultum, Campiane, falleris, ſi tibi aliquid in noſtra diffidentia præſidij poſitum eſſe putas. Si enim tuis maioribus, quibuſcum tu nullo modo es conferendus, fortiſſimè ſemper reſtitimus, tibi profectò nunquam cedemus, nec tuum dimicandi genus, quod omnes, quàm ſit puerile, intelligunt, metuemus. Verùm illa, quam obijcis, diffidentia, dic, inquam, qualis ſit, & quàm latè pateat. Nimirum Scripturis diffidimus, *& Sanctam Bibliorum maieſtatem fœdiſſimè violamus.* Magnum hoc quidem eſt, quod dicis, crimen, & certum diffidentiæ argumentum. Qui enim, quã ſusceperunt religionẽ, eam defendere nunquam poſſunt, niſi ſcripturis ipſis manus violentas iniijciant, & codicum diuinorum ſacroſanctam authoritatem infringant, ij peſſimam & perditiſſimam cauſam habeant eſt neceſſe. Itaque concedo tibi deſperationem quandam immaniſſimam in cauſa fuiſſe vt Manichæus vetus Teſtamentum vniuerſum repudiaret, nouum delumbaret: Ebion epiſtolas Pauli omnes reſecaret: idipſum alij etiã hæretici facerẽt. iſtis enim nihil fuit aptius ad illa mõſtra opinionum defendẽda, quàm vt illos Sacræ ſcripturæ libros damnarẽt.

Sed quomodo hæc, Campiane, ad tuam cauſam accommodas? aut quid nos iſtis hæreticis, quos commemoras, ſimile habemus? non eſt

ingenij atque elegantiæ tuę calumniari, & odiosa veterum hæreticorum crimina immeritò nobis infligere. Si Manichæis, si Hebionitis similes sumus, doce: si non sumus, tuam importunā calumniam atque audaciam Dominus vindicabit, nostram integritatem innocentiamq; defendet. Nam qui vnquam honorificentiùs, sanctiùs, augustiùs & senserunt semper de sacris literis & dixerunt, quam nos, qui scripturam omnem θεόπνευστον, tanquam ipsam Dei loquentis vocem suscipimus & veneramur, eam fidei & religionis vnicam magistram facimus, in ea acquiescimus, nihil amplius tanquam necessarium salutis adiumentum postulamus? quæ si a nobis non fuisset accuratiùs & religiosiùs defensa, quàm à vobis, dignitatem iam olim suam amisisset, & tanquam emortua iacuisset. Quid enim his annis maiore negotio & cōtentione fecimus, quàm vt sacrarum literarum maiestatē atq; existimationē, à vobis indignissimè læsam, tueremur? Et tamē tu nos audes Manichæis & Hebionitis comparare, quos in sacros libros inuolasse, & manus impurissimas, sceleréq; plenissimas intulisse cōstat. *Imo*, inquis, *Epistolam Iacobi Lutherus contētiosam, tumidā, aridam, stramineam flagitiosus Apostata nominat, & indignam censet spiritu Apostolico.* Luthero nisi maledixeris, oleam omnem profuderis, operamq; perdideris. Est enim illud esse Iesuitam, qualis tu es, impudenter & audacter cōuitiari, præcipuè Lutherum acerbissimis probris conscindere. Hæc ars vestra, hæc schola

est:

est: hoc suscepistis, hoc vnum agitis. Fœlix ille, quem Dominus eo honore dignatus est, vt homines nequissimos suos haberet inimicos. Virũ enim præstantem esse oportet, quem homines improbi tam capitali odio insectentur. Ἀποστασίαν Luthero obijcis. Vide ne hoc crimen te, Campiane, propiùs attingat. aut enim es Apostata, aut de religione egregiè simulasti. Si verò apostatas deserere sit esse apostatam, fuit certè Lutherus Apostata. Etenim fures, hæreticos, apostatas reliquit, seq; ab illa ecclesia disiunxit, in qua diuturna religionis ἀποστασία, quam futuram Apostolus prędixit, inueterauerat. Qui ergo apostatæ esse nolunt, illam vestram ἀποστασίαν fugere omnino debent. *2 Thess. 2. 3.*

Sed Iacobi epistolam Lutherus parum honorificè appellat. Bene habet, crimen hoc omne Iacobi epistolam attingit. Non Matthæum, non Marcum, non Lucam, non Ioannem, non Paulum, non Petrum Lutherus vel verbo violat, vnã Iacobi epistolam nonnihil exagitat. Num hoc Lutheri duntaxat crimen fuit? num quam omnis antiquitas Iacobi epistolam est amplexa, solus Lutherus repulit ac repudiauit? Nequaquam verò. Nõ enim Luthero ignotum fuit, quid vetus ecclesia de hac epistola senserit, quid iudicarit. Eusebius de illa epistola scribere disertè non dubitauit, ἰστέον ὡς νοθεύεται, id est, *velim id omnes scire, eam epistolam, quæ Iacobo affingitur, esse adulterinam.* Quid scribi potuit apertiùs? at forsan Eusebius nõ placet. Dic verò quamobrem. Ergo *Lib. 2. Cap. 23*

audi Hieronymũ, quem Romanæ ecclesiæ presbyterum fuisse non ignoras. *Epistola Iacobi ab alio quodam sub eius nomine edita asseritur*. Alter spuriam fuisse confirmat, alter existimari scribit non ab Apostolo, sed ab alio aliquo fuisse editam. Quid ergo Luthero succenses, quem vides non repentè & temere de illa epistola cœpisse dubitare, sed in eo veteris ecclesiæ testimonium iudiciumq; sequi? Ex his enim satis constat, primis Ecclesiæ temporibus incertam fuisse dubiamque istius epistolæ fidem atque authoritatem. Verùm, inquies, recepta deinceps fuit: id quod etiam Hieronymus affirmat. Non quæram quo iure recipi posset temporis successione, quæ semel fuit repudiata, vt quam initio fidem minimè haberet, eam tacitis hominũm iudicijs paulatim obtineret. Neque de huius epistolæ authoritate litigabo: sit ea quanta cuiusquam libri esse possit. Eam nos quidem suscipimus, & libris Canonicis annumeramus. Quicquid enim vel Lutherus, vel alius quisquã de hac epistola statuerit, eique nonnihil detraxerit, nostræ tamen ecclesiæ illam libenter amplectuntur, & vel ab Apostolo, vel a viro Apostolico conscriptam esse iudicant, Apostolicam certè in ea doctrinam, spiritumque agnoscunt. Caluinus inquit, *Ego, quia nullam eius repudiandæ satis iustam causam video, libenter eam sine controuersia amplector*. Itaque desine nobis aliorum iudicia asperiora vocesq; obijcere, quibus nos nullo modo constringimur. Quid enim alij de hac epistola

Hieronymus in Catalogo.

Caluin. in argument. in ep. Iacob.

epiſtola ſentiant id noſtrà nihil intereſt, qui nullam eius partem eleuamus, aut ſumma fide priuare cupimus.

At vbi iſta ſcripſit Lutherus, quæ tu nunc cõmemoras? profer nobis locum, vt tuam fidem exploremus. Præfationem ſcilicet quandam deſignas in epiſtolam Iacobi, quam ego nõ admodum multis notam eſſe exiſtimo: nuſquam enim inter ipſa Lutheri opera reperitur. In iſtã tamen præfationem incidi fortè, eamq; integram perlegi, in qua prorſus nihil horũ ineſt, quæ tu commemoras. Facilis coniectura eſt, qualem te ſimus in reliquis habituri, quem ſtatim initio mẽtiri tam inſignitur minimè puduit. Sic illam pręfationem Lutherus orditur, *Epiſtolam hanc S. Iacobi, quamuis reiectam a veteribus, tamen laudo, & pro vtili ac commoda habeo.* Atque in libro de captiuitate Babyl. ſic de iſta epiſtola ſcribit: *Omitto quòd hanc epiſtolam non eſſe Apoſtoli Iacobi, nec Apoſtolico ſpiritu dignam, multi valde probabiliter aſſerant.* Hæc Lutherus de Iacobi epiſtola grauiſſimè ac modeſtiſſimè ſcripſit, quã ille nunquam contentioſam, aut aridam, aut tumidam, aut ſtramineam, vt tu affirmas, appellauit. Quanquam fateor in ea fuiſſe ſententia Lutherum, vt de huius epiſtolæ & authore & argumento magnopere dubitaret. Tuum verò fuit, cuius ſententiã criminaris, eius etiam rationes reuiciſſe. Eraſmus diſertè ſcribit hanc epiſtolam non ſapere Apoſtilicam authoritatem. Paulò mitiùs Lutherus de hac epiſtola, quàm Eraſmus iudicauit.

Vtcumque ſit, habuit in hoc iudicio conſentientem Lutherus primæ & puriſſimæ eccleſiæ antiquitatem: & tamẽ nos dimiſſo Luthero, de hac Iacobi epiſtola non aliter iudicamus, quàm ipſi vos, eique tantum tribuimus, quantum vos tribuendum exiſtimatis. Id tibi noſtro omnium nomine ſpondeo ac promitto, quicquid ex hac epiſtola in tuo hoc certamine, quod nũc ingreſſus es, attuleris, id nos totum libentiſſimè ſuſcepturos, nec illo modo, quo tu ſuſpicaris, eluſuros. Omnia huius epiſtolæ dicta probamus, nulla repudiamus. Nam quod de ſola fide adiungis, miſerum eſt & putidum ſophiſma. Noſtrum illud dogma eſt veriſſimum & ſanctiſſimum, hominẽ
Rom. 3. 24. 28. ſola fide iuſtificari. Id Paulus planiſſimè docet, quanquam ſolius fidei diſertè non meminit. ita Paulum antiqui patres explicant atq; interpre-
Ambroſ. in epiſtolam ad Rom. cap. 3. tãtur. Ambroſius, *Sola fide iuſtificati ſunt, dono Dei.*
Baſilius πίστει μόνῃ τῇ εἰς χριστὸν δεδικαιωμένον: *Sola*
Baſil. de Humilitate. *fide in Chriſtũ iuſtificari.* Nazianzenus, Δικαιοσύνη
καὶ τὸ πιστεῦσαι μόνον *Iuſtitia in ſola fide cõſiſtit.* Quid
Nazianz. περὶ εὐταξίας. alias reliquorũ patrũ ſententias commemorem?
Iacob. 2. 24. Hæc Euãgelica, hæc Apoſtolica doctrina eſt: hãc ſi Iacobus aut angelus cęleſtis improbat, impurus eſt, & ſceleratus, & diris omnibus deuouẽdus. At negat Iacobus hominẽ iuſtificari ex fide tãtùm, & ex operibus iuſtificari affirmat. De fide ficta, mortua, inani, ſimulata loquitur, quam pleriq; iactabant, eaq; ſe iuſtos eſſe falsò ſibi perſuadebant. Hanc fidem Iacobus, quam veriùs cadauer fidei licet appellare, negat ad ſalutem ſatis

per

per ſe eſſe efficacem, & qui iuſtificatur, eum ex operibus iuſtificari oportere docet, id eſt, iuſtum comprobari, declarari, demonſtrari. Fidem enim viuam & fructuoſam eſſe oportet, quam opera neceſſariò conſequantur, vt omnes te vera fide præditum eſſe intelligant & perſpiciant. Ita cum Paulo præclarè cõgruit Iacobus, dum ille a cauſa, hic ab effectis argumentatur. In fide Paulus tanquam in cauſa proxima iuſtitiam ſtatuit, operibus Iacobus hominem iuſtificari ſcribit, hoc eſt, quemque iuſtum ſuis operibus tanquam clariſſimis teſtimonijs agnoſci, dum fidem, quam nemo aſpicere poteſt, opera, quæ ſunt manifeſta, produnt & teſtatam faciunt. Ita vides nihil fuiſſe quamobrem hoc nomine Iacobum Lutherus, aut reprehenderet, aut pertimeſceret. Atque hoc modo Iacobum Paulo cõciliauit Auguſtinus, vt nihil à nobis noui allatum intelligas. *Quapropter* (inquit Auguſtinus) *non ſunt ſibi contrariæ duorum Apoſtolorum ſententiæ, Pauli & Iacobi, cum dicit vnus iuſtificari hominem per fidem ſine operibus: & alius dicit, inanem eſſe fidem ſine operibus, quia ille dicit de operibus, quæ fidem præcedunt, iſte de ijs, quæ fidem ſequuntur, ſicut etiam ipſe Paulus multis locis oſtendit.* Nihil ergo de fidei ſolius iuſtitia, quã à Paulo Lutherus didicit, detrahere Iacobus aut voluit aut debuit: & omnes citiùs Papiſtæ ac Ieſuitæ diſrumpantur, quã illa Lutheri de ſola fide ſententia labefactetur. *Auguſt. quæſt. 83. quæſt. 76.*

A Luthero ad Lutheri *catulos* orationem cõuertis: ſic enim viros omnibus ornamentis præſtantes

ſtantes ipſe canis impuriſſimus appellas: quod quamobrem facias non intelligo, niſi quia illi veſtris epiſcopis & monachis, cæteriſq; tui ſimillimis furibus oblatrare nũquam deſtiterunt. At quid iſti catuli admiſerunt? *Tobiam, Eccleſiaſticum, Maccabæos, atque alios complures libros è Canone repentè diſpunxerunt.* Repentè, inquis, Campiane? ſiccine es in veterum Patrum monimẽtis hoſpes, vt hos libros olim è Canone excluſos neſcias? Ergo Hieronymum inſpice, atque ex illo antiquitatis memoriam repete: *Vt ſcire valeamus* (inquit Hieronymus) *quicquid extra hos eſt, inter Apocrypha eſſe ponendum. Igitur, Sapientia, quæ vulgò Salomonis inſcribitur, & Ieſu filij Syrach liber, & Iudith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in Canone.* Túne potes, Fratercule, hos libros in Canone collocare, quos Hieronymus veteris Eccleſię ſentẽtiam, ipſamq; ſecutus veritatẽ eſſe in Canone negat? Verba ipſa recognoſce, *non ſunt in Canone.* è Canone, inquis, diſpunxerũt. quid ni diſpũgeremus? vt tuo vocabulo vtar: non ſunt enim, inquit Hieronymus, in Canone. Nunquid amplius deſideras? Hieronymo, Epiphanius ſuffragatur. Quando enim quorundam librorum feciſſet mentionem, quos tu à nobis diſpunctos è Canone conquereris, ſic ſcribit, αὗται χρήσιμοι μέν εἰσι καὶ ὠφέλιμοι, ἀλλ' εἰς ἀριθμὸν ῥητῶν οὐκ ἀναφέρονται. διὸ οὐδὲ ἐν τῷ ἀρὼν ἀνετέθησαν, οὔτε ἐν τῇ τῆς διαθήκης κιβωτῷ. Hæc verba ſic Cornarius tranſtulit, *Vtiles hi libri quidem ſunt & commodi, ſed in numerum receptorum non referuntur. Quare neque in*

Hieronymus in prologo Galeato.

Epipha. in lib. de menſur. & ponder.

Aaron

Aaron, neque in Testamenti arca repositi sunt. Sed audi adhuc ex Hieronymo planiora, *Sicut ergo Iudith & Tobiæ & Maccabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter Canonicas scripturas non recipit: ita & hæc duo volumina* (significat Sapientiam, & Ecclesiasticum) *legat ad ædificationem plebis, non ad authoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam.* Si hæc vetustatis testimonia nesciebas Cāpiane, tyro es in ea causa, in qua videri vis admodum veteranus: sin ista intelligebas, nimium es iniquus atque importunus, qui nobis desperationem nescio quam obijcis, quandoquidem eos libros in Canonem Scripturæ non admittimus, quos neque fuisse admissos, nec esse admittendos clamat antiquitas. Enimuerò qui librū Maccabæorū scripsit, eum in quodam vaticinio Danielis, falsum esse Caietanus Cardinalis affirmare nō dubitauit. Spiritus autē sanctus nunquā falli solet in scriptura interpretanda. Nam quòd istis nos Oraculis coargui fingis, quoties de angelorum patrocinio, quoties de arbitrij libertate, quoties de fidelibus vita defunctis, quoties de diuorum hominum intercessione disputamus, priùs doceas oportet, firma ex istis libris argumēta ad dogmatum ecclesiasticorum authoritatē confirmandam sumi posse, quod negat Hieronymus, & tu nunquam poteris euincere, quantumuis omnes ad deliberationem adhibeas Iesuitas, quàm his nos tu coarguas. Vestram hoc quidē miserrimam desperationem arguit, qui quando non potestis fidei

Hieronymus præfa. in lib. Salomon.

Caiet. in cap. 24. Matth.

veſtræ principia è libris Canonicis ſtabilire, ad Apocryphos confugitis, quorum in Eccleſia & fuit,& erit in poſterum perpetuò ambigua fides. Dominus voluntatē verbumq; ſuum literis conſignauit, ſuæq; Eccleſiæ commendauit. eas nos literas ſtudioſiſſimè & ſanctiſſimè colimus, ijs contenti ſumus, earum αὐτάρκειαν defendimus. mittite tandem dubios, obſcuros, Apocryphos libros, atque ex iſtis nobiſcum de religione contendite. Sed veſtra religio extra ſacrarum literarum ripas iamdudum effluxit, atque in ſuperſtitionem quandam multiplicem emanauit. Inde fit vt non tantùm libros Apocryphos, ſed traditiones etiam ἀγράφους vndique conquiſitas Sacris Dei ſcripturis exæquetis, quo nihil audacius atque intolerabilius fieri potuit. Sed quid iſta vobis commemorem, quos minimè puduit humana omnia diuinaque iura iamdudum perfringere? Sic igitur accipe: ſi vel librum vllum, vel libri particulam, quam diuina authoritate conſcriptam & munitam eſſe conſtat, a nobis damnatam aut repudiatam euiceris, non repugno, quo minùs cauſa omni prorſus cecidiſſe videamur. Sin verò ſcripturæ corpus vniuerſum tuemur fideliſſimè,& veros libros à falſis diſiungimus, & Dei cæleſtem veritatem vindicamus atque incorruptam conſeruamus, quid noſtram tu, miſelle fratercule, deſperationem vociferaris,qui ita eſtis ipſi deſperatione proiecti,vt ſalus veſtra omnis in ſacrarum literarum deprauatione atque interitu conſiſtat.

Iam

Iam quod ais istis nos oraculis redargui, quoties *de Angelorum patrocinio, de arbitrij libertate, de fidelibus demortuis, de diuorum hominum intercessione disputamus*, sunt hæc a nobis millies discussa, atque ex veris Dei oraculis accuratissimè iudicata. Angelorum patronicium scriptura nobis proponit, ex qua docemur Deũ angelos suos certis populis, locis, atque hominibus præfecisse. Hoc quidem in genere verum esse minimè dubitamus, eas partes angelis a Domino esse cõmissas, vt hominum salutem tueantur. itaque patrocinium illis quoddam minimè denegamus, ijsque tantum tribuimus, quantum nos Dominus ipse tribuendum esse docuit. Hierarchias vestras gradusq; multiplices angelorum libenter ignoramus, atq; hanc scientiam vobis omnem permittimus, quibus hæc mysteria Dionysius ille patefecit, ἃ μὴ ἑώρακεν (vt Pauli verbis vtar) ἐμβατεύων. Sed aliud tu patrocinium angelorum defendis, eosq; a nobis colendos & inuocandos esse statuis, quod quidem scriptura disertissimè prohibet. Paulus enim θρησκείαν τῶν ἀγγέλων damnat, & Ioannem angelus semel atque iterum ab hoc cultus genere reuocauit, ὅρα μή, *Vide, ne id feceris: tuus sum conseruus, atque vnus ex fratribus tuis: Deum adora*. Illum verò Tobiæ Raphaelem minimè moramur, nec illos septem angelos agnoscimus, quorum ille meminit. Hoc totum a scrituris Canonicis alienum est, quod ab illo Raphaele commemoratur, & superstitionem nescio quam redolet. De loco Ecclesiastici parum labo-

Dan. 10. & 12.
Psal. 91. 11.
Coloss. 2. 18.
Apoc. 19. 10. & 22, 9.
Tob. 12.

ro, nec arbitrij libertatem credam, quantumuis hic centies affirmet, *Coram hominibus esse vitam & mortem.* Hominis enim libertatem peccato amissam esse docet scriptura, docent sancti patres, docet ipsa cuiusq; experientia. Quanquam illa verba de genere humano intelligi possunt, cuiusmodi in Adamo fuerat aliquando. Ita enim antè scripsit, *Ipse a principio cum fecit hominem permisit ipsum consilio ipsius.* Si de primo hominis statu, illaq; integra & incorrupta natura, in qua sumus a Domino conditi, loquatur, veram sententiam exponit: sin vero nūc liberū nobis facit, quales iā natura homines sumus, vel vitā, vel mortem pro nostro arbitratu eligere, nulla huius libri testimonijq; authoritate teneor, quo minùs ab hoc apocrypho dicto ad Dei explorata oracula prouocem. Maccabæorum verò librum hunc tuum minus certè curo, quem Hieronymus, Epiphanius, Athanasius, Cyprianus exploserunt, & ipsa synodus Laodicena repudiauit. deinde quod de sacrificio pro peccatis oblato narratur, id totum suppositititium atque ascititium est. Nam neque apud Iosephum Græcè tale aliquid reperitur, neque in Iosepho Ben Gorion Hebraicè, qui tamen eandem historiam conscripsit, fit vlla illius sacrificij mentio, neq; id Iudæis præceptum aut positum in more fuit, vt sacrificia precesque pro mortuis facerent. Postremò, ea est verborum in Græco exemplari perturbatio, vt integram veramq; sententiam vix elicias. locum ipsum in Græco codice consule: cum si mihi commodè

Ecclesiastic. 15. 16.
Gen. 6. 5.

reddas

reddas, vt aptè ſingula conueniant,ego te Græcè peritiorem fatebor,quàm putaram.Huius ego libri,loci,dicti authoritate aſtringar , vt victimas tecũ votaq; pro mortuis faciã ? Ineptus nimiùm es,Campiane,qui noſtros Academicos iſtis commoueri putes potuiſſe: alia afferas oportet,& firmiora , ſi vis in aures animoſq; noſtros influere. iſta enim veſtra iam dudum faſtidimus, atque reſpuimus. Verùm an hic locus diuorum interceſſionem confirmat , quem tu nobis è Maccabæorum libro profers? Quis hoc præter te dixit vnquam ? Aliud eſt ſacrificia pro mortuis offerre , aliud quod diui pro nobis intercedunt. Nam illud Iudæ de Onia ſomnium ,quod 2 . Macab. 15.legimus,vt ſomnium prętermitto.Sed parum refert mortuorũ ſiue interceſſionẽ, ſiue ſacrificiũ intelligas : vtrũq; eſt tuum: vtrumq; eſt falſum.

Hic nunc clamas vehementiùs, *Itanè verò? tãtum peruerſitatis,tantum audaciæ.* neutrum Campiane:nihil peruerſè,nihil audacter fecimus: & te miror ita eſſe peruerſum atq; audacem , vt quos libros Deus ipſe pro ſuis minimè agnoſcit,quoſque à Canone pia vetuſtas diſiunxit,tu tamen in Canonem inuito Deo , inuitis ſanctis patribus, inuitis ipſis libris horrenda peruerſitate atq; audacia fretus inferas.* *Septem,* inquis, *de veteri Teſtamento codices Caluiniani præciderunt.* Impudens fraterculé,nonne hos eoſdem Hieronymus mille annis ante Caluinum natum præcidit ? Quid Hieronymo dimiſſo litigas cum Caluino, quando ſunt in eadem cauſa ambo? Iterum audi Hie-

* Ij ſunt, Baruch. Tobias. Iudith. Sapientia. Eccleſiaſt. duo Maccab.

ronymū, *Quicquid extra hos est, inter Apocrypha est ponendum*: at hi tui septem libri, quos numeras, quosque à nobis præcisos esse calumniaris, extra illos sunt, quorum Hieronymus meminit: sunt ergo inter Apocrypha ponendi. De plerisque supra respondimus: Baruchum apud Hebræos nec legi nec haberi testatur Hieronymus, & cęteros a Canone reijcit, & scribit ingenuè, *quæ non habentur apud illos, nec sunt de viginti quatuor, seribus procul esse abycieda*. Sed vos Iesuitæ ἀεὶ παῖδες ἐστὲ, quemadmodum Soloni de Gręcis Ægyptius sacerdos respondit. Verùm Esdræ tertium, quartumque librum quamobrem tacuisti? illorū te forsan puduit, vt pote quos somnijs plenos scribit esse Hieronymus, & tamen de his ecclesia vestra singularem solita est habere existimationem. atq; ex istis libris sancti Patres testimonia nonnunquā recitant. Hos tu nunc, Campiane, de Canone repētè dispungis? si relinquēdos in Canone censes, cur Caluinianos non exagitas, à quibus illos de veteri Testamento præcisos esse omnes intelligunt? cur quando libros enumeras sacros de vetere Testamento à Caluinianis resectos, istos pretermittis? aut si isti sunt Apocryphi, quamobrē cęteros esse canonicos existimemus? Iudicium de his libris tuum scire per sanè cupio.

Hierony. præfat. in Ierem.

Hierony. ad Domnion. & Rogatian.

Lutherani verò etiā inquis, epistolā Iacobi, & huius inuidia quinq, alias, de quibus fuerat aliquādo & alicubi cōtrouersum præciderūt. fuisse ergo aliquādo de istis epistolis & alicubi controuersum negare non potes. Ipsa enim lux historię clarissima hanc

Epist. Iacob.
Epist. ad Heb.
Epist. Iudæ.
Epist. 2. Pet.
Epist. 2. & 3. Ioan.

hãc tibi vocem expressit. Sed à quibus est cõtrouersum? nũquid duntaxat ab hęreticis? Ergo Eusebium, Hieronymum hęreticis annumerato, qui suum simul & ecclesię de illis epistolis iudicium retulerũt. Potésne verò docere habitos olim pro hæreticis fuisse primis & puris ecclesiæ temporibus, qui has è Canone epistolas sustulerunt? De Iacobi epistola satis tibi responsum est. neque illam nos, neq; omnino vllam earum repudiamus, quas à Lutheranis præcisas esse criminaris. Hoc crimen nostrum non est, quos tu nosti minimè esse Lutheranos: illis hanc litem intende: nos harum epistolarum testimonia nulla vnquam cauillatione subterfugiemus. Quid potes amplius aut æquius postulare? Iam ergo desine desperationem nobis, nescio quam, & peruersitatem, & audaciam obijcere, tuos libros, quibus in disputando vsurus ipse es, suscipimus, admittimus, probamus: horum iudicio stare volumus, si his nos reuincis, superas.

Quod de Esteræ libello, & tribus penè Danielis capitibus subiungis, calumniæ plenum est. Esteræ libellum in Canone reponimus, quantum Hebraicè diuina authoritate conscriptum est: fragmentum illud, quod vulgò attexi ad sacram Esteræ historiam solet, non possumus tanto honore dignari. illa verò tria capita, Danielis non sunt, de quibus lege, si placet, Hieronymi in Danielem præfationem. ita illa non tantùm ab Anabaptistis, sed ab antiquis etiam Iudæis damnata ac derisa fuisse senties. Sed quid nugaris,

Campiane? nunquid vos horum librorum authoritate niti magnopere soletis? num in his fidei vestræ præsidia sunt collocata? Quid ergo nobis ex istis libris inuidiam conflare conaris, qui vt essent vel maximè Canonici, vestram tamen causam nihil adiuuarent?

Augustini modestiam laudas, *qui sacrosanctum Catalogũ multò rectiùs, quàm vel Iudæi, vel sectarij, pertexuit.* Vellem vos Iesuitæ paulò modestiores essetis, vt Augustino similiores esse possetis. Vestrã enim procacitatẽ ac petulantiam omnes loquuntur & queruntur. At eos libros Augustinus in Canonicis numerauit, de quibus nos aliter existimamus. Equidem hoc non nego. Quid ergo? num Hieronymo contradicit Augustinus? Nam illos libros in numero Canonicorum esse reponendos negat disertè Hieronymus: Augustinus *totum Canonem Scripturarum* percẽsurus, illos assumit atque adiungit. Magna, vt videtur, iudiciorum discrepantia. Quos enim Canonicos esse negat Hieronymus, affirmat Augustinus: vterque vir magnus, & optimè de Ecclesia meritus. Quid ergo respondemus Augustino, quem nobis opponit Campianus? Id nimirum, quod res est. *Apocryphi* enim & *Canonici* vocabulum aliter Hieronymus, aliter Augustinus vsurpauit. Qui libri non sunt Hebraicè conscripti, in Apocryphis Hieronymus relinquit. Augustinus etsi re atque iudicio minimè dissentit, tamen hoc nomen ijs potissimum libris tribuit, qui mẽdacijs fabulisq; pleni erant, quales illo tempore per-

Augustin. de doctrin. Christ. lib. 2. cap. 8.

permulti ferebantur. Ita scribit lib. 15. cap. 23. de Ciuit. Dei: *In Apocryphis etsi inuenitur aliqua veritas, tamen propter multa falsa nulla est Canonica authoritas*. Itaque librum Iudith, & Tobiæ, & Ecclesiasticum, & eiusdem generis reliquos in Canonicis numerat, quia maioris erant fidei atq; integritatis, quàm illæ in triuijs proiectæ sparsæq; fabulæ. Latiùs ergo Augustinus Canonicarum literarum vocabulum sumit, quàm Hieronymus, Apocrypharum restrictiùs: nisi fortè in re tanti momenti dissentire ab Hieronymo Augustinum de industria voluisse existimemus. Et Cardinalis ille Romanus, cuius antè fecimus mētionē, Canonicos hos libros à quibusdam Concilijs atq; Augustino dictos esse scribit, quia morum ex ijs, non doctrinæ regula peti potuit. Quod autē tantopere contendit Augustinus librū Sapiētiæ extrudi extra Canonem nullo modo oportere, id ipse viderit Augustinus. Hunc librum Hieronymus nominatim extrusit, quem vos Iesuitæ Augustino soletis anteponere. Atque ex hoc ipso loco, in quo huius libri authoritatem confirmat Augustinus, satis intelligi potest, vulgò minimè fuisse in Canone receptū. Cum enim testimonium ex illo libro citasset Augustinus, *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius*, reclamatum est a nonnullis fratribus, qui aderant, *non fuisse de libro Canonico adhibitum?* Quod illi quidem minimè fecissent, neque huius dicti argumentum testimoniumq; respuissent, si libri illius authoritas Canonica semper in ecclesia va-

Caiet in fine comment. in histor. veteris Testamen.

De prædest. sanct. cap. 24.

Sap. 4.

luisset. Et tamen fieri non nego potuisse, vt de hoc libro vetustas honorificentiùs senserit, quàm de cæteris Apocryphis. Etenim apud Eusebium animaduerto Melitonem Episcopum Sardēsem in quadam epistola ad Onesimum, in qua sacrorum veteris Testamenti librorum numerum atque ordinem adhibita diligentia collectum describit, hunc librum Canonicis accensuisse, nec quemquam prætérea eorum, quos Apocryphos nominamus, non Tobiam, non Maccabæos, non Iudith, non Ecclesiasticum, non cæteros, pro quibus tantopere dimicatis. tamen ait operam se dedisse vt libros priscos accuratè pernoscere, atque id se penitus didicisse profitetur. μαθὼν ἀκριβῶς τὰ τῆς παλαιᾶς διαθήκης, ὑποτάξας ἔπεμψά σοι. Hinc forsan Augustinus huic libro paulò plus tribuit, nec tamē ex eo constabit Ecclesiæ calculo, vt tu dicis, hunc librum vt firmum & Canonicum robur obtinuisse. Ipso enim teste Augustino non fuit ecclesiæ calculo comprobatus: nec quidem si omnes suos ecclesia calculos contulisset, præbere illi robur potuisset, nisi suum antè propriumq́; robur diuinitus habuisset.

Euseb. lib 4. cap. 26.

Verùm qui tantopere de antiquitate, de ecclesiæ calculo, de Concilijs gloriaris, quid tandem Concilio Laodicensi responsurus es, in quo libros, qui sint extra Canonem, legere prohibemur, eosq́; solos legere iubemur, qui Canonici sint Veteris & noui Testamenti? At quinam illi sunt? Num ij omnes, quos Synodus Tridentina in Catalogum retulit? Minimè verò: Sed quos eccle-

Concil. Laodic. can. 59.

ecclesiæ nostræ pro Canonicis sunt amplexæ. Si huius Synodi sentẽtiæ stabis Campiane, nec Sapientiæ liber, nec cæterorum quisquam locum in Canonicis Scripturis inueniet. Iam ergo quid Augustinus diceret, si reuiuisceret, non admodum soliciti sumus. contra nos certè nihil hoc nomine potuit dicere, & si quid fuisset dicturus, patribus Laodicenis dixisset, quorum hoc de libris Canonicis decretum viderat, aut videre saltem poterat.

Iam illa tua quæ sequuntur stomachi plena sunt, inania rationis. *Dirum hoc & execrabile perfugium* appellas. Tu nos Campiane, ex isto, si potes, exclude perfugio. ita video vndiq; esse tutũ ac munitum, vt tuos omnes impetus facilè perferat, ac retundat. *Etsi*, inquis, *in ore volitent suorum assectarum. Sacerdotia nundinentur, declamitent in concione, ferrum in Catholicos, equuleum, crucemq́ consciscant, tamen victi, abiecti, squalidi, prostrati sunt.* Imó verò, Fratercule, hactenus Dei beneficio erecti cõstitimus, nec fusi vnquam fuimus à vobis, quorum nos multos exercitus iamdudum Diuina gratia subnixi disiecimus, dissipauimus, profligauimus. Et cœpit quidẽ iamdudum nutare vestra illa excelsa Pontificiæ synagogæ machina, ac nisi illã vos Iesuitæ strenuè fulciatis ac sustineatis, tanquam Dagon corã arca Domini breuì corruet in terram. Vinci autem à vobis, quousque hanc causam defendimus, certè non possumus. Itaque bono animo, alacriq; studio hanc pugnam prosequimur, nec fore du-

bitamus, quin Dominus tandem vos, cæterosq; nominis sui & gloriæ hostes reprimat, ac pedum suorum scabellum faciat. Quod autem de Sacerdotiorum nundinationibus scribis, si quæ sunt, vestrorum scelerum reliquiæ sunt. Nosti enim Romanæ curiæ morem, nosti sordes, auaritiam, simoniam, nosti perpetuam orbis terrarum de vestris mercaturis longè quæstuosissimis querelam. An tibi nunc vacat relicta Roma in nostros mores inquirere: aut num domestica rectè habent, vt possis sine verecundia reprehendere aliena? Si nunc tandem honestiores ac sanctiores esse cœpistis, tamen inustam ecclesiæ vestræ veteris turpitudinis maculam nulla memoria delebitis. Digni profectò sunt, si qui apud nos has impuras negotiationes exercent, qui malè etiam à vobis audiant.

Sed minùs miror Sacerdotiorum nundinationes à te esse nobis obiectas, quãdo etiam de crudelitate nostra conquereris. Deus bone, crudeles nos sumus, vos mites? quid dicam, aut quam responsionem comparem? Crudelitate nihil esse potest magis inhumanum, aut virtuti Christianæ inimicum. Christi enim discipuli clementes, lenes, mansueti esse debent, vt suo magistro similes esse possint. Quid ergo? nos vobis crudeliores? non recuso, quin vtrorum maior crudelitas constiterit, eorum peior causa habeatur. Testes appello vniuersos orbis Christiani populos, qui non omnem humanitatis atq; æquitatis sensum exuerunt. Loquatur Italia, Germania, Hispania,

nia, Gallia, noſtra Anglia. quid cædes horrendas, quid dira incendia, quid ſupplicia exquiſita commemorem? nota eſt immanitas veſtra, & hæret adhuc recente memoria, nec vlla vnquam obruetur obliuione. Quid nos ſimile fecimus, aut quæ noſtra crudelitas tanta fuit? num quia non iugula noſtra veſtris mucronibus prębemus, non gladios in corpora recipimus, non ceruicem deponimus, non de vita ſpontè decedimus, vt vobis ex animi ſententia viuendi poteſtatem faciamus? Id optatis, agitis, laboratis: nos quia viuimus, & vobis reſiſtimus, crudeles ſumus. Sed huius tui criminis iniquitatem non dubito ęquis omnibus ſatis eſſe perſpectam. hæc enim, quæ nominas, Ferrum, equuleus, crux, flamma, veſtræ ſunt crudelitatis inſtrumenta, quæ niſi fuiſſent, veſtra eccleſia iamdudum perijſſet. His enim armis & primùm conſtituta, & deinceps aucta, & nunc defenſa eſt: hæc ſi deficiant, diu certè conſiſtere non poteſt.

Sed nunc aduerſarios paulò fortiùs premere incipis, & *quæris ab illis, verbi gratiâ, quo iure corpus Biblicum detruncẽt atq; diripiant*. Reſpondeo. Nullam huic corpori vim facimus, nihil quod ad corporis huius naturam atque integritatem pertinet amputamus, nullam partem, nullum membrum auellimus. Non enim (vt tuis verbis vtar) veras ſcripturas exſcindimus, ſed excernimus ſuppoſititias. At id quo iudice faciamus, vis cognoſcere. Caluinum introducis reſpondentem, *Spiritu ſancto*: atque hoc ab illo reſponſum

Instit.lib.1. cap 7.

præſcribi fingis, vt eccleſiæ iudicium ſubterfugiat. Si id quæris quemadmodum has literas, quas ſcripturas appellamus, cæleſtes atque inſtinctu diuino editas fuiſſe intelligamus, hoc eſt quo teſtimonio perſuaſi ſimus, ſacras literas eſſe, quæ dicuntur, ſacras literas: quæram ego viciſſim abs te nec minore ratione, quemadmodũ tu ſolem eſſe ſolem cognoſcas, aut Deum eſſe Deum non dubites. Neque enim minus has eſſe Scripturas ſacras, à Domino eccleſiæ ſuæ commendatas, à Prophetis, Apoſtoliſque conſcriptas, ab authoritate diuina profectas cognitum habemus, quã Lunam eſſe Lunam, quam quicquam denique eorum, quæ certiſſima ſcientia comprehendimus. Hoc tibi reſponſum Caluinus etiam dedit, qui multa in medium proferri poſſe ſcribit, quæ facilè euincant, ſi quis eſt in cælo Deus, legem & prophetias & Euangelium ab eo manaſſe: & deinceps argumenta firmiſſima multis verbis perſequitur, quæ rationi etiam humanæ de ſcripturarum authoritate fideque ſatiſfaciant. Sunt ergo in libris ipſis ſatis multa, certa, illuſtria teſtimonia, quæ ſcripturarum fidem comprobent ac commonſtrent, vt dubitandi nullus locus reliquus ſit. Sed quia ſenſus ratioq; humana ſæpenumero vacillat, atque in cogitationes ancipites variaſque diſtrahitur, arcanum atque internum ſpiritus teſtimonium accedere oportet, vt in ſcripturis ſolidè acquieſcamus. Etſi enim externis teſtimonijs euicti negare præ pudore non poſſumus ſacras literas eſſe Dei

Inſtit. lib. 1. cap 7. Sect. 4. cap. 8. toto.

verbum

verbum, tamen tum demum certam & ſalutarem πληροφορίαν aſſequimur, quando idem ſpiritus, quo libri illi ſcripti atque editi ſunt, mentibus noſtris de ſcripturarum fide perſuaſit. Atque hic ille ſpiritus eſt, quem eccleſiæ ſuæ dominus promiſit, quique in fidelium cordibus habitat, atque inſtar Sigilli obtinet. Qui hoc ſpiritu caret, quantumuis eccleſiam millies audiat, tamen incertus ſemper apud ſe dubiuſque remanebit.

Quid hic tu, Campiane, reprehendis? *Caluinus*, inquis, *Spiritum iudicem facit vt eccleſiæ iudicium, quo ſpiritus examinantur, ſubterfugiat.* Eccleſiæ iudicium a ſpiritus iudicio diſcrepare non debet: idem ſpiritus & totam eccleſiam, & ſingulos fideles regit. Sed veſtra eccleſia hunc ſpiritum non nouit, itaque de hoc ſpiritu malè iudicat. Quanquam id tibi volo ſemel reſponſum, ſcripturæ authoritatem in eccleſiæ iudicio minimè eſſe poſitam: iudicet eccleſia quicquid tandem volet, tamen omnibus iudicijs nunquã efficiet, vt vel qui libri Canonici ſunt, nõ ſint Canonici, vel qui non ſunt Canonici, pro Canonicis tamen habeantur. Suam ſcriptura fidem propriam habet atque inſitam, non aſſumptam aliunde: nec ſcripturæ eccleſia maiorem authoritatem, quàm ipſi Deo ſcripturarum authori, tribuere poteſt. Verùm, inquis, *quî tum ſit vt Caluinianorum ſpiritus recipiat ſex epiſtolas, quæ ſpiritui non placent Lutherano?* Eodem ſemper reuolueris atque eadem repetis, nec progrederis. Illas epiſtolas Lutherani non abijciunt, neque è

nouo Testamento rescecant: imò recipiunt, in cótrouersijs explicandis adhibent, in scholis, in ecclesijs interpretantur, priuatim publicéque legunt. Earum nonnullas Lutherus ipse suis commentarijs illustrauit, Illyricus omnes. De authoritate illarum epistolarum fuisse olim in ecclesia Catholica dubitatum, id verò lectores minimè celant, & causas adiungnnt illius dubitationis: tamen rem ipsam, iudiciumque in medio relinquunt. Quam hic potes Caluiniani & Lutherani spiritus pugnam reperire Campiane?

Pergis insuper hoc iudicium spiritus, quod omnium est certissimũ & diuinissimum, calumniari: atq; hic Anabaptistas, Castalionem, Brentium, Kemnisium, Lutherum, Bezam inducis. his enim speras te posse spiritus authoritatem eneruare. *Anabaptistæ*, inquis, *historiam Iobi fabulam appellant, tragicis & comicis legibus intermixtam.* Quasi id ignotum sit, quàm illi improbè ac blasphemè non de Iobi tantùm historia, sed de cęteris etiam vniuersis vtriusque Testamenti libris senserint. Spiritus autem ille Anabaptisticus amentia quædam fuit & furor præceps atque effrænatus: quem nullus magis spiritus quam Caluinianus & Lutheranus repressit. Quid ergo horum insaniam ad verum spiritus sancti iudicium eludendum profers? *Castalion*, inquis, *Salomonis canticũ nihilo pluris, quàm cantilenam de amicula & cum pedissequis aulæ colloquium amatorium, venereus furcifer, æstimauit.* Non ego id mihi sumam, vt quicquid alicubi quisquam scripserit, defen-

Xist. Sen. lib. 7.

Præfat. in Cantic.

defendam: nedum vt ſim magnopere de fide Caſtalionis vindicanda ſolicitus, quem in multis magniſque rebus erraſſe turpiter non ignoro. Tamen hoc loco iniuriam Caſtalioni factam a te video ſingularem. Nam in illo breui argumento, quod huic libro præfixit, tua hæc non habet, non Cantilenam, non Amiculam, non pediſſequas aulæ, nō colloquium amatoriū, non tale quicquam. Libri illius ſummam paucis complexus eſt verè, doctè, caſtè. prima hęc ſunt, *Colloquiū ſeruatoris & eccleſiæ.* Iam vides & quāti hoc canticum Caſtalion æſtimarit, & quàm tua impudens calumnia extiterit. Non tibi nunc iraſci poſſum, quòd Luthero tam multa falſa & Caluino obijcis, quem non puduit in Caſtalione tam palam mentiri. Quod adiungis de Apocalypſi, reliquis tuis ſimile eſt. *In ea,* inquis, *Lutherus & Brentius, & Kemniſius quiddam deſiderant.* Quid hoc eſt, quiddam deſiderant? Num reſpuunt, num reprobant? non potes id dicere: itaq; languidè & diffidenter loqueris, Quiddam deſiderant. Quanquam ſi Euſebium legeris, in ea nonnihil fuiſſe deſideratum, nec ab omnibus illam probatā, imò a nonnullis planè repudiatam perſpexeris. Sed quid ad nos iſta, quos tu negare non potes Apocalypſin amplecti, atq; illa miſteria non minùs quàm vos ipſos venerari? Et commodè quidem vobiſcum actum fuiſſet, ſi liber hic vel perijſſet, vel fide omni caruiſſet. Ita enim veſtrum pontificem, veſtram purpuratam meretricē ſuis coloribus depingit, vt obſcurum

Præfat. in Apoca.

Lib. 3. cap. 24. & cap. 39.

vt obscurum esse non patiatur Antichristum.

Nunquid de Luthero amplius? *Lutherus*, ais, *quatuor Euangelia inter se committit, & prioribus tribus epistolis Pauli longè præferēs, vnicū deinceps Euangeliū Ioannis pulchrum, verum, præcipuum decernit esse nominandum.* Ioannis Euangelium Lutherus cæteris tribus anteponit, quandoquidem facta Christi breuiùs, conciones vberiùs persequitur: atque Euangelium in doctrinæ potiùs diuinitate, quàm rerum historia consistit. Non tamen negat quin reliqua sint & pulchra, & vera, & præstantissima: nedum hoc vnum pulchrū, verumque censet esse nominandum. Quod autem hoc loco commemoras, id etiam in argumento primæ epistolæ Petri inuenio. Peto autem a pio lectore vt hanc causam penitus cognoscat: ita & Lutheri integritatem, & Campiani calumniam facilè perspiciet. Quid sit Euangelium, docet primò Lutherus: atque Euangelium nihil aliud significare scribit, *quàm prædicationem ac inuulgationem gratiæ, misericordiæq; Dei per Christum Dominum, ipsius nobis morte promeritæ atque partæ.* Qui hanc Dei per Christum gratiam atque misericordiam vel prædicat, vel scribit, eum Lutherus Euangelium docere affirmat. Itaque non quatuor tantùm Euangelistas Euangelium scripsisse & docuisse, sed id omnes Apostolos, inprimis vero Paulum atque Petrum in suis epistolis præstitisse. Atque illos ait omnium esse optimos Euangelistas, qui in eo maximè elaborarint, vt docerent, fide sola in Christum nos iustificari

Præf. in nouū testamen.

stificari

ſtificari : hanc enim Euangelij ſummam eſſe. Quare concludit Pauli epiſtolas rectiùs Euangelium dici, quàm quæ Matthęus & Marcus & Lucas ſcripſerunt, quia Paulus gratiam Dei in Chriſto pleniùs & copioſiùs deſcripſit, quàm ij tres, quorum hiſtoria in Chriſti rebus geſtis & miraculis narrandis pro maxima parte verſatur. Hæc cauſa fuit, vt Iohannis Euangelium, Paulique epiſtolas iſto nomine tribus illis Euangelijs prætulerit, in quo nec quatuor inter ſe Euangelia committit, nec Apoſtolos ſuarum rixarum ſocios aſcribit, nec aliquid peruerſè aut præpoſterè dicit. Quid ni enim Paulum dicamus vim crucis Chriſti luculentiùs & illuſtriùs deſcripſiſſe in epiſtolis, quàm quęquam euangeliſtam in hiſtoria : vt tamen interea nihil de euangelicæ hiſtoriæ maieſtate decedat? Iam non dubito quin Lutheri innocentiam ſatis contra tuam maledicam atq; importunam procacitatem defenderim.

Sed iterum in Lutherum irruis, quem ais non dubitaſſe *Euangeliũ Lucæ petulanti ſtylo perſtringere, quòd in eo crebriùs bona nobis virtutum opera commendentur*. Tantum in quoquam impudentiæ, audaciæ, perfidiæ? Locum illum, quem in margine notaſti, diligenter & attentè inſpexi, vt quænam illa eſſet Lutheri petulantia cognoſcerē. Verbum ego nullum inueni non ſanctum, non honorificum, non Luca, id eſt, Euangeliſta cœleſti dignum. Id ſibi Lutherus proponit, vt eum ſcrupulum tollat ex hominũ animis, quem

Ser. de Pharis & Publi.

crebra illa apud Lucam operum mentio inijcere potuit: ne quis fortè existimet Lucam tam multa de operibus prædicare, vt aliquid fidei detrahat, aut iustitiam operibus ascribat. Hoc illud est, quod tu dicis Lucam petulanti stylo perstringere: si quid aliud proferas grauius, equidem nō negabo fuisse Lutherum petulantē. Sed quæ hęc tua est Campiane, petulantia, quem nulla nec Dei, nec hominum reuerentia prohibere potuit, quin ea literis mandares atque in vulgus emitteres, quæ ipse falsissima esse non posses ignorare? Bezam etiam eadē calumnia inuoluis, quem ais: *Illud arcanum, Hic est calix, nouum Testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur, ausum esse vt corruptum vitiatumq́; traducere.* Tuam vero hanc Latinam, qua vteris, Tralationem corruptam & vitiatam esse video. Nam & illa, τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη, sic reddis, *Hic est calix, nouum Testamentum:* quando sic potius erant collocanda, *Hic calix est nouum Testamentum:* & ἐκχυνόμενον participium præsens per verbum futurum retulisti, *Qui fundetur*, pro *Qui funditur.* Sed ausus non es a translatione vulgari transuersum vnguem discedere, ne in Tridentinam sanctionem incurreres. At hic Theodorus Beza in immani crimine tenetur manifestò. Lucam enim scribit hoc loco σολοικίζειν. Quid tum verò? facinus indignum & nullo modo ferendum. Itané verò? Quomodo ergo Hieronymum defendemus, qui Paulum scripsit *solœcismos in verbis fecisse, nec potuisse hyperbaton reddere, sentētiamq́;*

In Cap. 3. epist. ad Ephes.

con-

concludere? Si Paulus potuit in verbis σολοικίζειν, quid ni Lucam etiam existimemus potuisse? nãq; Paulum Hieronymus ausus est sine scelere solœcismi interdum insimulare, cur minùs Bezæ licuit in Luca solœcophanes animadvertere? Erras enim Campiane, si quid hoc modo putes de scripturarum authoritate aut dignitate detractũ. id enim Hieronymus contra planè interpretatur. Iam ergo locũ ipsum Euangelistæ inspiciamus, vt quid hoc rei sit iudicemus.

Verba sic habent: Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Si nihil in verbis immutas, omnemq; solœcismum excludis, tum hæc postrema τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον ad illa prima referantur est necesse, τοῦτο τὸ ποτήριον. Hic ergo sensus erit, calicem hunc effusum esse pro nobis. At non calix ille, sed Christi sanguis pro nobis fuit effusus. verũ inquies, Calix pro vino sumitur. Ergo in his verbis figurã & tropũ vel inuitus agnoscas oportet: tamen soliti estis figurã omnẽ damnare & procul esse ab istis verbis remouẽdã maximis clamoribus vociferari. Tu verò hoc loco figuram admittis duplicem: primum enim Calicem pro vino, deinde vinum pro sanguine interpretaris, quod sine figura facere profectò nõ potes. Quare desine posthac τὸ ῥητὸν vrgere: nam si ad verba ipsa adherescas, aut poculũ pro nobis effusum fatearis, aut solœcismum inducas est necesse. Si cũ Basilio legimus, τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἐγχυνομένῳ, sensus est expeditus, vt illa verba *qui pro nobis effusus est*, ad Christi

Basil in Ethic ἀσκητ. ὁρ. κα.

ſanguinem refetantur. Hæc illa ſunt, quæ Campianus à noſtris hominibus contra ſcripturarum authoritatẽ ac maieſtatem admiſſa collegit, hæc noſtram diffidentiam ac deſperationem teſtari clamat, hæc vobis, doctiſſimi Academici, proponit. Nec ego certè iudicium veſtrum refugio, quos ita eſſe eruditos, prudentes, in optimis libris ſtudijsque verſatos intelligo, vt huius ineptiſſimi ſophiſtæ calumnijs ac mendacijs non metuam poſſe commoueri. Quid enim attulit, aut quid demum excogitauit, quod aut à doctrina recondita, aut lectione multiplice, aut ingenio acuto profectum videatur? Itaque huius Philiſtæi minas contemnite, quam è ſcripturis ſanctam religionem didiciſtis, conſtanter retinete, & pergite in eo curriculo, quod ingreſſi eſtis, virtutis & doctrinæ, vt fruſtra vobis Ieſuitæ ſuã inſuſurrent cantilenam.

Hactenus de ſacris ipſis libris dixit, quæ potuit, Campianus: etiam voluit dicere, *quæ nos vertendo peruerterimus*, niſi Gregorio Martino, collegæ, vt ait, ſuo, alijſque nonnullis hunc laborem relinqueret, qui id doctiùs & pleniùs præſtabunt. Itaque ſi placet Martinum illum expectemus, quem ego quidem facilè exiſtimo, niſi admodum ſit indoctus, te eſſe doctiorem. Neque verò dubito, quin verſiones noſtras ſiue Latinas ſiue vernaculas contra Martinum tuum, cęteroſque collegas defendere facilè poſſimus. Illos autem Doctorculos, quos poſtremò inſectaris, nõ agnoſco, nec illud crimen cuiuſmodi ſit in-

intelligo

telligo. Sed quãdo tuus Martinus, qui nunc præclarum aliquid meditatur, prodierit, noua forsan atq; egregia multa discemus. Atq; hęc tibi prima ratio satis iusta visa est, qua tuam illam gloriosam disputationis denunciationẽ nostris Academicis probares. At multò consultiùs tibi ipsi fecisses, Campiane, si istas rationes aut nunquam peperisses, aut partas statim obruisses. Nam antè magnificam de te existimationem illa tua nobili prouocatione concitaras: nunc quando istas ratiunculas legunt, causam fuisse nullam, quamobrem tantum tibi assumeres, intelligunt: & te meritò rident, contemnũt, explodunt. Quod ergo filio suo Archidamus inconsideratiùs cum Atheniensibus pugnanti suasit, id tibi consilij dant Academici, ἢ τῇ δυνάμει πρόσθες, ἢ τοῦ φρονήματος ὕφες. Nunquam enim quisquam plus in se recepit, & minus præstitit, quàm tu, Campiane. Sed nunc quid deinceps afferas, videamus.

Edmundus Campianus.

SECVNDA RATIO. *Sacrarum literarum sententia.*

ALTERVM est, quod me quidem ad congressum incitarit, & horum apud me copiolas elenarit, aduersarij perpetuum in scripturis exponendis ingenium, plenum fraudis, inane prudentiæ. Statim hæc Philosophi tangeretis. Itaque vos auditores expetij.

*Sciscitemur ab aduersarijs, exempli gratia, quidnam sequuti nouam sectam intriuerint, qua Christus * excluditur è cæna mystica. Si nominant Euangelium, accurrimus. A nobis verba sunt.* Hoc est

* Falsum: non enim Christum excludimus e cæna.

corpus meum. Hic est sanguis meus. *Qui sermo visus est ipsi Luthero tam potens, vt cum etiam discuperet fieri Zuinglianus, quód ea re plurimum incommodare Pontifici potuisset: captus tamen & vinctus apertissimo contexu cederet, neque minus inuitus Christum veré præsentem in Sacramento sanctissimo fateretur, quàm olim dæmones victi miraculis Christum Dei filium vociferati sunt. Agedum, pagella scripta superiores sumus, de sententia scripti contenditur. Hanc peruestigemus ex verbis adiacentibus.* Corpus meum quod pro vobis datur. Sanguis meus, qui pro multis effundetur. *Adhuc durissimæ partes Caluini sunt, nostræ faciles & explicatæ. Quid amplius? Conferte Scripturas, inquiunt. Maximè. Conspirant euangelia, Paulus adstipulatur. Voces, clausulæ, tota connexio, panem, vinum, insigne miraculum, cæleste pabulum, carnem, corpus, sanguinem, reuerenter ingeminant. Nihil ænigmaticum, nihil offusum caligine loquendi. Tamen perstant aduersarij, neque vllum finem faciunt altercandi. quid agimus? Opinor audiatur antiquitas, & quod nos alteris alteri suspecti non possumus, illud, omnium seculorum veneranda canicies, Christo propior, ab hac lite remotior, decîdat arbitrio.* Non ferunt, prodi se aiunt, Dei verbum purum putum inclamant, hominum commentarios auersantur. Insidiosé, inepté. Dei verbum perurgemus: obscurant: Diuos testamur interpretes: obsistunt. In summa, sic instituunt, nisi reorũ iudicio steteris, nullum iudicium fore. Atque ita se gerunt in omni quam exercemus controuersia. De infusa gratia, de inhærente iustitia, de Ecclesia conspicua, de necessitate baptismatis, de Sacramentis & Sacrificio, de piorum meritis, de spe & timore, de peccatis imparibus, de auctoritate Petri, de clauibus, de votis, de consilijs euangelicis, de cæteris, scripturas neque paucas & pondorosas Catholici passim in libris, in colloquijs, in templis, in schola ci-

tauimus

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Luth. in epist. ad Argen. Matth. 8. Marc. 1. Luc. 22. Matt. 26. Io. 6. Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. 1 Cor. 10. & 11.

* Falsum: antiquitatem enim in hac causa testem libentissime recipimus.

tauimus atque discussimus: eluserunt. Veterum scholia Græcorum & Latinorum admonuimus: abnuerunt. Quid tum denique? Doctor Martinus Lutherus, aut verò Philippus, aut certè Zuinglius, aut sine dubio Caluinus & Beza fideliter enarrarunt. Egone quenquam vestrûm existimem tam esse mucosis naribus, qui hoc artificium monitus non persentiscat? Quare fateor me scholas Academicas cupidè requirere, vt inspectantibus vobis, calamistratos istos milites in solem & puluerem è suis vmbraculis euocatos, non meis viribus, qui cum nostris, centesima parte, non sum conferendus, sed valentissima causa, & certissima veritate debilitē.

Guilielmus Whitakerus.

DE scripturis accepimus: nunc sequitur vt de interpretatione scripturarū audiamus. Nam nostrum in scripturis explicandis perpetuum (inquit Campianus) ingenium, ipsi acres stimulos admouit vt hunc congressum expeteret. Et nos tuum Campiane congressum iamdudum expetiuimus, quem tandem vt tecum congredi possemus, dominus e tuis latebris in lucē extraxit. Sed quodnam nostrum illud est, quod dicis, ingenium? *Plenum,* inquis, *fraudis, inane prudentiæ.* Sic tu de nostro ingenio homo parum callidus, & valde prudens iudicas. Magna quidem hæc causa est, quam nunc in manibus habes. Etenim ipsa vis & res & quodammodo anima sacrarum literarum in sententia consistit. Rectè Hieronymus, *Non in legendo, sed in intelligendo scripturæ consistunt.* Et alibi, *Non in verbis scriptura-*

Contr. Lucifer. In 1. cap. ad Gala.

rum est euangelium, sed in sensu. Illi ergo procul dubio causam optimam defendũt, & præstãtissimi sunt religionis ac veritatis vindices, qui veram ac genuinam scripturę senententiã inueniunt atque retinent. Nam τὸ ῥητὸν satis constat, ad ipsam διάνοιαν τοῦ ῥητοῦ omnes controuersiæ referuntur. Hic ergo huius causæ status est, vtri nostrûm germanam scripturarum sententiam attingant: vós ne Iesuitæ ac pseudocatholici, an nos qui vestram sententiam improbamus. Qualis ergo vestra sit sententia, paucis in genere videamus: deinde ad tua respondebimus. Atque id satis constat cum ipsam scripturam, tum scripturę sententiam in ecclesiæ authoritate a vobis esse constitutam. Ecclesiam verò dicitis, non vniuersam Christianorũ atq; fidelium multitudinem, sed vim Ecclesiæ nomenque ad episcopos reuocatis. At episcopi possunt de scripturarum sentẽtia dissentire: ita incerti relinquemur, nec cui sit adhibenda fides, statuemus. Nimirum quæstiones omnes ac controuersiæ in Concilio generali decidendæ sunt. Num ergo hîc conquiescemus? Nequaquam: De concilijs enim Papa iudicare debet. Ita fit vt tandem tota sacrarum literarum sententia ad Papam transferatur, atque è pontificis scrinio eruatur. Atq; hanc sibi suo iure pontifex interpretandi potestatem vendicat, vt ille quicquid senserit, pro sententia scripturæ habeatur. Hoc vestrum est perpetuum in exponendis scripturis ingenium, plenum amentiæ, erroris, falsitatis: inane consilij, scientiæ, prudentiæ.

Quam

Quàm enim indignum est sacrarum literarum sententiam ab vnius hominis iudicio ac voce pēdere, præsertim talis, quales plerique pontifices Romani extiterunt, indocti, scelerati, hæretici? Hinc illæ præclaræ interpretationes manarunt, accipite, comedite: hoc est, sacerdotes missas priuatas celebrate: Bibite ex hoc omnes, id est, soli sacerdotes. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum, ergo verbi ministro nefas est vxorem in matrimonium ducere. Nolite dare sanctum canibus, ergo populus à scripturæ lectione arcendus est. Quid alias commemorem vestras innumeras peruersitatis incredibilis interpretationes? Hæccine verò est scripturæ sententia, Campiane? aut hanc sententiam Christianos omnes tanquam diuinum oraculum amplecti oportet? *Dist. 31. Tenere.*

De vestra autem interpretandi constātia quid dicam? Scripturæ enim sententiam mutabilem, variam, instabilem, & naso, nescio cui, cereo, regulæq; Lesbiæ similem facitis, vt vestris temporibus semper conueniat. Ita Nicolaus Cusanus, ecclesiæ Romanæ Cardinalis, ad Bohemos scribit, *Intellige, Scripturas esse ad tempus adaptatas, & variè intellectas, ita vt vno tempore secundum currentem vniuersalem ritum exponantur: mutato ritu, iterum sententia mutetur. Non mirum si praxis ecclesiæ vno tempore interpretetur scripturam vno modo, & alio tempore, alio modo.* Quæ hæc audacia est æternum atque immutabile Dei verbum, cuius perpetuo vna eademq; est sententia sic inflectere, vt semper ecclesiæ, hoc est Roma- *Pigius.* *Nicol. Cusan epist. 2. epist. 7.*

ni pontificis, libidini inseruiat? Tum ita multas cuiusq; loci sententias fingitis, allegoricas, tropologicas, anagogicas, vt verum ac natiuum sensum fictis vestris commentationibus obruatis. Cum hunc scires esse vestrum in scripturis interpretandis morem, quo nihil peruersius dici potest, ausus es nostrum reprehendere, Campiane? at nos non aliam sequimur rationem, quàm eam ipsam, quam & sancti Patres præscripserũt, & res ipsa aptissimam esse euincit. Id enim facimus, quod Augustinus monuit, ex apertioribus locis obscuriores explicamus, scripturæ phrasin obseruamus, circunstantias expendimus, scripturas cum scripturis comparamus, à fidei analogia non decedimus. Qui sic instituunt rationẽ vnàq; preces adhibent, vt Dominus hunc librum consignatum aperiat, & verum scripturæ suæ sensum doceat, non illis erit opus Romam cursare, & sacrum illud pontificis oraculum consulere, qui scripturarum sensum nec ipse tenet, nec alios docere potest.

Thom. 1. q. 1. ar. 10.

Sed nunc ad Campianum redeamus. Quid is in nostro illo perpetuo ingenio desiderat? & nos quibus argumentis refellit? *Sciscitemur*, inquit, *ab aduersarijs, exempli gratia, quidnã sequuti nouam sectam intriuerint, qua Christus excluditur è cœna mystica*. Christum è cœna non excludimus, Campiane, nec de cœna aliter existimamus, quàm nos & Christus docuit, & vetus ecclesia præscripsit. Christum integrum, Deum atque hominem sumi a pijs in cœna confirmamus,

mus, Christi corpus comedi, Christi sanguinem bibi credimus & docemus. Qui ad cœnam accesserit, nec in cœna Christum perceperit, ei paratam esse mortem sempiternam non dubitamus. Hoccine est Christum è cœna excludere? At qui sic in cœnam Christum includit, quemadmodũ vos facitis, is nouum sibi Christum fingit atque introducit, cœlum cum terra miscet, vim naturæ infert, absurda innumera admittit. Quare natiuum Christi atque humanum corpus in cælo collocamus, scripturam secuti magistram, non nouam sectam ingressi. Sic enim Petrus, *Quem oportet cælo capi vsq; ad tempora restitutionis omnium*. Huius tamen corporis vim, communionem, beneficium è cœna non excludimus, & fidei præsentem esse totum in cœna Christum defendimus. Hæc summa est sentẽtiæ nostræ, quam ego non minùs dubito veram esse scripturæ sententiam, quàm Cristum esse Christum, & scripturam esse, quæ est, scripturam. Hanc tu sententiam exempli causa, seligere e nostris omnibus voluisti, quam impugnares: quod quàm peritè facias, nunc videamus. *Si nominant*, inquis, *Euangelium, accurrimus: à nobis verba sunt, Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.* Agnosco verba, sed verborum sententiam nunc quæro: vtrum ea sic exponi debeant, quemadmodũ vestra ecclesia docet, panem in corpus, vinum in sanguinem Christi Transsubstantiari, an potiùs Tropicè ac mysticè, panem corporis, vinum sanguinis Christi esse sacramentum, signum, Symbolum,

Act. 3. 21.

quemadmodum nos interpretamur. Vtra nunc verior ſententia ſit, diſceptemus. De Luthero quod narras, nõ expectas dum tibi reſpondeam: & multò vobis hac in re Lutherus, quàm nobis fuit infenſior aduerſarius. Tranſſubſtantationem enim veſtram tanquam execrandum, vti eſt, Satanæ commentum ſemper dãmnauit. Lutherum fuiſſe hominem meminimus, qui vt vidit in plurimis verum, ita in aliquibus errare potuit: eius quæ bona ſunt amplectimur, erratis nulla lege aſtringimur.

Sed quomodo huius ſcripti ſentẽtiam explorabimus? Perueſtigemus, inquis, *ex verbis adiacentibus*. Nihil rectiùs, nihil commodiùs, nihil dici potuit elegantiùs. Et vellem ſic ſemper faceretis, quod te hoc loco facturum dicis, vt ex verbis adiacentibus ſcripturæ ſententiam exquireretis. Illa autem adiacentia quæ ſunt? *Corpus meum, quod pro vobis datur. Sanguis meus, qui pro multis effundetur*. Nimium tu quidem parcè agis, & reſtrictè, Campiane: repete, inquam, quæ præcedunt: *Edentibus illis accepit Ieſus panem, benedixit, fregit, deditq́; diſcipulis & ait, Accipite, comedite, Hoc eſt corpus meum: Et accepit poculum, & gratias egit, & dedit eis dicens, Bibite ex hoc omnes, Hic eſt enim ſanguis meus &c.* Sic nunc tecum, Campiane, ex iſtis adiacentibus agam. Quid Chriſtus accepit? Panem, inquies: Quid fregit? panem. Quid diſcipulis ſuis tradidit? panem. Quid illos accipere, quid comedere iuſſit? panem. Quid ſuum corpus eſſe dixit? Nunquid

aliud

aliud, quàm hunc ipsum, quem in manus sumpserat, fregerat, dederat, panem? Ergo quod ait Christus, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, perinde valet ac si dixisset, Hic panis est corpus meum, Hoc poculũ est sanguis meus. At panis & corpus Christi, poculum & sanguis Domini nonne sunt ex genere Disparatorum? Doce ergo quomodo alterum horum de altero prædicari possit, nisi hanc tropicam esse prædicationem fateamur. Adhuc durissimæ partes sunt tuæ, Campiane, vt tuis verbis vtar, nostræ faciles, & explicatæ. Christus enim panem, suum esse corpus apertè dixit, quod sine figura verum esse nõ potest, vt panis cibarius propriè sit Christi corpus. Hæc autem figura illa est, quam toties in scripturis reperimus, præsertim vbi aliquod sacramentum occurrit. Ita Gen. 17. Dominus de Circumcisione affirmat: *Hoc est fœdus meum inter me & vos*. tamen Circumcisio non ipsum fœdus, sed fœderis symbolum fuit. Quid nunc differunt ista, Hoc est fœdus meum, & Hoc est corpus meum? Illud Metonymicè intelligendum esse non potes negare: nec ego hoc similiter esse interpretandum possum dubitare. Ita de Agno legimus, *Pascha est Iehouæ*: Quamquam agnus non ipse Trãsitus erat, sed illius beneficij memoriam recolebat. Ita Paulus, *Petra erat Christus*. Atq; vti petra illa Christus fuit, ita panis hic mysticus corpus est Christi. Adhuc tuæ partes nihilo sunt meliores. Quid amplius? *Conspirant*, inquis, *Euangelia, Paulus astipulatur*. Sen-

Gen. 17. 10.

Exod. 12. 11.

1 *Cor.* 10. 4.

1 Cor. 11. tentiam Paulus tuam funditus euertit. Quando enim de hoc sacramento loquitur, in vna verborum complexione, panis nomen quater posuit, etiam post Consecrationem: vt satis constet, quamquam corpus Domini dicitur, propriam tamen panis naturam retinere. Tum adiungis, *Voces, clausulæ, tota connexio, panem, vinum, insigne miraculum, cæleste pabulum, carnem, corpus, sanguinem reuerenter ingeminant*. Næ tu pudicè admodum & reuerenter ista disputas. Quanto panem & vinum sæpius ingeminant, tantò plures tibi plagas infligunt. Nullum enim nec panem, nec vinum, sed harum rerum inanes quasdam & pensiles in sacramento qualitates reliquas esse contendis. Insigne autem miraculum non agnosco, & tibi cum Augustino respondeo, *Honorem, tanquam religiosa, habere possunt: stuporem tanquam mira non possunt*. Cæleste pabulum in sacramento pijs omnibus paratum ac propositum esse nulli negant: sed vos istas cælestes sanctasq; epulas, quibus animæ nostræ ad vitam æternam pascuntur, profanas, & communes facitis, quãdo Christum vt cibos cæteros percipi sumiq; posse fingitis, non à pijs tantum, sed ab ipsis etiam sceleratissimis hominibus, quod horrendum est, insulsum, insanum. De carne corpore, sanguine fateor: Quia enim sunt harum rerum sacramenta, ipsis rerum nominibus appellantur. Nam signa, vt inquit Augustinus, res ipsæ dicuntur quarũ signa sunt. *Nihil*, inquis, *ænigmaticum, nihil offusum caligine loquendi*. Equidem nullum est in verbis

De Trinit. lib. 3. cap. 10.

ænigma,

ænigma, nulla caligo. Quidquid eſt ænigmatis, id non in ipſis verbis, ſed in veſtra ſententia ineſt, quam nec decem Apollines ſic poſſunt euoluere atque expedire, vt ſibi ſingula conſtent ac conueniant.

Quid ergo nunc ſupereſt, vt horum verborum certam aliquando ſententiam comperiamus? *Opinor*, inquis, *audiatur antiquitas*. Sanè non repugno. Nullam enim in hoc iudicio antiquitatem refugio, nullum concilium, nullum patrem, nullum omnino ſyncerę vetuſtatis monimentum repudio. Nam illa, quam dicis, veneranda Canicies recentem hunc tuum Tranſſubſtantiationis fętum qui nuper admodũ è cunis erupit, non potuit aſpicere. Hoc monſtrum, ſi ſancti illi patres ac ſenes venerandi viuerent in terris, non agnoſcerent, non aſpectum ferrent, in vltimas oras deportãdam iudicarent. Quod ergo ais, *Non ferunt, prodi ſe aiunt*, ludis. nec quicquam dicis ad rem. Ferimus enim, nec vllam timemus proditionem: & te vltrò ad hanc Caniciem tanquàm in Ariopagum prouocamus. Itaque, ſi placet, ab iſtis venerandis patribus ſciſcitemur, quid illi de verbis iſtis, quæ tu exempli gratià in medium attuliſti, iudicent. Omnium ſententias colligere non eſt neceſſe: vnum aut alterum, exempli gratià, interrogemus. Tertullianus, *Profeſſus*, inquit, *ſe concupiſſe edere Paſcha vt ſuum, acceptum panem & diſtributum diſcipulis, corpus ſuum illum fecit, hoc eſt corpus meum dicendo, id eſt figura corporis mei?* Tertulliani agnoſcis & verba & ſenten-

Tertul. lib. 4 contra Marcion.

Auguſt. in pſal. 3.

Augustin in Psal. 3.

tiam. Augustinus: *Iudam adhibuit ad cõuiuium, in quo corporis & sanguinis sui figuram discipulis suis commendauit.* Et in alio loco, *Non enim Dominus dubitauit dicere, Hoc est corpus meum, cum signum daret corporis sui.* Atque vt intelligas hoc fuisse perpetuum Augustini in his verbis exponendis ingenium, cumque longè aliter, ac vos, de percienda Christi carne statuisse, audi quid in libris de doctrina Christiana scribat, vbi de phrasi scripturæ iudicanda præcipit. *Si*, inquit, *Flagitium aut facinus videtur iubere, aut vtilitatem aut beneficentiam vetare, figurata est locutio. Nisi manducaueritis, inquit Christus, carnem filij hominis, & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis. Facinus & flagitium videtur iubere. Figura est ergo, præcipiens passioni domini esse communicandum.* An tu hanc caniciem deliram esse censes? nunquid non enucleatam hoc par senum sententiam dixit? Iam ergo tuæ partes multò sunt quàm antè duriores. Sed isti forsan nimiùm antiqui sunt: paulò recentiores audiamus. Theodoritus homo græcus & doctus ita scribit in Dialogis: οὐδὲ γὰρ τὰ μυστικὰ σύμβολα τῆς οἰκείας ἐξίσταται φύσεως. i. *Symbola mystica non amittunt propriam naturam.* Hæc sentẽtia tuam transsubstantiationẽ prorsus iugulauit. Si enim propria natura maneat, nihil profectò Transsubstantiari potest. Panis autem naturam propriã ac pristinã retinet, ergo Transsubstantiatio nulla fuit. Theodorito Macariũ adiũgã, cuius Homilias Morelius è regia Bibliotheca depromptas græcè edidit: & Monachũ credo ipse

Contra Adimant. cap. 12.

De doctr. Christ. lib. 3. cap. 16.

Theodor. Ἀσύγχυτος.

ipſe Fraterculus non reſpues. Is ita habet, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσφέρεται ἄρτος καὶ οἶνος, ἀντίτυπα τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. *Offertur*, inquit, *in eccleſia panis ac vinum, exemplaria carnis eius & ſanguinis.* Itáne, panis & vinum, inquis? at panis in carnem, vinum in ſanguinem iamdudum trāſijt. Siccine Monachum loqui oportuit? etiam exemplaria vocas tā frigido vocabulo? Ignoſce Campiane: Monachus iſte nunquam tuo more loqui conſueuerat: nec dum tua Tranſſubſtātiatio percrebuerat. Quid nunc ais? hæc tibi canicies placuit? Si nō acquieſcis, integrū erit tibi ad quemuis ex illo omni ſanctiſſimorum patrum venerādo cōſeſſu prouocare. Nullum, nullū, inquā, eximo. neq; enim dubito quin his iudicibus tuę partes ſint ſemper futuræ deteriores. Deſine ergo nos iniuſta poſthac calūnia vexare, & nuda patrū nomina iactare. Patres enim cū in hac cauſa, tū in plerisq; alijs planè ſunt noſtri. Quaquam de patribus, quorū tu ſæpe multos meminiſti, legiſti, credo, perpaucos, ſic tibi reſpondeo: Nos patrum non ſeruos eſſe, ſed filios. Quando ex lege atq; authoritate Diuina nobis aliquid præſcribunt, tāquam parētibus obtemperamus: Si quid contra cæleſtis doctrinæ vocem præcipiunt, non illis, ſed Deo auſcultandum eſſe didicimus. Vos tanquā mancipia & abiectiſſimi ſerui dicta patrū vniuerſa ſine iudicio & ratione arripitis, crucē, opinor, aut verbera metuentes, ſi quid exciderit.

Macar. homil.

In ſumma, inquis, *ſic inſtituunt, niſi veterum iudicio ſteteris, nullum iudicium fore.* Hoc verò vobis,

multò rectiùs conuenit. Nullum enim iudicium, nisi pontificis, ecclesiæq; Romanæ recipitis. At illam ecclesiam, illumq; pontificem reum iamdudum maximorum criminũ facimus, & lis nobis cum illo diuturna fuit. Æquúm ne iam postulas, vt illius & rei & aduersarij iudicio stemus? Eramus certè digni, qui litem perderemus, si tam inepti litigatores esse vellemus. Quantò rectiùs Augustinus, *Scripturarum authoritatibus, nõ quorumcunq; proprijs, sed vtrisq; communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione concertet.* Harum vos iudicio, nõ nostro stare volumus. Iam quæ deinceps cõmemoras, prætermitto: ista enim nobis alio in loco repones. Quod ais vos *Scripturas neq; paucas, & ponderosas citauisse*, illas nos scripturas appendimus suis ponderibus, atq; ad id quod instituistis probãdum leues nimiùm comperimus: & vos quidem numerare potiùs, quàm appendere scripturas soletis. At clusimus: nequaquam, sed à vestris calumnijs vindicauimus. *Veterum etiam*, inquis, *scholia Græcorum & Latinorum admouimus:* fateor, sed ista tela nos è manibus vestris extorsimus, atque his nunc castra vestra oppugnamus. *Quid tum*, ais, *deniq;? Lutherus, aut Philippus, aut certè Zuinglius, aut sine dubio Caluinus & Beza fideliter enarrarunt.* Dic Fratercule, quid sit, quo minùs horum, quos nominas, singuli tam potuerint scripturas fideliter enarrare, quàm ij, qui sæculis aliquot antecesserunt? quid istis defuit, quod illi habuerunt: quæ ars, quæ lingua, quod subsidiũ? Horum

Contra Maxim. lib. 3. cap. 14.

certè nullus eſt, qui nõ Ieſuitarum vniuerſam nationem doctrina, atq; omni laudis genere longè ſuperarit.

Sed quid ego hæc clariſſima virtutis ac religionis lumina, cum veſtra illa doctorum hominũ fece comparo? Hæc iam altera ratio fuit, *cur ſcholis Academicas cupidè requireres.* Si tam cupidè requirebas, Campiane, ſicut videri vis, miror tam diu in via ſubſtitiſſe. Non tibi ſcholæ, ſed tu ſcholis noſtris defuiſti. Si poſthac veneris, in noſtris ſcholis qui tecum in omni literarum genere contendant, multos repereris. Atq; hic tibi locus de Sacrarum literarũ ſentẽtia cõcluſus eſt.

Edm. Campianus.

NATVRA ECCLESIAE.

III *Ratio.*

AVDITO Eccleſiæ nomine, hoſtis expalluit. Sed tamen excogitauit quiddam, quod a vobis animaduerti volo, vt falſi ruinam & inopiam cognoſcatis. Sẽſerat in Scripturis tum Propheticis, tum Apoſtolicis, vbique honorificam Eccleſiæ fieri mentionem: vocari ciuitatem ſanctam, fructiferam vineam, montem excelſum, directam viam, columbam vnicam, regnum Cæli, ſponſam & corpus Chriſti, firmamentum veri, multitudinem illam cui ſpiritus promiſſus inſtillet omnia ſalutaria: illam, in quã vniuerſam, nullæ ſint vnquam fauces diaboli morſum letiferum impacturæ: illam, cui quicunq, repugnet, quantũuis ore Chriſtũ prædicet, nõ magis Chriſto, quàm publicanus aut ethnicus, potiatur. Non eſt auſus cõtrauenire ſonitu, videri noluit Eccleſiæ quã toties Scripturæ cõmemorant, refragari, nomẽ callidè retinuit rẽ ipſam funditus, definiendo ſuſtulit. His enim proprietatibus delineauit Eccleſiam, quæ penitus ipſam occulant, & dimotam à ſenſibus, tã-*

Apoc. 2. Pſal. 7. Iſa. 2. & 35. Cant. 6. Matth. 13. Epheſ. 5. 1 Cor. 12. 1. Tim. 3. Io. 14. Matth. 16. Matth. 18.

Scriptura facit honorificã mẽtionẽ eccleſiæ: ergo Romana Eccleſia, eſt illa Chriſti vera eccleſia, de qua toties ſcriptura meminit.

* Falſum: noſtra enim definitio verã eccleſia cõſtituit.

quam ideam Platonicam, secretis obtutibus hominum perpaucorum subijciant, eorum tātummodo qui singulariter afflati, corpus hoc aereum intelligentia comprehenderent, & huiusce sodalitatis participes subtili quodā oculo lustrarent, Vbi candor? Vbi simplicitas? Quæ scripturæ, quæ sensa, qui patres hoc penicillo depingunt ecclesiam? * Sunt Christi ad Asiaticas ecclesias, sunt Petri, Pauli, Ioannis, aliorum, ad diuersas epistolæ: frequentes in Actis Apostolicis inchoantur & propagantur ecclesiæ. Quid istæ? nū soli Deo & sanctis hominibus, an Christianis etiam cuiuscunq; generis manifestæ? Sed profecto, durum telum necessitas est. Ignoscite. Nam qui * seculis omnino quindecim, non oppidum, nō villam, non domū reperiunt imbutam doctrina sua, donec infelix monachus incesto connubio votam Deo virginem funestasset, aut Heluetus gladiator in patriam coniurasset, aut stigmaticus perfuga Geneuā occupasset: Ii coguntur ecclesiam, si quam volent, in latebris venditare, & eos parietes asserere, quos nec ipsi nouerint, neq; mortalium quisquā aspexerit. Nisi forte gaudent maioribus illis quos hæreticos fuisse liquet, vt Aërio, Iouiniano, Vigilantio, Heluidio, Iconomachis, Berēgario, VValdensibus, Lolhardo, VViclefo, Hussio, à quibus pestifera quadam fragmenta dogmatum emendicarint. Nolite mirari si fumulos istos non pertimui, quos, modò ad meridianam lucem venero, minimè fuerit laboriosum dispellere. Hæc est enim nostra sermocinatio. Dic mihi, subscribis, ecclesiæ quæ seculis anteactis viguit? omnino. obeamus ergo terras & tempora: cui? cœtui fidelium. quorum? nomina nesciuntur, sed constat plurimos extitisse. constat? quibus constat? Deo. quis dicit? nos, qui diuinitus edocti sumus. fabulæ. qui credam? si arderes fide, tam scires hoc quàm te viuere.

Cal. Inst. lib. 4 ca. 1. nu. 2. & 3.

Ecclesię particulares sunt visibiles: ergo Catholica ecclesia est visibilis.

Apoc. 1. 2. 3.

Act. 8. 10. 11. & seq.

* Falsum: nostra doctrina ab ipso Christo per fideles singularum ętatū ad nos permanauit.

Lutherus.

Zuinglius. Caluinus.

Henri Pātal. in Chronogr.

Spectatum admissi risum teneatis?

Iuberi Christianos omnes adiungere se Ecclesiæ, cauere ne spiritali gladio trucidentur, in domo Dei

pacem colere, huic animas credere columini veritatis, isthic querelas omnes deponere, hinc eiectos habere pro ethnicis, nescire tamen tot centenis, tot homines, vbinam illa sit, quiue huc pertineant? Vnum illud crepare in tenebris, vbi, vbi sit Ecclesia, tantũmodo sanctos & in æthera destinatos eâ contineri? Ex quo fit, vt si quis imperium sui præsulis detrectare velit scelere soluatur dummodo sibi persuadeat presbyterum in crimẽ incidisse, & ab Ecclesia protinus excidisse. Cum scirem aduersarios talia cõminisci, quód nullius ætatis Ecclesiæ consuessent, & orbatos tota re, velle tamen inter angustias vocabulum possidere, solabar me vestro acumine, atq; adeo mihi pollicebar fore, vt quamprimum huiusmodi technas ex ipsorum confessione cerneretis, statim homines ingenui & cordati stultas argutias in vestram intextas perniciem discinderetis.

Guil. Whitakerus.

QVid nũc deinde affers Campiane? Naturam ecclesiæ proponis, in quo præter legitimã illam leuiter & pueriliter declamitandi consuetudinem tuam, nihil adducis aut nostris Academicis, aut existimatione tua dignum. De ecclesia multæ sunt quæstiones, maximæq; cõtrouersiæ, & nunc penè omnes de religione disceptationes ad hunc locum referũtur. Catholici enim vestri turbulẽtis aliarũ disputationum procellis iactati in isto ecclesiæ portu libẽter cõquiescunt. Hîc habitant, hîc salutis & victoriæ spes omnes deponũt, hîc se abdunt quoties è pugna victi excedunt. Itaq; hoc perfugium omnes quanta possunt arte cõmuniunt, & præsidijs vndiq; conqui-

ſitis firmant. Quo magis mihi mirum videtur, te, à quo omnia ſumma expectantur, hoc loco tam exilem & inanem extitiſſe. Nihil enim doces, nihil concludis, nihil pro tua eccleſia aduerſus noſtrā profers, quod in ſe vim vllam habeat, aut argumentū. Sed opinor hāc fuiſſe tuam leuis armaturæ primam excurſionē: deinceps forſan cominus ages. Tamen perſequar ego te tuis veſtigijs, vt ſi conſiſtentē alicubi reperero, comprehendā.

Audito, inquis, *eccleſiæ nomine, hostis expalluit.* Imò erubuit Campiane, quādo ſenſit tam caſtæ ſanctæq; matronæ tā improbè à vobis ac petulanter illudi. Eccleſia vos ſemper à ſe repellit, & ſibi vobiſcum nihil fore commercij profitetur: illam tamen vt proci nimiū audaces ac importuni ambire nō deſiſtitis. Cur expalleſceret, cauſa nulla fuit, niſi quia illi à vobis tam tetris latronibus malè metuit. *Sed tamē*, ais, *excogitauit quiddam, quod à vobis animaduerti volo.* Magnum aliquid, opinor, narrabis ac inauditum: & geſtio hoc tuū *quiddam* ſcire, quid ſit, quod vereor ne planè nihil ſit, vt magno conatu murem tandē peperiſſe videaris. Nam quæ hîc eccleſiæ ἐγκώμια commemoras, ea & agnoſcimus, & multò etiam plura prædicamus: ſed illa veſtræ eccleſiæ parū profectò cōueniunt aptèq; congruunt. Eſt enim meretrix Babylonica, palmes à vera vite reſectus, ſpelunca latronū, via ampla ad interitum perducēs, regnum inferorum, corpus Antichriſti, errorum colluuio, Mater magna ſcortationū, eccleſia impiorum, è qua excedere Chriſtianum quemq; oportet

oportet, quam Christus miserè perdet aliquãdo, eiq́; scelerũ omniũ meritas pœnas imponet. Frustra ergo ecclesiæ laudes enumeras, nisi illas tuæ ecclesiæ proprias esse demonstras, quod tu quidem, quousque Roma steterit, nunquam efficies. *Videri noluit*, inquis, *ecclesiæ refragari, nomen callide retinuit, rem ipsam funditus Definiendo sustulit*. Ecclesiam, Campiane, tanquam matrem colimus ac veneramur, cuius & nomen retinemus, & rem ipsam definiendo illustramus. Vos ecclesiam iam olim amisistis, ecclesię nomen, inanemq́; titulum venditatis. Non placet tibi nostra ecclesiæ Definitio. Quid ita? ijs enim ecclesiam proprietatibus delineamus, quæ penitus ipsam occulãt. Ecclesiæ proprietates illas ascribimus, quæ veram ecclesię naturam continent, quæ si adsint ecclesiam constituunt, & tollunt si auferantur. Sed quænam illæ sunt proprietates, quibus tu ecclesiam occuli dicis? Id nos veræ ecclesiæ propriũ esse iudicamus, vt verbum Christi audiat ac conseruet, vt ijs sacramentis integrè pureq́; vtatur, quæ Christus ecclesiæ suæ tanquam & sui in ecclesiam amoris, & ecclesiæ vicissim erga ipsum obseruantiæ monimenta abiens reliquit. Istas nos ecclesiæ verissimas atq; οὐσιώδεις proprietates esse defendimus, atque hanc tu Definitionem in natiuis ipsius rei, quam definimus, insitisq́; principijs constitutam nunquam euertes. Quid hic est quod ecclesiam occulat? Num verbum Dei, num Sacramenta ecclesiam occulũt? imo ista sunt quæ ecclesiam in clarissima & quasi meridiana luce constituunt, hæc

vitam, hæc vires, hæc valetudinē ac colorem ecclesiæ præbent: hæc tolle, nihil nisi ecclesiæ cadauer relinques. Quid tu hic nobis de corpore aërio somnias? quasi nos ecclesiam in terra posse negemus inueniri. Semper & fuisse in terris, & futuram deinceps ecclesiā non dubitamus: quamquam eius aspectum aliquādo illustrem, vt conspici ab omnibus possit, aliquādo tanta caligine, vt vix agnoscas, obscuratam esse fateamur. At tibi nulla ecclesia placet, nisi quæ perpetuò floret, atq; in omnium hominū oculis versatur, quæ longam & ab ipsis initijs deductam episcoporū successionem retinet, quæ Romano pontifici paret. Nimiùm tu nunc serò venisti Campiane, vt hæc nobis, delirātium papistārum insomnia narrares: plus millies audiuimus, diluimus, discussimus. An tu enim te nobis posse putes persuadere, eum esse ecclesiæ statum, vt nequeat obscurari, vt nihil perfidia, nihil hostes, nihil Antichristus valeat? Delere hi quidem ecclesiam nunquā possunt, in angustias compingere, ac compellere in latebras possunt. Ecclesiam Augustinus lunæ similem esse dixit, quæ nunc tota lucet solis incensa radijs, nunc luminis magna parte priuatur, nunc lumen omnino nullum ostendit. Ita ecclesia interdum lumine clarissimo illustratur, interdum obscurior apparet, interdum vix apparet quidem, & omnino in magna luminis accretione ac diminutione versatur.

Augusti. epistola. 48.

Vis id tibi exemplis faciam manifestum. Dauide rege & Salomone, floruit apud Israëlitas illu-

iluſtris eccleſia : at Acabo dominante, vſq; adeo
fuit eccleſię Iſraëliticę aſpectus obſcuritate inſu-
ſcatus, vt diuiniſſimus Propheta Elias præter ſe
neminem eſſe relictum quereretur. Si eccleſiæ 1.Reg.19.10.
illius tanta vaſtitas eſſe potuit, vt ex omni illo Rom.10 3.
piorū hominū numero nullus omnino reliquus
eſſe videretur (etſi quidem reliqui erant re per-
multi) mirum eſſe non poteſt in regno Antichri-
ſti,qui omnes Acabos & Iezabelas immanitate
ſuperat, ita fuiſſe direptā eccleſiam, vt mira eſſet
fidelium ſolitudo. Neq; tamen in iſta religionis
& eccleſiæ vaſtatione efficere potuit Antichri-
ſtus, quin multæ χιλιάδες & μυριάδες ſanctorum
remanſerint,qui genua Beſtię nunquā flexerint,
nec ſignum eius inuri ſibi permiſerint. Deſcen-
damus ad illud tempus, in quo Chriſtus in terris
egit, & Hieroſolymitanæ eccelſiæ ſtatum con-
ſideremus. Nulla enim eccleſia Romanę ſimilior
eſſe poteſt,quàm illa,cuiuſmodi tum fuit, quan-
do Chriſtus ſalutis noſtræ negotium procurauit.
Erant ſcripturæ,erat populus legis ſtudioſus,erat
templū,erant Leuitæ,erant ſacerdotes,erat pon-
tifex maximus.Quid hîc videri potuit ad integrā
eccleſiam defuiſſe ? Chriſtus tandem prodit in
mediū, & ſalutis nuncium affert: hunc Chriſtum
Dei filium,patris legatum,cæleſtis doctrinæ ma-
giſtrum, ſalutis authorem hæc ipſa eccleſia odit,
inſectatur,maledicit,poſtremò occidit.Illa ergo
eccleſia fuit ne Campiane , vera eccleſia, an non
fuit? Si fuit,Chriſtum ergo vera eccleſia odit, &
morte dignum iudicauit. Si non fuit,tum vbi tā-

dem & quæ fuit? Nam Christus initio numerum habuit perexiguũ, vt si cum Christo fuisse ecclesiam responderis, in illud ipsum incideris, quod in nobis reprehēdis. Iam si Hierosolymitanæ ecclesiæ contingere potuit, vt quanquam ecclesiæ nomen suo iure & longissima successione possideret, tamen reuera nihil aliud esset, quàm antrum & spelunca latronum, non video quid sibi Romana ecclesia vendicare possit, quominus etsi ecclesię laruam, & nomen, & vestes retinet, corpus tamen ipsum iamdudum amiserit. Quid si enim Lutherũ Romana ecclesia damnauit? ideóne hæreticus erit Lutherus, illa Catholica ecclesia? at Christũ Hierosolymitana trucidauit, quem cum suis fuisse ecclesiā vellent negare, si possent, vt sese ex istis salebris, in quas inciderunt, expedirent. Verùm forsan in Christi noua ecclesia nihil tale posse euenire inquient. At Paulus antequam
2. Christus ad iudicium venerit ἀποστασίαν futuram prædixit, quam patres antiquissimi de religione atque ecclesia intelligunt. & Christus de suorum
8. paucitate vaticinatur clarissimè: *Quum venerit filius hominis, num repertur us est fidem in terra?* Si fides vix vlla in terris remanebit, & ecclesia sine fide dici ecclesia non potest nisi ὁμωνύμως, sequitur quādo Christus venerit, perexiguũ fore numerũ eorũ, ad quos verę ecclesiæ nomē pertineat. Habes nunc scripturas, quæ hoc penicillo ecclesiam depinxerũt, nisi tu te existimas ecclesiam meliùs posse depingere, quā ipse Spiritus sanctus potuit, qui longè alijs coloribus atq; alio penicillo verā

eccle-

ecclesiam depinxit, quàm tuam video esse depictam: in qua pręter pictos parietes nihil superest. *Verùm sunt*, inquis, *Christi ad Asiaticas ecclesias, sunt Petri, Pauli, Ioannis, aliorũ ad diuersas ecclesias epistolæ, frequẽtes in actis Apostolicis inchoantur & propagantur ecclesiæ.* Quid tum Campiane? quid ex istis efficere cogitas? fuisse has nõ soli Deo, sed Christianis etiam manifestas? Quis id vnquã negauit? Asiaticæ illæ ecclesiæ, ad quas Christus, Corinthia, Philippensis, Thessalonicẽsis, Colossensis, ad quas Paulus epistolas dedit, particulares erant ecclesię & aspectabiles. An nos vnquam id sumus visi dubitare, possit ne aliqua ecclesia esse manifesta? At eas omnes singulares ecclesias quæ purum Dei verbum profitentur, eosq; ritus exercent, quos Christus præscripsit, aspectabiles vocamus & manifestas. Ita sunt Dei beneficio multę hodie manifestę ecclesiæ in Anglia, Scotia, Germania, Gallia, cæterisq; gentibus Christianis, quas vobis Iesuitis dolet esse tam manifestas. Sed cuiusmodi hoc est? Illæ ecclesię ad quas Christus & Apostoli scripserũt erant manifestæ: Ergo, ecclesia Catholica semper erit manifesta. Hanccine Romæ in illa præclara Iesuitarũ schola Dialecticam didicisti? hæc te Campiane nostris Academicis probaturum putauisti? Sed vbi nunc illæ sunt ecclesiæ, quæ tunc ita fuerunt manifestæ? Ostende mihi Ephesinam, Smyrnensem, Pergamenam, Corinthiam, cæteras. Nunc istæ nusquam apparent, & ecclesiæ esse desierunt. Quod istis ecclesijs vidimus euenisse, doce non posse in

Romanam ecclesiam cadere. Atq; vt esset Roma ῥύμη, ecclesia tamen salua remaneret, quam nulli vrbium aut imperiorum interitus abreere possunt. Et florent nunc amplissimę ecclesiæ, quę vestram pseudocatholicam ecclesiam multitudine penè exæquant, veritate certè superant.

Verùm, ais, *sæculis quindecim non oppidum, non villam, non domum reperire possumus imbutam doctrina nostrá*. Id verò falsissimum est Campiane. Temporibus enim Apostolicis omnes ecclesiæ, omnes vrbes, omnia oppida, familiæ omnes eandem fidem ac religionẽ coluerunt, quã nunc nos profitemur. Deinceps paulatim doctrinæ puritas corrũpi cæpit, & varia superstitio latiùs manauit, cui tamen patres sanctissimi quantũ poterant restiterũt, quousq; illud mysteriũ iniquitatis, quod ętate etiam Apostolica radices egerat per omnes ecclesiæ partes permearat, & totam tandem ecclesiam occuparat. Efficere tamen sceleratus Anthichristus nũquã potuit, quin sanctorum multitudo magna remaneret, quiq; erant ad vitã sempiternam conscripti, ab impuris ac nefarijs Antichristi sacris abhorrerẽt. Etenim in ipsa Romana ecclesia, etiam pessimis temporibus, tamen multi semper reperti sunt, qui dominũ Deum patrum suorum colerent, nec se infanda idololatria cõtaminarent. Testis est omnium temporũ historia, quam ego nunc persequi potui, si necesse esset, & domos, villas, oppida, vrbes, regiones nonnullas commemorare, in quibus ecclesiam Christus frequentẽ & copiosam habuit. Græci profectò nunquam

2.Thess.2.7.
1.Ioan.2.18.

quam

quam adhuc induci potuerunt, vt ſe ad veſtram eccleſiã adiungerent: & a vobis non minùs auerſi ſunt, quàm nos ſumus. Et tamẽ ſic iſta fingis, quaſi põtifex Romanus totum terrarum orbẽ imperio ſuo non ita pridem complexus fuerit, donec infelix monachus, vt inquis, inceſto cõnubio votã Deo virginẽ funeſtaſſet, aut Heluetus gladiator in patriam coniuraſſet, aut ſtigmaticus perfuga Geneuam occupaſſet. Perge, inquã, Campiane optimo cuique maledicere atq; omnia conuicia facere: effunde vniuerſum acerbitatis tuæ virus, quãdoquidem in illos te fore emiſſarium recepiſti. Lutheri nomen in libro iuſtorũ cõſcriptũ eſt, eiuſq; erit memoria apud pios omnes perpetuò ſacroſancta, Tua verò maledicta nullũ habẽt aculeũ, nullũ vulnus faciũt. τὸ γὰρ δεῖνος ὄνειδος οὐ περαιτέρω τῆς ἀκοῆς ἀφικνεῖται. Monachũ appellas, cum ipſe ſis fraterculus, & monachi fraterculis nũquã habiti ſunt inhoneſtiores. Sed votam Deo virginẽ inceſto connubio funeſtauit. Virginem Lutherus voto incõſiderato & ſuperſtitioſo priùs alligatã, poſt in religione meliùs inſtitutam ſancto matrimonio ſibi copulauit. Hic tu quantum voles, & quàm tragicè, vociferare. Zuinglium etiam gladiatorem appellas, cum ipſe ſis laniſta. Sed quid ille fecit vnquam gladiatorium? nempe mori cũ ſuis ciuibus non recuſauit. Si rogatus à ſenatu Zuinglius in bellum cõtra hoſtes & patriæ & religionis. eſt profectus, ibiq; circumuentus à nefarijs latronibus perijt, quid ille fecit, quod nõ & fortem virum, & bonum ciuem & fidelem gre- *Sleid.in. lib.8. Oecolamp.epiſt lib.4.*

gis sui pastorē decuit? Nā quod ais illum in patriam coniurasse, id etsi est impotentis linguæ mendacium, miror tamen vt crimen illi esse à te obiectum. Nunc enim velle in patriam & principem coniurare magnæ apud vos laudi ducitur. Caluinum, quem tu perfugā & stigmaticum vocas, tota Christi ecclesia virum optimum & seruū Domini constantissimū nouit: qui tātum ab omni dedecore ac turpitudine absuit, quantum tu à modestia atq; honestate. Si stigmaticus fuit: fuit etiam Paulus, fuerunt alij. at non fuit. quod perfugam dicis, vbi ipse iam aliquot annis vixeris, & qualis fueris recordare. Caluinus quam semel administrandam ecclesiam suscepit, eam nunquā deseruit, in ea cum omnium summo amore vixit, in ea diem obijt. Sed quid ego tibi quicquam pro istis præstantissimis atq; excellentissimis viris respondeam, quos tu nunquam, κἂν διαῤῥαγῇς ψευδόμενος, iusta aliqua infamia asperges.

Galat. 6. 17.

Verum nunc tuam audiamus sermocinationem, quam appellas. Quæris autem *num ecclesiæ subscribamus, quæ seculis anteactis viguit?* subscribimus. *cui*, inquis? respōdeo, ecclesiæ Apostolicis & Propheticis fundamentis extructę. Hierosolymitanæ, Antiochenæ, Ephesinæ, illisq; omnibus nobilissimis ecclesijs, de quibus in Apostolorum epistolis legimus: etiam Romanæ antiquæ, cui hæc tua nihil habet simile: deinde ijs etiam ecclesijs suffragamur, quarum in historijs mentionem legimus, quæ satæ ab Apostolis doctrinæ semen integrū & incorruptū tenuerunt. Hę quādiu

diu in preceptis Apostolicis perstiterunt, verę ecclesiæ fuerunt, & illis nos ecclesiis subscribimus, semperq; subscribemus. Hic nunc existimo sermoniationis tuę seriē intercisā esse: non enim tuū tibi responsum redditum est. Itaq; quæ deinceps pertexis, minimè cohęrēt. Sed tibi nihil placet, nisi tuę subscribatur ecclesię Romanę, cui nos, quia scripta Apostolica corrupit, subscribere meritò recusamus. Quære alios subscriptores Campiane, nulli nos nisi Apostolicæ subscribemus. *Unū illud*, inquis, *crepant in tenebris, vbi, vbi sit ecclesia, tātūmodo sanctos & in æthera destinatos ea cōtineri.* Nō sic de ecclesia loquimur, vt tu scribis: ecclesiā enim edocti sumus ex sacris literis distinguere, vt alia sit aspectabilis, alia hominum aspectum fugiat. In externa atq; aspectabili ecclesia, ad quā ij omnes pertinent, qui verbum audire & sacramēta percipere volunt, multos fatemur esse simulatos Christianos, qui fidei personam, quàm veram fidem habere malunt. Ecclesiā autem inuisibilē piorum esse dicimus, qui Euangelium vera fide cōprehendunt. Hi etsi cerni possunt, quandiu cum hominibus viuunt, quandoquidem homines sunt vt cæteri, tamē quia nec fides, nec Dei electio est oculis manifesta, quæ illos ecclesiæ ciues facit, hanc sanctorum atq; fidelium ecclesiam sensum oculorū omnem effugere affirmamus. Huius ecclesiæ Christus caput est, ad hanc nullis nisi electis aditus patet. Non ergo nullam ecclesiā agnoscimus, nisi quę ex sanctis solis constet (ita enim nulla fuisset aspectabilis ecclesia)

sed quicunq; in terris hominum cœtus doctrinam propheticã atq; apostolicam profitetur, eã Christum esse veram ecclesiã prædicamus, quantumuis improbi in ea multi reperiãtur. Neq; hæc nos nunc fingimus primum & comminiscimur, vt tu ais, sed parati sumus ea & scripturarum tabulis, & antiquitatis authoritate comprobare. Solare ergo te nostrorum Academicorũ acumine, Campiane, quantũ voles, & multa tibi de nobis pollicere. aut aliud acumen afferes oportet, aut tuo acumine nullum nostrûm falli posse confido. Si in frequente nostrorum Academiorum corona hæc tua tam inepta & puerilia, effutires, non argutias tantùm, opinor, tuas, sed te quoq; suis ingenijs tam turpiter illudentem discinderent.

Edm. Campianus.

IIII. *Ratio.* — CONCILIA.

GRAVIS, Ecclesia nascente, quæstio de legitimis cærimonijs, quæ credentium animos disturbauit, coacto Apostolorum & seniorum concilio, soluta est. Credidere parentibus filij, pastoribus oues, in hæc verba mandantibus. Placuit Spiritui Sancto & nobis. *Sequuta sunt ad extirpãdam hæresim, quæ varia quibusq; seculis pullulauit, œcumenica veterum concilia quatuor, tantæ firmitudinis, vt ijs, ante annos mille, * singularis honos tanquam diuinis vocibus haberetur. Non abibo longius. Etiam domi nostræ, comitijs regni, eadem concilia, pristinum ius, inuiolatamque dignitatem obtinent. Hæc citabo, teque ipsam, Anglia, dulcissima patria, contestabor. Si quemadmodum præ te fers, quatuor ista concilia reuerebere, summũ honorem primæ sedis episcopo, id est, Petro deferes: Inreuentum*

Act. 15.

Gregorius, hæc quatuor Concilia quatuor Euangelijs æquauit.

Greg. li. 1. ep. 24.

An. 1. Elizab.

Constantino. ca. 5. Eph. conc. in ep. ad Nestorium. Nic. can. 14. Chal. act. 11. Nic. conc. apud. Soc. lib. 1. cap. 8. Vide. Chalc. can. 4. 15. 23.

tum corporis & sanguinis Christi sacrificium in altari recognosces: Beatos Martyres, diuosque omnes cælites, vt pro te Christo supplicent, obsecrabis: Mulierosos apostatas ab infando concubitu & incestu publico coercebis: multa facies quæ demoliris, multa quæ facis, infecta voles. Porro Synodos aliorum temporum, nominatim verò Tridentinam, eiusdem auctoritatis ac fidei cùm primis ille fuisse, quando vsus venerit, demonstraturum me spondeo atque recipio.* Auctus igitur conciliorum omnium valido & exquisito præsidio, cur non ingrediar in hanc palæstram animo tranquillo & præsenti, obseruaturus aduersarium quò se proripiat? Nam & euidentissima producam quæ distorquere non poterit, & probatissima quæ respuere non audebit. Fortasse verbosiùs obloquendo diem extrahere conabitur: sed ab intentis hominibus, si vos ego bene noui, nec aures nec oculos compilabit. Quòd si quis erit omnino tam demens, qui se vnum opponat senatoribus, orbis terræ, & ijs quidem omnni exceptione maioribus, sanctioribus doctioribus, vetustioribus, libenter aspiciam illud os, quod vbi vobis ostendero, reliqua cogitationibus vestris relinquam. Interim hoc monebo. Qui pleno concilio * ritè atq; ordine consummato momentum & pondus abrogat, videri mihi nullo consilio, nullo cerebro, neque solùm in Theologis tardum, sed etiam in politicis inconsultum. Si vnquam Dei Spiritus illuxit Ecclesiæ, certè illud est tempus immittendi Numinis, quum omnium ecclesiarum quæ sunt in terris patentissimæ, religio, maturitas, scientia, sapientia, dignitas, vnam in vrbem confluxerint, adhibitisque modis omnibus, diuinis & humanis quibus indagari veritas possit, promissum implorent Spiritum, quò salutariter & prudenter sanciant. Prosiliat nunc aliquis factionis hæreticæ magistellus, attollat supercilia, suspendat nasum, frontem perfricet, indicesque suos scurriliter ipse indicet.*

*Omnes Synodos Campianus Euangelio æquales facit.

* Falsum: antiqua Concilia fidem Romanam non confirmāt.

Concilium Tridentinum nec plenū fuit nec ritè consummatū. id quod & Cæsar & rex Gallorum iudicarunt. Sledan. an. 1551. lib. 23. Conuentus quorundam.

Mat. 18. Io. 14.

Lib. de capt. Babil.

quos ille ludos, quos iocos dabit? Repertus est Lutherus qui diceret, anteferre se Concilijs, duorum suffragia bonorum & eruditorum hominum (putatote suum & Philippi) si quando in Christi nomine consensissent. O circulos. Repertus est Kemnisius, qui Concilium Tridentinum ad suos vertiginis importunæ calculos exegerit. quid lucratus? infamiam. Dum iste, ni cauerit, sepelietur cum Arrio, Tridentina synodus quo magis inueterascet, eo magis indies eoq; perennius efflorescet.* Bone Deus, quæ gentium varietas, qui delectus episcoporum totius orbis qui Regum & Rerumpublicarum splendor, quæ medulla theologorũ,* quæ sanctitas, quæ lacrymæ, quæ ieiunia, qui flores Academici, quæ linguæ quãta subtilitas, quantus labor, quàm infinita lectio, quantæ virtutum & studiorum diuitiæ, augustum illud sacrarium impleuerunt? Audiui ego pontifices exultantes, & in his Antonium archiepiscopum Pragensem, à quo sum creatus presbyter, amplissimos & prudentissimos viros, quód in ea schola hæsissent aliquot annis. vt nullum Ferdinandi Cæsaris, cui multum debuerant, regalius & vberius in se beneficium colerent, quam hoc fuit, quod in Tridentino gymnasio legati ex Pannonia consedissent. Intellexit hoc Cæsar, qui reuersis ita gratulatus est. Aluimus vos in schola optima.

Martini Kẽnisij examen Conc. Tridentini.

* Tridentini cõcilij egregiæ laudes.

* Duo episcopi deprehensi sunt in adulterio & occisi. Illyric.

Huc inuitati fide publica cur non properarunt aduersarij, vt eos palàm refellerent, in quos ranunculi coaxant è cauernulis? Hussio & Hieronymo fregere fidem, inquiunt. Qui? Constantiensis Concilij proceres. Falsum est. nullam enim dedere. Sed nec in Hussium tamen animaduersum fuisset, nisi homo perfidiosus & pestilens, retractus ex fuga quam ei Sigismundus Imperator periculo capitis interdixerat,* violatis etiã cõditionibus quas scripto pepigerat cum Cæsare, vim omnem illius diplomatis eneruasset. Fefellit Hussium præcipitata malitia. Iussus enim, cum barbaras in sua Boëmia

Io. Huss.

* Falsum. nullas enim conditiones violauit.

tragœdias excitasset, semetipsum sistere Constantiæ, despexit prærogatiuam Concilij, securitatem petijt à Cæsare, * Cæsar obsignauit, Christianus orbis resignauit, maior Cæsare. redire ad mentem hæresiarcha noluit, perijt. Hieronymus verò Pragensis furtim venit Constantiam, protectus à nemine, deprehensus comparuit, perorauit, habitus est perbenignè, liber abijt quò voluit, sanatus est, hæresim eiurauit, relapsus est, exustus est. Quid toties vnum exemplum de sexentis exagitant? Repetant annales suos. Martinus ipse Lutherus, odium Dei & hominum, Augustæ positus coram Cardinale Caietano, nonne quod potuit, eructauit & Maximiliani literis communitus, excessit? Idem accitus VVormatiam, cum & Cæsarem & plerosq; Imperij principes haberet infensos, nonne Cæsaris verbo tutus fuit? Postremo Lutheranorum & Zuinglianorum capita, præsente Carolo quinto, hæreticorum hoste, victore, domino, nonne datis inducijs, confessiones suas toties innouatas exhibuere comitijs Augustanis, & sospites abiere? Haud secus, literæ Tridentinæ locupletissimas aduersario cautiones prouiderant: vti noluit. Nimirum se iactat in angulis, in quibus vbi tria verba Græca sonuerit, sapere videatur: abhorret à luce, quæ literatorem in numero poneret, & ad honesta subsellia deuocaret. Catholicis Anglis * tale chirographum impunitatis impetrent, si diligunt salutem animarum. Nos Hussium non causabimur. in curiam, verbo Principis innixi, conuolabimus.

Nota

Hieron. Prag.

Anno. 1518.

Anno. 1521.

Augustana confessio. Vide acta Conci. Tridē.

* Non eadem ratio.

Sed vt vnde sum egressus eò regrediar, Concilia generalia mea sunt. primum, vltimum, media. his pugnabo. Hastam expectet aduersarius amentatam, quam euellere nunquam poterit. prosternatur in eo Satanas, Christus viuat.

Guil. Whitakerus.

PRoximus est de cõcilijs locus, à superiore non admodũ disiunctus. Concilium enim quid aliud est quam flos & tanquam epitome ecclesiæ? itaque de concilijs quicquid dici potest, id pertinet ad ecclesiæ naturam. Sed quando nonnunquam ista explicationis causa distinguntur, separatim a te proponi facilè patior. Est autem conciliorum nomẽ amplum, fides singularis, authoritas grauissima: et tu te nusquam iactas insolentiùs, quàm in hoc loco. Nunc enim quando concilia nominas, satis te refutasse aduersarios existimas, & certam tibi victoriam polliceris. Neq; ego conciliorum dignitatẽ verbis conabor extenuare, & Nazianzenum miror de concilijs tam iniquè iudicasse, & acerbè scripsisse. Secum enim deliberasse ac planè constituisse ait, vt omnem episcoporum congressionẽ fugeret, quandoquidem nullius vnquã Synodi fælicem exitum vidisset. Id etsi de multis verum fuit, quæ propter quorundam ambitionẽ ac πολυπραγμοσύνην non veteres controuersias sustulerunt, sed nouarũ potiùs cõtentionũ semina sparserũt, tamen nonnulla concilia ipse exitus longè optatissimus cõprobauit. Quare quod prouocas ad Concilia, in multis quidem & maximis iudicijs sequimur: in omnibus enim nec ipsi necessariũ esse iudicatis. Sed tuas nunc de cõcilijs cõmentationes accipiamus.

Nazianz. epist. 42. ad Procop. μηδεμιᾶς συνόδου τέλος εἶδον χρηστόν.

Grauis quæstio, inquis, *de legitimis ceremonijs, coacto Apostolorum & seniorum concilio soluta est.*

Credide-

Credidere parentibus filij, paſtoribus oves, in hæc verba mandantibus, placuit Spiritui ſancto & nobis. Excellens verò certè & omni exceptione maius concilium dicis: in quo nihil temere, peruerſè, factioſè, vt fieri nonnunquam ſolet, ſed omnia diuinitus atque ex ipſius Spiritus ſancti auctoritate geſta ſunt. Huic nos cõcilio niſi crederemus, nec filij nec oves eſſe poſſemus. Grauem de ceremonijs quæſtionem ſuſtulit, & illud acerbiſſimum Moſaicarum ceremoniarũ iugum a Chriſtianorum ceruicibus repulit: quò magis dolendum eſt aliud deinceps iugum, illo Moſaico grauius, contra huius concilij mandatum, eccleſiæ a vobis eſſe impoſitum. Id enim planè conſtat ceremonias in eccleſiam Chriſtianam inuectas atq; hominum conſcientijs iniectas eſſe duplo plures, quàm olim Moſes iuſſu diuino veteri populo pręſcripſit. Id Auguſtinus olim conqueſtus eſt, ceremoniarum multitudine factum eſſe vt Chriſtianorũ conditio multò quàm Iudęorũ deterior videretur. *Auguſt. ad Ianuar.* Quod ille quidẽ multò magis dixiſſet, ſi illã ceremoniarũ acceſſionẽ vidiſſet, quæ poſtea facta eſt. Quòd ſi autem Apoſtoli ac ſeniores ex ſpiritus ſancti ſenſu atq; iudicio illas ceremonias, quas ipſe dominus ſanxerat aliquando, remouendas eſſe ſtatuerunt, quæ veſtra fuit audacia contra huius & ſpiritus & concilij decretũ veſtras multiplices traditiones futileſque ceremonias Chriſtianis obtrudere? An ſuas dominus ſuſtulit vt veſtras ſtabiliret? an pauciores abrogauit, vt multò plures introduceret? an leuiores detraxit,

vt imponeret grauiores? Itaq; huius cõcilij, quod omnium & primũ fuit & longè prçstantissimum, diuina sanctio a vobis est nefariè violata. Et fieri posse credamus, vt qui in hos parentes & pastores tam impij extitistis, erga alios obseruantiores sitis? Nullum est omnino concilium, quod nõ sit iamdudũ à vobis palam protritum, vt vestrûm vnusquisq; excõmunicationibus mille irretitus teneatur. Et tamen audes, Campiane, facere conciliorum mentionem, quç si valerent aliquid, vos certè nihilò magis in ecclesia, quàm publicani atque Ethnici tolerari deberetis.

Sequuta, inquis, *sunt ad extirpandam hæresin œcumenica veterũ concilia quatuor, tantæ firmitudinis, vt ante annos mille singularis honos, tanquam diuinis vocibus haberetur.* Et nos illorum quatuor conciliorum saluberrimã fuisse authoritatẽ planissime confitemur. Lege quid doctissimus Lutherus de quatuor illis concilijs scripserit, & nostram agnosce de his, quç dicis, œcumenicis quatuor concilijs sententiam. Gregorio tamen cur assentiamur, causa nulla est, qui se *sicut sancti Euangelij quatuor libros sic quatuor concilia suscipere ac venerari* profitetur. Nam hoc concilia est non venerari, sed Euangelia violare. Quanquam id Gregorius, vt ego existimo, sensit, quç sunt in his quatuor Concilijs contra Ariũ, Eunomiũ, Macedonium, Nestoriũ, Eutychetem, Dioscorum ex Dei verbo decreta atq; conclusa, ea se firmissimè amplecti, vt non magis ipsa Euãgelia, quàm hæc decreta, quç sunt scriptis Euangelicis cõprobata, qui-

Luth. de Concil.

Gregor. lib. 1. ep. 24.

quibusq; infanda hæresis damnata est, rescindi patiatur. Neq; enim possum existimare id Gregoriũ de totis hisce concilijs affirmare voluisse, vt Nicenum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense concilium sacrosanctis Euangelijs penitus fide ac dignitate exæquaret. Et nos, quæ patres illi aduersus eos, quos dixi, hæreticos de filij & patris ὁμουσίᾳ, de spiritus Sancti diuinitate, de Christi vnica persona, duabus naturis statuerunt, ea tam esse vera quam ipsa Euangelia minimè dubitamus: non quòd ita concilijs illis visum est, sed quia hanc ipsam fidem Euangelia tradiderunt. *Etiam domi*, inquis, *nostræ, comitijs regni, eadem concilia pristinum ius obtinēt*. His quidem in rebus, alijsq; etiam omnibus, quas scripturis conuenienter proponunt, ius pristinum dignitatemq; retinent. Tamen ne putes tantum istis Concilijs fuisse vnquam à nobis tributũ, vt quicquid ab illis sancitum fuerit, necessariò suscipiendum iudicaremus, accipe nunc quid nostra ecclesia de œcumenicis Concilijs senserit atq; statuerit: *Concilia errare possunt, & interdum errarunt, etiam in his quæ ad normã pietatis pertinent: ideoq; quæ ab illis constituuntur, vt ad salutem necessaria, neq; robur habent, neq; authoritatem, nisi ostēdi possunt è sacris literis esse desumpta.* Nunc hęc citato, & tuam, vt ais, dulcissimam patriam contestator. Et hęc ipsa patria longè charissima, in qua natus, educatus, ornatus es Campiane, te vicissim contestatur, te rogat, te per omnia, quæ sunt dulcissima, obsecrat, vt desinas sibi in causa pessima

In Artic. religionis: art. 21.

amplius molestus esse, vt nolis suos filios impia & peregrina religione corrumpere. vt suam dignitatem, quàm externi hostis, chariorē habere, vt eò nunc tandē vnde es digressus, redire velis. Si illam quam Romę imbibisti opinionē pręiudicatam quamq; huc tecum in Angliam attulisti, vel ad breuissimum tempus deponeres, hanc tuæ patriæ vocem minimè contemneres.

Sed quænam hæc tua futura est contestatio? *Si*, inquis *quatuor ista concilia reuerebere, summū honorē primæ sedis episcopo, id est, Petro deferes.* Petro nos summū honorem meritò deferimus, nec tecum de Petro contendimus. Sed quæ Petri propria fuerunt, ea nihil ad pontificem tuum pertinere posse affirmamus, qui nec Petro nec Paulo similis vnquā fuit. Et quæ hæc est insania de Petri summis virtutibus tantopere gloriari, propria merita nulla posse prædicare? An tu sanum quicquam existimaturū credis Petri fidem, pietatem, omnem virtutem ad tuum pontificem per alios tam innumeros, quorum multi non tam homines fuerunt, quam hominū monstra, esse deriuatam? Delirū hoc quidem est, & quouis helleboro dignum: τύπτων, vt inquit ille, ἔλεγχος ἴασις. An ego tuumGregorium decimū tertium, qui nunc Romæ dominatur, Petrū esse dicam? nū docet? num pascit? ne potest quidem. num Apostoli, num Episcopi officiū facit? nihil minus. quid ergo agit? In Vaticano sedet, bella concitat, seditiones mouet, subditos in principē armat, orbem terrarum miscet. Hæccine Petrus fecit? num hoc est esse

Petrum?

Petrū? num iſta potes negare quin ſint vera? huic ego honorē, vt Petro deferam? Sed expendamus quæ dicis. *Summum honorem, ais, primæ ſedis Epiſcopo, id eſt, Petro deferes.* Quo concilio id doces eſſe neceſſariū? Affers concilium Nicenū, can. 6. in quo nulla fit nec de primæ ſedis epiſcopo, nec de Petro mentio: nec quidem omnino quicquam cōtra tuū pontificē magis valere potuit, quā illud Nicenę ſynodi decretum. Omnes enim Metropolitanos & Patriarchas Romano Epiſcopo exæquat, nec ei quicquam amplius, quam Antiocheno, Alexandrino, & cæteris aliarū prouinciarum Metropolitanis tribuit. Ipſa ſi placet concilij verba audies. Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν αἰγύπτῳ καὶ λιβύῃ καὶ πενταπόλει: ὥστε τὸν ἐν ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν: ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. Hoc eſt, *Antiqua conſuetudo valeat, quæ in Ægypto, Lybia, & Petapoli fuit, vt Alexandrinus Epiſcopus ſuper hæc omnia ſummā dignitatem habeat: quoniā & Romano pontifici hæc ipſa conſuetudo eſt. Similiter & apud Anthiochiam, & in cæteris prouincijs primatus & authoritas eccleſiis conſeruetur.* Vides nunc opinor, Campiane, nihil eſſe datum Romano pontifici ſingulare, eiuſq; prouinciam ac iuriſdictionem certis finibus & cancellis eſſe circumſcriptam. Atq; hunc canonem Rufinus, ſi nobis non credis, iſto modo interpretatur. *Apud Alexandriam, & in vrbe Roma vetuſta conſuetudo ſeruetur, vt & ille Ægypti, & hic*

Concil. Nicen. can. 6.

Ruffin. lib. 10.

suburbicanarũ ecclesiarum solicitudinẽ gerat. Suas ergo pontifex Romanus ecclesias vicinas & suburbanas curet, quibus illum Synodus Nicena cõtentũ esse iussit: de nostris minùs deinceps solicitus sit, quę nihil ad ipsius curã pertinent. Nisi admodũ incautus fuisses huius concilij mentionem profectò nullam fecisses. Sed Chalcedonẽse etiã Concilium adiungis, Act. 4. & 16. vt primæ sedis episcopo, id est, petro summũ honorem deferendum esse confirmes. Hanc Sedem, Campiane, in summo olim honore fuisse cõcedo, huiusq; sedis episcopo primas delatas esse intelligo, cuius rei causam potes ex hoc ipso Concilio cognoscere. Neq; enim id factum est Christi aliquo mãdato, vt Romana ecclesia cæteras toto terrarum orbe ecclesias dignitate atq; authoritate superaret, sed vrbis illius imperiũ patres in causa fuisse testantur, vt illi sedi priuilegia maiora deferrẽtur. Verba ipsa potes in hac eadem Actione quam citas, reperire. Si verò Romana ecclesia debuit authoritate diuina cũctis vbiq; terrarum ecclesijs præesse, quid patribus Chalcedonẽsibus venit in mẽtem, vt prærogatiuas nonnullas illi ecclesiæ concessas esse dicerẽt nõ aliam ab causam, nisi quòd Roma imperij caput esset, eiusq; ciuitatis quæ mundi domina fuit, episcopum maiore aliquo honore dignũ, quàm cæteros, iudicarẽt? Ille autẽ honor nõ alius fuit, quàm vt episcopus Romanus primum in Concilijs locũ obtineret, primus sententiam diceret, cæteros ordine & loco anteiret. Atq; hunc nos honorem Romano pontifici non

Act. 16.

nunc

nunc admodum inuidemus;eo, si placet, vtatur: modò ne,quia inter alios primus sedet,imperium in fratres & tyrannidē exerceat,quod ille iā multis sæculis fecit , & facere se iure posse sibi persuasit. Et quando nobis Cōcilium Chalcedonēse obijcere voluisti, vt summum honorē tuo primę sedis episcopo vendicares,ne abeā lōgiùs,id mihi velim respōdeas, quamobrem hi patres Chalcedonenses sedem Constantinopolitanā Romanæ ęqualem fecerint? Sic enim statuūt & rem definiunt, quandoquidem olim Romanæ ecclesiæ propter illius vrbis imperium priuilegia magna sunt tributa,æquum videri vt Noua Roma , quæ iam imperio fuit & Senatu ornata,ijsdem quibus Vetus Roma priuilegijs frueretur. Quāquam autem Romanus pontifex maxima contētione pugnaret,ne secum Constātinopolitanus episcopus exæquaretur, tamen efficerę totis viribus nō potuit quin Concilij sententia valeret,quę Constātinopolitanum episcopū Romano parem fecit. Itaq; malè mihi visus es tui pontificis honori ac dignitati consuluisse,quādo huius Cōcilij decretum meministi. Constātinopolitanum verò Cōcilium,quod etiam introducis,pro Romana sedę nihil aliud decreuit, quam vt episcopus Constātinopolitanus τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς,id est, *honoris prærogatiuam* proximè post Romanū obtineret. *Can. 5.* Id verò fatemur, sic fuisse distributas olim prouincias,vt Romana primas, secundas Constantinopolitana,& suas deinceps reliquę certo ordinę obtinerent. Sed quid hoc ad illam causam valet,

quã nunc in manibus habemus? Non hic ille honos est, quẽ sibi pontifex Romanus vẽdicat: non hæc illa est potẽtiæ & maiestatis amplitudo, quã sibi toties tribuit. Cõcilium autẽ Ephesinum sine causa à te citatum est. Nihil enim Romano põtifici defert, quod nõ alijs etiam episcopis cõueniret. Nam si id arripis, quòd Cęlestinus episcopus Romanus, præsidens sanctissimus & pater reuerendissimus appellatur, si quod Nestorio, nisi hæresin abiuraret, excõmunicationẽ denũciat, sunt hæc Romano episcopo cum alijs cõmunia. Non enim ille solus Reuerẽdissimus est salutatus, nec ille solus potuit de hæreticis iudicium pronũciare. Sin te illa magis delectãt, *Hæc est fides catholicæ & orthodoxæ ecclesiæ, cui cũcti consentiũt orthodoxi pontifices*, malè hæc verba interpretaris. Omnes enim orthodoxi põtifices dicũtur his verbis, nõ ecclesiæ, sed fidei cõsentire. Illa fides, quam ijs literis patres sunt cõplexi, omnes vbiq; orthodoxi pontifices approbarũt, & nos etiã defendimus.

Ephesin. Con. in Epist. ad Nestor.

Sed quid nunc in tua contestatione sequitur? *Incruẽtum*, inquis, *corporis & sanguinis Christi sacrificium in altari recognosces.* Citas autẽ Concilij Niceni canonẽ 14. in quo nec incruẽti, nec sacrificij, nec Altaris vlla mẽtio reperitur. Prohibẽtur autẽ diaconi ne id sibi arrogẽt vt pręsentibus episcopis aut presbyteris, cœnę Dominicę sacramẽtum procurare velint: neq; enim Diaconis licere corpus Domini presbyteris tradere. Panem dici corpus Domini tritum est, quia corporis Domini sacramentũ est. Nec tamẽ nego Cœnã Domini-

cam à multis antiquis patribus incruētum ſacriciũ appellari, quia & mortis Chriſti myſteria ſine cruore & ſanguine percipimus, & Deo laudes atque gratiarũ actiones tanquã in ſacrificiũ offerimus. Itaq; Cyrillus ἀναιμάκτους θυσίας καὶ δοξολογίας, *incruēta ſacrificia & laudationes* in cœna ſtatuit: & Euſebius nos Domino altare extruere ſcribit ἀναίμων καὶ λογικῶν θυσιῶν κατὰ τὰ καινὰ μυστήρια, *incruētorum & rationabiliũ Sacrificiorũ, ſecundũ noua myſteria*. Si iam cuiuſmodi ſit hoc incruētum ſacrificium quæras, ipſe tibi ſuis verbis reſpõdeat Euſebius, μνήμην ἡμῖν παραδοὺς ἀντὶ θυσίας προσφέρειν, *Memoriam nobis tradidit, quam loco ſacrificij offerremus*. Deinde Chalcedonēſis Cõcilij Actionē. II. proponis, quę nihil habet, quod quicquam ad iſtas cauſas ſpectet: neque locus ille Socratis, quē deſignas, lib. I. cap. 8. Rectiùs multò ſimpliciusq; feciſſes, ſi ipſa verba recitaſſes, nõ incertas ac confuſas in margine notas poſuiſſes. Sed veritus es, niſi fraudem aliquã adhiberes, ne nimiùm facilè deprehendi poſſes.

Cyrill. ad Regin.

Euſeb. de Demonſt. lib. I.

Quid in tua conteſtationē reliquum ſit audiamus. *Beatos Martyres, diuosq; omnes, vt pro te Chriſto ſupplicent, obſecrabis: mulieroſos apoſtatas ab infando concubitu coërcebis.* Num Martyres, diuiq; cœlites Chriſto pro nobis ſupplicent, neſcimus: quid nos agamus, id eos ignorare certũ eſt. Quare ad Chriſtũ potiùs accedimus, eumq; vnũ obſecramus, qui & nouit quibus rebus indigemus, & vult, & poteſt, quæ petimus, largiri. Tu ſi placet, riuulos quære, nos ex ipſo fonte hauriemus:

Inueteratam verò Diuos in precibus appellandi consuetudinē nimimè curamus. Etsi hic antiquus mos est, ab humana tamen superstitione, non ab authoritate diuina manauit. Quod autē subiūgis de mulierosis apostatis ab infando cōcubitu coercendis, & Canones aliquot Cōcilij Chalcedonensis profers, in eo quidem antiquum obtines. Vnicus verò Canon contra Diaconissas perlatus est, quę postquam ministerium susceperint, deinceps nupserint. Sed quam hæc iniqua lex fuerit, facilè cōstat. Primùm enim quas Paulus sexagenarias ad minimum esse voluit, iste Canon quadragenarias recipit: & tamē nuptias non permittit. Sed vouisse, inquies, cælibes se futuras. Primùm doce vouere tale aliquid debuisse, tum si senserint votum se nullo modo posse persoluere, & nupserint, aliter ac oportuit fecisse. In rebus sua natura medijs velle vouere, quod nequeas præstare, est Deo illudere, & impiæ temeritatis crimen incurrere: persistere autem in impio voto est duplex scelus admittere. Itaq; quod ius præscribit, *Præstat in malis promissis fidem nō obseruare:* atq; ita omnino faciendū est, quemadmodum suæ sorori Bernardus suasit, *In malis promissis rescinde fidem: in turpi voto muta decretum: quod incautè vouisti ne facias: impia est promissio, quæ scelere adimpletur.* Quid autē scelere plenius, Deoq; odiosius esse potest, quàm intus libidinum incēdijs inflammari, & tamen legitimam sanctamq; medicinam recusare? At illud semper inculcas, voti legibus obligantur. Ergo tibi Cyprianus re-

Concil. Chalced. Can. 4. 15. 13.

1. Tim. 5.

Bernard. ad Sororē de modo bene viuendi. Serm. 62.

spondeat

ſpondeat, *Si ſe ex fide Chriſto dicauerint, pudicè & caſtè ſine vlla fabula perſeuerent: ſin autem perſeuerare nolint, vel non poſſint, meliùs eſt vt nubant.* Id ne Concilij Campiane, virginibus dediſſet Cyprianus, ſi hunc infandum eſſe concubitũ, aut inceſtum publicum, vt tu nimiùm ſcribis intemperanter, iudicaſſet. Quanto verò vobis honeſtius eſſet Monachis atq; Fraterculis, concubitus illos veſtros & nimiùm publicos & ſupra modum nefandos mittere, caſtumq; matrimonium colere? fieri enim potuit, quemadmodum Pius ille papa ſolitus eſt dicere, vt multi veſtrûm in matrimonio ſeruarentur, qui nunc in ſicco cœlibatu damnantur. Sed qui ſordidus eſt, pergat porrò in ſuis ſordibus conſeneſcere: qui ſanctus eſt, turpitudinẽ fugiat, ſanctitatẽ vitio & ſceleri anteponat. *Cypr. lib. 1. epl. 11.* *Pius. 2.*

Hæc illa ſunt quæ tu nobis in illa tua grauiſſima conteſtatione effudiſti, & Conciliorum interpoſita authoritate perſuadere voluiſti. Sed debes exiſtimare Campiane, ementita Conciliorum nomina minùs apud nos, quàm certiſſimum Dei verbum, valere oportere. Nam quod deinde ais, *Synodos aliorum temporum, & nominatim Tridẽtinam eiuſdem authoritatis ac fidei cum primis illis fuiſſe*, equidem non credo, quantumuis id te, quãdo vſus venerit, demonſtraturũ ſpondes atq; recipis. Multa tu quidẽ ſpondes, ſed pręſtas nihil. Verùm hîc ego pium Lectorẽ obſecro, omneſq; Chriſtianos obteſtor, vt quid hoc loco Campianus dicat attendant. Synodos omnes, & nominatim Tridentinam quatuor Oecumenicis concilijs

pares esse affirmat: quatuor autem Cõcilia Gregorius, quem citauit Campianus, cum quatuor Euangelijs exæquat: hinc nũc efficitur, omnia aliorum temporũ Concilia eiusdem esse authoritatis & fidei cum quatuor Euangelijs. Nõ vrgebo, nec te nunc exagitabo, quemadmodũ tu Lutherum soles. Verberãdum te tacitis hominũ iudicijs relinquo. Deinceps, hoc Cõciliorum valido præsidio munitus ingrederis in palæstram, & aduersarium, quò se proripiat, obseruas. Tantus enim es bellator, tam peritus gladiator, & tam vehemens in præliando, vt veniẽte te fugiant illico omnes. Et nũc quemadmodum te sis in hoc prælio gesturus, & quas facturus strages, exponis. At mi Campiane, vide ne id in te vsurpari meritò possit, quod dici solet, θρασὺς πρὸ ἔργου, ἐκ πολλοῦ κακός.

De dignitate Conciliorum multa prædicas, quam nos etiam summam libenter agnoscimus. Sed tamen non hominum multitudine, non apparatu, non pompa Spiritus sanctus alligatur. In Concilijs multa sunt nonnunquam partium studia, & maior pars vincit aliquãdo meliorem. *Repertus*, inquis, *est Lutherus, qui diceret anteferre se Concilijs duorum suffragia bonorum & eruditorum hominum.* Et quid ni anteferret? aut quis illo dicto offendi meritò potest? Enimuerò Gerson ille Concilij Constãtiensis moderator vnius hominis sententiam toti Concilio anteponere non dubitauit. *In sacris*, inquit, *literis erudito, atq; authoritatem Catholicam proferenti, plus est credendum,*

dum, quàm generali Concilio. Quod etiam Panormitanus confirmauit, quando ad hunc modum scribit, *Plus credendum est vel simplici laico scripturam proferenti, quàm toti simul Concilio. Repertus est*, inquis, *Kemnisius, qui Concilium Tridentinum ad suos vertiginis importunæ calculos exegerit.* Concilium illud Kemnisius non ad suos calculos, sed ad verbi diuini normam exegit. At *quid lucratus?* inquis, *infamiam*, respondes. Si apud vos malè audit, Kemnisius, nō admodum miror. Id enim est sua doctrina, virtute, industria consequutus, vt inuidia odioq; vestro dignus videretur. Sin vera laus rectè factis debetur, nactus ille est amplissimum præmium, nominis sui gloriam sempiternam. *Imò*, inquis, *ni cauerit, sepelietur cum Ario.* Te verò, Campiane, de tuo potiùs, quā Kemnisij sepulchro solicitum esse oportuit: & vide, ne sit paratum tibi pro tuis maleficijs apud inferos sepulchrum.

Tit. de elect. can. signifi-casti.

Hic nunc incipis Tridentinum Concilium vehementiùs commendare: quasi nos illud præclarum atq; egregium Concilium cuiusmodi extiterit, nesciamus. Illius ego te tam esse studiosum facilè patior, me quidem non habebis riualem. De eo dixerunt alij, quæ vera sunt: quomodo & institutum, & habitum, & dimissum fuerit. Itaque non conabor, quæ tu dicis, oratione eleuare: ea fide atque existimatione, quam potuit acquirere, per me fruatur. Quanquam id omnes intelligunt, non tam orbis Christiani Concilium, quàm paucorum hominum in vnum

Sleidanus. Illyricus. Kemnisius. Caluinus. Ioan. Iuellus.

locum concurrentium *conuenticulum* extitiſſe. Aderant aliquot ieiuni fraterculi, qui maximam oneris partem diſputando, ſcribendo, perorando ſuſtinerent. Nam epiſcopi ac ſummi Cardinales res alias, quarum magis cauſâ conuenerant, meditabãtur. Sed ſit, inquã, quod fuit: non enim tuis laudationibus offendor. Et exultauerint pontifices, quòd in ea ſchola hæſerint, è qua adhuc non admodũ multi, quos ſciam, vel docti Theologi, vel boni paſtores prodierunt. Antonium etiam Pragenſem ſibi ipſi magnopere gratulantem introducis. aliquam enim illi gratiam referre voluiſti, quia te presbyterum creauit. Bene habet: presbyter creatus eſt Campianus ab Antonio Archiepiſcopo Pragenſi. Vereor ne nimium longè abieris, vt mercem tam vilem emeres. Sed nunc potes Miſſas celebrare, poſtquam es abraſus, & inunctus, & presbyter creatus.

Conuentus quorundam.

Quæris autem, atque in eo admodũ exultas, *huc inuitati fide publica cur non proparint aduerſarij?* De eo tibi reſponſum eſt abunde in Apologia eccleſiæ noſtræ. Quid enim ibi faceremus, aut quorſum iter tam longinquum ingrederemur? An vt luſi domum rediremus, aut exuſti in Concilio temeritatem noſtram lueremus? Nam diſputandi apud eos quis locus fuit, quorum ſinguli fidem pontifici Romano dederunt, & iuriſiurandi ſe religione obſtrinxerunt, vt nihil vnquam contra ipſius dignitatem ac voluntatem aut facerent aut dicerent? Quid ergo

ab

ab iſtis ſperari potuit, quod quenquam ad diſputandum eliceret? Et metum attulit, Ioannis Huſſij Bohemi, & Hieronymi Pragenſis calamitas, quos patres Conſtantienſes in ipſo Concilio concrematunt. Et tamen Huſſius fide publica fretus ad Concilium acceſſerat. *At ei, inquis, Conſtantienſes proceres nullam fidem dedere: quare nullam fregere.* Huſſio fidem publicam Sigiſmundus Imperator dedit, cui vt confideret æquum fuit. Ad Concilium venit, mox captus conijcitur in carcerem, cauſam coram Concilio dicit, damnatur fremente licèt Sigiſmundo, exuritur. Nec fugit ille, vt tu mentiris, nec fugere potuit: homo ſanctiſſimus atque innocentiſſimus, tanquam ouis a lupis furioſis deuoratur. Quid illi Cæſaris authoritas, quid mandatum, quid publica fides profuit? *Cæſar, inquis, obſignauit, Chriſtianus orbis, maior Cæſare, reſignauit.* Quis ergo tutus eſſe poteſt, ſi nihil in Concilio Cæſaris literæ valebunt? Neque nos tam Ioannis Huſſij contra fidem publicam miſerandus interitus a veſtris Concilijs deterret, quàm illud decretum, ab eo ipſo Conſilio editum, Hæreticis non eſſe ſeruandam fidem. Ego vobis credam, quos ſcio nullam ſeruare fidem? Si faciam, dignus ſim, qui ſimiliter peream. Hieronymus autem Pragenſis ad Conciliũ ſua ſponte venit, fidem palàm eſt profeſſus, incendio eſt cõſumptus. Hic caſus horũ duorum, quibus orbis Chriſtianus eo tempore nec ſanctiores nec doctiores habuit, perpetuum erit & veſtræ perfidiæ

horrendæque crudelitatis monimentum, & pijs ad cauendum in posterum illustre documentum. Lutherum verò, quem tu odium Dei & hominum vocas, execrande fraterculе, ipsa Dei manus virtusque defendit, vt ei nunquam nocere possetis. Non enim voluntas vobis, sed occasio ad perdendum Lutherum defuit. Sed *tutus*, inquis, *fuit Cæsaris verbo*. Neque enim ausus est Pontifex Luthero necem machinari, postquam ei Cæsar salutem promisisset. An tu enim id laturum fuisse Carolum quintum existimas? Non fuit è re pontificis aliquid tentare, vnde Cæsar fidem fefellisse videretur. Id non tam facilè Carolus tulisset, quàm olim tulit Sigismundus.

Nimium, ais, se iactant in angulis, *in quibus vbi tria verba Græca sonuerint, sapere videantur*. Tibi forsan sapere videantur, qui vix (credo) potes, tria sonare Græca verba. *Abhorrent a luce, quæ literatorem in numero ponerent, & ad honesta subsellia deuocarent*. Hoccine est quod quæris Campiane, nomen, famam, honesta subsellia, digito monstrari, & dicier, hic est, αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων? id dolet, in numero non esse, in subsellijs non sedere? Verùm mactè virtute, quem ingressus es cursum ad laudem, persequere, spes est ad honesta aliquando, quibus tu dignus es, subsellia posse ascendere.

Quod autem petis, Catholicis Anglis tale Chirographum impunitatis impetrari, si diligunt salutem animarum, iniquum certè postu-

las. Quid enim ſimile eſt, doctos homines vndique ad publicum Concilium conuenire, & perfugis in patriam reditum patere? *In Curiam*, inquis, *verbo principis innixi, conuolabimus.* Et tuto quidem: fidem enim ſi dat, certam vobis ſecuritatem poteſtis polliceri. Ac facilè credo verum eſſe quod dicis, quando aliqui iamdudum in curiam, nullo principis verbo innixi conuolaſtis. Vos verò, Campiane, ad Indos potiùs conuolate, vt nouam illam pontificis veſtri prouinciam perluſtretis: noſtra princeps ſapientiſſima tales hoſpites non deſiderat, & vos a ſe quàm poteſt longiſſimè repellit.

Sed iam vnde es egreſſus, eò regrederis, atque hunc de Concilijs locum ſplendidè concludis, *Concilia generalia mea ſunt, primum, vltimũ, media.* Facilis & expedita victoria: Cæſarem te propè credam, *Veni, vidi, vici.* Sed hoc non eſt haſtam tuam, quam dicis, amentatam intorquere. Verba amentata vel potiùs amentiæ plena video, haſtam adhuc nullam conſpicio. aut haſta tibi, aut amentum, aut vires defuerunt, aut quod magis credo, hæc ſimul vniuerſa. Cupimus certè Academici, Campiane, experiri quàm tu peritè haſtas vibrare didiceris, & fore ſperamus, vt tu noſtris haſtis confoſſus aliquando audaciam temeritatemque, & inertiam huius pugnæ tuam ſentias atque agnoſcas.

Edm. Campianus.

V. Ratio

PATRES

ANTIOCHIAE, qua primum in vrbe, Christianorum nobile cognomentum increbuit, doctores, id est, eminentes theologi, & prophetæ, id est concionatores perquàm celebres, floruerunt. Huiusce generis scribas & sapientes, doctos in regno Dei, noua promentes & vetera, Christum callentes & Moysen, Dominus ipse futuro gregi prospexerat. Hos ingenio beneficij locò donatos explodere quanti maleficij est? * explosit aduersarius. quid ita? quia stantibus illis concidisset. Id ego cum pro certissimo comperissem, pugnam simpliciter exoptaui, non illam iocularem qua turbæ velitantur in compitis, sed istam seueram & acrem qua congredimur in vestris philosophorum spacijs,

Act. 13. 1 Cor. 12. Eph. 4. 1 Cor. 14. Matt. 13. & 23.

* Falsum: nullũ enim doctum scribam explosimus.

Pede pes, densusque viro vir.

Ad Patres si quando licebit accedere, confectum est prælium. tàm sunt nostri, quàm Gregorius ipse decimus tertius, filiorum Ecclesiæ Pater amantissimus. Nam vt omittam lecta sparsa, quæ ex monimentis veterum conquisita, nostram fidem appositè affirmatéque propugnant, tenemus horum integra volumina, quæ de industria religionem quam tuemur euangelicam distinctè copiosèque dilucidant. Duplex Hierarchia Martyris Dionysii, quas classes, quæ sacra, quos ritus edocet? Pupugit ea res Lutherum tàm valdè, vt huius opera simillima somnijs, nec non perniciosissima indicaret. Imitatus parentem Caussæus, nescio quis terræ filius ex Gallia, non est veritus hunc * Dionysium inclytæ gentis Apostolum vocitare delirum senem. Centuriatores vehementer offendit * Ignatius, offendit & Caluinum, vt in eius epistolis deformes næuos & putidas nænias, hominum quis-

S. Dion. Areopa. de quo vide. Adon. Treu. in martyrol. Adon. Turon. Syng. Suid. Metap. Coment. in 1 13.17. Deut. Item. in Cap. Bab. Dial. 5. & 11.

* Dionysius suppositititus.
* Ignatius suppositititus.

Cen. 2. ca. 10. Inst. li. 1. ca. 13. nu. 29.

quilia

Cen. 2. ca. Vide cen. 1. li. 2. ca. 10. & sequ.

quiliæ, notarint. Censoribus illis fanaticum quiddam Irenæus edidit: Clemens, auctor Stromatum, zizania fecesque protulit: reliqui patres huius æui, sanè* Apostolici viri, blasphemias & monstra posteris reliquerunt. In Tertulliano rapiunt auidè quod à nobis edocti, nobiscum communiter detestentur. sed meminerint, libellum de præscriptionibus, qui nostri temporis sectarios tam insigniter perculit, nunquam fuisse reprehensum.

* Erant Apostolici viri, tamen non omnia Apostolica scriptis prodiderunt.

Lib. de præscript. con. hær

Orat. de consum. secul.

* Hippolytus Portuensis episcopus, quàm bellé, quàm clarè, Antichristi neruum, Lutherana tempora, præmonstrauit? Eum propterea scriptorem infantissimum & laruam nominant. Cyprianum delicias & decus Africæ, Gallicanus ille criticus, & Magdeburgici, stupidum & destitutum Deo & deprauatorem pœnitentiæ nuncuparunt. Quid admisit? Scripsit enim de virginibus, de lapsis, de unitate Ecclesiæ tractationes eiusmodi, eas etiam epistolas Cornelio Romano pontifici, ve nisi fides huic martyri detrahatur, Petrus Martyr Vermilius, omnesque cum eo fœderati, peiores adulteris & sacrilegis habeantur. Ac ne singulis insistam diutius, Patres huius seculi* damnantur omnes, quippe qui, doctrinam de pœnitentia mire daprauarint. quo pacto? nam austeritas canonum quæ viguit ea tempestate, maiorem in modum displicet huic sectæ plausibili, quæ triclinijs aptior quàm templis, voluptarias aures titillare, & puluillos omni cubito solet assuere. Quid ætas proxima, quid peccauit? Chrysostomus & ij Patres iustitiam fidei fœdè videlicet obscurarunt, Nazianzenus, quem, honoris causa Theologum veteres appellarunt, Caussæo iudice, Fabulator, quid affirmaret, nescijt. Ambrosius à Cacodæmone fascinatus est, Hieronymus* æque damnatus atque diabolus: iniuriosus Apostolo, blasphemus, sceleratus, impius. Vnus Gregorio Mas-

* Hyppolitus suppositiuus.

Ind. &c.

Causs. dial. 1. & 11.

Cent. 3. ca. 4.

Cent. 3. ca. 4.

* Falsum: non enim patres huius seculi damnamus.

Canones Pœnitentia veteres.

Ezech. 13. Trans. in cēt. 5

Dial. 6. 78.

Beza in Act. Apost. ca. 13. Stancha. li. de Trin.

* Falsum hoc totum est de Hieronymo.

fouio pluris est Caluinus quàm centum Augustini. *parum est, centum. Lutherus* nihili facit aduersum se, mille Augustinos, mille Cyprianos, mille Ecclesias. *Longius rem deducere, superuacaneum puto. Nam in hos qui bacchantur, quis miretur in Optatum, Athanasium, Hilarium, Cyrillos, Epiphanium, Basilium, Vincentium, Fulgentium, Leonem, Gregoriumque Romanum fuisse procacissimos?*

Lib. contra Henr. 8. Reg. Angl.

Quanquam si datur vlla rebus iniustis iusta defensio, non inficior, habere Patres, vbicunque incideris, quod isti, dum sibi consentiunt, necessariò stomachentur.

Etenim qui edêre stata ieiunia, quo animo oportet esse in Basilium, Nazianzenum, Leonem, Chrysostomum, qui de Quadragesima, & indictis ieiuniorum ferijs, tanquam de rebus iam vsitatis, conciones egregias publicarunt?

*Qui suas animas auro, libidine, crapula, & ambitiosis conspectibus vendiderunt, possuntne non esse inimicissimi Basilio, Chrysostomo, Hieronymo, Augustino, quorum excellentes libri de * Monachorum instituto, regula, virtutibus, teruntur?*

* At isti Monachi nostris dissimillimi fuerunt.

*Qui captiuam hominis voluntatem inuexere, qui Christiana funebria sustulere, qui diuorum reliquias incendêre, sintné placabiles Augustino, qui de * Libero Arbitrio, libros tres, De Cura pro mortuis, vnum, De Miraculis ad Basilicas & memorias martyrum, prolixum caput nobilissimi operis & conciones aliquot exarauit?*

* At in his libris arbitrium liberum non statuit.

Lib. 22. de Ci. Dei. ca. 8. & ser. de diuers. 34. & sequ.

*Qui fidem suis captiunculis metiuntur, nonne succenseant Augustino, cuius est insignis epistola contra Manichæum, qua se profitetur, * Antiquitati, Consensioni, Successioni perpetuæ, & Ecclesiæ quæ sola inter tot hæreses Catholicæ nomen vsucapione vendicat, assentire?*

* At istis omnibus veritatem anteponit eodem in loco Augustinus.

Cont. ep. Ma. quam vocat. funda. ca. 4.

** Optatus, Mileuitanus episcopus, Donatianam* par-

* Optatus hic, vetus pater, nuper editus.

Li. 1. count. Parmen.

partem reuincit ex communione catholica, nequitiam accusat ex decreto Melchiadis, hæresim refutat ex ordine Romanorum Pontificum, insaniam patefacit ex eucharistia & chrismate cōtaminatis, sacrilegium horret, ex diffractis altaribus, in quibus Christi membra portata sunt, pollutisque calicibus, qui Christi sanguinem tenuerunt.

Li. 2.
Li. 3.
Li. 6.

De Optato quid sentiant, aueo scire, quem Augustinus vt venerabilem & catholicum episcopum, Ambrosio parem & Cypriano, quem Fulgentius vt sanctum & fidelem Pauli interpretem, Augustini similem & Ambrosij, meminerunt.

Aug. li. 1. cōt. parmen. De Vnit. ca. 16 & li. 2 de Doct. Christ. ca. 40. Fulgent. li. 2. ad Monim.

Athanasij symbolum in templis concinunt. Num fauent ei? qui Antonium Eremitam Aegyptium, grauis auctor, accurato libello dilaudauerit, quique cùm* Alexandrina Synodo, iudicium sedis Apostolicæ, diui Petri, suppliciter appellarit? Prudentius in hymnis quoties precatur martyres quos decantat? quoties ad eorum cineres & ossa regem martyrum veneratur? Num hunc probabunt?

Vide ep. Synod. Alex. ad Felic.

*Epistola supposititia.

Hieronymus pro diuorum reliquijs & honoribus scribit in Vigilantium: In Iouinianum, pro virginitatis gradu. Hunccine patientur?

Ambrosius tutores suos Geruasium & Protasium, celebritate notissima, in Arrianam ignominiam honestauit: cui facto diuinissimi Patres encomion tribuere: quod factum, Deus non vno prodigio decorauit. Num beneuoli sunt Ambrosio futuri?

Vide ep. D. Am. ad Epis. Ita. Item ad So. li. 10. ep. 85 Item. ser. 91. Aug. li. 22. de Ci. Dei. ca. 8. Gre. Turo. li. de glor. mar. ca. 46.

Gregorius magnus* noster apostolus, planissimè noster est, eoq; nomine nostris aduersarijs odiosus, quem Caluini rabies negat in schola Sancti Spiritus educatum, propterea quòd sacras imagines, illiteratorum libros, appellasset.

Metaphrast. Inst. li. 1. ca. 11 nu. 5.

* Gregorius magnus neque noster Apostolus fuit, neque omnino Apostolus.

Dies me deficeret numerantem epistolas, conciones, homilias, orationes, opuscula, discepta-

tiones Patrum, in quibus ex apparato, grauiter & ornatè nostra catholicorũ dogmata roborarunt. Quàm diu apud bibliopolas ista venierint, tam diu frustra nostrorum codices prohibentur: frustra seruantur aditus oræq; maritimæ: frustra domus, arcæ, scrinia, capsulæ disquiruntur: frustra tot portis minaces tabulæ suffiguntur. Nullus enim Hardingus, nec Sanderus, nec Alanus, nec Stapletonus, nec Bristolius hæc noua somnia vehementiùs, quàm hi quos recensui Patres, insectantur. Talia cogitanti accreuit animus & desiderium pugnæ, in qua, quoquo se mouerit aduersarius, nisi gloriam Deo cesserit, feret incommodum. Patres admiserit: captus est. excluserit: nullus est.

Adolescentibus nobis ita contigit.* Ioannes Iuellus antesignanus Caluinianorum Angliæ, Catholicos ad Diui Pauli Londinensium, incredibili iactantia lacessiuit, inuocatis per hypocrisin & imploratis Patribus, quicunque intra salutis annum sexcentesimum claruissent. Accipiunt conditionem memorabiles viri, qui tum exulabant Louanij, summis licet difficultatibus propter iniquitatem suorum temporum circumsepti. Ausim dicere, tanto popularibus nostris bono fuisse illam Iuelli astutiam, inscitiam, improbitatem, impudentiam, quas ij scriptores feliciter expanderunt, vt vix aliud quidquam, memoria mea, prouenerit Anglorum ecclesiæ laboranti fructuosius. Edictum continuò valuis appenditur, ne qui * codices illiusmodi legerentur, néue haberentur, quum tantis clamoribus propemodum extorti prodijssent. didicere quicunque negotium attigissent, Patres fuisse catholicos, id est, nostros.

* Illud verbum nec ipse vnquā Iuellus reuocauit, nec nos reoucare volumus.

* At Iuellus aduersarij libros integros edidit, vt legi ab omnibus possent.

Neque hoc sibi suisque vulnus inflictum Laurentius Humfredus tacuit: qui cum altè Iuellum quoad cætera sustulisset, vnam ei notam aspersit * inconsideantiæ, quòd Patrum calculos recepisset:

Lib. de vit. Iuel.

* Falsum: nullam illi hoc nomine imprudētiam obiecit.

set: quibuscum sibi nihil esse commercij, nec fore, sine vlla circuitione proloquitur.

Pertentauimus etiam familiariter aliquando Tobiam Matthæum, qui nunc in concionibus dominatur, quem propter bonas artes & virtutum semina dileximus, vt responderet ingenuè, possetne qui Patres aßiduus lectitaret, istarum esse partium quas ille suaserat. retulit, non posse, si pariter eos legeret, ijsq; crederet. * *Verißimum hoc verbum est, neque aliter aut eum nunc, aut Matthæum Huttonũ qui vitro minatus in paucis, versare Patres dicitur, aut reliquos aduersarios qui hoc faciunt, sentire arbitror.*

* Falsissimũ: qui plurimum patribus tribuũt, ij maximè sunt a vobis alieni.

Hactenus ergo securus in hanc aciem potui descendere, bellaturus cum ijs, qui quasi auribus lupum teneant, æternam causæ maculam cogantur inurere, siue recusent Patres, siue deposcant. Nam in altero fugam adornant, in altero suffocantur.

Guil. Whitakerus.

PAtres deinde clamat Campianus, quorum firmissimo munitus, vt putat, pręsidio, pugnam exoptauit, non iocularem, qua turbæ velitantur in compitis, sed seueram, qua congredimur in spacijs philosophorum. ita maluit in philosophorum, quàm Theologorum spacijs versari Campianus. Nam qui Rhetoricis & Dialecticis præclarè imbutus ætatem penè omnem in declamitando aç laqueos Sophisticos nectendo & dissoluendo consumpsit, quin palmam philosophis iudicibus insignem reportaret non dubi-

tauit. Verùm iſta Campiane non ſunt apud philoſophos diſceptanda, qui probalitate & veriſimilitudine nonnunquam capiuntur, eamq; ſententiam ſequuntur, quam ipſi maximè rationi conſentaneā eſſe iudicāt: ſed hęc cauſa in Theologorum grauiſſimo eruditiſſimoq; conſeſſu tractanda eſt, quos nullæ verborum præſtigiæ, nulla diſputandi ſolertia, nullum acumen, nulla ars, nulla calumniandi, mentiendi, iuueniliter exultandi inſolentia commouere, atque ab eo, quod verum eſſe conſtat, abducere poteſt. Non hic tibi integrum erit tua commenta venditare, non hic philoſophia iudicabit, non hic illa valebunt, quibus tu confidis: in gyrum ſcripturarum, & veræ Theologiæ ex illis immenſis errorum ſpacijs vel inuitus compellêris. Non enim, vt ille inquit in Concilio Niceno cordatus homo, Dialecticam nobis inanemque aſtutiam Chriſtus & Apoſtoli commendarunt, ἀλλὰ γυμνὴν γνώμην, in fide & bonis operibus poſitam. Atque hic ἁπλοῦς λόγος τῆς ἀληθείας tuas omnes captiones facilè diluet, offuſas arte tenebras diſcutiet, te quantumuis repugnantē irretiet, ac magis magiſque conſtringet. Verùm ad Patres properas, *ad quos*, inquis, *ſi quando licebit accedere, confectum eſt prælium.* At nimiùm, inquam, properas, & multa tranſcurris. Confectum tu prælium dicis? Quis vicit? ludicrum hoc quidem eſt, & nimiùm ioculare. Sed hoc tuum eſt genus præliandi, triumphū ante victoriam canere. Verùm attendo quemadmodum hoc prælium tam citò tamque

Socrat. lib. 1. cap. 8.

tamq́ue mirificè confeceris, *Patres enim*, inquis, *tam sunt nostri, quàm Gregorius ipse decimus tertius filiorum ecclesiæ pater amantissimus*. Liceat mihi tibi tuis verbis respondere, *Spectatum admissi risum teneatis?* Quid enim dici potuit languidiùs, ineptiùs, absurdiùs? Quem nos filiorum ecclesiæ hostem capitalem & furiosum esse nouimus, cum tu patrem vocas amantissimum? & quam hoc verum est, tam illud esse verum concludis? Fateor: tam hoc, quàm illud: vtrumque enim falsissimum. Non ne hoc prælium egregiè nunc confectum esse putas? & sic tu soles Campiane, prælia conficere, aciesq́ue hostium maximas profligare. Quid nunc restat, nisi vt in Vaticanum victor cum insigni laurea inueharis, & te cum patre tuo amantissimo, bono illo sene Gregorio, ad multos annos oblectes.

Perge vero Campiane, & victoriam, quam nactus es persequere. *Nam integra*, inquis, *volumina horum tenemus, quæ de industria religionem, quam tuemur, euangelicam distinctè copioseq́, dilucidant*. Nunc copias nobis tuas recenses ac commemoras, quibus hoc bellum confecisti. tene verò & quàm potes diligenter obserua, ne forte defectionem aliquam parent, atque à vobis in nostra castra transeant. Inuiti enim vobiscum sunt, & quando grauior aliqua pugna incidit, toti ad nostras partes transuolant, & vos acerrimè lacessunt atque oppugnant. Sed hæc tua volumina euoluamus. *Duplex*, ais, *Hierarchia Martyris Dionysij, quas classes, quæ sacra, quos ritus* Dionysius Ariop.

edocet? Certè verò nouos, atque in sacris literis inauditos. Eos nos quidem vobis integros cum isto Dionysio relinquimus. Etsi enim hic, quicunque fuit, Dionysius & tempore perantiquus, & scribendi genere non indoctus fuit, tamen Ariopagitam fuisse illum, quem Paulus Athenis ad fidem traduxit, prorsus incredibile est. Si quæris à me causam cur ita sentiam, peto à te vt quid & Laurentius Valla, & Erasmus Roterodamus de isto scripserint, attentè ac consideratè perlegas, qui ita multas non fictas suspiciones, sed rationes grauissimas collegerunt, quibus hunc non fuisse illum qui dicitur persuadeant, vt te ipsum vix repugnaturum existimem. Itaque nec Luthero nec Caussæo meritò potes succensere, si hominem personatum paulò asperiùs acceperint, ac liberè de illo iudicarint. Quod de Ignatio scribis, quo & Centuriatores & Caluinus offensus est, huius quidem offensionis causas iustissimas agnosco. Si enim illum ab hæreticis introductum tanquam improbæ ac detestãdæ sententiæ patronum Caluinus repulit, id iure grauiterque fecit. Quam rectè sit & verè introductus, non dico: id illi viderint. Veritas tamen eius nomine premi non debuit, qui fidem aut nullam aut exiguam habet. Nam quid de istis Ignatij epistolis doctissimus quisque iudicet, non ignoras. Eius quidem nonnullas epistolas Eusebius, aliquas Hieronymus commemorat: sed ei nunc plures ascribuntur, de quibus illi non meminerunt. Et huius quoddam dictum reci-

Ignatius.

tat Hieronymus, aliudque Theodoritus, quod in illis quæ circunferuntur epistolis nusquam reperitur. Quid quæris? Gratianus ipse tuo Ignatio non nimium tribuit. Itaque hi duo quos in prima acie collocas, quam sint obscuræ dubiæque fidei vides.

Hieron. dial. 3. cont. Pelag. Theod. dial. 3. ἀπαθής.

De Irenæo non placet, quod Censores, quos vocas, *ei fanaticum*, nescio quid, obijciunt. Irenæum certè non solemus contumeliosè appellare, quem virum fuisse sanctissimum & doctissimum confitemur. Sed quid hoc rei est? an si quid forte fanaticum edidit Irenæus, mox vester totus erit? aut si minùs prudenter rectèque aliquo in loco senserit, idque a nobis animaduersum fuerit, nos eius integra volumina repudiamus? Siccine disputas Campiane, siccine præliaris? Nam si nullum vnquam verbum Irenæo putas minùs commodum excidisse, aut quod iure fanaticum dici posset, explica ergo nobis Campiane, quemadmodũ Christus vno tantum anno prædicauerit, & tamen anno trigesimo baptizatus quinquagesimo morte affectus fuerit. Itáne Christum anno duntaxat vno, eoque quadragesimo docuisse credamus? An hoc tu nouum admodũ, & peregrinum, &, pene dixerim, fanaticum esse negabis? Quid etiam quod Irenæum multi vnum ex ijs fuisse scribunt, quos veteres Chiliastas appellarunt? Num illam tu sententiam non censes esse fanaticam? Et tu etiam de Clemente dubitas, an Zizania nonnunquam sparserit? Quid ergo est, quod Christum verè

Irenæus.

Lib. 2. cap. 39.

Clemens.

Strom.lib.3. negat aut esurijsse aut sitijsse? & vno tantùm
Strom.lib.1. anno docuisse, quod acceperat ab Irenæo? &
Strom.lib 5. philosophos in inferis Christi aduentum expectasse, eiusque voce edoctos credidisse? Ista tu zizania esse non confiteris? Atq; eiusmodi multa in alijs illius æui præstantissimis viris inueniuntur. Si negas, profer mihi vnum, cuius ego non aliquod erratum vel te iudice conuincam.

Tertullian. Tertullianum non audes dicere a nobis esse iniuriâ notatum: Sed tamen iubes meminisse, libellum de præscriptionibus nunquam fuisse reprehensum: quod quidem ego non possum meminisse. Quanquam certè fateor egregium esse scriptum, quod nominas, in quo multa contra

Hippolytus. ecclesiam tuam præscripta sunt diuinitus. Hippolyti vero miror te non puduisse, cuius ipsum penè puduit Hardingum. Noli, inquam, existimare istis nos minutulis authoribus quicquam conturbari, qui nunc primùm è suis tenebris extracti vix lucem ipsam aspicere didicerunt. Quis enim iste fuit Hippolytus? Scripsit, inquis, de Antichristo. At quàm bellè? Ineptus ille, quem quidam, nescio quis, superioribus diebus edidit, Hippolyti libellus Antichristum fore Dæmonem suspicatur, aliaque multa fingit, quæ nec vera esse possunt, nec vnquam pro veris habita sunt. Et tamen miraris hunc à nobis contemni, quem nulli curant, nulli legunt, nulli penè norunt. Hunc ego vt in tuis numeres facilè patior, atque ei si placet locum aliquem in tuo exercitu illustriorem assigna.

Grauius

Grauius autem est, quod de Cypriano obijcis, quem omnes propter doctrinam præstantem fidemq; singularem venerantur. *At illum Caussæus stupidum & destitutum Deo, Magdeburgici deprauatorem pœnitentiæ nuncupant.* An mihi erit dicta singula, quæ quisquam protulit aliquando, præstare, aut defendere? Caussæum illum nec vidi vnquam, nec antehac audiui. Doctum aliquem piumq; virum esse suspicor, quem tu tam odiosè appellas. Verùm de Cypriano id respondeo quod apud Nazianzenum memini legisse, ineunte ætate dissolutum, multisq; vitijs deditũ fuisse, & dæmones coluisse, & dæmonũ operã adhibuisse. δαιμόνων, inquit, ἦν θεραπευτὴς ὁ χριστοῦ μαθητὴς ὕστερον. Tua me cogit importunitas ea dicere, quæ tacere maluissem. In patrum enim vlceribus tanquam vnguis hæres, nec desinis refricare, quæ præstabat non attingere. Iam si vera sint, quæ scribit de Cypriano Nazianzenus, potuit Caussæus & stupidum, & Deo destitutũ illo tempore dicere Cyprianum. Non enim credam id Caussæum simpliciter scripsisse, aut quenquam de pio Martyre tàm iniquè cogitare potuisse. Quod autem Magdeburgici deprauatam ab eo pœnitentiæ doctrinã queruntur, crimen illi non fingunt, sed produnt. Id enim nimiùm fuisse verum omnes intelligunt. Neq; hoc vnius fuit Cypriani, vt de pœnitentia admodum incommodè atq; imprudenter nonnulla scriberet, sed in eo er-

Cyprian.

Nazianz.

De Cypriano.

rore omnes pene illo tempore sanctissimi patres extiterunt. Cum enim mores hominum seuerissimis legibus astringere ac coercere cuperent, pœnitentiæ partem maximã in externa quadam vitæ disciplina, quam ipsi præscripserant, posuerunt. Quod tam acerbè in hominum vitia animaduerterint, tamq; acres scelerum vindices extiterint, in eo forsan ferendi erant: at quod isto modo peccatorũ pœnas persolui, Deiq; iustitiæ satisfieri, & sibi ipsis impunitatem certamq; remissionem ac iustitiam conciliari senserint, in eo de Christi morte nonnihil detraxerunt, suis inuentis nimium tribuerunt, & denique pœnitentiam deprauarunt. Nullis enim officijs operisque nostris, sed solo Christi sanguine & supplicio peccata nostra expiantur. Atque ita tibi de pœnitentia responsum est. Nec tamẽ hoc nomine vel Cypriani, vel cuiusquam ea ætate patris libros contemnimus aut explodimus, id quod tu falsò affirmas. Nam & hunc, & reliquos in summis causis habemus nobis adstipulantes. Verùm id tibi tuisq; datum est, vt in singulis authoribus ea, quæ sunt vitiosissima, consectemini, quasi religio fidesque vestra ex vniuersis omnium patrum erroribus conflata esset.

Quæ nam autem illi sint, quæ ad Cornelium Cyprianus scripserit, vt nisi ei fides detrahatur, *Petrus Martyr, omnesq; cum eo fœderati, peiores adulteris & sacrilegis habeantur,* quemad-

quemadmodum tu ais, non equidem possum coniectura assequi. Literas ad Cornelium datas esse à Cypriano multas intelligo, quæ nobis nullum vel adulterij, vel sacrilegij crimen ascribunt: nec tu potes ex illis literis aliquid proferre, quod vel nostram lędat, vel tuam causam adiuuet. Sed hic tuus semper mos est, nihil enucleatè clareq; conuincere, nuda duntaxat patrum nomina adhibere, atque ex illis suspiciones quasdam vagas & incertas concitare. Quod autem *de triclinijs, & paludibus* deinde scribis, quia præter conuicium e triuijs arreptum nihil habet, prætermitto. Et nunc ad eam ætatem descendis, quæ proximè consequuta est, & Chrysostomum, Nazianzenũ, Ambrosium, Hieronymum nominas. Quorsum autem? Quid si enim Chrysostomum Lutherus perstringat, quòd dum merita, nostraq; opera nimium extulerit, iustitiam fidei, non nihil obscurauerit? Quid si Caussæus aliquam in Nazianzeno fabulam deprehendat? An hi patres proinde toti tui sunt? Desipere hoc quidem est, & quid dicas vel non considerare, vel non curare. Ambrosium dixit aliquis, a Cacodæmone fascinatum. Dictum nè hoc sit a quoq̃, an non, neq; scio, neq; admodum interest. Fascinari nonnunquam etiam optimi atque integerrimi homines possunt, quo minùs in re aliqua verum perspiciant: & tu nimium es malitiosus qui ex ijs dictis, quorum vera sententia esse potest, quia sta-

Chrysostom.

Nazianzen.

Ambrosius.

tim videntur odiosa, nobis inuidiam infamiamq; conflare conaris. Equidem multos legi, atq; nonnullos audiui singulari importunitate ac petulantia papistas, sed impiopiorem, quàm te, noui certè in vita neminem. Ita nullã facis mentiendi finem, nullũ de te hominum iudicium pertimescis, nullã in dictis fidem præstas. Iam enim Bezam nouo mendacio aggrederis. Eum scripsisse dicis Hieronymum *Aequè esse damnatum atque Diabolum: iniuriosum Apostolo, blasphemum, sceleratum, impium fuisse.* Ista ego à Beza minimè dicta esse testor, & confirmo. Locum ipsum, qui volet, inspiciat: nullam deprecor infamiam, si fallo. Nam prima illa, *Damnatum esse Hieronymum aequè ac Diabolum*, aut arrepta sunt aliunde per calumniam, vt omnia, aut omnino ficta sunt, vt plurima. In isto quidé loco nulla sunt eiusmodi. Quod autem *ad iniuriam, blasphemiamq; attinet*, ipsa Bezæ verba ascribam, vt frontem tuam omnes agnoscant. *Imo Hieronymus*, inquit Beza, *(si verum est quod de eo scribit in hunc locum Erasmus,) non modò in eo facit Apostolo iniuriam, quòd mansuetudinem hic requirat, vbi sese planè heroica virtus prodit: verumetiam apertè blasphemus est in eo, quòd in ipso Christo aliquod imperfectæ pietatis vestigium inuenit.* Hæc ille: quæritur autem de illo Pauli acerbo apud Pontificem respõso, in quo Hieronymus teste Erasmo, in suis aduersus Pelagium Dialogis, mansuetudinem nonnullam desiderat: nec id modò, sed

Beza in annot. noui Testam. in Act. Apost. 23

in

in ipſo quoq; Chriſto *pietatis imperfectæ veſtigium inquirit*. Quæ ſi verè de Hieronymo Eraſmus affirmauit, quid ni illum in altero iniurioſum Apoſtolo, in altero blaſphemū erga Chriſtū merito Beza potuit exiſtimare? quid enim fingi potuit aut Apoſtolo indignius, q̃ vt nimis iracundè Pontifici reſpondiſſe, aut in Chriſtū blaſphemius, q̃ vt virtute parum perfecta præditus fuiſſe diceretur. Hieronymi vero deinceps Beza nimiam in ſcripturis detorquendis audaciam reprehendit, in quo iuſtiſſimam profecto reprehenſionis querimoniæq; cauſam habuit. Aut enim ſcripturas Hieronymus aliquando detorſit, aut ita illæ faciles molleſque ſunt, vt quouis inflecti poſſint. Et quidem admodum profligatum eſſe oportet, qui ſingulas Hieronymi interpretationes defendat. De Caluino verò, quem Gregorius Martinus *Pluris facit, quàm centum Auguſtinos: & Luthero, qui mille Auguſtinos, Cyprianos, eccleſias aduerſum ſe nihili æſtimat*, reſponſio iam expedita eſt. Quiſquis verum dicit, in eo potior eſt ijs vniuerſis, qui verum videre non potuerunt. Itaque qui vel horum patrum, quos nominaſti, vel cæterorum, quos hîc ſimul commemoras, Optati, Athanaſij, Hilarij, Cyrilli, Epiphanij, Baſilij, Vincentij, Fulgentij, Leonis, Gregorij Romani errores deprehenderunt, ſuoſq; lectores de illis admonuerunt, ij non modò nulla procacitate vſi ſunt, ſed laborem & eccleſiæ neceſſarium, & pijs omnibus pergra-

tum atq; vtilem susceperunt: semper enim & veræ scripturarum expositiones ecclesijs proponendæ sunt, & contrariæ repudiendæ. Rectè Hieronymus, *Vitiosissimum est*, inquit, *docendi genus deprauare sententias, & ad voluntatem suam scripturam trahere repugnantem.* Quare cum Augustino profitemur: *Omniũ scriptorum dicta iudicanda sunt secundum diuinam scripturam, cuius est maior authoritas, quàm totius humani generis capacitas: non quod damnem illustrissimorum patrum sententiam, sed quòd eos imiter, qui proximè scripturæ accedunt, sed præ omnibus, si aperta fuerit scriptura, eam ipsam amplector.* Nihil ergo insolenter, nihil procaciter, nihil arroganter facimus, si patrum voces expendimus, atq; ad lumen scripturarũ examinamus. Sed vos scripturarũ *Lucifugæ*, vt loquitur Tertull. semper extitistis, eoq; tàm diligenter patrũ latebras premunitis, vt semper aliquẽ perfugij locum habeatis. Quando enim scripturæ deficiunt, quid restat aliud, quàm vt vndiq; subsidia comparetis, vel infimorũ?

Hierony. Paulin.

Augustin.

Tertullian. de resurrect.

Verum doces, *quamobrem nos patres tantopere fugiamus*. Mallem dixisses, quamobrem vos scripturas tam studiosè declinetis. *Nam qui stata*, inquis, *ieiunia oderũt, infenso animo sunt in Basilium, Nazianzenum, Leonem, Chrysostomum, qui de Quadragesima conciones egregias publicarunt*. Stata & legitima ieiunia Christus in Euangelio nulla præscripsit, & Quadragesima satis longo post interuallo instituta est, cuius illis temporibus non vna

fuit

fuit in omnib⁹ ecclesijs ratio, nó mos idem. Publica verò ieiunia ac Christiana, quæ ad temporum atq; ecclesiarum occasiones accommodantur, & probamus, & exercemus: vestras ieiuniorum statas solemnitates atq; in orbem perpetuò recurrentes, quia superstitionis plena sunt, & libertati Christianæ inimica, meritò repudiamus. De ieiunijs id existimamus, quod docuit Augustinus, *Quibus diebus non oporteat ieiunare, & quibus oporteat præcepto domini vel Apostolorum non inuenio desinitum*. Itaq; statas illas vestras atq; anniuersarias ieiuniorum ceremonias, & illam præscriptam certo tempore ac numero dierum Quadragesimam vestram non agnouit Augustinus. Deinde ais, *Qui animas auro, libidine, crapula, & ambitiosis conspectibus vendiderunt, possunt ne non esse inimicissimi Basilio, Chrysostomo, Hieronymo, Augustino, quorum libri de Monachorum instituto teruntur*. An tu, qui Monachi non sunt, eos omnes auaritiæ, libidini, gulæ, ambitioni deditos esse censes? Id tibi, nisi corrigas, erit capitale. Neque enim vel Pontifex, vel Cardinales, vel Episcopi sibi necessarium aut consentaneum esse arbitrantur, vt opes amplissimas, voluptates perpetuas, epulas delicatas, splendorem honoremque regium deponant, seq; in monasterium aliquod compingant. Qui sic viuunt, quemadmodum illi solent, ij certè nec Basilio, nec cuiquam sancto homini amici esse possunt. Ita enim libidine

Augustin. epist. 86.

luxuque diffluunt, ita voluptatibus, conuiuijs, ambitioni suæ inseruiunt, ita denique vitæ rationem omnem instituunt, vt ex Epicuri potius hortulis homines voluptarij, quàm e Christi schola seueri magistri prodijsse videantur. Quis nescit totius orbis diuturnam de vobis & iustissimam querelam? & tamen non pudet ea te nobis obijcere, quę vitia esse vestra omnes intelligunt. Nam inter præsules Monachosque vestros, quorum tu egregia instituta & arctissimam disciplinæ grauissimæ regulā commemoras, ac cæteros mortales tantum iamdudum interfuit, quantum se Tarentini alijs hominibus præstare dixerunt, quòd alij dum multum sudarent, & operis semper aliquid agerent, vt possent viuere compararent, ipsi demum verè viuerent, quia se totos voluptatibus tradiderunt. Et quidē ea vita vestra fuit, vt cæteri vix viuere viderentur, si id tandem esset viuere, quod illi putauerunt. Verùm quid ego vobis plura de ieiunijs, & monachorum institutis respondeam, qui nec monachum vllum in omni ecclesia vestra antiquis illis similem habetis, nec vetera ieiunia retinetis? Sed pergis etiam alia nobis multò tetriora obijcere. *Qui captiuam hominis voluntatē inuexere, qui Christiana funebria sustulere, qui diuorum reliquias incendêre, sint ne*, inquis, *placabiles Augustino?* Nulli nos Diuo iniuriam fecimus, Campiane, nec cuiusq̄ aut reliquias incendimus, aut sancta fune-

Athenæus.

bria

bria sustulimus: profanam modò supersti- tionem, & maiestati diuinæ glorięq; iniurio- sam ferre non potuimus. in quo & Deum sequuti sumus ducem atq; authorem, & Au- gustinum habemus assentientem. At qui captiuam hominis voluntatem inueximus, qui, inquis, Augustino placabiles simus? Quid ni verò simus? *Qui libros*, inquis, *de li- bero arbitrio tres conscripsit.* Insulsè admodum & ridiculè. Scripsit Augustinus libros de li- bero arbitrio tres, ergo Augustinus homi- nis voluntatem liberam facit. Si hoc valet, illud quoque valeat, scripsit Augustinus de duabus animabus contra Manichæos librum, de mendacio librum, de quanti- tate animæ librum, ergo Augustinus duas in homine animas posuit, mendacium lau- dauit, animæ quantitatem & magnitudinē tribuit. Nam quid, obsecro, interest? Illos, ab Augustino conscriptos esse, quos dicis, libros fateor: sed ij libri nostram sententiam nō euertunt, qui captiuā hominis voluntatē inueximus. Neq; id tu dixisses, aut horum librorum mentionem vllā fecisses, si libros ipsos perlegisses. Illos enim libros Augu- stinus contra Manichæos scripsit, in quibus non de hominis libera voluntate, de qua contendimus, sed de causa peccati disputat, quod a libero arbitrio fluxit. atq; hos libros de libero arbitrio inscripsit, quia in ijs id a- git, vt fontem peccati ac principium, non in Deo, sed in libero arbitrio reperiri doceat:

quod tu facilè e libris retractationum discere potuisti. Sic enim scribit, *Propter eos suscepta est disputatio, qui negant ex libero voluntatis arbitrio mali originem duci, & Deum, si ita est, creatorem omnium naturarũ culpandũ esse contendunt:* & deinceps negat omnino ei in animo fuisse, vt his in libris de ea voluntate diceret, quam Dei gratia liberat. Quicquid autem ei in libris illis exciderat, quod Pelagianis, qui liberum arbitrium inuexerunt, quemadmodũ vos facitis, fauere videretur, id diligenter ex omni opere colligit, atq; ab illorum calumnijs vindicat. An nos Augustino succenseamus, qui nobis noluit in ista causa esse inimicus? Atque vt planè perspicias hos de libero arbitrio libros a te fuisse temere introductos, audi quid his ipsis in libris de hominis voluntate scripserit. *Tu tantùm,* inquit, *pietatem inconcussam tene, vt nullum tibi bonum, vel sentienti, vel intelligenti, vel quoquo modo cogitanti occurrat, quod non sit ex Deo.* Atque hæc fuit Augustini de arbitrio hominis perpetua sententia, postquam caussam ipsam excitatus a Pelegianis penitus didicisset, vt perditum, & funditus sublatũ iudicarit. *Libero enim* (inquit) *arbitrio malè vtens homo, & se perdidit & ipsum.*

Retract. lib. 1. cap. 9.

De lib. arbitr. lib. 2. cap. 20.

Enchir. cap. 30.

Sed Augustinum adhuc nobis obijcis. *Qui enim,* inquis, *suis captiunculis fidem metiuntur, nonne succenseant Augustino, cuius est insignis epistola contra Manichæum?* Epistolam vocas Campiane, quæ semper habita est

pro

pro libro? At quid contra nos in ea, quam dicis, epistola scripsit? *Quæ se profitetur antiquitati, consensioni, successioni perpetuæ, & ecclesiæ, quæ sola inter tot hæreses Catholicæ nomen vsucapione vendicat, assentire?* Et illi nos Ecclesiæ, quæ ista habet omnia, assentimus. Tamen illis illam syncerissimam sapientiam ac veritatem, de qua eodem in loco scribit Augustinus, accedere oportet, aut nos hæc simul vniuersa tenere minimè debent. Nam & hæc, si illa sapientia careant, nihil valent, & illa sapientia ac veritas sine istis per se alijs rebus omnibus est præponenda. Sic enim Augustinus, *Veritas si tam manifesta monstratur, vt in dubium venire non possit, præponenda est omnibus illis rebus, quibus in Catholica teneor.* Ijs ergo omnibus quæ tu cõmemoras, antiquitati, consensioni, successioni, solã illam veritatẽ synceramq; sapientiam Augustinus anteponit: & nos, quia hanc sapientiam ac veritatẽ sic esse in nostris ecclesijs manifestam perspicimus, vt nemini dubium esse possit, quin nos verum teneamus, qui verum videre volunt, vobis integrum facimus, vt sine veritate antiquitatem, quantam voletis, & consensionem, & successionem venditetis. Iam ergo causam fuisse nullam vides, quamobrem nos Augustino vel nunc vel antè succenseremus. Sed missum tandem facis Augustinum, atq; euocas Optatum Mileuitanum, de quo quid sentiamus, aues, inquis, cognoscere. Fuisse quidem bonum patrem,

Contra Faustum cap. 4.

& Augustino similem existimo, easq; laudes veras esse censeo, quas illi ab alijs summis viris tributas video. At is Donatianam partem reuincit ex communione Catholica. Quid ni reuinceret? aut quid illud ad nos pertinet? Idem etiam Augustinus facere solitus est: & multum hoc quidem ad persuadendum valuit, vt ecclesiæ Catholicæ communionem schismaticis Donatistis obijceret, qui se ab ecclesia sine causa per seditionem disiunxerant. At vestram ecclesiam negamus esse catholicam, ac proinde eo modo reuinci non possumus, quo Donatistas Optatus refutauit. Prius enim de ecclesia constare oportet, quàm nos schismatis conuincamur. Fuit tum ecclesia Romana religionis veræq; fidei custos, vindex, magistra, cunctisq; alijs ecclesijs lumen quoddam authoritatis prætulit. Itaque mirum non est sanctissimos patres huius ecclesiæ dignitatem tanti fecisse, eiusq; exemplum tanquam grauissimum præiudicium hæreticis semper obiecisse. Hinc fit vt decreta, & successionem pontificum Romanorum nonnũquam commemorent, dum fidem facere volunt, illas quas refellunt hæreses, in amplissima atq; augustissima ecclesia fuisse inauditas. Verùm ab illo tempore ecclesiæ orbis conuersus est, sedesque Romana de suis spacijs deflexit, atque a fidei integritate ad nefandam perfidiam degenerauit. Redde nobis veterem, Campiane, illam Romanam ecclesiam,

Irenæus. Augustin.

siam,

siam, & ab ea nos diuelli nunquā patiemur. At illius præter parietinas ac rudera nihil nunc retinetis: nec tamen ecclesiæ Catholicæ nomen crepare desistitis. Quod autē altarium meministi, in quibus Christi membra portata sunt, & calicum, qui Christi sanguinem tenuerunt, non iguoro multa de altaribus apud antiquos patres reperiri, quæ tamen in Africa non lapidea, sed lignea fuisse potes ex Augustini ad Bonifacium epistola cognoscere. Et membra Christi ac sanguinem in sacris mysterijs percipi non nego, sed modo cœlesti, ac spirituali, sanctæq; fidei proprio. Vestram enim σαρκοφαγίαν Optatus ignorauit, nec Christi vetus ecclesia de tanto monstro vel vnquam somniauit. *Epistola 50.*

Athanasij Symbolum, inquis, *concinunt, sed ipsi non fauent*. Quamobrē? Quia Antonium Eremitam laudat. Bellè: quasi nos tam simus inuidiosi, vt laudari neminem æquo animo patiamur. imo aliud est: *Iudicium sedis Apostolicæ cum Synodo Alexandrina suppliciter appellauit*. At hæc epistola tota est supposititia, ex assentatione intoleranda, & crebris mendacijs concreta. Prudentium autem fateor vt poëtam eos ipsos Martyres nonnunquam appellare, quorum res gestas versibus erat complexus. & iam altiores eo tempore radices in ecclesia mos superstitiosus egerat diuos implorandi: qui quasi tyrannus sanctos patres aliquando abduxit in errorem. Vigilantium & Iouinianum, quos Hierony- *Athanas. epist. ad Felic. 2.*

mus

mus ſcriptis acerbiſsimis inſequitur, non defendimus, ſi ea docuerunt, quorū inſimulantur. Ambroſio verò facilè permittimus vt ſuum Gervaſium ac Protaſium honeſtet atq; ornet. Nec omnino ſumus auerſi a Gregorio, cui vos multò quidē iuſtius, quā nos, offenſi eſſe debuiſtis. *Quod autem imagines, illiteratorum libros appellauit*, id nec in ſchola ſpiritus ſancti didicit, nec e patrum ſuperiorū libris hauſit. Etiam longā hanc patrum ſeriem tandē abſoluiſti, quā quorſum iſto modo pertexere volueris, cupio cognoſcere. Quid enim? adeóne aut ipſe ſtupidus es, aut eſſe alios ſuſpicaris, vt tibi iſto modo argumētāti aſſentiantur: Lutherus, Caluinus, & horum fœderati Irenæum, Tertullianum, Cyprianum, Chryſoſtomum, Auguſtinum, Hieronymum, Ambroſium, Gregorium, Baſilium, Nazianzenum, errasse aliquando, quibuſdā in cauſis, in hoc vel iſto libro, nec verum certæ ſcripturæ ſenſum vidiſſe, & falli interdum, id eſt, homines eſſe ſcribunt: quare hos omnes patres explodunt, abijciunt, damnant? Hoccine vis Campiane? At ipſi ſæpenumero manifeſtis patrū teſtimonijs euicti negatis vos cuiuſquam patris authoritate alligari, & ad eccleſiæ iudicium ſententiamq; prouocatis. An tecum putes non actum iniquiſsimè, ſi hinc a te integra patrū volumina improbari cōcludam? At hic tuæ diſputationis exitus eſt, atq; huc omnia referuntur, quia nonnulla reprehēdimus, quæ defen-

defendi his ſcripturis nō poſſunt, omnia vniuersè violari, patribus infandā iniuriam contumeliamq; fieri, ſcelus indignum atq; inauditum admitti. Noli exiſtimare, Campiane, ita eſſe infantes noſtros Academicos, vt quid inter calumniam tuam, factiq; noſtri ſummā æquitatem interſit, nō perſpiciant. Patres & magni facimus, & aſsiduè legimus, & cūctis accuratioris Theologiæ ſtudioſis legendos proponimus. Ita enim & ſcientiam noſtram efficimus pleniorem, & ſumus contra vos armatiores.

Multa deinceps prætermittis, ne te dies deficiat, epiſtolas, conciones, homilias, orationes, opuſcula, diſceptationes patrum, quibus catholicorum dogmata roborantur. Fragmēta forſan aliqua dicis in angulis proiecta, quæ ſine maximo labore ac nonnullo faſtidio colligere non potuiſti, cuiuſmodi tamen permulta paucis hiſce annis a tuis collegis diligentiſsimè perueſtigata in lucem prodierunt. *Quamdiu*, inquis, *apud bibliopolas iſta venierint, tamdiu fruſtra noſtrorū codices prohibentur.* Dolemus a vobis ea ſcribi, quæ neceſſariò prohibenda ſunt. Niſi enim & rempub. ſeditione turbari, & eccleſiam hæreſi laborare, & mentes hominum nefarijs opinionibus imbui pateremur, libros veſtros ab omni aditu propellere oportebat. Nam ſi magiſtratus cauere diligenter ſolent ne qua peſtis contagio in ſuam ciuitatem aliunde inferatur, multò quidem magis prouiden-

uidendum est, ne libri pestilentes & perniciosi, e quibus homines illiterati errores mortiferos hauriunt, palam in foro volitare possint. Neq; id nullo exemplo facimus. Potes enim meminisse téporibus Marianis iure castrensi in eos actum esse, apud quos librorum nostrorum forte aliquis inuentus esset. Si nobis id tam capitale fuit, vt mox tanquã rei læsæ maiestatis sine iudicio ad suppliciũ raperemur, non debes existimare librorum vestrorum impunitatem tantam nunc esse oportere, vt vbique sint & publicè vænales. Sanctorum patrum libros ex omnibus mercaturis ad nos importandos curamus, eosque emimus, in omnibus priuatis, publicisq; bibliothecis seruamus, in clarissimo lumine collocamus, vt non modò ex vultu, sed ex assidua consuetudine cognoscantur. Nam quod ais, *Nullum nec Sanderum, nec Hardingum, nec Alanum, nec Stapletonum, nec Bristolium hæc somnia vehementius, quàm hos patres insectari*, hoc dictum tanquam legitimam accessionem ad tua cetera adiungimus. Hi tui, quos nominas, veterani quicquid aut lectio, aut ocium, aut ars, aut ingenium, aut operæ, aut malitia potuit suppeditare, id totum in hac causa adhibuerunt, nec quicquam profecerunt: num tu, qui cum istis nec conferendus es, id te posse speras, quod illi non potuerunt? Tamen ais, *Talia cogitanti animum tibi accreuisse & desiderium pugnæ*. Deploro quidem audaciam, Campiane, temeritatemque

tuam,

tuam, qui teneri non potes, quin perditam causam cum certissima famæ & salutis tuæ iactura defendas. Et cupio diem ego illum tibi esse datum aliquando, in quo tuas omnes posses in ea, quam expetis, pugna vires experiri.

Iohannes inquis *Iuellus te adolescente catholicos lacessiuit, inuocatis & imploratis patribus, quicunq; intra sexcentesimum annum claruissent.* Fecit ille vir summus, quod verè se facere posse perspexit. Patres omnes singulari diligentia iudicioque perlegerat: fucum imperitis fieri a vobis sensit, perniciosum errorem suis hominibus eripere voluit. Itaq; nulla, vt tu dicis, iactantia, sed diuina quadam virtute & veri conscientia fretus totam Papistarum gentem in certamen euocauit, vt si possent suas opiniones vel scripturis sacris, vel conciliorum patrumq; testimonijs cõprobare, vincerent, si non possent, victos se faterentur. *Accipiunt*, inquis, *conditionem memorabiles viri, qui tum exulabant Louanij.* Horũ princeps Hardingus fuit, qui vnus ausus est cominus congredi. At quàm ille præclarè se gessit in ista conditione? Patres Iuellus appellat: Hardingus Clementes quosdã, Abdias, Martiales, Hippolytos, Amphilochios, atq; eiusmodi alios veneranda antiquitate patres producit. Si verò, vt iactare semper soliti estis, antiqui patres ecclesiæ vestri sunt, quamobrem tam fœdè Hardingus tergiuersari voluit, vt istos, nescio quos, terræ filios

recens natos, quos nemo antè aut salutauerat, aut viderat, aut audiuerat, testes in causa grauissima, in qua iudicium antiquitatis postulatum est, adhiberet, ipsos notissimos & nobilissimos patres de industria declinaret? Hæccine illa est canicies, quam narras? hos e suis sepulchris erui oportuit, vt desperatæ causæ subuenirent? Audi verò Campiane: quam ea die Iuellus vocem verissimam ac constantissimam emisit, quando ad sexcentorum annorum antiquitatem prouocauit, vobisq; obtulit, vt si vel vnicam ex aliquo patre aut concilio claram & dilucidā sententiam afferretis, non recusaret quin vobis palmam concederet, ea est nostrûm omnium professio, idem omnes pollicemur, fidem non fallemus. Anni iam sunt viginti, nec tamē adhuc potuit a quoquā vestrûm huic conditioni satisfieri: tu si te posse putas præstare, quod tui magistri non potuerunt, quid cessas, cur sedes, quare causam optimam tamdiu frigere pateris? Sed nihil tu quidē potes, nulla tua lectio est, nullæ tibi vires sunt, quæ tanto labori pares esse possint. Iuellum verò doctissimus Humfredus in eo minimè reprehendit, quòd nimiùm prolixè de patribus promiserit, aut minus quàm dixerit, præstiterit: sed quòd plus vobis, quàm erat opus, concesserit, & causam a scripturis ipsis iudicatam ad patrum calculos reuocarit. Quod tamen ille non eò fecit, quasi scripturæ parum confideret, aut quòd in ea non

satis

ſatis eſſet ad omnes omnium papiſtarum errores refutandos, ſed vt illam inſolentem & falſiſsimam de antiquitate calumniam, quæ multos tenuit, iugularet.

Pertentatum etiam aliquando dicis à te fuiſſe Tobiam Matthæum, vt reſponderet ingenuè, *poſſetne qui patres aſſiduus lectitaret, earum eſſe partium, quas ille ſuaſerat*. Etſi multa ſæpe in ſermone familiari dicimus, quæ narrari & manare latius nollemus, tamen id tibi ab ornatiſsimo Matthæo reſponſum eſſe datum non dubito, quod & rei veritati fuit conſentaneum, & ipſius iudicio ſapientiaq; dignum. Credi patribus in omni re non oportet: nec fides noſtra e patrum dictis pendet. Errarunt illi nõnunquam, & errandi occaſionem alijs præbuerunt: legi tamen poſſunt, vt eorum veris doctiores, contrarijs cautiores ſimus. Atque hoc & ille, quem tu ſolum e nobis verſare patres ſuſpicaris, vir eximius Matthæus Huttonus, & nos omnes arbitramur. Hæc poſtquam peroraras, deſcẽdere te velle ſecurum dicis in hanc aciem, bellaturum nobiſcum. Semper aciem, pugnam, prælium, caſtra, & tua nobis bella commemoras. Sed meminiſſe debes, communem eſſe belli Martem, & præliorum incertum exitum. ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ.

Sexta ratio. FIRMAMENTA PATRUM. Io. 5.

SI quibus vnquam cordi cureq; fuit id, quod maximopere nostris fuit & esse debet, Scrutamini scripturas: facile principes & palmares in hoc genere sanctissimi Patres extitere. Horum opera sumptuq;, tot gentibus & linguis transcripta Biblia et importata sunt: Horum periculis & cruciatibus, erepta de flammis hostilibus & vastitate: horum laboribus & vigilijs, omnem in partem enucleata studiosissime, die noctuq; sacras literas imbibere, de suggestis omnibus sacras literas edidere, immensa volumina sacris literis ditauere, fidelissimis commentarijs sacras literas explicuere, cibos & inediam sacris literis condiere, occupati denique sacris in literis ad senectutem decrepitam peruenére.

Quòd si frequentes ipsi quoque, ab Auctoritate Maiorum, ab Ecclesiæ Praxi, à Successione Pontificum, à Concilijs Oecumenicis, à Traditionibus Apostolicis, à Cruore Martyrum, à Scitis Præsulum, à Visis euentisque mirabilibus argumentati sunt: tamen omnium maximé & libentissimé Sanctarum Literarum testimonia densa conglobant, hæc premunt, in his habitant, huic armaturæ fortium, duces robustissimi, sarta tecta Ciuitatis Dei contra nefarios impetus quotidie munientes, optimo iure, primas partes honoratissimasque porrigunt. Cant. 4

Quo magis demiror illam exceptionem aduersarij superbam & fatuam, qui velut aquam in profluente quæritans, sic in scripturis confertissimis scripturarum penuriam obiectat. Tantisper se Patribus assensurum dicit, dum sacris Literis adhæreſcunt. Num loquitur ex animo? Curabo igitur procedant armati atque stipati Christo, Prophetis, Apostolis atque omni apparatu Biblico, celeberrimi auctores, antiquissimi Patres, sanctissimi viri, Dionysius, Cyprianus, Athanasius, Basilius, Nazianzenus, Ambrosius, Hieronymus, Chrysostomus, Augustinus, Latiniusque

Gregorius.

Gregorius. * *Regnet in Anglia fides illa, vtinā regnet, quam hi Patres amicissimi scripturarum ex scripturis extruunt. Quas afferunt, afferemus: quas conferunt, conferemus: quod inferunt, inferemus. placet? exsurea, dic fores. Minime vero, inquis, nisi rectè exponant. Quid est hoc ipsum, rectè? Arbitratu tuo. Nihil ne pudet Labyrinthi?*

Et regnat in Anglia nunc fides illa, quam illi Patres coluerunt.

Ergo cum sperem in Academijs florentissimis, consociatum iri bene multos qui non pingui Minerua, sed acuto iudicio in has controuersias inspecturi sint, & horum responsa nugatoria libraturi, latus hunc diem campi præstolabor, vt qui contra syluestres tumultos mendicabulorum inermium, nobilitatem & robur ecclesiæ Christi cogitem educere.

Guiliel. Whitakerus.

QVænam hæc noua nobis patrum firmamenta proponas Campiane, non possum facilè diuinare. De patribus tibi responsum est, in quibus parum inesse firmamenti ad tuam causam stabiliendam euicimus. Id forsan ipse per te sensisti: itaq; non satis hunc tutum tibi de patribus locum existimasti, nisi firmamenta quædam afferres, quibus ipsos patres faceres firmiores. Postquam enim ea dixisses de patribus, quæ tibi venire in mentem potuerunt, vt quidem dicta patrum vniuersa pro diuinis oraculis suscipere videreris, quia id nimis infirmum fuit, nec in eo tibi quenquam assensurum intellexisti, patrum nunc fidem firmamentis quibusdam communire & corroborare,

voluiſti. Huius autem diſputationis hæc vis eſt, hoc vinculum, *Patres ſcripturas diligentiſſimè ſcrutabantur, ſanctarũ literarũ teſtimonia denſa conglobabant, his primas partes tribuebant, quare quas illi afferunt ſcripturarũ expoſitiones, his contenti eſſe debemus, meliores deſiderare ſine ſcelere nõ poſſumus.* Aut hic huius loci ſenſus eſt, aut omni locus hic ſenſu caret. Et quidẽ fateor ſic iſta a te lãguidè ac diſſolutè proiecta eſſe, vt quorſum ſpectẽt, vix perſpiciam. Quid enim dici potuit ignauius? Patres, vt ſcripturas intelligerẽt, ſtudioſiſsimè elaborarunt: ergo, nunquam in ſcripturis interpretandis errarunt. At miras expoſitionũ pugnas diſſenſionesq; animaduertimus, quarum vt nullæ ſint veræ fieri poteſt, vt plus vna ſit, non poteſt. Vnũ tibi e mille exemplũ apponã.

Gal. 2. 11. Paulus Antiochiæ Petro ſe in os reſtitiſſe teſtatur: id cuiuſmodi fuerit vis cognoſcere, nec per te potes aſſequi. Miraris enim Petro Paulum, Apoſtolum Apoſtolo reſiſtere voluiſſe, & fortè myſterij aliquid ſubeſſe ſuſpicaris. Ad patres te confers, Auguſtinũ, Hieronymum, duo præſtantiſsima Latinæ eccleſiæ lumina, conſulis.

August. & Hieronym. epiſt. Quid ij referunt? Auguſtinus Paulum exiſtimat ingenuè atq; ex animo loquutũ, Hieronymus ſimulatè. Si hunc probas, illũ improbes eſt neceſſe, vtriq; nõ potes aſſentiri. Sexcẽta ſunt eiuſmodi.

Hieronym. epiſt. ad Theophilum. *Scio*, inquit Hieronymus *me aliter habere Apoſtolos, aliter reliquos tractatores. Illos ſemper vera dicere, iſtos in quibuſdã vt homines aberrare.* At illi tamẽ ſcripturas legerunt,

runt, versarũt, seq; totos in meditandis scripturis occuparunt. Ex his potes criminationis tuæ summam iniquitatem, nostræ defensionis iustissimam rationem perspicere. Nihil hic volo de patrum eximijs laudibus detractum: modo des fuisse homines, omnibus a te laudibus in cœlos, quorum nunc ciues sunt, efferri patior. Et vellem, quod illi perpetuò fecerunt, id aut ipsi faceretis, *Scrutamini scripturas*, aut nos facere sineretis: exitum hæc pugna procul dubio faciliorem reperiret. Vos autē scripturas, quas sua voce Christus sanciuit, & nobis scrutandas commendauit, vt crucem fures, fugitis, horretis, ex hominum aspectu remouetis, & tamen nullum scrutandi finem facitis. Veteres enim, atque olim intermortuas traditiones, consuetudines, hominū inuenta, pontificum decreta, labes ecclesiarum, confictos, suppositosq; libros, nænias, quisquilias, somnia, fabulas terra marique conquiritis, sacras literas non nimium, credo, ne noceant, attingitis. Ista aliquando vestra, quæ tam diligenter inuestigatis, abijcite, quod Christus præcepit, veteresque patres fecerunt, *Scrutamini scripturas*: *atq; vtinam omnes* (vt inquit Origenes) *faceremus illud quod scriptum est*, *Scrutamini scripturas*. Si iussi essemus, vt patres ecclesiæ, vt vera non scripta, vt pontificum responsa scrutaremur, in istis diuersorijs libenter acquiesceremus: quando autem nostra scrutandi industria ad scripturas reuo- Origen. in Esai. homil. 2.

 catur,

catur, noli nobis succensere si patribus tantisper, vt ais, assentimur, dum scripturis adhærescunt. Quod enim in illis laudabile fuisse ipse confiteris, id in nobis non potest esse vitiosum. Nam & illis Christus, & nobis mandauit, vt scripturas scrutaremur. Quod ergo iussi sumus vtriq; scrutari, id vt inueniatur, vtrisque propositum esse debet. Æquum ne vero iudicas, vt si illi in scrutando aberrarunt, eorum nos vestigijs insistamus, & quod ipsi inuenimus, verum abijciamus, quia illi inuenire non potuerunt? Quando enim illi quod quærunt, verum inueniunt, id nos amplectimur, ijsque in eo assentimur. Ne dubita, Campiane: loquimur ex animo: Patribus nos assentimur, dum illi sacris literir assentiuntur. Id ne tibi nunc arridet? Sic videtur. *Curabis enim*, inquis, *procedant armati omni biblico apparatu antiquissimi authores, Dionysius, Cyprianus, Athanasius, Basilius, Nazianzenus, Ambrosius, Hieronymus, Chrysostomus, Augustinus, Latinusq; Gregorius.* At quid si isti minus tibi dicto audientes fuerint, & mereri in tuis castris noluerint? num coges inuitos in acie consistere? non potes: teneri se non patientur. hos tu appellas suo quemque nomine. Sed illi non respondent, nec nomina dant: imò tibi apertum bellum & hi, quos nunc euocas, & vetusti omnes denunciant. Periculum, si voles, paulisper faciamus. Dionysius hic, quisquis ille fuerit, tuus esse, dum priuatam Missam defendis

non

non potest. Nam publicam totius ecclesiæ communionem, qualē & Christus instituit, & vetus ecclesia semper tenuit, descripsit. Id ipsum Iustinus & philosophus & martyr fecit, quādo in Apologia ad Antoninum Cæsarem formam eius disciplinæ, qua Christiani in sacro conuentu vsi sunt, exposuit. Panem & vinum eo tempore totus populus accepit, nunc neutrum. Cyprianus Apostolos omnes Petro exæquat, eosque pari & honore & potestate præditos esse diserte affirmat: prohibetque ne quisquam ad Romanum Episcopum prouocet. Quare vestrum Pontificem oderit est necesse, qui se omnibus episcopis dignitate authoritateq; anteponit, atq; omnes vndiq; prouocationes ad se allicit. Lactantius non esse dubium scribit, *Quum religio nulla sit, vbicunq; simulachrum est*. Si nunc reuiuisceret, vestraq; templa tam plena simulachris aspiceret, num quod veræ religionis vestigium agnosceret? Athanasius sacras & diuinitus inspiratas scripturas ad omnem veritatis institutionem sufficere affirmat: in quo vestras illas Traditionum copias multiplices vno dicto fugauit. Epiphanius stultas quasdam mulierculas exagitat, quæ Mariam virginē nouo quodam religionis genere coluerunt, illamque omnem superstitionem damnat: τὴν μαρίαν inquit, μηδεὶς προσκυνείτω. Quid ille diceret, si nunc non fœminas modò vanissimas, sed viros etiam, cunctosque mortales

Iustin. Apol. 2.

Cyprian. De simplicit. prælat.

Lib. 1. epist. 4.

Lactant. lib. 2. cap. 19.

Athanas. contra Gentes.

Epiphan. lib. 3. hæres. 79.

tales ſacra & vota virgini facientes videret? Baſilius author eſt poſitum in more fuiſſe cunctis eccleſijs illo tempore, *vt populus pſalmos in ſacro cœtu recitaret*: at in veſtris eccleſijs populus audire ac intelligere ea non poteſt, quę leguntur, ineptiſsimis duntaxat geſticulationibus, pompiſq; luditur. Nazianzenus de vita hac ciuili non minus honorificè, quàm illa Monachorum ſolitaria iudicat; quod veſtri monachi ferre non poſſunt. Ambroſius in illos acerbiſsimè inuehitur, qui, quemadmodum in aulis principum fieri ſolet, vt ſatellitis alicuius gratia quęratur, antequam poſsis ad regem ipſum introduci, ita ſibi putant eſſe neceſſarium, quando ad Deum accedere volunt, ſuffragatorem prius aliquem adhibere. Nonne hæc vos pungit, hæc cruentat oratio, qui nunquam quicquam in precibus a Deo poſtulatis, quin antè vobis aliquem e diuorum numero patronum concilietis, cui negotij petitioniſque veſtræ curam commendetis? Hieronymus in veſtrum pontificem, & veſtros illos ſplendidos Epiſcopos nimium contumelioſus fuit, quando presbyterum & epiſcopum iure diuino eundem eſſe ſcribit. Hic tibi fuiſſe dignus videatur, qui preſbyter eſſet Romanæ eccleſiæ, cuius vos epiſcopum non modò presbyteris, ſed omnibus etiam epiſcopis tantò ſuperiorem facitis? Gelaſius Pontifex ipſe Romanus cœnam veſtram ſiccam & parte altera diminutam

Baſi. in Epiſt. ad Cleric. Neocæarienſ.

Naziamz. de tuer. Philoſoph.

Ambroſius in Rom. cap. 1.

Hieron. epiſtola ad Euagrium.

De conſecrat. diſt. 2. Comperimus.

tam

tam *Sacrilegij damnat; seuereq́; præcipit, vt integra vel sumatur, vel omittatur*. Nihil te Pontificis mouet authoritas? Vigilius Christi humanam naturam a nobis abijsse scribit: *Dei filius secundum humanitatem suam recessit à nobis: secundùm diuinitatem suam semper est nobiscum.* Vos Christum vtroque modo præsentem facitis. Chrysostomus homines laicos, totumq́; populum hortatur, vt sibi sacra biblia comparent, scripturas legant, domi vir cum vxore, pater cum filio de sacris literis inter se colloquantur. At hoc in vestra ecclesia fieri nec potest, nec licet, & pro certissimo hæretici signo habetur, si quis domi suæ sacros libros habeat. De Augustino quid dicam, qui quantus quãtus est, in maximis præcipuisque causis noster est, de gratia, prædestinatione, libero arbitrio, iustificatione, scriptura, lege, euangelio, peccato, bonis operibus, sacramentis, ecclesia. Infinitus sim, si singula consecter, & volui duntaxat aliquid de vnoquoque delibare. Gregorius Magnus, etsi erat ecclesiæ Romanæ Pontifex, tamen contra vos nobiscum stabit. Quid enim? parum ne tuum Pontificem perstringit, quando quisquis se vniuersalẽ episcopum vocat, eum Antichristi præcursorem procul dubio appellat? De hoc nomine inter Constantinopolitanum ac Romanum episcopum summis odijs & maxima contentione dimicatum est. Iohannes id sibi primus vendicauit homo arro-

Vigil. lib. 1. contra Eutych.

Chrysost. ad Coloss. hom. 9. & in Ioan. homil. 2.

Gregor. lib. 4. epist. 30. & 34.

gans

gans & insolenter ambitiosus: ei Gregorius grauissimè ac constantissimè restitit, quousque vixit. Paulo pòst hic titulus Constantinopolitano episcopo ademptus est, & Pontifici Romano delatus. Mitte ambages, dic Campiane, si fuit illud nomen in episcopo Constantinopolitano Antichristi instantis indicium, quid ni in Romano Pontifice eiusdem Antichristi insigne illustrissimum existimemus? Habes nunc specimen, ex quo potes de cæteris iudicare. Aut alios tibi patres cõpares oportet, aut his succumbes. Satin nunc tandem planè loquimur? Quid amplius postulas? Quare egredere in hunc campum, atque educ omnem tuam nobilitatem Campiane: rem tibi non cum mendiculis inermibus, sed cum instructissimus armatissimisq; aduersarijs fore senties.

Edm. Campianus.

Septima ratio HISTORIA. *Generales Historici.*

PRistinam Ecclesiæ faciem historia prisca retegit. Huc prouoco. Certe antiquiores historici, quos etiam vsurpant aduersarij fere numerantur, Eusebius, Damasus, Hieronymus, Ruffinus, Orosius, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Cassiodorus, Gregorius Turonensis, Vsuardus, Regino, Marianus, Sigebertus, Zonaras, Cedrenus, Nicephorus. Quid narrant? Nostrorum laudes, progressus, vicissitudinem, hostes. Imo vero, quod obserues diligenter, illi qui dissident a nobis odio capitali, Philippus, Pantaleon, Funccius Magdeburgici, quum se ad scribendam vel chronologiam Ecclesiæ, vel historiam appulissent, nisi nostrorum

Hæreticorum chronica & historia.

rum gesta colligerent, ac inimicorum ecclesiæ nostræ fraudes & scelera coacervarent, mille quingentos annos argumento vacui prætermitterent.

Historici certarũ gentium.

*Cum his considera peculiares certarum historiographos regionum, qui vnius acta cuiusque populi curiosiùs operosiusque scrutati sunt. Ii quasi Spartam adepti quam locupletare modis omnibus & perpolire cuperent, qui ne conuiuia quidem lautiora, aut manicatas tunicas aut pugionum capulos, aut inaurata calcaria, talesquè minutias, si nouitatem saperent, tacuere: profectò, si quid in religione mutatum aut a primis degeneratum seculis inaudiissent, frequentes memorassent. si non frequentes, saltem aliqui: si non aliqui, vnus aliquis absq; dubio. * Nullus omnino, neq; è beneuolus nobis, nequè maleuolus, non modò quicquam tale prodidit, sed nec significauit.*

* Falsum: multi de ecclesiæ corruptelis meminerunt.

Verbi gratia. Dant nobis aduersarij, nec aliter possunt, fuisse Romanam Ecclesiam aliquãdo sanctam, catholicam, apostolicam: tum cum hæc à Diuo Paulo promeruisset elogia: Vestra fides annunciatur in vniuerso mundo: Sine intermisione memoriam vestri facio: Scio quoniam veniens ad vos in abundãtia benedictionis Christi veniam: Salutant vos omnes Ecclesiæ Christi. Vestra enim obedientia in omnẽ locum diuulgata est. *Tum cum ibi Paulus in libera custodia disseminaret euangelium: Tum, cum in ea quondam* * Babylone collectam ecclesiã *Petrus regeret: Tum, cum ille Clemens apprimè laudatus ab Apostolo sederet ad ipsa gubernacula: Tum cũ profani Cæsares vt Nero, Domitianus, Traianus Antoninus, Romanos Pontifices laniarent. Tum etiam, vel * Caluino teste, cum Damasus, Syricius, Anastasius, Innocentius, clauum tenerent Apostolicum. Hoc enim seculo, nihil adhuc, præsertim Romæ, digressos ab euangelica doctrina, liberaliter ille concedit.*

Rom. 1. v. 8.
Rom. 1. v. 9.
Rom. 15. v. 29.
Rom. 16. v. 17.
Rom. 16. v. 19.
Act. 28.
1. Pet. 5. v. 13.
Hieron. in ca. scrip. Eccl. & Papias apud Eus. 2. hist. 15.
Phil. 4. v. 3.
Ire. lib. 3. ca. 3.
Instit. libr. 4. cap. 2. num. 3. & in epist. ad Sadol.

* Romam: Campianus Babylonem agnoscit.

* Falsum Caluinus id minimè testatur.

Quando igitur hanc fidem tantopere celebratam Roma perdidit? quando esse desijt, quod antè fuit? Quo tempore, quo Pontifice, qua via, qua vi, quibus incrementis, vrbem & orbem religio per... esit aliena?

quas

quas voces, quas turbas, quae lamenta progenuit? Omnes ô bone Deus quò sopiti sunt, dum Roma, Roma inquam, noua sacramenta, nouum sacrificium, nouum religionis dogma procuderet? Nullus extitit historicus, neque Latinus, neque Graecus, neque remotus, neque vicinus, qui rem tantam vel obscure iaceret in commentarios?

Ergo perspicuum hoc quidem est, si quae nos credimus, historia muta & vana, nuncia vetustatis, vita memoriae, loqui tam ac repente assueuerit: quae si obtinuerint, nulla narratio posse homines natos in Ecclesia valuisse commeminit: & historicos esse meos, & in eas historias aduersarias esse fingidicas nugas quae nihil mouere possunt nisi prius receptum sit omnes omnium temporum Christianos vsque ad summam pestilentiam quae in Gehennae voraginem corruisse, donec Lutherus Boram constuprasset. Vide Coel. in an. 1523.

Guiliel. Whitakerus.

NVnc ad historiam, temporum testem, & nunciam vetustatis prouocas: quiq; in rerum ecclesiasticarum memoria propaganda elaborarunt, eorum nomina tanquã κωφὰ πρόσωπα in põpa introducis. Verum hoccine est antiquitatis memoriam repetere, Campiane, & rerum veterum monimenta eruere, posse omnes historicos, qui literis aliquid mandarunt, nominare? Quae haec noua est inauditae dialecticae insolentia, omnes & generales, & singularum gentium historicos primum numerare, tum illos esse tuos affirmare? An id nuper es diuinitus consequutus, vt quicquid attigeris, sit repentè tuum? Nam veteres annales, in quibus

bus ecclesiarum initia & progressus perscribũtur, iamdudum euoluimus, nec illi magis tui sunt, quàm nostri. Si enim aliquid habẽt, quod nobis aduersatur, at certè multò & plura & grauiora sunt contra vos testimonia, quæ vobis plagam mortiferm infligunt. Neque nos antiquam omnem ecclesiæ historiam tam accurate & diligenter collectam, suisq; temporibus ac seculis distinctam, & ratione singulari perscriptam fuissemus vnquam edituri, si tam illa a nobis aliena extitisset, quàm tu fingis. Qui enim rerum in ecclesia gestarũ memoriam maiore aut studio peruestigarunt, aut fide reddiderunt, quàm nostri, qui nisi fuissent, multa antiquitatis monimenta in tenebris iacuissent? itaque nos hanc veteris memoriæ lucem nunquam fugiemus, & te ad antiquos historicos prouocantem sequemur, ea tamen lege, vt quæ priscæ ecclesiæ vitia fuisse constat, ijs minimè constringamur. Nam historici, qui id sibi proponunt, vt res omnes gestas persequantur, non tam docent quid oporteret esse factum, quàm quid factum sit, intuentur, multaque narrant, quæ & meritò possunt reprehendi, nec sunt à nobis imitanda. Id autem plerunq; vsuuenit, vt temporum illorum vitijs historici imbuantur, quorum temporum historias perscribunt, & recentissimus quisque sit deterrimus. At hic tu latebras quæri clamas, & nisi omnia probamus, repudiari a nobis

omnia

omnia criminaris. nimiùm hoc quidem peruersè. Non enim qui corrigunt ea quæ sunt vitiosa, iji quæ recta sunt reprehendunt. Contende quantum voles Campiane, & circulos omnes ac labyrinthos vociferare, inuitus tandem ad sacras literas obtorto collo pertrahêres.

In eo autem admodum exultas, quando quæris quo tempore, quo pontifice, qua via, quibus incrementis vrbem & orbem religio peruasit aliena: nec dubitas, quin si quid mutatum aut degeneratum fuisset, id frequentes historici memorassent, saltem aliqui, saltem vnus. De tempore non est facile respondere, neq; id necessarium est, vt ipsa temporum momenta prodantur. Non simul omnia sunt in ecclesia Romana euersa, paulatim ad hanc sceleris & nequitiæ senectutem peruentum est. Pili non subitò omnes canescunt, nec quicquam repentè suam habet maturitatem, & rei cuiusque progressio multò pòst apparet. Id in rebus ijs manifestum est, quæ ab exiguis principijs profectæ ad maiorem magnitudinem ac maturitatem contendunt. In ecclesia Hierosolymitana magnam esse factam rerum ac religionis mutationem negare nó potes. Quid? an illa subitò extitit? doce ergo quo tempore, quo Pontifice, qua via, quibus incrementis nouitas ecclesiam peruaserit. Græcam ecclesiam Romani damnatis, etsi vestra longè puriorem. Illas mihi nunc circum-
stantias

stantias in hac expone, quas in tua requiris, vt tempus ipsum designes, & pontificem, & incrementa quibus est tantopere degeneratum. Quemadmodum in istis mutatio postquam esse cœpit, fuit manifesta, quanquam ipsos gradus persequi nunc est difficillimum: ita maximam rerum conuersionem in ecclesia Romana sentimus esse factam, nec tamen quibus quidque temporibus inclinatum sit, pro certo possumus affirmare. De multis constat, quæ nunc longum esset commemorare, & illa sunt suis momentis, varijsque temporibus distincta. Sic enim in ecclesia Romana accidit, quemadmodum in magno ædificio videmus euenire. Nam vt domus initiò extructa firmissimè, longo tempore per se manet integra, at aliquando si neglecta fuerit, rimas aliquo in loco incipit agere, quæ paulatim tempore augentur, & tectis ipsis ac columnis sunt perniciosæ, atq; isto modo tandem ędificij ruina & interitus consequitur: ita Romana ecclesia temporum successione de suo pristino statu decessit, atq; indies manante latius tabe quadam superstitionis & erroris tandem ipsum ecclesiæ spiritum amisit. Eusebius author est Polycratem quendam Ephesiorum episcopum in scriptis reliquisse, ecclesiam, dum Apostoli viuerent, castam & incorruptam virginem fuisse. Qui enim cuperent sanctā puræ doctrinæ regulam deprauare, id obscurè ac timidè fecisse, nec ausos esse e suis

Euseb. li. 3. cap. 32 παρθένος καθαρὰ, ἐν ἀδήλῳ που σκότει φωλευόντων

I lustris

lustris erumpere. At postquam Apostoli ad cœlestes sedes migrassent, illaq; ætas hominum, qui Christum ipsum audiuerant, abijsset, tum demum nefandum errorem, nullo Apostolorum superstite, cœpisse vires colligere, atq; in ipsis ecclesijs palam volitare. Num quod illustrius antiquitatis & historiæ testimonium desideras? Viuis Apostolis virgo fuit ecclesia: illis vita defunctis, statim corrumpi cœpit: neque verò dubium esse potest hanc pestem tempore creuisse, & latissimè peruasisse. Id tamen miror hunc Polycratem, tam fuisse vel imperitum, vel obliuiosum, vt Romanum Pontificem non attenderit loco Apostolorum datum esse ecclesiæ, qui hanc virginem defenderet, castamq; conseruaret. Cur enim virginē vocat? quia Apostoli supererant, qui homines audaces terrere atq; abigere potuerunt. At vel hanc ob causam ecclesia nunc pontificē desiderat, vel Pontifice nihil opus habet. Tamen Polycrates, quasi iam nullus reliquus esset, qui huius virginis pudicitiā tueri posset, ecclesiæ orbitatem deplorat: quod quidē fecisset inconsideratè, si hāc curam ad Pontificem Romanum pertinere existimasset. Ex illo ergo tempore, quo Apostoli in terris esse desierunt, ecclesia semper declinauit, atq; ad illam ἀποστασίαν spectauit, quam futuram præmonuit Apostolus, nos præsentem aspicimus. Tum enim illi lupi, quorum Apostolus meminit, in ecclesiam inuaserunt,

τῆς ἀθέου πλάνης τὴν ἀρχὴν ἐλάμβανεν ἡ σύστασις.

Act. 20.29.

ferunt, & gregem deuorare nõ destiterunt: tum illi Antichristi, quales iam tum fuisse nonnullos Ioannes affirmat, opus illud moliri cæperunt, quod deinceps perfectum atque expletũ fuit. Potui tibi huius ἀποστασίας clarissima indicia in tua ecclesia ex tuis illis annalibus commonstrare. Neque enim aut obscura sunt, aut eiusmodi, vt non ea quiuis videre possit, qui modò aspicere atq; attendere velit. Et quando ad historiam prouoces, volo tibi aliquid ex vetere historia commemorare, quod tu num tuũ Pontificem attingat cõsiderabis, vt mihi de re tota certiùs respondeas. Habitum est concilium in Africa Episcoporum 217. quorũ vnus fuit Augustinus ipse, decus & lumen Africæ. Rem in pauca conferam. Huc suos legatos Zozimus Pontifex Romanus misit, qui patribus Africanis probarẽt licere ad Romanum Pontificem ab omnibus episcopis vbiq; terrarum prouocari. Legati rem ad patres referunt, vnaq; Niceni Concilij canonem proferunt, in quo illud priuilegium erat scriptum. Patres nouum decretũ mirantur, & Legatis respondent, se nullum eiusmodi Canonem in aliquo vel latino vel græco exemplari vidisse, atq; existimare illius concilij verum atq; integrum exemplar apud ipsos esse, quod Cæcilianus Episcopus Carthaginensis, qui Niceno concilio interfuit, secum in Africam attulisset. Tamen statuunt certos homines Constãtinopolin, Alexãdriam, Antiochiam

1 Ioan. 2. 18.

Concil. Carthag. 6. ca. 3. 4. 7. 9.

mittere, qui vera atq; germana exemplaria ab illarũ vrbium Episcopis accipiant. Id vt impediant Legati Pontificis laborant, sed frustra. Cyrillus Alexandrinus, & Atticus Constantinopolitanus Episcopus exemplaria Legatis tradũt, & literas ad patres Africanos, in quibus illa exemplaria verissima ac fidelissima esse confirmant. Tum demum fraus perspecta est: in Canone concilij Niceni nihil tale reperitur. Quare ad Celestinũ scribunt, qui tunc pontifex erat, eumq; iubent quiescere, nec quicquã eiusmodi posthac tentare, suósue *Exactores* emittere, ne *fumosum seculi typhum* in Christi ecclesiam inducere videantur. Cessit ad tempus Pontifex necessitate, non voluntate. Nam centum pòst annis Bonifacius secundus in epistola ad Eulalium grauiter inuehitur in Aurelium Carthaginensem Episcopum, qui nunc huic præfuit Concilio Africano, eumque ait cum suis collegis, quorũ facilè princeps fuit Augustinus, a Diabolo fuisse impulsum, vt Romanam ecclesiam impugnaret. Sic de Aurelio Carthaginensi cæterisq; illis Africanis episcopis, atq; ipso inter alios Augustino, qui Romano Pontifici in illa causa restiterunt, Bonifacius Papa tanquã de schismaticis iudicauit: Eulalio autẽ, qui tum fuit Episcopus Carthaginensis, gratulatur, quòd in gratiam cum Romana ecclesia redire, id est, licẽtiam Romano põtifici in ecclesias Africanas permittere voluerit. Hæc a me sunt ex verissimis

Conci Afr.c.105

ἐκβιβαστάς. καπνώδη τῦφον.

mis monimentis repetita: atq; eiusmodi alia potui permulta commemorare, ne tibi nimium de tua historia promittas.

Ex his nunc perspici potest, quid Romani pōtifices multis annis egerint ac laborarint, vt se nempe omnium ecclesiarum dominos efficerent, quod quidem illi tandē assequuti sunt. Quandoquidem autem quæris, & vis tibi responderi, quando hanc fidē tantopere laudatā Roma perdiderit, esseq; desierit, quod antè fuit, etsi fidem multis in rebus antè perdiderat, tamē verè possum affirmare tū Antichristi sedē palam esse cæpisse, quando Bonifacio tertio a Phoca parricida datū est, vt ecclesia Romana caput esset omnium ecclesiarū pontifexq; Romanus Episcopus vniuersalis diceretur. Nolim ego temporū momenta nimium excutere: obscurè serpit malum, nec statim in hominum sensus incurrit: verùm id fuit de istis temporibus, de quibus nunc loquor, hominum iudicium, Gregorium Magnum Episcoporum ecclesiæ Romanæ bonorum fuisse vltimum, malorū primum. Nec enim aut ille nimiùm bonus, aut post illum aliquis bonus fuit: & quisque posterior penè superiorem nequitia superauit. Et iam colluuies malorū omnium erupit in ecclesiam, cunctasq; eius partes latissimè peruasit. Cogis me Campiane ecclesiæ tuæ vlcera aperire, quæ ego malui nō attingere: sed ita importunus es vt nec nobis, nec tibi ipsi parcas. Bernard⁹, quē ecclesia vestra

multis annis vnū tulit pium virum, quoties & quàm amarè statum perditissimum ecclesiæ deplorauit? *Serpit hodie putida tabes per omne corpus ecclesiæ. Serui Christi seruiunt Antichristo. A planta pedis vsque ad verticem non est sanitas vlla.* Istis alijsque eiusmodi vocibus solitus est Bernardus de ecclesiæ vestræ nequitia intoleranda conqueri: quod ille non fecisset, nisi causam, cur faceret, maximam vidisset. Æneas Syluius, qui postea factus est Papa, *refrigeuisse charitatem, & fidē omnem interijsse scribit*. & qualem fuisse illo tempore ecclesiam vestram existimemus, quæ fidem simul & charitatem amiserit? Verùm hunc forsan ista scripsisse odio ecclesiæ dices, post sententiam mutasse, quando ex Ænea factus est Pius. Ita enim semper illud suum vsurpauit, *Reijcite Æneā, suscipite Pium*. Quid hîc poëtas & doctos, & illustres commemorem Petrarcham, Mantuanum, alios; qui nec Papam, nec Cardinales, nec clerum vniuersum versibus dentatis veriti sunt insectari? Ita enim omnia diffluxerant, vt peccata quæuis & perpetrari & reprehēdi liberè possent. Ne abeam longiùs, recordare quid Cornelius episcopus Bitontinus non ita multis abhinc annis in Concilio Tridentino, tota astante atq; audiente ecclesia dixerit; cuius profectò testimonium etsi per se leue est, tamen contra vos grauissimum videri debet. *Vtinam*, inquit, *a religione ad superstitionem, a fide ad infidelitatem, à Christo ad Anti-*

Bernard. in Cantic. serm. 33. De conuer. Paul.

Æneas Syluius ad Casparem Schlik.

Cornel. Bitontin. in concil. Tridens.

Antichristum, a Deo ad Epicurum, velut prorsus vnanimes non declinassent. Hæc sunt ecclesiæ vestræ insignia, superstitio, infidelitas, Antichristus, Epicurus. Et tamen tu audes dicere nullū omnino neq; beneuolum vobis neque maleuolum quicquam tale vel prodidisse vel significasse. Quāto magis ecclesiæ tuæ defendis innocentiam Campiane, tantò magis illius nequitiam videri facis manifestam.

Dant, inquis, *aduersarij fuisse Romanam ecclesiam aliquando sanctam*. Id verò damus, & tum fuisse sanctam, quando Paulus eius præclaras illas laudes prædicauit, quarum tu meministi. Quanquam ista, quæ recitas elogia non ad illam vnicam pertinēt ecclesiam, sed alijs etiam data sunt. Quid si enim Romanorum *fides annunciata est in toto mundo*? Nihil in eo proprium habuit & singulare ecclesia Romana. Nōne similiter Apostolus de Thessalonicensium ecclesia scripsit; *In omni loco fides vestra, quæ est in Deum, dimanauit*? Quid si Romanorum *sine intermissione memoriam fecerit*? Ita etiam Thessalonicensium *meminit indesinenter*. Quid si non dubitauit quin ad Romanos veniret *in abundantia benedictionis Christi*? an illius minùs fuisse ad alias ecclesias frugiferum aduentum existimas? Quid si Romanos omnes ecclesiæ *salutariat, eiusque obedientia in omnem locum diuulgata fuerit*? an nescis sanctos omnes se mutuò salutasse? aut alias ecclesias minùs, quàm hanc fuisse Apostolo obsequentem arbitraris? Sed hoc tem-

Rom. 1.8.
1. Thess. 1.8.
Rom. 1.9.
1. Thess. 1.3.
Rom. 15.29.
Rom. 16.16.19.

pore damus fuisse sanctam: quid amplius postulas? *Tum etiam cum ibi Paulus in libera custodia disseminaret Euangelium.* Et hoc etiam damus. Num quid aliud vis? *Et tum, cum in ea quondam Babylone collectam ecclesiam Petrus regeret.* Nec id negamus. Etsi autem facilè patior Romam à te vocari Babylonem, quam illam esse non dubito, de qua in Apocalypsi tam multa Iohannes, matrem scortationum atq; abominationum terræ, tamen hîc a Petro Romam significari non tam facilè adducor vt dare velim. Semper enim hîc hæretis Campiane, nec dum vnquam euincere potuistis, Romæ fuisse Petrum. Pro concesso ac probato sumitis, quod si quis vobis vel verbo negat, vt Mathematici progredi amplius nó potestis. Quid ni autem illã ipsam Babylonem declarari existimem nunc a Petro, quæ olim Assyrij imperij caput fuit, in qua multos fuisse Iudæos, dubium nõ est, quorũ Petrus propriè & peculiariter Apostolus erat? Si dicã, quę à me in hac causa dici potuerũt, vereor ne te vehemẽtius offendam. Interim quod ipse Romam esse Babylonem confiteris, accipio: quæ, causa fuerit mutati nominis, aliàs si placet expones. Iam nobis non potes irasci, si Petri exemplo freti Romam deinceps dicimus Babylonem.

Act. 28.
1. Pet. 5. 13.
Apocal. 17. 5.
Galat. 2. 9.

Nunc, credo, consistes aliquando. Imò verò pergis, & ad ætates succedentes progrederis. *Tum, cum Clemens sederet ad gubernacula: tum cum profani Cæsares Romanos Pontifi-*

oes laniarent. Et tum quoq; fuisse Christi præstantẽ ecclesiam fateor. An eo cõtentus eris? Imo, inquis, *tum etiam cum Damasus, Syricius, Anastasius, Innocentius clauũ tenerent Apostolicũ*. Desilire hoc quidẽ est, nõ descendere. nimium enim celeriter ab illis ad illos properas. Sed quomodo vt hoc tibi demus, persuades? *Nam Caluinus*, inquis, *nihil adhuc digressos ab Euangelica doctrina liberaliter concedit*. At noli tibi arripere, Campiane, quod nemo dat, nec nimium tibi de alterius liberalitate polliceri. Neq; enim id Caluinus concedit, quod tu sumis: itaq; reddas oportet. Ad vestrum illud de successione tritum argumentum hoc in loco Caluinus respondet, doceré; non id sibi sanctos patres proposuisse, quando episcoporum successiones commemorant, vt eas esse veras ecclesias statuãt, vbicunq; episcopi alij alijs substituuntur: sed illud primũ sumpsisse pro certissimo, nihil fuisse a principio vsq; ad illam ætatem mutatum in doctrina, atq; ita nouis erroribus doctrinã ab ipsis Apostolis perpetuò cõseruatam opposuisse. Nõ id ergo ait, nihil in vlla omnino parte fidei mutatũ fuisse, sed patres isto successionis argumento nunquam esse vsos, nisi in ijs dũtaxat causis, in quibus nihil inuersum fuisse constabat. Nã quod ad horum Pontificũ ætatem attinet, etsi Romanã ecclesiam tum fuisse Christi verã ecclesiam concedimus, tamẽ illos nihil ab Euãgelica doctrina digressos esse nec tibi Caluinus cõcessit vnquam,

Institu. lib. 4. c. 2. sect. 3. & in epist. ad Sadoletũ.

&nos magnopere reclamamus. Mittā alios: Syricius iste palam a doctrina Euangelica in eo deflexit, quòd verbi ministros perpetuo cœlibatus laqueo astrinxit: neq; ista leuis digressio fuit, sed sine dubio manifesta ab Apostolica doctrina aberratio. Hîc nunc desistis, nec reliquia ecclesiæ tépora persequeris: tantum quæris, *quādo Roma desijt esse, quod antè fuerat*, de quo tibi satis iam multa respōdimus. Tu verò si dubitas, an desierit, potes etiam, si vis, dubitare an sol meridie splendeat, id enim nihilo profectò magis dubium est, q̄ an vrbs hæc Romana ab illa olim florentissima repub. Romana degenerarit. Atque vt ille nō potuit Samnium in Samnio inuenire, & is de quo scitè scriptum est in epigrammate, *In Roma Roma nil reperit media*: ita, vt Romanam ecclesiam quæras in ecclesia Romana, nunquam tamen inuenias. Non enim vitam tantùm, sed colorē etiam vultumq; veræ ecclesiæ amisit. Quando ergò te cum cætera omnia deficiunt, tum ipsa quoq; historia, cui plurimum visus es cōfidere, nihil subleuat, quid superest, quàm vt alterū facias, vel cedas ante prælium, vel in prælio pereas? Atq; vtinā id discas aliquādo quod scribit Nazianzenus, ὥσπερ σὺν λόγῳ νικᾶν, οὕτω καὶ νικᾶσθαι καλῶς μεμαθήκαμεν.

1.Tim.4.3. Heb.13.4.

Nazianz. contra Iulian.

Edm. Campianus.

EGo verò, præstantissimi viri, cum de multis hæresibus, quædam apud me opinosissimorum portenta

Octaua ratio. PARADOXA.

tenta reputo, quæ mihi venient expugnanda: meipsum inertiæ vecordiaque condemnem, si cuiusquam in experiundo facultatem aut vires extimescerem. Sit ingeniosus, sit eloquens, sit exercitatus, sit omnium librorum helluo, tamen aridus & balbus appareat necesse est, cum hæc tam adynata sustentabit. Disputabitur enim, si forte nobis annuent, de Deo, de Christo, de Homine, de Peccato de Iustitia, de Sacramentis, de Moribus. Videro an ausint adseuerare quæ sentiunt, quæque rebus addicti necessariys d uulgant in scriptiunculis. Faxo, norint ista suorum axiomata.

De Deo. Cal. Inst lib. 1 cap. 18. lib. 2 c. 4 lib. 3. c. 23. & 24. Pet. Mar. in 1. Sam. 2. Melancth. ann. in ca. Rom. 8. vuittem. 1524

* Deus est auctor & causa peccati, volens, suggerens, efficiens, iubens, operans, & in hoc impiorum scelerata consilia gubernans. Propterea Dei opus fuit, vt vocatio Pauli, sic * adulterium Dauidis, Iudæque proditoris impietas. " Monstrũ hoc, cuius Philippũ aliquando puduit, Lutherus tamen à quo Philippus hauserat, quasi oraculum cæleste miris extollit laudibus, & alumnum suum eo nomine tantum non exæquat Apostolo Paulo. Percontabor etiam quid animi Luthero fuerit, quem Angli Caluiniani virum diuinitus datum ad orbem illuminandum pronunciant, cũ hunc versiculum demeret supplicationibus ecclesiæ, Sacta Trinitas, vnus Deus, miserere nobis.

Sic docet Lut. in asser. 36. et in reso asser. 36. & in lib. de ser. arbit. Præfat in anno. Philippi In Apol. Ecc. Ang. Vide ench. pre ann. 1543.

*Falsissimum: noistrum nullus Deum peccati authorē & causam esse affirmauit.

*Falsum: nos ista minimè comparamus.

Mox ad personam Christi progrediar. Quarã ista sibi quid velint. * Christus Dei filius, Deus de Deo Caluino, " Deus ex sese: Beza, non est genitus de Patris essentia. Item, Duæ constituũtur in Christo vniones hypostaticæ, altera Animæ cum carne, Diuinitatis cũ Humanitate, altera. Locus apud Ioanne, Ego & Pater vnum sumus, Non ostendit Christum Deum homoousion Deo patri. Sed & anima mea, * inquit Lutherus, odit hoc verbũ homoousion " Pergite. " Christus ab infantia non fuit gratia consummatus, sed animi dotibus velut cæteri homines, adoleuit, vsu factus quotidie sapientior, ita vt puerulus ignorantia laborarit. " Quod perinde est ac si dicerent * originis labe & vitio sordidatum. Sed cognoscite diriora. " Christus cum orans in horto, sudoribus aquæ manaret & sanguinis, sensu damnationis æternæ cohorruit, vocem edidit sine ratione, sine

De Christo. Inst li. 1. c. 13 nu. 23. 24 Bez in Heshu. Beza contra Schm de li. de vnit hyposta. duarum in Christ. nat. Cal. in Io. 10. Cont. Latom. Bucc. in Lu. 2 Cal. in har. eu. Lut Loss Hé. Melan in Euã. do. 1. post. Epi.

*Christus est filius ex patre, Deus ex sese.

* Falsum: lege responsum.

*Falsum: non enim omnis ignorantia nata est ex labe originis.

sine spiritu, vocem doloris impetu repentinam, quam, vt non satis meditatam, celeriter castigauit. " *Estne aliquid amplius? Attendite.* " *Christus cum actus in crucem exclamaret,* Deus meus Deus meus, vt quid dereliquisti me, *Accensus est flammis inferni,* * *desperationis vocem emisit, non aliter affectus quam si pereundum ei foret internecione sempiterna.* " *His etiam si quid possunt, addant. Christus, inquiunt, descendit ad inferos, id est* " *Mortuus Gehennā gustauit, nihilo minus quam Animæ damnatorum, nisi quod sibi restituendus erat. Quando quidem enim morte corporea nihil nobis profuisset, Animâ quoque luctari cum morte debuit æterna, atque hoc modo nostrum scelus suppliciumque dependere.* " *Ac ne quis forte suspicetur istud Caluino per incuriam obrepsisse idem* **Caluinus omnes vos,** si qui doctrinâ ista * solatij plena exagitastis, perditos *appellat* nebulones. *Tempora, tempora cuiusmodi monstra aluistis? Cruor ille delicat⁹ & regius qui de innocentis Agni corpore lacerato fusus est, cuius cruoris vna quæuis guttula, propter dignitatem Hostiæ, mille mundos redimere potuisset, nihil humano generi profecit, nisi* mediator Dei & hominum homo Christus Iesus mortem *quoque* * secundam, *mortem animæ, mortem gratiæ, peccati solius & exitiabilis blasphemiæ socium pertulisset? Præ hac insania modestus videbitur Bucerus, quanquam est impudens, qui infernum in Symbolo, sepulcrum accipit, per epexegesin valde præposteram, ac potius tautologiam ineptam atque stolidam. Anglicani sectarij, pars Caluino, Idolo suo, pars Bucero, magno magistro solent accedere: pars etiam submurmurant in hunc articulum, ne quid facessat vltra molestiæ, quemadmodum sine tumultu penitus eximatur de Symbolo. Id vero etiam fuisse* * *tentatum in conuenticulo quodam Londinensi, memini narrare mihi qui interfuit Richardum Cheniam, miserrimum senem, male mulctatum à latronibus foris, neque tamen ingressum in paternam domum. Hactenus de Christo.*

De Homine quid? * *Imago Dei penitus in homine* * *deleta est, nulla boni scintilla superstite: tota natura*

quoad

* Falsum: id nec Brentius, nec quisquam nostrum dixit.

* Qui negant hanc doctrinam solatij plenam esse, ij merito perditi appellantur.

* Quis nostrûm isto vnquam modo loquutus est?

* Falsissimum: id nunquam in nostra ecclesia fuit tentatum.

* Falsum: id nos planè negamus.

Marlorat. in Matt. 26.
Calu. in har. Euangel.
Brent. in Luc. par. 2. hom. 65 et in Catech. ann. 1551. et in Io. ho. 54
Cal. in har. eu.
In eand. sent. Less. in Matt. 26 Schmidel. conci. de pass. et cœna domi.
Aepin⁹ com. in psal. 16.
Cal. Inst. li. 2. cap. 16.
Brent. in catechis. an. 1551.
Inst. li. 2 cap. 16. nu. 12.
1. Tim. 2.
Apoc. 2.
Bucer. in Matt. 26.

De Homine.
Illyri. in va-

quoad omnes Animæ partes ita funditus euersa, vt ne renatus quidem & sanctus quicquã sit aliud intrinsecus, nisi mera corruptio atq; contagio." Quorsum ista? Vt qui sola fide gloriam rapturi sunt, in omnium turpitudinum cœno volutati, naturam accusent, virtutem desperent, præcepta deonerent.

Huc Illyricus, Magdeburgensium primipilus, illud, suum adiecit immane placitum de originis peccato, quod esse vult, Intimam substantiam Animarum: quippe quas, post Adami lapsum, diabolus ipse procreet, & in sese transformet. Hoc quoq; tritum est in hac fece, * omnia peccata esse paria: sed ita (ne Stoici reuiuiscant) si Deo iudice ponderentur. Ac si Deus, æquissimus iudex, oneri nostro cumulum potius quam leuamentum faceret, & id quod non est in re, quum sit ipse iustissimus, exaggeraret. Hac trutina, non leuius in Deum seuerissime iudicantem deliquerit ille caupo qui gallum gallinaceum, quando non est opus, occiderit, quàm infamis ille sicarius, qui plenus Beza, Gallum Heroa Guisium, admirabili virtute principe, displosa fistula clãculũ interemit, quo facinore nihil vidit orbis noster ætate nostra funestius, nihil luctuosius.

Sed fortasse, qui tã sunt in peccati conditione tetrici, magnifice philosophantur de diuina gratia, quæ huic malo succurrere ac mederi possit. Præclaras vero isti partes assignant gratiæ, quam neq; infusam cordibus nostris, neq; ad resistendum sceleribus validã esse latrant, sed extra nos in solo Dei fauore collocãt qui fauor non * emendet impios, nec purget, nec illuminet, nec ditet, sed veterem illam sentinam adhuc manentem atq; fœtentem, ne deformis & odiosa putetur, Deo conniuente dissimulet. Quo suo plasmate tantopere delectantur, vt ne * Christus quidem aliter apud illos gratia plenus et veritate dicatur, q̃ quod ei Deus Pater mirandum in modum fauerit.

Quæ res ergo iustitia est? " Relatio. Non enim ex theologicis concinnata virtutibus fide, spe, charitate, quæ Animam suo nitore conuestiant, sed tãtum occultatio delicti, quam qui sola fide prehenderit, ille iam de salute certus est, ac si iampridem interminato cæli gaudio frueretur.

ius lib. de ori pecc.
Cal. Inst. lib. 2. cap. 3.
Sarcer. de cõs. ve Eccle.
Aepin. de imb. et pecc. Sanct.
Kem contra Cens. Col.
De peccato.
Illyri. in vari. li. de pec. orig.
Vide Heshus. in ep. ad Illyr.
An peccatũ sit substantia.
Cal. in Anti. Conc. Triden.
Idē docuerat VVicleff. apud VValdl. lib. 2. de Sacra. ca. 154.
De Gratia.
* Falsissimum: nostri semper ab hoc dogmate abhorruerunt.
Luth. in resp. contra Lotan.
Bucer. in Ioa. 1. Vell. in natal. Christi.
Brent. ho. 12. in Ioan.
Cent. 1. c. 4.
* Falsum: gratia Dei iustificationem signat, iustificationem sanctificatio semper & necessariò sequitur.
* Falsum: Christum omni modo plenum gratia confitemur.
De iustitia.

*Age somniet hoc: sed vnde constare poteris de futura perseuerantia, qua qui caruit, exiuit infelicissimus, licet ad tempus purè pieq; iustitiam coluisset? Imo verò hæc tua fides, Caluinus ait, nisi tuã tibi perseuerantiam firme pranunciet, vt allucinari nequeas, tanquam inanis & languida sperneretur. Agnosco discipulum Lutheri. Christianus, inquit ille, etiam volens, non potest * salutem perdere, nisi nolit credere.*

Mat. 12. Luc. 11. Inst. ii. 3. c. 2. Lib. de Captiuit. Babyl.

* Loquitur Lutherus de gratia Baptismatis, quæ peccato nõ [illegible]mittitur.

*Ad sacramenta festino. Nullum, nullum, non duo non vnum, ò sancte Christe, reliquerunt. Ipsorum quippe panis, venenũ est. Baptismus, etsi adhuc verũ est, tamen ipsorum iudicio nihil est, non est vnda salutis, non est canalis gratiæ, nõ deriuat in nos Christi merita, sed significatio * duntaxat salutis est. Itaq; nihilo pluris Baptismum Christi quoad naturam rei, quam Ioannis fecere cærimoniam. Si habeas, rectè: * si careas, nihil damni: crede, saluus es antequã abluare. Quid ergo paruuli, qui nisi iuuentur virtute Sacramenti, sua fide miselli nihil assequuntur? Potius quam sacramento Baptismatis quicquã tribuamus, inquiunt Magdeburgici, demus inesse fidem ipsis infantulis, quæ seruentur, cuius fidei pulsus quosdam abditos intelligant ipsi, qui viuant necne nondum intelligunt. Durum. Si hoc adeo durum est, Lutheri pharmacum auditote. * Præstat inquit omittere, quandoquidem nisi credat infans nequicquam lauatur. Hæc illi quidem ancipites animo, quidnam enuncient categoricè. Ergo Baltasar Pacimontanus, diribitor interueniat: qui parens Anabaptistarum, cum paruulis motum fidei non posset affingere, Lutheri cautiunculam approbauit, & pædobaptismum eijciens e templis, neminem nisi adultum fonte sacro decreuit abluere. Ad reliqua Sacramenta quod attinet, quamuis illa * bestia multiceps horrendas eiecerit contumelias, tamen quia quotidianæ iam sunt, & callum auribus obduxerunt, hic prætereo.*

De Sacramentis.

Caluin. instit. lib. 4. cap. 15. Cent. 1. lib. 1. ca. 10. Luth. lib. de cap. Babyl. Cent. 2 & 5. cap. 4. Lut. aduersus Cochl. Item epist. ad Melanct. to. 2 & in epist. ad VVal. Anabaptistae.

* [illegible]ptismum non e[illegible] duntaxat [illegible] esse di[illegible] [illegible]: non [illegible] loquimur de [illegible]mo.

* Hoc Lutherus [illegible] ex eorum hypothesi, qui fide omni carere pu[illegible]os affirmant.

* Pontifex Romanus.

Restant hæreticorum de vita & moribus fresta nocentissima, quæ Lutherus euomuit in chartas, vt ex vnius pectoris impuro gurgustio pestem lectoribus inhalaret. Audite patienter, & erubescite, & mihi date

De moribus.

date veniam recitanti. * *Si nolit vxor, aut non possit; veniat ancilla. Siquidem res vxoria tam est cuiq; necessaria, quàm esca, potus, somnus. Matrimonium est virginitate multo præstantius. Eam Christus, eam Paulus dissuaserunt hominibus Christianis.*" *Sed hæc fortasse propria Lutheri sunt. Non sunt. Etiam nuper a meo Charco, sed miserè timideq; defenduntur. Vultis ne plura? quid nu?*" *quanto sceleratior es, inquit, tantò vicinior gratiæ. Omnes actiones bonæ peccata sunt, Deo iudice, mortifera: Deo propitio, leuiuscula. Nemo malum suapte voluntate cogitat. Decalogus nihil ad Christianos. Opera nostra Deus nequaquam curat. Soli rectè participant cœna dominica, qui tristes, afflictas, perturbatas, confusas, erraticas, apportant conscientias. Confitenda crimina sunt, sed cuilibet, qui si te vel* * *ioco absoluerit, modo credideris, absolutus es. Legere preces horaries non est sacerdotum, sed Laicorum. Christiani liberi sunt à statutis hominum. Satis superq; lacunam istam commôsse videor. Iam finio. Nec vero putetis iniquiore esse me, qui Lutheranos & Zuinglianos promiscuè coarguerim. Nam isti memores á quo proseminati sint, inter se fratres & amici volunt esse, adeòq; grauem interpretantur iniuriam, cum in vlla re præter vnam, discriminantur.*

Ser. de Matri.
Li. de vo. con. et asse. art. 16
Li. de vo Eua.
Li. de vo. mo.
Charc. lib. in Censorem suum.
Lut. sermo. de vis Pet.
Assert. 32.
Li. de ser. arbi.
Ser. de Moyse
Li. de cap. Ba.
Apolo. Eccle. Angl.

*Insignis calumnia, quales reliquæ sunt, quæ sequuntur: lege responsum.

* Falsum: hæc Lutherus non de quolibet, sed de ministro loquitur.

Equidem non sum tanti, vt vel mediocrem locum mihi sumam in selectis theologis, qui hodie bellum hæresibus indixere: sed hoc scio, quantuluscunq; sum, periclitari me non posse, dum Christi gratia fultus, aduersum talia commenta, tam inuisa, tam insulsa, tam bruta, cœlo terraq; iuuantibus, prœliabor.

Guiliel. Whitakerus.

NOlle se dixit Hieronymus in suspicione Hæreseos quenquam esse patientē. Quo magis iniquo animo fero Campiane, ista nobis a te nunc obijci, quæ vocas Paradoxa, tam falsa, tam multa, tam horrenda. Et quidem cum

cum alios ſemper omnes importunitate atque audacia Papiſtas, tū iſto in loco teipſum planè ſuperaſti. Niſi enim omnem & Dei religionē, & erga homines reuerētiam penitus abiecisſes, tuęq; conſcientię naufragium iamdudum feciſſes, atq; ipſam penè humanitatem exuiſſes, nunquam in te tantum ſceleris admiſiſſes, vt hæc nobis opinionum monſtra exprobrares. Sed quid agas video: fore enim ſperas vt *audacter calumniando*, quēadmodum ille tui ſimillimus dicere ſolitus eſt, *ſemper aliquid hæreat*. Poſtq̃ enim vera crimina deficiunt, quibus eccleſias noſtras oppugnetis, reliquum eſt, vt vel a ſcribēdo deſiſtatis, quod erat honeſtiſsimū, vel aliquas ſaltem calumnias excogitetis, quas tanq̃ tela venenata in nos iaciatis, quod & per ſe turpiſsimum eſt, & certum veſtræ deſperationis argumentum. Iam verò ſi hæc tua παράδοξα atq; ἀδύνατα ſic diluero, vt omnes perſpiciant ea fuiſſe nobis a te falſiſsimè atq; impudentiſsimè aſcripta, peto non ab Academicis tantū noſtris, ſed chriſtianis etiam vniuerſis, quibus vera religio, ſuaq; ſalus curę eſt, vt nullis aduerſarij mendacijs atq; impoſturis ab ea ſancta doctrina, quam didicerunt, abduci ſe patiantur. Quare aggrediar hæc tua portenta, Campiane, vt poſtq̃ illud tibi os plenū blaſphemiæ obſtruxero, & Dei gloria, quę agitur, & inocētia noſtra, quę oppugnatur, a tua imanitate vindicetur. *Diſputabitur*, *inquis ſi annuēt, de Deo, de Chriſto, de Homine, de*

pecca-

cato, de Iustitia, de Sacramentis, de Moribus. Nos verò non de istis modò tecum, verùm alijs etiam causis, quæ nunc in disceptatione versantur, parati sumus disputare: De Scriptura, de ecclesia, de Romano pontifice, de Transsubstantiatione, de Libero arbitrio, de Indulgentijs, de Purgatorio, de cæteris tuis. Verùm aut multi falluntur, aut tu pugnam magis quàm disputationem meditaris. Spero autem, quam toties expetis disputationem, eius tibi aliquando datam fore potestatem. Iam quemadmodum *tu faxis*, vt nos hæc nostrorum axiomata norimus, attendamus.

Deus, inquis, *est author & causa peccati, volens, suggerens, efficiens, iubens, operans, & in hoc impiorum scelerata consilia gubernans*. Tetrum est quod dicis & infandum, Campiane, Deum vt quisquam peccati authorem faciat: dignus sit, quem Dominus statim fulmine ad imum inferorum barathrum deijciat. Id si Caluinus, aut Martyr, aut Philippus, aut Lutherus, aut quisquam nostrûm affirmet, non repugno quin omnes simus horrendæ blasphemiæ sceleris\q; rei. Si velim omnem istam causam, quam attingis, fusè persequi, nullum finem faciam: itaq; paucis quid & nos doceamus, & tu mẽtiaris exponam. Deum non tantùm bonum, sed ipsam esse bonitatẽ profitemur, per se, suamque essentiam bonum: in quo mali nihil insit, à quo nihil nisi bonum proficisci possit: qui sic bonus sit, vt eius facta omnia sint valde bona, nec vel cogitata vlla possint esse mala. Hæc dicimus, hæc docemus, hæc corde cre-

De Deo. *Gen. 1. 31.*

dimus & voce testamur. Cum ergo Deus ita sit perfectè bonus, vt eius omnia excellēti quodam modo bona sint, quæsitum olim est & grauissimè disputatum, vnde illud malum natum sit, quod tam latè manauerat, & qua nam huius mali causa extiterit. Hanc quæstionem sæpe tractauit Augustinus propter Manichæos, & in ea etiā Thomas Aquinas multum ac diligenter versatus est.

In 12. quæst. 79. ar. 1. & 2.

Hoc malum nos à diabolo inuectū esse dicimus, qui etsi erat bonus à Domino factus initiò, tamen libera voluntate à Domino defecit, & peccauit, & homini, vt peccaret, persuasit, authorq; fuit. Hinc quicquid est peccati vel in dæmonibus, vel in hominibus, totum fluxit, eiusq; à Deo nulla particula extitit, quem nos nullius peccati causam esse infinitis scripturæ testimonijs euincimus, atq; in scholis omnibus ecclesijsq; nostris proponimus. Peccatum enim odit, iustitiam diligit: qui iudex est totius terræ, eum esse omni modo iustissimum oportet: Deus lux est, & non sunt in eo tenebræ, atque huiusmodi sunt, quæ populum de Deo docemus, vt illum omnium peccatorum seuerissimum fore vindicem intelligant.

Psal. 44. Zach. 8. 17. Gen. 18. 25. 1. Ioan. 1. 5.

Iam ergo qua fronte ausus es Campiane, quum hæc nostra esse scires, nobis tam infandum conuicium facere, vt planè contraria dicere ac sentire affirmares? at Caluinus, inquis, & Martyr hoc ipsum docuerunt. imò toti in eo sunt, vt id fieri nullo modo posse confirment. Longum sit verba describere: Lectorem obtestor vt hæc ipsa loca, quibus ad calumniam abusus est Campianus, attento

attento & ſedato animo perlegat. Niſi & negent, illi apertiſſimè Deum eſſe peccati authorem ac cauſam, & quod negant, veriſſimè ſe negare probent, ſupplicium nullum recuſem. At tamen aliquid eſt procul dubio, quod iſti dicunt, quodq; ijs Campianus tribuit. Id cuiuſmodi ſit conſideremus.

Inueterauerat quædam in animis hominum opinio, quicquid peccati à quoquam fieret, id totum permittente duntaxat, non autem volente Deo fieri: permiſſionem autem hanc ab omni prorſus Dei voluntate ſeparabant, vt Deum iſta quæ permiſerat, nullo tamen modo voluiſſe dicerent. Cum autem Dominus, quæ fiunt, ea non tantùm vt fieri poſſint, permittere ſit exiſtimandus, quaſi ſe illis rebus omnino non intermiſceat, nec ibi quicquam habeat quod agat, ſed etiam ſingulari ſua prouidentia ſic omnia moderetur, vt nihil in toto mundo contra ac ipſe voluit & decreuit, eueniat: velle Deum aliquo modo ea, quæ impij faciunt, fieri, atque hanc Dei voluntatem ſic eſſe efficacem, vt in impijs hominum actionibus ſuum Dominus decretum exequatur, negari profectò non poteſt. Nam in peccato duę res ſunt cōſiderādę, ipſa actio, & actionis vitium: quod te tuus Aquinas docere potuit, quodq; ille didicit ab Auguſtino. Actio, quatenus res eſt & opus, bona eſt: eam enim Deus efficit, at quatenus hæc ipſa actio vitioſa eſt, non à Deo, ſed ab ipſa hominis corrupta natura proficiſcitur. Quāquam ergo Deus, qui omnia in omnibus opera-

Quæſt. diſp. p.1. quæſt. 1. ar.6.

tur, & quo inuito fieri nihil potest, suum quoddam opus in malis hominum actionibus efficit, tamen ipse quæ iusta sunt facit, nec ipsorum hominum vitijs affinis vllo modo censendus est. Ergo quod homo impius facit, id vt est peccatū & peccati propriam rationem habet, nec vult, nec suggerit, nec iubet, nec efficit Dominus, imo auersatur, atque vlciscitur, & pœna sempiterna dignum iudicat. Verùm quod de re ipsa dicitur, id tu ad rei qualitatem malitiosè atque imperitè accommodas, vt Deum, quia actionis author est & causa, vitij quoq; quicquid in illa actione reperitur, authorem esse causamq; concludas. Nolo longa diuerticula persequi, nec te illa scripturarum multitudine obruere, quam hîc potui adhibere. Non enim schola mihi fuit aliqua explicanda. Sed tua putidissima calumnia breuiter refutanda.

Responde nūc mihi Campiane, censes ne quod quisquam facit, quantumuis sceleratus, id inuito ac nolente Deo fieri? si statuis inuito quicquam Deo fieri, quam illi prouidentiam atq; omnipotentiam relinquis? Nam qui fieri permittit, quod nullo modo factum velit, eum constat non esse tanta potestate præditum, vt quod factum nolit, prohibere possit. Quare quæ fiunt omnia, ea fieri volente Deo necesse est fatearis, non quòd hominum peccata velit, hoc est, probet, sed quia hoc modo iudicium suum exercet, & decretum exequitur, quod ille & vult & probat. Deus malis instrumentis rectè vti potest, & per improbos homi-

homines ea perficere, quę ipsius voluntati senten-tiæq; conueniunt. Quæcunque autem Dominus per instrumēta mala facit, ea nec agit nec probat, vt sunt mala, sed vt sunt ipsius bona ac sancta iudicia. ita quanquam & vult quæ fiunt, & hominum voluntates mouet, & in malis instrumentis vim efficacem, ipsis licèt instrumentis occultam, exercet, & impiorum hominum scelerata consilia gubernat, ne quid efficere possint, quod ipse nolit, tamen & homines impij sunt, quanquam ea faciunt, quę Dominus vult, & Dominus sanctus est, etiamsi ea vult, quæ impij faciunt. Id exemplis potuit fieri manifestum: sed malo Augustinum audias, quàm me: *Quum pater,* inquit, *tradiderit filium, & Dominus corpus suum, & Iudas Dominum, cur in hac traditione Deus est iustus, & homo reus, nisi quia in re vna, quam fecerunt, causa non vna est, ob quam fecerunt?* Deinde: *Quòd mali peccant, eorum est: quòd peccando hoc vel illud agunt, ex virtute Dei est, tenebras prout visum est diuidentis.* Atq; alio in loco: *Multum,* inquit, *interest quid velle homini, quid Deo congruat, & ad quem finem quisque suam referat voluntatem, vt aut approbetur, aut improbetur. Nam Deus quasdam voluntates suas, vtiq; bonas, implet per malorum hominum voluntates malas: sicut per Iudæos maleuolos, bona voluntate patris Christus occisus est, quod tantum bonum fuit, vt Apostolus Petrus, quando id fieri nolebat, Satanas ab ipso qui occidi volebat, diceretur.* Et alibi: *Deus,* inquit, *indurauit per iustum iudicium Pharaonem, & Pharao se-*

August. epist. 48. ad Vincētium.

De grat. & lib. arbit. cap. 23.

ipsum indurauit per liberum arbitrium. Atque vt planè perspicias de Dei voluntate nihil à nobis aliud doceri, quã quod Christi ecclesia iam olim docuit, adiungam alia nonnulla, quæ idem alibi scripsit Augustinus: *Magna,* inquit, *opera Domini exquisita in omnes voluntates eius, vt miro & ineffabili modo nõ fiat præter eius voluntatem, quod etiam contra eius fit voluntatem: quia non fieret, si non sineret, nec vtiq; nolens sinit, sed volens.* Et rursus, *Deus operatur in cordibus hominum ad inclinandas voluntates eorum quocunque vult, siue ad bona pro sua misericordia, siue ad mala pro ipsorum meritis. Iudicio vtique suo aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem iusto.* Testimonijs vti possum in hac causa infinitis, sed opinor, non magnopere necessarijs. Excitabo è tua schola Hugonem de Sancto Victore, qui nostram sententiã suis verbis clarissimè cõprobabit. Sic enim scribit, *Nunquam cassa est voluntas eius, vt non fiat, quod vult: neque in summa aliquando vt fiat, quod non vult.* Et paulò post: *Voluntas Dei semper impletur, & non excusantur mali propterea, quoniam in eis & per eos voluntas Dei impletur, quoniam non sua voluntate ad implendam Dei voluntatem diriguntur, sed occulta ipsius dispositione diriguntur.*

Enchir. ad Laurent. cap. 100.

De grat. & lib. arbit. cap. 21.

De sacram. part. 4. cap 14.

Cap. 15.

Sentis ne aliquãdo Campiane, nullum nouum in nostris ecclesijs παράδοξον defendi, quod non & olim in Christi ecclesijs receptum est, & illustrem habet veritatis defensionem? Nam quod adiungis, *Proprium Dei opus fuit, vt vocatio Pauli,*

li, sic adulterium Dauidis, Iudæq́; proditio, vnde ista hauseris ignoro. Hæc Dei opera nostrùm nemo sic inter se comparat, vt perinde in Dauide Iudaq́; Deum operatum esse dicamus ad scelera perpetranda, atq; est in Paulo ad efficacem conuersionem. Egit quidem Dominus & in hoc, & in illis, sed nō vno similiq́; modo. Pauli cor intus suo Spiritu afflauit eiusq́; mentē vera fide imbuit, qua ille antè caruit: Dauidi verò ac Iudæ non nouam aliquam impietatem, ac voluntatis inclinationem iniecit, nec nouos admouit stimulos ad peccādum (absit vt id quisquam Christianus vel cogitarit) sed currentes sua sponte, & per se incitatos sic tenuit atq; inflexit, vt ignari, nihilq́; tale suspicantes Dei decretum exequerētur. Isto enim Dauidis adulterio Dominus & ipsum Dauidem vltus est, dum peccatum peccato vindicauit, vt solet, & viam suis consilijs in posterum patefecit. Simile illud est de Absalomo: is Dauidis concubinas constuprauit: quod scelus infandum fuit: tamē isto modo Dominus sumere de Dauide supplicium decreuerat. Iudæ verò proditio, si hominis ipsius auaritiam perfidiamq́; spectes, Deo sic displicuit vt ipsum nihil vnquam magis offenderit: tamen & Iudæ proditionē, & Pontificum crudelitatem ad perficiendum illud salutis nostræ negotium Dominus adhibuit, & his instrumentis pessimis opus efficere longè diuinissimum voluit. Itaque hos omnes Apostoli nihil aliud fecisse testantur, quam quæ manus & consilium Domini decreuerat facienda. Neque hic

2. *Sam.* 12. 12.

Act. 4. 28.

monstri aliquid est, cuius aut Philippum aut quenquam pudere oporteat, nisi tibi forte sacra Scripturæ doctrina monstrosa videatur.

Quod autem percontaris quo animo Lutherus versum hunc demeret supplicationibus ecclesiæ, *Sancta Trinitas, vnus Deus, miserere nobis*, nimiùm tu quidem es suspiciosus. Si male de Trinitate senserit Lutherus, conuince: libri sunt in manibus, atque à vobis, vt videtur, leguntur perdiligenter. Profer, si potes, vocem aliquam vel Trinitati, vel vnitati iniuriosam. Si enim ex scriptis omnibus, quę sunt innumera, nullam potes probabilem suspicionis huius significationẽ elicere, quid de versu vno Supplicationibus ecclesiasticis dempto, quæris: qui demptus sit, an non sit, nescio: atque vt demptus sit, ab illo tamen fuisse demptum qui constat? At Lutheri dura admodum conditio est, quem & quæ scripsit, & quæ non scripsit, præstare oportet. Atque hæc illa sunt nostra de Deo paradoxa, quæ tu in omnium nostrorum libris, qui tam infiniti ac immensi prodierunt, animaduertere potuisti. Salua res est: aduersarius omnia peruestigauit, nec tamen quicquam inuenit.

De Christo. Mox ad Christi personam progrederis, quærisque quid ista sibi velint Caluini, *Christus Dei filius, Deus de Deo, Deus ex sese?* Quid hic reprehendis Campiane? Quòd Christum Dei filium dixerit? an quòd Deum ex Deo appellarit? an verò quod ex sese Deum esse pronuntiarit? At quid istorum non sanctum, non concessum, non

fidei

fidei Catholicæ consentaneũ est? Quæ si negas, non nostrum aliquod παράδοξον reuincis, sed tuã hæresin prodis? Sed illud est, ni fallor, in quo nodum, tanquam in scirpo, nescio quem, inuenisti. Christum patres Niceni Deum de Deo profitentur, vt Patri filium ὁμοούσιον esse doceãt. Hoc dictum deinceps nonnulli arripuerunt, vt Christum non per se atque ex se Deum esse, sed hoc à patre accepisse contenderent: in quo Christi diuinitatem penitus sustulerunt. Nisi enim ex sese Deus est, omnino Deus esse non potest. Nã vt Deus sit, id Deo ex sese insitũ est. Quare vtcũque patres illi Christũ esse dixerint Deum de Deo, tamen firmissimè tenendũ esse cõfirmat Caluinus, Christũ ex sese habere vt Deus sit, nisi Christum volumus sua diuinitate spoliare. Vt sit filius, id quidẽ à Patre accepit: est enim patris filius: vt Deus sit, id ex se habet, quia per se Deus est. Quid tu nunc Cãpiane? *Deus de Deo, Caluino est Deus ex sese.* Siccine verò ais? nõne id te Caluinus monuit, Dei nomen pro patre sumendũ esse, quando Dei filius Christus appellatur? quod ergo tradũt Niceni patres Christũ esse Deũ ex Deo id ita intelligendum est, vt filium de patre genitum esse fateamur, non vt Dei nomẽ vni patri tribuamus. Videndum enim est ne ita esse ex patre filium statuamus, vt ex se Deum esse negemus. Atque hæc Caluinus diligentissimè sanctissimeq; exposuit, nec omnino verbum vllum edidit a scripturarũ ecclesiæq; Catholicæ fide alienum. Recordare illã Augustini vocem, *Christus ad se Deus di-*

Homil. de tempor. 38.

citur, ad patrem filius dicitur. in qua potes veteris ecclesiæ sententiam agnoscere.

Nunc Bezam aggrederis. vt enim canes solent rabiosi, loco non consistis, sed huc illucque volitas, ac in quemcunque incidis, eum pestifero morsu, denteque illo tuo venenato perstringis. *Beza*, inquis, *non est genitus de patris essentia*. Quid tu Bezæ succenses, si ea dicit, quæ dici a vobis ipsis & defendi solent? Neque enim potes nescire, quid Lombardus tuus de essentia Diuina doceat, quam & ille, & qui illum sequuti sunt scholastici *nec generare* affirmant, *nec generari*. Non enim essentiam ab essentia, sed personam à persona gigni. Si istos Beza voluit imitari, vt Christum non de essentia, sed persona patris genitum dixerit, quid reprehendis? Neque tamen fingendum est separatā esse a persona essentiam, quasi filij essentia sit aliena ab essentia patris: (vna est enim Deitatis simplexque essentia,) sed quandoquidem persona, etsi non re, tamen relatione distinguitur ab essentia, solitique sunt veteres isto modo loqui, vt Christum de persona patris potiùs quàm essentia genitum dixerint, mirum non est eam etiam loquendi formam Bezæ maximè placuisse, qui de summis mysterijs cautè semper & consideratè statuendum esse iudicauit. Essentiam verò minimè generari tota tenuit vetus ecclesia, quemadmodū Basilius disertè scribit, τὸ τὸν θεὸν μήτε παρ' ἑαυτοῦ, μήτε παρ' ἑτέρου γενέσθαι. Quanquam an ista Bezæ verba sint, quæ recitas, non satis scio: ea certè non memini me vsquam

Contra. Eunom. li. 1.

quam in Beza legisse, nec in hoc loco, quem profers, possum reperire. Illa verò quæ sequuntur, prorsus sunt malitiosa. Dixerat aliquando Beza in Christo duas esse vniones hypostaticas, quemadmodũ tu ais, *alteram animæ cum carne, diuinitatis cum humanitate alteram.* Quod eius dictum Iacobus Andreæ reprehendit: & quidem non immerito, quãquam id ex eo dicto non cõsequitur, duas esse in Christo personas, etiamsi duæ sint hypostaticę vniones. Verùm id quia fuit ambiguè scriptum, velle se libenter emendare Beza profitetur. Quid verò potes amplius postulare? Si errauit, at non perstitit in errore, suumque erratum emendauit. Qua ergo fronte potes ei exprobrare, quod semel incautius exciderat, quãdo illud ipsum pòst correxerit? Et de Christi persona vbique Beza ea docet, quibus nihil esse verius ac syncerius potest. Neque hoc, quod de duabus hypostaticis vnionibus obijcis, nostrùm quisquam affirmare aut defendere solet. Vnicam enim hypostasin, e duabus naturis constitutam cõfitemur, & vnionem hypostaticam non nisi vnam agnoscimus. Quanquam enim Christus corpus simul animamque humanam assumpsit, tamen hæ partes non ita sunt in Christo ὑποστατικῶς coniunctæ, vt personam quandam efficiant diuinitate separatã, ne Christũ è duabus personis consistere existimemus.

Iam iterum ad Caluinum recurris, quem ego priùs a te dimissum putaram. Locum apud Ioannem, *Ego & pater vnum sumus,* Caluinus negat o-

ſtendere Chriſtum Deum eſſe homouſion Deo patri. Quid tum Campiane? Tantúmne ſcelus erat, in vnius loci interpretatione, ab antiquis patribus diſſentire? An ille vnquam eſſe Chriſtum patri ὁμοούσιον negauit? Non potes id dicere. ſemper enim cōſtantiſſimè docuit, & Arianos alijs innumeris ſcripturæ ſententijs refutauit. Quid enim? ait eſſe patri filium ὁμοούσιον non poſſe arbitraris, niſi id iſte locus oſtendat? Qui illam Chriſti cum Iudæis concertationem attentè perlegerit, quam in illo capite Ioannes expoſuit, is voluntatis potiùs & potentiæ vnitatem, quàm eſſentiæ ſignificari, facilè perſpexerit. Affirmat Chriſtus neminem poſſe oues ipſius e ſuis manibus eripere: atque vt id planè perſuadeat, adiungit, *Ego & pater vnum ſumus.* Non video quemadmodum ex eo poſſis ſubſtantiæ vnitatem concludere: niſi ſemper illud *Vnum* de ſubſtantia intelligas. Quid ergo eſt, quod Chriſtus ait, non de ſe tantùm & patre, ſed vniuerſis fidelibus, *vt omnes vnū ſint, ſicut tu pater in me, & ego in te?* Illū locū in epiſtola Ioannis, *Hi tres vnum ſunt* gloſſa ordinaria ſic exponit, *id eſt, de re eadem teſtantes.* Eraſmus verò multò adhuc vehementiùs antiquos patres exagitat, quia his verbis abuſi ſunt contra Arianos, *Ego & pater vnum ſumus:* non quòd ipſe, opinor, admodum fauerit Arianis, ſed quòd id a patribus non magna ratione fieri ſenſerit. Sed illud etiam *homouſiō* Luthero dicis fuiſſe odioſum. is enim ait, *Anima mea odit hoc verbū homouſion.* Nunquam id Lutherus dixit: ſic modò ait, ſi verbum

Ioan. 10.

Ioan. 17. 21.
1. *Ioan.* 5. 8.

Eraſmus in annot. in 1. *Ioan. cap.* 5.

bum hoc ὁμοούσιον odisset, tamen hæreticum non fore, dummodo rem ipsam teneat. Hæc Lutheri verba sunt. *Quod si odit anima mea vocem homousion, & nolim ea vti, non ero hæreticus. Quis enim me coget vti, modò rem teneam, quæ in concilio per scripturas definita est?* Atq; vt nomen oderit Lutherus, rē ipsam tamē amauit vt animā suam. Hoc verò nomine constat multos, eosque præstantissimos viros olim esse vehemēter offensos, vt quidem auditum fuisse nunquam exoptarint. Ita enim isto nomine semel introducto ecclesiæ mutuis odijs ac contentionibus conflixerunt, vt ipsos sanctos patres eius nominis nō mediocriter pæniteret. Nec si quis nomen fortè sublatum voluit, quod multis dissidijs occasionem præbuit, is statim rem ipsam illo nomine declaratam improbare existimandus est. Tres Hypostases Hieronymus adduci non potuit vt susciperet, quia nouum illud, *Hypostasis*, nomen suspectum habuit: veritus enim est ne quid sub eo nomine veneni lateret: Personas tamen tres agnouit ac prædicauit. Vtrumq; nunc vocabulum receptum est, nec eo quisquam offendi debet.

Luther. confutat. ration. Latom.

Hieron. in epist ad Damasum.

Pergite, inquis: & tu perge Campiane, quādoquidē ita vis. Præstabat verò, certè desistere, quā isto modo pergere. Πάλιν δρομῆσαι μᾶλλον ἢ δραμεῖν κακῶς. Id nunc accusas quòd Christum *ab infantia non fuisse gratia consummatum, sed animi dotibus velut cæteros homines adoleuisse dicimus, vsuq; factum esse quotidie sapientiorem.* Facilè iam patior obijci multa nobis a te Paradoxa, quan-

do ipsam Euangelij historiam eodem crimine condemnas. Quis enim speret calumniam se tuã effugere posse, qui non dubitas in Euangelicas literas audacissimè inuolare. Quid enim hic aliud docemus, quàm quod Euangelista scriptis semel atque iterum consignauit? Sic enim apud Lucã legimus, *Puerulus crescebat, & corroborabatur spiritu, & implebatur sapientia, & Dei gratia ipsi inerat.* Deinde rursus, *Iesus proficiebat sapientia, & statura, ac gratia apud Deum & homines.* Quid aliud ex his verbis intelligi potest, quã Christũ statura simul & sapientia creuisse, quantoque magis ætate adoleuit, tanto maiores in Spiritus sancti dotibus progressus habuisse? Sic enim de Ioanne paulò priùs Euangelista noster scripserat, *Puerulus ille creuit & corroboratus est Spiritu.* An tu etiam Ioannem statim ac natus est perfecta sapientia, spiritusque gratia præditum fuisse existimas, vt nulla vnquam facta fuerit accessio? At Christum Lucas ait fuisse *plenum sapientia.* Non nego: quanquam Lucas non πλήρη, plenum sapientia fuisse dicit, sed πληρούμενον, quo profectus quidam atque accessio significatur. Sed ut demus fuisse plenum, nihil ne ergo postea accessisse cõcludes? Quid autem statuis de Ioanne, quem fore spiritu sancto plenum etiam ab vtero matris suæ angelus prædicit? Quare si id habuit Christus, vt cum primùm factus est homo, summa ac perfecta sapientia, cæterisque spiritus donis fuerit cumulatus, solus certè non habuit. Neque scholasticorum authoritate commoueor,

Luc. 2.40. ἐκραταιοῦτο πνεύματι πληρούμενον σοφίας. v. 52. προέκοπτε σοφίᾳ.

Luc. 1.80.

moueor, qui ne quid minùs honorificè de Christo ſentire videātur, ſtatim illi ſumma omnia tribuunt: & Damaſceni argumentum ab vnione *Damaſc. li.3. de orthod. fide.* hypoſtatica ſumptum id minimè concludit, niſi Deitatem exiſtimemus ſuas omnes qualitates in Chriſti humanitatem infudiſſe. Quod de hoc ſapientiæ progreſſu ſcribit Euangeliſta, id ad Chriſti naturā humanam duntaxat pertinet. Et quando Chriſtus integram voluit hominis naturam *Hebr. 4.15.* aſſumere, atque homo fieri, nobis per omnia *Philip. 2.* ſimilis, dempto peccato, & illam Dei perſonam deponere, ſeque exinanire, ac ſerui formam ſuſcipere, num erit a Chriſti perſona alienum, vt factum eſſe paulatim & ſapientiorem, & gratia pleniorem dicamus? Erat ille quidem gratia pleniſſimus, & quicquid gratiæ quiſquam habuit, id totum ex hoc vberrimæ gratiæ perenni fonte hauſit. Sed tamen hoc non prohibet quo minus *Ioan. 1.16.* Chriſtus, quemadmodū Euangeliſta ſcribit, ſapientia profecerit: id quod etiam Ambroſius cō- *Ambro. in Luc lib. 2. cap. 2.* fitetur. Sic enim ait, *Secundum carnem vtique ſapientia implebatur & gratia*. Neque ab iſta ſententia tui etiam aliqui abhorrent, Campiane, ne illam forte putes tam eſſe nefariā, vt in hominem Catholicum cadere nequeat. Etenim Ianſenius epiſcopus Gandauenſis, qui conuenticulo Tri- *Commentar. in concord. Euāg. cap. 12.* dentino interfuit, ſe libenter in hanc ſententiam ire profitetur. Et Eraſmus (quanquam illum in *Eraſm. annot. in Luc. cap. 2.* tuis non numero) eam eſſe veriorem animaduertit.

Verùm, *ignorantia etiam laboraſſe Chriſtum,*

inquis *affirmant*. Certè. Quid ni enim id possint affirmare? *Hoc autem* ais *perinde est, ac si dicerent originis labe & vitio sordidatum*. Acutè. nunc tandem incipis argumentari, vt Academici nostri tuam intelligant mirificam disputandi subtilitatem. Istone modo nobiscum ageres Campiane, si tibi illa pugna, quam toties exoptas, permissa esset? Quid enim dici potuit magis plumbeum? Christus aliquid ignorauit: ergo Christus origiginis labe fuit sordidatus. quasi qui aliquid ignorat, quod sciri omnino possit, aut qui non sit perfecta rerum omnium cognitione præditus, eum esse vitio fœdatum sit necesse. Itaque sic tibi parem argumentationem referam: Angeli multa nūc ignorant (diem enim illum & horam nesciunt) & Adamus, antequam peccarat, rerum
Mat. 24.36. multarum ignarus fuit: neque enim fieri sibi à Satana insidias intellexit) ergo & angeli nunc peccati labe aspersi sunt, & Adamus in summa innocentia peccator fuit. Nunquam ita nos aculeis istis punges Campiane, vt mortiferū vulnus pertimescamus. Ignorantiæ genus esse quoddam omni culpa vacuum, si nescis, disce à Thoma, qui te docebit ignorantiam non *negatiuè*, quam ille etiam *Nescientiam* vocat, esse peccatum, sed
12. *q*. 76. *ar*. 2. *priuatiuè*. Si id consequi ex nostra sententia concluseris, Christum aliquid ignorasse, quod tum scire debuit, quando illud ignorauit, nos de hoc gradu deieceris. Nam ne illa vitiosum est nescire, quæ tamen sciri possunt, nisi nostrâ interest ea habere cognita. Quis enim baiulum reprehendat,

dat, quòd Mathematicas artes ignoret? Sed de Christo id nunc tibi respondeo, quod istam causam propiùs attingit. Etsi erat ab omni labe peccati purissimus, vt nihil esse posset incorruptius, tamen pœnam in se recepit peccato debitam, vt ea nos liberaret. Itaque mori etiam voluit, etsi mors à peccato fluxit. Qui ergo mortem pro nobis sustinuit, quam peccatum inuexit, possit aliquid ab eo esse alienum, quod nostrum sit, modò non sit vitio aliquo infectum? Et tu nunquam in Christo ignorantiam magis, quàm mortem fuisse vitiosam euinces. Christus vti erat verus homo, etsi purus homo, ita non semel omnia sensit, cogitauit, intellexit, & dormiuit etiã aliquando. An tu etiam dormientem Christum existimas res omnes memoriâ complexũ esse. id vt tibi credamus affirmãti, causam nullã video. Quod Christus de die illo horaque dixit (*nemo scit nec ipse filius*) id Cyrillus de se loquutum esse Christũ scribit, & prout erat homo iudicij diem ignorasse, quia proprium est humanæ naturæ futura ignorare.

Rom. 6. 23.

Mar. 13. 32.
Cyril. Thesaur lib. 9. cap. 4.

Iam verò diriora, inquis, *cognoscemus*. Atque hic multa commemoras de Christi sudore, horrore, voce repentina. Quæ affers agnosco, sed nihil hîc παράδοξον video. Quid à vobis in circulis iactari soleat non ignoro, affici Christum ignominia, quando illum dicimus tantis fuisse animi doloribus cruciatum. Verùm ista, quæ nunc obijcis, Campiane, tantum abest vt vel negem, vel dissimulem, vt illa palam libereque prædi-

cem ac præ me feram. irruat in me licet tota Iesuitarum natio, nunquam tamen pudebit Christi misericordiam celebrare, quam ab istis video infandis iniurijs violatam. Quid enim? Quem illum fuisse sensum putas, qui Christo tantam tristitiam atque angorem attulit, vt sudorem ei sanguineum expresserit? Num mortem modò illam, quæ vitam sensumq; aufert? Sic eius mortis metu frangi censes Christum potuisse, vt tantum animo dolorem conciperet, vt poculum illud remotum cuperet cuius exhauriendi gratia venerat, vt totus sudore & sanguine flueret? hanc Christus mortẽ tantopere perhorresceret, quam martyres hilares lætiq; adierunt? Id demum esset Christum afficere vera contumelia, quam illi vos maiorem imponitis, dum vultis minorẽ depellere. Quare quod tantos in Christo horrores excitauit, ira illa Dei in genus humanum acerbissima fuit, quam perpeti Christum ad tempus & sustinere oportuit. Christo enim totum peccatorum nostrorum pondus impositum est, quod secum iræ diuinæ tristissimam recordationem attulit. Quum ergo Christus mediator nostris peccatis onustus, offensionis diuinæ magnitudinem perferret, & pœnam solus scelerum nostrorum lueret, equidem cohorruit, vt homo, & illos incredibiles animi dolores multis modis significauit. Hinc illa vox in cruce emissa, *Deus meus, Deus meus, cur dereliquisti me?* quam ille non fictè, sed ex animo edidit, non desperatione, vt tu improbè scribis, sed iræ diuinæ, qua ipsum nunc

[illegible]

nunc defungi oportuit, consideratione. Hæc illa Gehenna fuit, quam Christus viuus, non, vt tu Caluino obijcis, mortuus gustauit. Et certè cruciatus hic, quem Christus eo tempore perpessus est, ipsos quodammodo Gehennæ dolores exæquauit. Sed ista à vobis reprehẽduntur, quia non intelliguntur. Neque enim Papistæ, quid pro nobis morte sua Christus præstiterit, & quas pœnas patri suo persoluerit plumbeis illis pectoribus suis capere possunt. Itaque fieri iniuriam Christo clamant, quando ea perpessum esse dicimus, quæ ille pro nobis perpeti & voluit, & debuit. Nec corpore tãtum mori Christum, sed mente etiam cum morte luctari oportuit, quia hominis non corpus duntaxat, sed anima etiam Deum offenderat, mortemq; sempiternã meruerat. Qui verò doctrinam hãc diuini solatij plenissimum exagitant, eos si Caluinus acerbiùs insectatur, nemo bonus hoc nomine ei meritò succenseat. Id tu ferre non potes: itaque, *Tempora, tempora, monstra* vociferaris. Monstri forsan aliquid Romæ vidisti, aut multa potiùs monstra, quæ nunc te furiosis cogitationibus perturbant, & cogunt exclamare. Sed nos Academici non nimiùm solemus hominum insanorũ clamoribus commoueri. Vincit enim in scholis non qui clamare acutissimè, sed qui differere ad veritatem aptissimè potuit. Verùm contine paulisper vocem, & te collige Campiane, mox fore mitiorem spero, si paululum requieueris. Neq; enim hunc animi tui impetum perpetuum esse audio, & verbis non

dubito posse sedari. Christo ais, à nobis iniuriam contumeliosam fieri. Quamobrē? quia nimiùm hoc modo deprimitur, multumque de ipsius maiestate detrahitur. De eo tibi Nazianzenus respondet, μὴ διὰ τοῦτο ἄτιμος, ὅτι διὰ σὲ ταπεινός; id est, *Num idcirco Christus honore suo spoliatur, quia factus est tua causa humilis?* Quantam autem doloris acerbitatem Christus perceperit, disce ex Rabano, si is tibi fortè curæ sit. Sic illa verba Christi explicat, *Quare me dereliquisti: Saluator* inquit, *hoc dixit nostros circumferens motus, qui in periculis positi deseri nos putamus. Humana enim natura propter peccatum fuerat derelicta, sed quia filius Dei factus est noster aduocatus, quorum suscepit culpam, deplorat miseriam.* Et Hieronymus quanquam fuit propter Arianos ab hac sententia alienus, tamen ei vis ipsa veritatis aliquam confessionem extorsit. De Christi precatione, qua vt illud poculū transferretur, orauit, sic scribit: *Attamen reuertens in semetipsum, quod ex hominis persona trepidanter renuerat, ex Dei filijq; confirmat. veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. non inquit, hoc fiat quod humano affectu loquor, sed propter quod ad terras, tua volontate descendi.* Et Ambrosius ad Gratianum hæc verba habet: *Sicut susceperat voluntatem meam, suscepit tristitiam meam.* Denique Melchioris Cani, cui tu multum meritò debes, sententiam adiungam, vt hominis planè Catholici hac de re iudicium cognoscas, *Consentaneum,* inquit, *profectò erat, vt filius Dei hostiam se pro peccato exhibiturus, nō*

Nazianzen.

Rabanus, in Catena Thomæ.

Hieronymus.

Ambrosius.

Melch. Canus. lib. 12. cap. 13

solùm

solùm corporis & animæ sensitiuæ dolores, sed angores quoq; Spiritus, & voluntatis tristitiam susciperet, quo pro culpis nostris omnibus hostia illa Deo acceptissima omnibus omnino modis contereretur. Et paulò post: *Derelictus à Deo, omniq; penitus solatio destitutus non gaudebat.*

Bucerum præ hac insania modestum fuisse dicis, quanquam esset impudens, *qui infernum in Symbolo, sepulchum accipit.* Mitto còuicium, quod tibi nullo in loco deest: nec placet de isto Inferno longam responsionē expromere. Res in nonnulla doctorum hominum dissensione posita est, qui vtcunq; inter se minùs de re conueniunt, in eo tamen præclarè consentiunt, improbè vt Papistas de Christi ad inferos descensu sensisse fateantur. Infernum autem siue Christi sepulturam significet, vt putauit Bucerus, siue illā animi ægritudinem, qua paulo ante mortem Christus affectus est, vt voluit Caluinus, Articulum tamen retinemus, & Christum ad infeos descendisse prædicamus. Si id aliter intelligi non potuit, quàm vt Christus ad Limbum, nescio quem, patrum descenderit, atque ex eo loco infinitam secum hominum sanctissimorum multitudinem eduxerit, errasse Bucerum, lapsum esse turpiter Caluinum fatebor. Sed vestra illa de inferis insomnia, digna sunt, quæ in ipsis sepeliantur Inferis. Quod autem deliberatum esse ais in quodam Londinensi conuenticulo, quemadmodum ille articulus posset de Symbolo tolli, id quidem ego nunc primùm audio, neque vel tibi, vel tuo *mi-*

ſerrimo Chenio, qui hanc tibi fabulam narrauit, fidem habeo. Quanquam ſi vetera olim & Romanæ & oriētalis eccleſiæ Symbola eo articulo caruerunt, quemadmodum author eſt ille, quiſquis eſt, qui Symbolum commentarijs illuſtrauit apud Cyprianum, leuior forſan eorum culpa fuit, qui Romanam eccleſiam, quam tu errare poſſe negas, imitari voluerunt.

De homine. Nunc de homine quæris: & nos iſto modo loquentes introducis. *Imago Dei penitus in homine deleta eſt, nulla boni ſcintilla ſuperſtite.* Sic enim, inquis, Illyricus, ſic Caluinus docuerunt. Illyrici ſententiam agnoſco, quam nobis eſſe fraudi non oportere ſentio. neque enim ignoras Campiane, eius de Imagine Dei, & inſiti peccati natura opinionem à noſtris hominibus & reprehēſam eſſe & refutatam? Progreſſus ille longiùs eſt quàm oportuit, credo, vt ſe à vobis, quos penitus oderat, longiſſimè remoueret. Vellem verò ſua quædam emendaſſet: næ ille vir ſummus extitiſſet. Verùm Caluino manifeſtam iniuriam facis, quem Illyrico huius ſententiæ ſocietate coniungis. Is enim planè contrà, ac tu illum loquentem facis, *non penitus in homine deletam fuiſſe Dei imaginem*, diſertè ſcribit. Sed hic tuus mos eſt, vt quando non potes quæ dicimus reprehendere, ea dici a nobis fingas, quę facilè reprehendi poſſunt. Hominem docemus ſic initiò conditum & formatum eſſe, vt Imagini Diuinæ per omnia reſponderet. ea verò imago fuit perfectiſſima partium omnium integritas, bonis omnibus & virtu-

Inſt. li. 1. ca. 15. ſect. 4.

virtutibus, quæ in puram hominis naturam cadere potuerunt, exaggerata. Quicquid sentiret, appeteret, vellet, cogitaret, intelligeret, sanctum fuit, & rectum, & voluntati Diuinę cōsentaneum, etiam ad illius legis normam, *Diliges Deum toto corde, tota anima, totis viribus, & proximum tanquam ipsum te.* Postquam autem Adamus a Deo desciuisset, hanc imaginem miserè corruptam ac deformatam esse dicimus, vt neque intellectus illam pristinam lucem retineret, nec voluntas Deum amaret, imò tota ab illo auersa esset, nec vis vlla corporis aut animæ integra remaneret. Quanquam ergo non negamus illius nobilissimæ imaginis nonnullas adhuc reliquias superesse, tamen quod nos Deo conciliet, gratosque faciat, & nobis ad salutem sufficiat, id totum extinctum ac deletum esse confirmamus. Non ratio omnis, non iudicium, non intelligentia penitus amissa est, quæ fuit illius imaginis particula quędam, non voluntas omnino nobis nulla reliqua est, sed tamen istis omnibus quæ nunc in nobis remanent, eam plagā Adami à Deo defectio imposuit, vt nec voluntas per se velle possit quicquam, quod Deus approbet, & mens cogitare, intelligere, iudicare sine errore recta ac vera nequeat. Itaque Ioannes ait *Lucem in tenebris lucere, sed tamē à tenebris non comprehendi.* At verò illa maiora, fides, iustitia, sanctitas, perfecta virtus, quæ nos ad fœlicitatem æternam perducant, hæc demum non modò vulnus acceperunt, vt fierent infirmiora, sed prorsus interierunt, vt essent nul- *Ioan. 1. a. 5.*

la, quousq; in nobis per Spiritum sanctum & regenerationis gratiam renouentur. Quare sic Dominus de homine pronũciat, quem ipse ad suam imaginem effinxerat, quemque intus & penitus nouerat, *Multa erat malitia hominis in terra, & omne figmentum cogitationum cordis tantummodo malum erat omni tempore.* Atque vt ista intelligamus de ipso genere humano, quale in se est, edita esse, non tantùm de illis sceleratis hominibus, qui ante Diluuium vixerunt, iterum dominus ista repetit post Diluuium, quando Noah vnus cum sua familia viuus erat in terris reliquus: *Posthac*, inquit, *non maledicam vltra terræ propter hominem, quantumuis figmentum cordis hominis malum sit ab adolescentia.* An tu potes de hominis imagine meliùs rectiusque, iudicare, quàm ipse dominus potuit, Campiane? Si cogitatio omnis humani cordis, & semper, & duntaxat mala sit, ipsumque adeo figmenrum, ac principium, & quasi fons cogitationum omnium corruptissimus, quid nunc de illa præstantissima quondam imagine superest, quod quicquam nobis ad comparandam fœlicitatem conferat? Huc accedit quod Christus ait, *Quod genitũ est ex carne, caro est: quod ex Spiritu Spiritus.* Si totus homo caro sit, totus certè impurus est. & Paulus ait, *Nos eramus naturá filij iræ.* At suam imaginem Dominus minimè odit, imo vbicunque illam aspexerit, summo amore conplectitur. hominem autem totum, quantus quantus est, iræ filium Paulus pronunciat, quare nunquam nunc illa imago in nobis reperitur, quæ

Gen. 6. 5.

Gen. 8. 21.

Ioan. 3. 6.

Ephes. 2, 3.

quæ nos Domino charos efficiat. Neq; enim læsos modò nos & grauiter sauciatos, sic tamen, vt vitę spes aliqua supersit, sed totos nos, quales in nobis sumus, morti sempiternæ sic deuotos atq; addictos esse dicit, quasi ad eam rem ipsa nos natura effinxerit. Quid plura cumulem testimonia scripturarum, quæ sic fusa sunt per omnes sacros libros, vt nihil sæpius, quàm huius imaginis amissio repetatur? Quare sic de homine post peccatum, ante restitutionem iudicamus, quemadmodũ Augustinus scribit, quem ne ipsi quidem scholastici ausi sunt reprehendere. *Naturalia dona fuisse in homine per peccatum corrupta, supernaturalia exhausta.* De homine verò renato non ea dicimus, quæ tu affirmas, nihil in eo nisi meram corruptionem atque contagionem reperiri. Est enim Christi Spiritu præditus, Christum in ipso habitantem possidet, fide, spe, charitate imbuitur. Qui verò nihil in se habet nisi corruptionem, eum minimè renatum esse constat. Nouũ enim hominem, qui secundum Deum conditus est, ad iustitiam & sanctimoniam veram reformari oportet. Quod quidem suũ prorpumq; habet homo renatus, id vitiosum est. Sic enim Apostolus legem aliã vidit in membris suis legi mentis suæ rebellãtem: sed quæ diuinitus accepit, ea sunt isti corruptioni ac contagioni contraria, quæ si quisquam bona sanctaque esse neget, in Spiritum sanctum blasphemus habeatur. Quod autem & dici ista à nobis fingis, & quamobrem dicãtur exponis, mirificam tuam sapien-

Augustinus, citatur à Lombardo.

Ephes. 4.24.

Rom. 7.23.

tiam prodis, qui quæ omnino nō sunt, etiam cur ea sint, potes explicare. Nos verò fidem libenter prædicamus, eamq́ue facilè patimur à vobis cōtemni. Nam qui naturam defenditis contra gratiam, & vestræ potiùs virtuti, quàm Christi misericordiæ confiditis, & præceptis promissa eluditis, in fidem honorifici esse non potestis.

De peccato. Nusquam insistis Campiane, fugæq́ue similem pugnam exerces. Vagum enim habes, vt videtur, ingenium, minimeque statarium. Illyricum nunc iterum nobis in eadem causa opponis, cuius contra nos testimonium valere non debet. Hic enim illi me non minus aduersarium profiteor, quàm te, penè dixeram, quàm tibi. Et quàm est illud iniquum atque importunum, vt quam tute noris ab ecclesijs nostris damnatam esse sententiam, eam tamen vt defensam a nobis exagites? Nostra nobis obijce, si qua potes Campiane: nos ij non sumus, qui quicquid Illyricus potuerit, vt homo, errare, id omnino nostrâ quicquam putemus interesse. Sed aut Illyricus erat in hoc iudicium pertrahendus, aut hic tibi locus vacuus fuit relinquēdus. Præter enim Illyricū, qui perinde sentiat, habes, opinor, neminē. Si nostrâ scire de re ista opinionem desideras, fateor quidem illam Illyrici defensionem mihi semper visam esse perabsurdam. Nam & veterem redolet Manichæorum insipientiam, & animas in homine renato duas constituit: &, quod grauius est, ipsam animam perimit. Ea semper ecclesiæ Catholicæ sententia fuit, quam esse nostram profiteor,

teor, animę substantiam non fuisse peccato prorsus interemptam, sed mutatā ac qualitatibus viciosis infectam: & peccatum non ipsam esse intimā animæ substantiā, sed accidens. Basilius rectè scribit, τὸ κακὸν ἐστιν οὐχὶ οὐσία ζῶσα καὶ ἔμψυχος, *Basil. ἐξαήμερ.* ἀλλὰ διάθεσις ἐν ψυχῇ ἐναντίως ἔχουσα πρὸς ἀρετήν: *homil. 2.* vbi peccatum negat esse *viuam quandam animaq́; præditam substantiam, sed animæ contrariam virtuti qualitatem*. Augustinus, *Non substantialiter*, *August. de nuptijs lib. 1. ca. 25.* inquit, *manet sicut aliquod corpus aut spiritus: sed affectio est quædam malæ qualitatis, sicut languor, peccatum Originale*. Denique Ambrosius apertissimè: *Quomodo inhabitat in carne peccatum, cum non sit substantia, sed præuaricatio boni?* *Ambros. in ca. 7. ad Rom.* Itaque huius erroris suspicionem immeritò nobis à te impositam ad ipsum, si placet, authorem relegemus.

Quod autem adiungis, *Tritum esse in hac fece, omnia peccata esse paria*, dici profectò nihil potuit impudentius, Ignosce Campiane, si paulò tibi asperus respōdeo. Hanc enim mihi vocem tua immodestia atq; intolerāda importunitas expressit. Itáne es exhaustus, atque ab omni probabili criminatione desertus, vt ea nobis obijcere non pudeat, à quibus nos omnium sumus alienissimi? Nam qui vnquam hoc Stoicorum παράδοξον vehementius improbarunt, fortiusq; refutarunt, quàm nostri homines, quos tu nunc insectaris? Testis esse potest omnis horum temporum memoria, testes libri, ecclesiæ, scholæ, testis ipsa cum politica, tum ecclesiastica disciplina. Num

his vijs sperabas posse te in nostrorum Academicorum animos irrepere, tam palàm, tam perditè, tam confidenter mentiendo? Roma, qualem nobis Campianum reddidisti? quātum mutatum ab illo, quem accepisti? Sic tu soles alumnos tuos instituere, excolere, perpolire, nihil vt pudoris pristini domum referant? Quid querar, aut quos appellem? sanè eos ipsos, ad quos tute scribis, Academicos nostros: ij te possunt suis testimonijs conuincere. Hoc enim biennio Cantabrigienses nostri hanc ipsam causam in scholis Theologicis bis propositam ac defensam audiuerunt, *Peccata non esse paria*. Si nec confessio nostra, nec omnium mortalium testificatio satis ad innocentiam nostram valere potest defendendam, simus Stoici, simus hæretici, simus omnia.

Verùm hæc Caluini sunt, inquit Campianus, quanquam cum exceptione, *si Deo iudice ponderētur*. Hæccine Caluini sunt, vt paria esse peccata dicat, sed ita, si iudice Deo ponderantur? Nihil minus. neq; enim recta essent Dei iudicia, si peccata esse æqualia iudicaret. Sed attendite solertiam singularem. Patres Tridentini Anathema pronunciant ijs, qui hominem iustum in quolibet opere bono peccare statuunt aut *mortaliter aut venialiter*. His id respondet Caluinus quod Salomon ait, *Homini rectas videri vias suas, at Deum corda ponderare*. Dei autem iudicio nihil esse syncerum ac probum, nisi quod ex perfecto eius amore manat. De peccatorum æqualitate verbum Caluinus nullum facit, nec cur faceret

Antid. in sexte. sess. in can. 25.

causa

causa fuit: tantum id vult, si piorum hominum opera vel præstantissima Dominus suis ponderibus examinaret, facilè reperturum quod damnaret. Quid hoc ad rem?

Quid autem Thomas Waldensis Wiclefo obiecerit, non magni refert. Is in Wiclefum multa scripsit mortuum, nec vllam prætermisit calumniam, quam ingeniosa malitia potuit excogitare. Wiclefo nulli aduersarij viuo nocere potuerunt, mortuum damnarunt, è sepulchro extraxerunt, cadauer exusserunt, quiduis in hominem sanctissimum confingere potuerunt. Neque ego vt illa vnquam credam docuisse Wiclefum adduci possum, si id crimen nulla maiore, quàm aduersarij, fide nititur. De Guisio verò Heroe quod narras, facinus non defendo: qui perpetrauit, pœnas luit, quantas, credo, non solent caupones, qui gallos temere occidunt. Virum fateor fuisse Guisium fortitudine admirabili: vellem fuisset maiore clementia. Interfectus est, ita vt dicis, ab homine nefario: quem si fortè vel spes impunitatis, vel supplicij metus induxit, vt habita quæstione viros nobilissimos atque innocentissimos accusarit, nihil aut mirum, aut nouum. Quem ille consilij sui principem esse dixit, cum rex ipse innocentem pronunciauit: Bezam omnes boni suis iudicijs iamdudum absoluerunt.

A peccato ad gratiam confers orationem: mallem tute transires. Speras autem, *vt qui in peccati conditione tam tetrici sumus, de gratia diuina magnificè philosophemur*. Equidem satis nos ma- *De Gratia.*

gnificè philosophatos existimabimus, si philosophiam omnem nostram ad Christi crucem amplificandam referamus. Et tu de gratia philosopharis, sed, vt soles semper, paucis. Quid autem in nostra philosophia reprehendis? quia gratiam *extra nos in solo Dei fauore collocamus*. Id enim tuis persuasum esse vis, Campiane, homini omnem à nobis gratiam eripi, eamque in diuina solummodo mente, tanquam ideam Platonis, constitui. Sed aut nescis isto loco quid philosopheris, teq; istius philosophiæ ignarum esse prodis, aut nostram sententiam tuis implicatam calumnijs non pateris esse manifestam. Etenim gratiam duplicem facimus (vt alias mittam multiplices distinctiones) in quo tuorum Scholasticorum philosophiam minimè repudiamus. Vel enim gratia gratuitam Dei erga nos beneuolentiam, clementiamq; declarat, vel ea dona significat, quæ ex illa Dei misericordia ad nos perueniunt. Illam vulgò vocant *gratiam gratis facientem*, hanc *gratis datam*. Iam verò beneuolentiam illam & fauorem, quo nos Dominus in Christo complectitur, nostraq; peccata nobis remittit, & nos in gratiam recipit, in Deo collocamus: huius autē gratię effecta in nobis insunt. Ea verò effecta sunt, vt per Spiritum sanctum à Deo nos amari sentiamus, in Deum credamus, spemq; omnem salutis nostram in illa Dei misericordia reponamus. Non ergo vniuersam gratiam ab homine abstrahimus, atque in Dei tantùm fauore collocamus: sed primam illam Dei gratiam, qua nos

Gal 6.14.

nos in Christo sibi reconciliauit, quaq; salus nostra continetur, illam demum in Deo ponimus, quam à nobis perceptam fides, spes, charitas, cæteræq; virtutes consequuntur, quæ nostræ sunt, atque in nobis resident. Vestrum autem illud de infusa gratia ἀξίωμα, quo gratiam qua iustificamur, esse quẽdam habitum defenditis in intimis animis insidentem, auersamur: nullamq; aliam agnoscimus gratiam iustificantem, quàm immẽsam Dei gratuitamq; misericordiam, qua nos ante omnem ęternitatem electos in Christo atq; ad vitam sempiternam prædestinatos, in tẽpore vocauit ac iustificauit. Iufusa enim gratia, in qua regeneratio ac sanctificatio consistit, quamque scriptura Nouum hominem appellat, non satis est ad nos iustificandos valida, quia legi diuinæ nunquam in hac vita satisfacit, & indies instaurari, atque ad maiorem absolutionem aspirare debet. Sic enim Paulus ait, *Etsi externus homo noster corrumpitur, internus tamen renouatur quotidie:* quem locum Augustinus in ista causa sæpissime vsurpauit. Vides ergo & quam gratiam in Deo collocemus, & quam in nostris cordibus infusam fateamur. Quod autem nos *latrare* dicis gratiam non esse satis ad resistendum sceleribus validam, in eo per nostra latera Paulum ipsum conaris sauciare, ad quem tua hæc contumelia redundauit. Etsi enim erat infusa gratia præditus, quanta quisquam alius, tamen se negat assequi posse, vt quod bonum est perficiat: facere enim non bonũ, quod velit, sed quod nolit

2 Cor.4.16.

Rom.7.18.19.21.23.

malum: eiq; bonum facere cupienti malum adiacere: denique legem membrorum sic legi mentis rebellare, vt ipsum reddat legi peccati captiuum. Hinc potes quantas vires peccatum habeat cognoscere, cui ne ipse Apostolus, quantumuis gratia singulari donatus, sic planè resistere potuit, quin interdum & vinceretur & vinciretur, vt loquitur Augustinus. Si num ista de se dixerit Apostolus dubitas, Campiane, Augustinum malo quàm Tridentinos magistros, pessimos Apostoli interpretes, consulas. Quid tibi Dauidem, & reliquos patres commemorem, qui suis exemplis, quàm non sit facile peccato resistere, docuerunt?

Augustinus de verb. Apost. serm.5. & alibi.

Galat.5.17.

In eo verò tibi ipsi similis es, quod ais, Christum non aliter *apud nos gratia & veritate plenum dici, quàm quòd ei pater mirandùm in modùm fauerit.* Obsecro, Campiane, vnde hoc colligere potuisti? Nonne Christum sic fuisse gratia plenum dicimus, vt ex eius plenitudine omnes hauserimus? Quis nostrûm vnquam in Christo gratiam fuisse immensam atque infinitam negauit? Non enim qui Christum sic fuisse plenum gratia dicunt, vt illum omnes Dei simul hominumq; incredibili fauore dignum indicarent, ij non modò Christum non aliter gratia plenum fuisse affirmant, quàm quòd ei Deus mirum in modum fauerit, sed etiam Christi gratiam cumulatiorem prædicant. Nam & spiritus gratiam in Christo fuisse sine mensura vberrimam confitentur, & externam etiam quãdam in Christo gratiam sic

Ioan.3.34.

eluxisse

eluxisse statuunt, vt cum cuncti amarent atque à Deo amari perspicerent? Hoc Brentius, hoc Bucerus, hoc omnes nostri agnoscunt?

Quæ res ergo, inquis, *iustitia est*? Respondes ipse tibi, *Relatio*. De prędicamentis Aristotelicis si nobis litem intēdis, sanè non veremur, quin philosophum satis in hac causa propitium simus habituri. Neq; enim si iustitia sit *Relatio*, actum erit de philosophia: esse qualitatem, tu nunquam vel ex prædicamẹntis, vel ex prima philosophia probabis. Tuæ verò Theologicæ virtutes, Fides, Spes, Charitas, à nobis nunquam vlla fuerunt iniuria violatæ: à vobis sic quidem tractātur, vt iam non Theologicæ, sed philosophicæ esse videātur. Quominus autem iustitiam nostram ex istis virtutibus cōcinnatam esse statuamus, quemadmodum tu contendis, id in causa est, quia nunquam ita sunt in hac vita perfectæ, vt legi Diuinæ penitus satisfaciant. legi autem satisfactum esse oportet, aut iusti esse non possumus. Non enim aliam Dominus iustitiam probat, quàm illam ipsam, quæ lege describitur, quam qui assequi nō possunt, ij mortis æternæ rei pronunciantur. Itaq; si iusti, si salui, si ab horrenda execratione liberi esse volumus, quærenda est ea iustitia, qua nullam lex ipsa absolutiorem desiderare possit. Hāc verò vbi tandem reperiemus? in nostris ne virtutibus, in nostra fide, in nostra charitate? at hæ infirmæ multis modis sunt, eaque integritate carent, quam lex requirit, cuique iustitiam proponit. fides enim inchoata est, & nobis semper pre-

De Iusticia.

Rom.1.17. cādum est vt ea auctior esse possit. Quod si verò
Luc.17.5. fides infirma sit, cæteræ virtutes, quæ ex fide nascuntur, perfectæ esse non possunt. Iustitia verò eiusmodi esse debet, vt ei nihil accedere omnino possit. Ex his efficitur nō è nostris virtutibus concinnatam esse iustitiam, vt tu parum concinnè loqueris, sed petendam esse aliunde. Cum ergo nostra nulla virtus esset, quæ nobis iustitiam apud Dominū conciliaret, Christus nobis à Domino datus est, qui legi perfectam obedientiam præstaret, vt per illius obedientiam nos iusti red-
Rom.5.19. deremur. Hæc enim Christi obedientia nobis imputata, & fide prehensa, illa est, quam quæris, iustitia nostra, non nostris virtutibus, vt tu vis, exaggerata, sed in Christo constituta, qui fa-
1 Cor.1.30. ctus est nobis à Deo sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio. Atque hæc nostra est iustitia, Christus ipse, cuius iustitia atque innocentia nobis ascripta, peccatorum remissionem certam, veramque iustitiam affert. Hanc Theologi primam vocant, quam deinceps altera consequitur, è tuis hisce virtutibus concinnata. Nam cum peccatorum remissione, quæ ex Christi obedientia pendet, fides, & spes, & charitas coniungitur, quæ nos iustos etiam aliquo modo faciunt, sed inchoatè, non absolutè.

Exposui tibi paucis nostram de Iustitia sententiam, quandoquidē ea cuiusmodi sit, quæris. tuæ autem virtutes non ita possunt animam con-
Esai.64.6. uestire, vt nihil in ijs nudum appareat. omnes enim iustitiæ nostræ, panniculi instar sunt, non modo

modò polluti, ſed etiam lacerati, multiſque partibus diſciſſi. Chriſtus ipſe nobis *induendus eſt, vt in eo comperiamur, nõ habẽtes iuſtitiam noſtram quæ eſt ex lege, ſed eam quæ per fidem eſt Chriſti, nempe iuſtitiam ex Deo per fidem. Etenim erat Deus mundum ſibi reconcilians in Chriſto, non imputando eis peccata ipſorum*. Hoc veſtitu tectæ animæ eſſe debent, vt pulchræ ſint, & ſplendidè exornatæ. Neq; nos illius verbi pudet, in quo tu ludis, quando noſtram Iuſtitiam *delicti occultationem* eſſe dicimus. Sic enim propheta Dauid illum beatum hominem pronũciat, *cuius remiſſæ ſunt iniquitates, & cuius obtecta ſunt peccata*. Atq; hanc remiſſionem ſola fide apprehendimus: fides autem hæc non ficta eſt, non mortua, non auocata à cæteris virtutibus, non inanis bonorum operum, ſed eiuſmodi eſt, quæ per charitatem operatur. fides ergo ſola eſt, quæ iuſtificat, hoc eſt, quæ Chriſti obedientiã, in qua noſtra iuſtitia conſiſtit, amplectitur, ſed tamen hæc fides, quæ iuſtificat, nunquam eſt ſola. Semper enim & ſpe & charitate comitata eſt, nec ab illis vnquam ſe patitur diſſociari. Nam vt ignis ardor ſolus lignum inflammat, nec tamen hic ardor ſolus eſt, ſed cum luce perpetuò coniunctus, ſic ſola per ſe fides iuſtificat, quanquam omnino ſola eſſe nunquam poteſt.

Rom.13.14. Philip.3.9. 2.Cor.5.19. Pſal.32.1. Rom.4.6. Gal.5.6.

Quandoquidem autem noſtra omnis iuſtitia ac fœlicitas in peccatorum remiſſione ſita eſt, hanc etiam docemus nobis certiſſimè perſuaſam ac cognitam eſſe oportere, vt in ea animi noſtri

tanquam in tutiſſimo & tranquilliſſimo portu conquieſcant. Etenim fide iuſtificati *pacem habemus apud Deum per dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum.* Iſta autem pax quæ eſſe potuit, ſi ancipite ſpe, dubiiſque de ſalute noſtra cogitationibus perpetuò diſtraheremur, & quaſi fluctibus huc illucque iactaremur? Quanquam ergo multis ſæpe conſcientię noſtræ terroribus oppugnantur, vt tam ſecurę eſſe in hac vita nequeant, ac ſi iam *interminato cæli gaudio* perfruamur, tamẽ hanc fidẽ oportere dicimus Dei promiſſis certiſſimè firmiſſimeque niti, vt omnem de gratia Dei, noſtraq; adoptione ac ſalute, quoad nobis dominus dederit, hæſitationem expellamus. Veræ enim fidei cum ἀπιστία conuenire non poteſt. huius eſt Dei promiſſionibus diffidere, illius dubitationẽ omnem, quantum fieri poteſt, ſuperare, ac profligare. Si verò fides plena ſit dubitationis, quid illa demum vincit ἀπιστίαν? Credamus Apoſtolo, qui fidei veræ naturam & nouit optimè, & deſcripſit accuratè. Is nobis Abrahamum proponit, in quo veræ fidei imaginem liceat illuſtriſſimam contẽplari. Quid ille? Nũ hęſit? num animo ſuſpenſo fuit? num dubitauit? Contra verò omnia: contra ſpem ſub ſpe credidit: minimè imbecillis fide fuit: aduerſus promiſſionem Dei non diſceptauit infidelitate: robuſtus factus eſt fide: planè perſuaſum habuit, Deum, quod promiſerat, poſſe præſtare. Atque hæc fides illi pro iuſtitia eſt imputata. Fuit Abrahę fides hæc: an erit noſtra diſpar? at ille pater eſt, nos filij, & patri filios ſimi-

Rom. 5. 1.

Rom. 4. 18.

πληροφορηθείς.

les

les esse oportet. Conclusum nunc est contra te Campiane, fide nos fieri de salute certos, tuamque variam ac plenam suspicione fidem, perfidię esse, quàm fidei, similiorem. Præclarè Basilius. Τί ἴδιον πίστεως; ἀδιάκριτος πληροφορία. *Quid fidei, inquit, proprium est? Certa & dubitationis ac disceptationis expers persuasio.* Sed quid ego te antiquis testimonijs conuincam, quem ipse Catechismus Tridentinus refellit? *Credendi enim*, inquit, *vox, vt docent sacræ literæ, certissimæ assensionis vim habet. Quamobrem is credit, cui aliquid sine vlla hæsitatione certum & persuasum est.* Credimus autem vitam æternam, ergo sine vlla hæsitatione certa nobis est ac persuasa. Nihil nunc amplius postulo: ipse me Tridentinus Catechismus, pontificis & concilij authoritate conscriptus, certum de salute esse docet oportere. *Basil. in ασκητ* *Catechis. Trident. in primū artic. Symb.*

At nondum acquiescis, & adhuc plura quæris? *Vnde enim*, inquis, *constare poterit de futura perseuerantia?* Id ex fide cōstabit, Campiane, quę si vera sit, caduca non est. Fidem Apostolus earum rerum, quæ sperantur, ὑπόστασιν appellat, & quę non cernūtur, ἔλεγχον. Quomodo autē vel extant quæ sperantur, vel demonstrātur, quę nō cernuntur, si non sit perpetua fides. Qui verò fide hac imbuti sunt, ij nunc quodāmodo bonis ijs potiuntur, quę tamē adhuc sperantur, & contemplantur ea, quæ oculis humanis conspici nequeunt. Ita nos fides adhuc viuos, atque, vt loquitur Apostolus, per fidem non per aspectum ambulantes, in ipsam cœlorum possessionē mittit, vt quia certi sumus *Hebr. 11. 1.* *2 Cor. 5. 7.*

ibi nos futuros aliquando, nunc in cælis viuere & versari quodãmodo videamur. Hæc autẽ omnia fluxa essent, ac leuia, si posset fides non perseuerare. Itaque Paulus certissimè persuasum habuit, neque vitam, neque mortem, nec præsentia, nec futura, nec omnino quicquã in rerum natura

πιστης ναι. Rom.8 38. *posse nos a Charitate Dei, quæ est in Christo Iesu disiungere.* Qui verò non perseuerant, ij certè disiũguntur: disiungi verò non possunt, ergo perseuerant. Atque hanc ob causam pignus nobis adoptionis nostræ datum est, ipse sanctus Spiritus, qui nobis certissimam fidem faciat, esse nos

Galat.4.6. Dei filios, vt iam Deum nostrum vocare patrem non dubitemus. Patrem verò quis illum ausit appellare, qui se putat posse eius non esse filium aliquando? Nam sanctis licet cum Apostolo pro-

1 Ioan.3.2. fiteri, *Scimus nos ei futuros esse similes*. Scientia certa est, atque ex principijs certis constat: dubitare opinionis est, non scientiæ. Audi Cyprianũ:

Cyprian de mortal. *Mori planè timeat, sed qui ex aqua & spiritu non renatus, gehennæ ignibus mancipatur. mori timeat, qui non Christi cruce & passione censetur.* Chry-

Chrysost.cap.5. ad Rom. sostomus in hæc Apostoli verba, *In gratiam hanc in qua stamus*, sic scribit: *Dei gratia non habet finẽ, nescit terminum, sed & in maius proficit*. Et mox: *Non modò*, inquit, *de datis, sed & de futuris perinde, atq; de datis*, πληροφορεῖσθαι χρή. Augustinus:

August.in psal 88. *Quia ergo*, inquit, *non secundum merita nostra, sed secundum illius misericordiam firma est promissio, nemo debet cum trepidatione prædicare* (regnum Christi in sanctis suis) *vnde non potest dubitare.*

Sed

Sed Augustinus totus noster est. Nam vt tu iampridē liberum arbitrium Augustino probari cōcludebas, quòd is libros de libero arbitrio tres scripsisset, ita mihi eodem modo argumentari licebit, de perseuerantia sic Augustinum sensisse, vt nos, quia liber est vnus Augustini de Bono perseuerantiæ. His Bernardum adiungam, cuius hæc aurea verba sunt, *Turbatur conscientia, sed non perturbatur, quoniam vulnerum domini recordabor.* Plura non persequar. Fides aut est perpetua, aut est nulla: aut ad extremum spiritum perseuerat, aut aura leuis est, quæ fides existimatur. Bernard. in Cantic. serm. 61

Quod autem de Luthero adiūgis, quē ais affirmare, Christianum etiam *volentē non posse salutem perdere, nisi nolit credere*, id Lutherus nunquam vel in illo libro, vel alibi vsquam affirmauit. Vt enim vniuersa Lutheri scripta euoluas, quæ tu nec salutasti, ac, credo, ne vidisti quidem, hanc tamen sententiam nusquam reperias. Tridentini patres istam propositionem damnarunt, & meritò: est enim impia, atque in summis paradoxis numeranda. Sed illa cuiuscunque fuit, Lutheri certè non fuit. At inquis, ita Lutherus scripsit in libro de Captiuitate Babylonica. Falsum. At quiddā tamen eiusmodi. Dicā quid rei sit, & verbo. Papistas Lutherus reprehendit, quòd Baptismi gratiam peccato penitus extingui senserint, eoque nouum sacramentum, quo gratia Baptismi recuperetur, intulerint, Pœnitentiam, quam tabulam secundam nuncuparunt. Itaque sic Baptismi vim ac gratiam peccatis amitti posse ne-

gat,quin fide reparetur,id quod multis validisq; rationibus euincit. Quod ergo Lutherus docuit Baptismi gratiam non amitti, nisi nolis credere, id patres Tridentini, nosterque Campianus sic interpretantur, quasi id dixisset, quod isti obijciunt, Christianum etiam volētem non posse salutis facere iacturā, nisi nolit credere. Quid pluribus insulsum commentum diluam?

De Sacramentis.

Festinas ad sacramenta. Et ego te festinantem insequar. Hic autem miserabiliter admodum exclamas, *Nullum, non duo, non vnum, ô sancte Christe, reliquerunt.* Christum tu ausis appellare, cuius Sacramenta cum summa contumelia exterminastis ex ecclesia, vt vestra quædam impura atq; infanda sacra induceretis? Ea nos Sacramenta retinemus, quæ nobis Christus commendauit: pluribus si fuisset, opus plura reliquisset. Duo nobis sunt, Baptismus, Eucharistia: hæc Christus instituit, hæc vetus ecclesia agnouit, his recens ecclesia contenta esse debuit. Nam id planè constat, septem sacramentorum, quot vestra sunt, nullum antiquitatis vestigium reperiri. Septem habent, sancte Christe, & tamen nullum habent, quia tua non habent. Nam quæ tua non sunt, ea quidem nulla sunt. *Ipsorum panis*, inquis, *venenum est.* Quid vinum? at id omnino nullum apud vos populus degustat: credo, ne sibi venenum a vobis propinari existiment. Illum nos panem, illud vinum in Cœna Dominica adhibemus, quo Christus ipse nos vti iussit. Quod tradidit, accepimus: quod fecit, facimus: in pane, in vino mortem nostri redempto-

demptoris celebramus. hæc si fuerint salutifera, nostra non possunt esse mortifera.

Baptismus, ais, *etsi adhuc verus est, tamen ipsorum iudicio nihil est.* Verum esse baptismum nostrum tute confiteris: accipio. Sed quamobrem verus est? quia sic baptizamus, quemadmodum Christus mandauit. Christi legem seruamus, vestras, nescio quas, sordes abijcimus. Similiter in altero sacramento fecimus, nec transuersum vnguem a Christi præcepto discessimus. Si verus est Baptismus, vera est Eucharistia. *At ipsorum iudicio*, inquis, *nihil est.* Quid ita? *Non est vnda salutaris, non est canalis gratiæ, non Christi merita in vos deriuat, sed duntaxat est significatio salutis.* Ficta & falsa omnia. Nam & vndam salutarem prædicamus, & gratiæ canalem agnoscimus, & in nos Christi merita deriuare non dubitamus. Neque enim salutem duntaxat significat, sed ijs re etiam præstat atque affert, qui baptismum rectè & sancte adhibent. Etenim in baptismo peccatorum remissionem accipimus, in Christi familiam cooptamur, Spiritu sancto donamur, ad spem æternæ vitæ certissimã excitamur. Hæccine tibi nihili sunt, Campiane? nullus ne hic Baptismus erit, in quo tam multa, tamque eximia bona consequimur? At tuus cuiusmodi Baptismus est: aut quid omnino habet, quod habere noster debuit? Num gratiã? num Christi merita? num salutẽ? Et ista noster habet. Quid ergo deest, quominus & nostro, & omnium iudicio verus sit? intelligo. Non confert gratiam ex opere

operato. Magicum hoc quidem est, & pestiferum commentum, vt in aqua ipsa, tanquam in aluo, inclusam gratiam existimes, quæ se in homines fidei prorsus expertes infundat. Quid enim sine fide valet sacramentum, nisi ad exitium eius, qui Sacramentum percipit? Illud monstrum toto animo auersor atque execror. Adiungis, *Itaque nihilo pluris baptismum Christi, quàm Ioannis fecere cæremoniam.* Quid de Ioannis Baptismo patres iudicarint, non ignoro. Sed quid scriptura doceat, non quid illi suspicentur, attendo. Ceremonia eadem, doctrina eadem, gratia eadem fuit. Si quid in istis dissimile extiterit, non repugno, quin diuersum fuisse Ioannis, Christiq; Baptismum fatear. At Ioannes pœnitentiam, quæ fructus est veræ regenerationis, cum suo Baptismo coniūxit, & hunc Baptismum ad peccatorum remissionem obtulit. Si pœnitentia, & peccatorum remissione Ioannis Baptismus minimè caruit, non video quamobrem à Christi Baptismo tantopere alienus existimetur. Et quid est, quòd patres etiam ipsi quærunt, cur Christus, qui nulla regeneratione opus habuit, ad Ioannis Baptismum accesserit, nisi illius baptismum ad regenerationem valuisse iudicarint?

Mat.3.2.11.
Luc.3.3.

Quod autem attexis, *Si habeas, rectè: si careas, nihil damni: crede, saluus es antequam abluare,* non ita loquimur, vt tu fingis, dissolutè. Neque enim id in optione cuiusquam esse volumus, seu velit, seu nolit vti Baptismo. Tamen minimè putamus esse Baptismum ad salutem ἁπλῶς necessarium

sarium, vt qui non fuerit baptismo initiatus, ei sit perpetuò pereundum. Nam Christiani hominis salus in Dei clementia consistit, quæ nullis sacramentis obstringitur atque alligatur, quominus sine illis seruare possit, quos perire nolit. Vbi Baptismi facultas non est, Dei sola promissio per se abundè sufficit. Qui verò Baptismum vel negligit per incuriam, vel contemnit per audaciam, eum grandis sceleris damnamus. Nam & Christi maiestatem minuit, & suam salutem respuit. Qui neutrum admisit, culpam alienam non præstabit. Rectissima ergo illa fuit Bernardi sententia, *Sacramenti non priuationem, sed contemptionem esse exitialem.* *Bernard. in ep. ad Hugon.*

In his quæ consequuntur de paruulis, tricaris scilicet. Neque enim vel ipse quicquam de tuis explicas, vel potes aliquid de nostris reprehendere. Cupio autem de fide paruulorum, quid ipse sentias, cognoscere. Gratiam, opinor, illis concedes: Baptismus enim, inquis, gratiam confert. An fidem non dabis? Ergo id velim doceas, vt me penitus in tuam sententiam pertrahas, esse aliquam in nobis gratiā fide antiquiorem. *At quomodo*, inquis, *credant, qui viuant, nec ne, nondum intelligunt*? Num ergo non viuunt, quia se viuere non intelligunt? Absurdum. Quare si viuunt, etsi id ipsi non intelligunt: forsan etiam credunt, quamuis hoc non sentiunt. *Durum*, inquis: Esto. neque enim hæc à me dicuntur, quòd ita prorsus esse statuam, sed quò tuum iudicium eliciam, quod nostri Academici scilicet magni faciunt.

Sed Lutheri pharmacum audiamus: *Præstat*, inquit, *omittere, quandoquidem nisi credat infans, nequicquam lauatur.* Hoc verò pharmacũ è tua, non Lutheri, prodijt officina. Et quidem eiusmodi nobis pharmaca multa obtulisti, insuauia admodũ, & pessimè condita: vt totum illud tuũ μυροθήκιον corruptum planè videatur. Lutherus verò nunquam suasit, vt Baptismus omitteretur, & in eam partem semper vehemẽs fuit, vt paruulis Baptismus daretur: quò tu magis iniquus hoc loco fuisti, qui Lutheri sententiam tuis pharmacis inficere voluisti. Hæc enim sic à te proferuntur, quasi dixerit Lutherus præstarè omitti Baptismum. Ipsum ergo Lutherũ audiamus, Campiani pharmacum missum faciamus. *Nec tamen*, inquit, *negamus paruulos esse baptizandos, nec asserimus eos baptismum accipere sine fide: sed dicimus, ad Baptismum eos credere per vim verbi.* Adiungit: *Alioqui mera & intolerabilia essent mendacia, quando baptizans à paruulo quærit, an credat: non baptizaturus, nisi vice eius respondeatur, credo. Vt quid interrogat an credat, si certum est eos non credere, vt Cocleus contendit?* Tum ita concludit: *Quin asserimus, Paruulos prorsus non esse baptizandos, si verum est eos in Baptismo non credere:* Id ergo Lutherus contendit, id statuit, Paruulos omnino credere, & papistas reprehendit, quòd pugnantia doceant, *dum negant paruulo esse fidem, & tamen, vt baptizari possit, exigunt ab eo fidem.* Quis non videt, quò ista referantur, vt eum esse vehementer malitiosum sit necesse, qui

Luther. aduersus Cocleum.

qui Lutherum his verbis tam impiæ ſententiæ ſuaſorem faciat?

Atque hæc illi, inquis, *anticipites animo, quidnam enuncient categoricè.* Vt de fide paruulorum aliqui dubitent, tamen eſſe baptizandos clarè & Categoricè omnes pronunciamus. Itaque nihil opus erat vt illum Pacimontanum diribitorem accerſeres, qui multò ſemper fuit in veſtras, quàm noſtras partes propenſior. Anabaptiſtas verò quorſum nobis obijcias, qui nos multò, quàm voſipſos vehementiùs oderunt, nec iniuria? Nos enim illos & tanquam hæreticos argumentis reuicimus, & vt homines ſeditioſos ac pernicioſos è noſtris rebuſp. expulimus, qui niſi vobiſcum habitarent, locum in orbe Chriſtiano conſiſtendi nullum reperirent. Reliqua ſacramenta prætermittis, quæ quidē ego nulla agnoſco: nec quænā ea ſit beſtia multiceps intelligo, cuius meminiſti, niſi forte illam tuam tricipitem belluam ſignificas, de qua tam multa Ioannes ſcripſit in Apocalypſi.

Hucuſque noſtrorum hominum Dogmata quædam & θεωρήματα examinaſti Campiane: in quibus vniuerſis nullum adhuc παράδοξον reperiſti. Aut enim eiuſmodi ſunt iſta, quæ obijcis, vt ijs nihil verius eſſe poſſit, aut callidè à te ac perfidioſè in ſenſum peruerſum detorquentur. Iam verò quaſi nouus aliquis cenſor eſſes, veteriſque diſciplinæ ac ſeueritatis magiſter, in mores noſtros inquiris, non, opinor, vt eos efficias meliores, ſed vt, multò quàm ſunt, videri facias improbiores. Quanquā qui mores aliorum reprehen- *De moribus.*

dit, æquum fuit ipſum eſſe à culpa alienum. Eáne verò facta eſt repentè Romæ mutatio, ea nunc vita, ij mores eſſe cæperunt, vt inde reuerſus in patriam Monachus nobiſcum auderes de virtute, de pudore, de honeſtate contendere? Etſi hîc multa fiunt, quæ minimè debent, tamen ſi tantam in Anglia ſcelerum impunitatem atque licentiã eſſe dixeris, quantam ipſe vidiſti Romæ, in arce religionis regniq; veſtri, omnes te nimis impudentem iudicarint. Quid ergo nobis illa Lutheri, quæ vocas, fruſta proponis, quando apud vos nõ vitiorum quædam fragmenta, ſed immania maximorum ſcelerum corpora cõſpiciantur? Stantibus certè verò Romę publicis illis lupanaribus, ſcortorumq; luſtris, morum facere mentionem vix honeſtè potuiſti. Sed quænam iſta ſunt Lutheri fruſta? Num quod eius in vita crimen reprehendis? Id verò nec potes, nec conaris. Dicta quędam obiectas è libris arrepta, atque, vt ſoles, à reliquo dictionis corpore diſcerpta, quæ ſtatim, vti ſunt à te propoſita, turpitudinem nonnullam indicare videantur. De quibus pleriſque cum eſſet tibi iampridem ab eo, quem tu nominas, ornatiſſimo Charco reſponſum, miror hîc denuo eadem te nobis retuliſſe. Neceſſe eſt magnam eſſe verorum criminum penuriam, quando ne falſorum quidem vllam hebes varietatem. Quandoquidem autem meus ille in Chriſto σύμμαχος & συμμύστης Guilielmus Charcus in iſtis diligenter elaborauit, quæ ab illo ſatis copioſè diluuntur, à me nunc breuiter, ſtrictimq;

decur-

decurrentur. Mihi ergo ſatis erit fruſta hæc tua concidiſſe, quæ iam antè ſic confracta ſunt, vt nocere nemini poſſe viderentur.

Quare nunc euome tua hæc conuiciorum fruſta. Audite verò: *Si nolit vxor, aut non poſſit, veniat ancilla*. Dictum, vt videtur, turpe atq; impudicum. Sed me nunc viciſſim audite patienter. Scripſit de Matrimonio libellum Lutherus, cuius in ſecunda parte cauſas tres commemorat, quibus diſſolui coniugium poſſe arbitratur. prima eſt Impotentia: altera, Adulterium: poſtrema, Deſertio. Deſertionem autem interpretatur, quando vxor pertinax & obſtinata induci nullo modo poteſt, vt debitum beneuolentiæ officium viro perſoluat. Aliquas enim tam importunas vxores reperiri, vt quanquam maritus decies in libidinem prolaberetur, id tamen minimè curarent. Quare Lutherus id viro opportunum eſſe putat, vt vxorem verbis terreat, eique iſto modo minitetur: *Si tu nolueris, alia volet: ſi Domina nolit, adueniat ancilla*. Quæ ſi minę parum valent, apud alios ipſam accuſet, & rem ad eccleſiam deferat. Iam verò ſi nec priuatis comminationibus, nec publicis eccleſiæ reprehenſionibus commouetur, tum, Lutherus inquit, *repudia eam, & in vicem Vaſti, Eſter ſurroga*. Hæc iſto modo propoſuiſſe, eſt Campiani calumniam luculentiſſimè diluiſſe. Quis enim non animaduertit quid conſilij marito Lutherus dederit, non vt mox ancillā ſumeret, ſed vt vxori peruicaci minas Diuortij proponeret, eiusq; ſpiritus illo mo-

Lutherus de Matrim.

do frangeret. Lutheri autem istam de hoc diuortij genere sententiam etsi ego minimè defendo, tu tamen non potes accusare. Nam apud vos causæ sunt diuortij infinitæ, vt in tanta Diuortiorum licentia mirum sit coniugium vllum valuisse. Si quid vnquam Lutherus eiusmodi scripsisset, quale scriptum a Clemente legimus, quē vos fuisse pontificem Romanum iactatis, quas demū tragœdias egissetis? Audi enim Campiane, & quorsum hęc oratio spectet, attende. *Communis vsus omnium, quæ sunt in hoc mundo, omnibus esse hominibus debuit: sed per iniquitatem alius hoc suum esse dixit & alius istud, & sic inter mortales facta diuisio est. Denique Græcorum quidam sapientissimus, hæc ita sciens esse, ait communia debere esse amicorum omnia. in omnibus autem sunt sine dubio & coniuges.* Platonem aliquem de rerum communitate disputantem audire videaris: profer aliquod Lutheri simile dictum. Quid deinde in tuis frustis cōsequitur? *Siquidem res vxoria tam est cuique necessaria, quam esca, potus, somnus.* Iubet Apostolus, *vt quisque propter fornicationes suam vxorem habeat, & suum quæq; virum: & qui se non continent, ij matrimonium contrahant.* Quibus ergo datū non est diuinitus, vt possint vxoribus perpetuò carere, ijs certè necessarium est, vt vxores ducant si honesti esse castique volunt. Nam ijs id minimè necessarium esse fateor, quibus licet impunè in omni genere turpitudinis ac libidinis volutari. Sed Perge. *Matrimonium est virginitate multò præstantius. Eam Paulus hominibus*

Clemens. epist. 5.

1 Cor. 7. 2. 9.

bus Christianis dissuaserunt. Non omnibus eadem conueniunt: quæq; huic commodissima sunt, ea possunt esse alterius rationibus aliena. Virginitas est ἐκ τῶν μέσων, quæ perinde sunt, atque ijs vtare. Non enim ἁπλῶς bona est, (tum enim nefas esset, omnino de nuptijs cogitare) sed κατά τι. Sic ergo habet: Qui possunt castitatem virginalem perpetuò conseruare: ijs virginitas expetēda est, nō omnino, sed propter molestias illas, quæ matrimonium plerumque consequuntur: qui verò id præstare nequeunt, his coniungendæ nuptiæ sunt, sic planè vt si aliter fecerint, magno se peccato obstrinxerint. Ita coniugio virginitas nunquam nisi κατά τι, virginitati coniugium ἁπλῶς sępenumero præstat. Nos quidem de vitæ vtroque hoc genere sentimus honorificè: vobis virginitas ornata est, matrimonium abiectum. Rectè Basilius ἡ παρθενία τιμηθήτω, ὁ γάμος μὴ φαυλισθῇ. Basil.
Mallem a vobis virginitatem factis esse comprobatam, quàm verbis laudatam. *Quid lingua personat castitatem, & totum corpus præfert impudicitiam?* Hieron. ad Furiam. Sic enim facitis, quemadmodum de Origenianis scribit Epiphanius: *Repudiatis nuptias, sed non libidinē: in honore enim apud vos est non sanctitas, sed hypocrysis.* Ἀθετεῖτε γάμον, ἀλλ' οὐκ ἀσέλγειαν. Neque eam vel Christus, vel Paulus cuiquam imperauit, qui illam in sese recipere minimè posset. *Non enim*, vt inquit Bernardus, *virginitas iussa est, sed admonita.* Bernard. de Virgin. ser. 21. Imo iussi sunt, qui se continere nequeūt, vt matrimonium contrahant. 1. Cor. 7. 9. Quare his Apostolus non modò censuit virginitatem esse seruandam, verùm etiam

dissuasit: nec dissuasisset, si Christus suasisset. Atq; hæc certè Lutheri propria non sunt: ea enim omnes boni & agnoscunt, & defendunt.

Sed audiamus cætera: *Quanto scelratior es,* inquit, *tanto vicinior gratiæ.* Christi gratia nō exiguis tantùm peccatis sufficit, sed etiam maximis: nec ij solummodo à Christo, vt ad ipsam veniant, inuitantur, sed qui etiam peccatorum oneri succumbunt. Non hortatur Lutherus, vt in scelere pergas, sed vt veniam ne desperes. Et quidem quantò improbior in vita anteacta extitisti, tanto te, si verè scelerum pœniteat, vberior gratia complectetur. *Vbi enim peccatum abundauit, superabundauit gratia.* Si Lutherum damnas, quis Paulum à te putabit absolutum? Lis enim eadem est, idem iudicium. Quid sequitur? *Omnes actiones bonæ peccata sunt, Deo iudice, mortifera, Deo propitio leuiuscula.* Dixit hoc Lutherus, & verè dixit. In omni enim hominis actione, quantumuis excellente, aliquid vitij inest, quod ipsam actionem penitus corrumpat, Deoq́ue odiosam reddat, si, quod agitur, Diuinæ iustitiæ statera examinetur. At postquam Dominus nos totos in Christo complexus est, quæ sunt in nobis inchoata, maculísque nonnullis conspersa, ei tamen placent vt integra ac pura, quia personas ipsas intuetur, non operum dignitatem meritumq́ue explorat. Hæc Lutherus & sacrarum literarum, & sanctorum patrum sententijs confirmauit: quas tu faciliùs multò prætermittere, quàm diluere potuisti. Progredere.

Rom. 5. 20.

Nemo.

Nemo malum suapte voluntate cogitat. odiosè, vt omnia. Nulli Deus cogitationem malam inijcit, nullius voluntatem ad vitium impellit. Tamen nihil casu fit, nihil fortuitò: & in ipsis etiam hominum peccatis Diuina prouidentia dominatur. Quæ hominum malæ sunt cogitationes, ex insita quadam & propria cuiusque malitia nascuntur: & tamen illas Dominus ad suam voluntatem accommodare potest. Ita enim Iosephus suis fratribus respondet, *vos quidem cogitauistis contra me malum, sed Deus cogitauit illud in bonum.* Gen. 50. 20.

Nunc adiungis, *Decalogus nihil ad Christianos. Opera nostra Deus nequaquam curat.* De decalogo, atque operibus sic tibi paucis respondeo. Lege antiquum fœdus continetur. *Hæc fac & viues. Maledictus qui non permanet in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea.* Gal. 3. 10. Vitam lex ijs promittit, qui legi per omnia paruerint, qui aliquid offenderint, ijs mortem atq; interitum denunciat. Conditio dura, & cui nunquam possit ab homine quoquam satisfieri. Christus conditionem nobis aliam multò faciliorem proponit, *Crede, & saluus eris.* Mar. 16. 16. Hoc nouo fœdere vetus abrogatur, vt quisquis Euangelio crediderit, legis conditione soluatur. Nam qui credunt, ij non sub lege sunt, sed sub gratia. Gal. 5. 18. 23. Rom. 6. 14. Quid plura? Christiani execratione legis liberantur, non obedientia. Opera autem nostra curat quidem Deus: eaque si recta sint, præmijs ornat: si cõtraria, pœnis digna iudicat. Verùm in nobis iustificandis nullam omnino Dominus operũ nostrorum rationẽ ha-

Abac.1.4. bet. Iustus enim non ex operibus, sed ex fide sua viuit. Persequere. *Soli rectè participant cœna Dominica, qui tristes, afflictas, confusas apportant conscientias.* Ita quidem est. Non enim rectè participant qui suis confisi meritis audaciores accedũt, sed qui peccatorum magnitudine oppressi, cupiunt alleuari. Nam qui valetudine firma sunt, medicum non desiderant. Spiritus fractus & con-
Psal. 52.19. tusus victima est Deo gratissima. Quare qui maximo peccatorũ suorum sensu & dolore afficiuntur, ijs ille cibus cælestis semper esse solet saluberrimus. Deus bone, quis vnquam fore credidisset, vt ista quisquam Christianus improbaret? Num quid aliud est? *Confitenda sunt crimina, sed cuilibet, qui si te vel ioco absoluerit, modò credideris absolutus es,* Quid ni? Neque enim est necesse, vel digitis peccata metiri, vel sacrificum, aut Monachum aliquem tui similem adhibere. Alij
..h.5.16. alijs peccata possumus confiteri, vt monachis
Ioan.1.9. posthac liceat esse otiosis. Quisquis autem remissa sibi peccata esse credit, eum ipsa fides absoluit, siue ioco, siue serio fuerit absolutus.

Festina. *Legere preces horarias non est sacerdotum, sed Laicorum.* Quid vestri sacerdotes agant, aut quid omnino sibi agendum esse censeãt, meâ nihil interest. legant, precentur, missas conficiant, bibant, ludant, denique semper sibi similes sint. Euangelij ministrum oportet, nõ ad clepsydram precatiunculas quasdam recitare, atque in illis suis Horarum spacijs perpetuò deambulare, sed lectioni, exhortationi, doctrinæ operã assiduam

dare:

dare: quam vestri sacerdores semper à se alie- 1. Tim. 4. 13.
nam existimarunt? Istæ autem preces horariæ etsi
sacrificulis vestris non malè conueniunt, qui nisi
tempus hoc modo fallerent, è ganeis & popinis
nunquam exirent, tamē homine Christiano pro-
pter illam infinitam superstitionem prorsus in-
dignæ sunt. Accipiamus reliqua. *Christiani liberi
sunt à statutis hominum.* Nūquam id Luthero ve-
nit in mentē, vt magistratus authoritatem cōuel-
leret, quam ille semper contra Anabaptistas stu-
diosissimè defendit. Liberi Christiani sunt non vt
nullis legibus obtemperent, sibique semper vi-
uant, sed vt conscientias mentesque suas legum
humanarum religione liberatas esse intelligant.
Romanus pontifex hominum Christianorū con-
scientias suis decretis placitisque obstrinxit, &
quasi laqueum quendam illorum animis iniecit,
vt se nō minùs Pōtificis sanctionibus, quā Chri-
sti præceptis astrictos existimarint. Itaque liber-
tatem Christianam Lutherus prauis opinionibus
implicatam in eum statum vindicat, in quo illam
Christus esse voluit, vt illum solum conscientiæ
nostræ dominum agnoscamus, hominum decre-
tis libera conscientia pareamus. Peruenimus tan-
dem ad huius lacunæ fundum, quam etsi sedulò
commosti, nullum tamen nostrum vel Parado-
xum, vel paradoxi frustum reperisti, Ego nunc si
vellem tuorum impurissimas lacunas paulisper
perscrutari, vt quid de Deo, de Prouidentia Dei,
de Prædestinatione, de Christi persona & offi-
cijs, de Peccato originis, de Lege, de Iustitia, de

Sacramentis, de Purgatorio, de Pontifice Romano, de reliquis in religione maximis cōtrouersijs affirmarint, commemorarem, quot plausta Paradoxis complerem, quibus nihil horribilius dici posset aut cogitari? Sed pręstat istam nunc non mouere Camerinam: & alias hisce de rebus (spero) dicendi dabitur occasio.

Quod autem Lutheranos cum Zuinglianis cōiungere voluisti, in eo nos quidem nequaquā offendisti. Nam & Lutherum libenter vt patrem veneramur, & illos vt fratres in Christo charissimos amplectimur. Et quidem speramus fore, vt hac controuersia, quæ inter nos est, tandem constituta, coniunctis animis studijsque communem hostem aggrediamur. De te ipso verò quod profiteris, facilè quidem inducor vt verum esse credam, id tu siue ex animo loquaris, siue simulatè. Nam quid (quæso) attulisti, vnde te non rhetorem potiùs aliquem, & declamatorem de ludo, quàm doctum atque exercitatum Theologum existimemus? Tu quiesce, si sapis, Campiane: non enim potes, mihi crede, huius dimicationis vim atque impetum sustinere: illi selecti & veterani milites in acie versentur, qui te multò sunt, si non ad lacessendum audaciores, tamen ad declinādos ictus cautiores, & ad omnem belli disciplinā peritiores. Cum his qui manus conserant, multos habet vtraq; Academia, viros pręstantes, & nunquam excellentes Theologos, qui cum fractis Antichristi copiolis bellum perpetuum gerant, spero defuturos.

Edm.

Edm. Campianus.

SOPHISMATA.

Nona Ratio.

*SCITVM est inter cæcos luscum regnare posse. Apud rudes valet sæpe fucata disputio, quam scholæ philosophorum exsibilat. Multa * peccat aduersarius in hoc genere: sed quatuor fallacijs plerunque consuitur, quas in Academia malim, quàm in triuio retexere.*

* Falsum: nullũ potes nostrum sophisma proferre. & ista, quæ commemoras, vestra sunt, nõ nostra.

Sciamachia.

Primum vitium, Skiamachia *est, quæ auras & vmbras magno conatu diuerberat. Hoc pacto. Contra cœlibes * iuratos & votos in castimoniam, quòd nuptiæ bonæ sint, virginitas melior: afferuntur scripturæ loquentes * honorificè de coniugio. Quem feriunt? Contra * meritum hominis Christiani, tinctum Christi sanguine, alioqui nullum, promuntur testimonia, quibus iubemur, nec naturæ, nec legi, sed sanguini Christi fidere. Quem refellunt? In eos qui colunt cœlites, vt famulos Christi maximè gratiosos, citantur integræ pagellæ, quæ vetant * colere multos Deos. Vbinam sunt? Huiusmodi argumentis quæ apud hæreticos infinita reperio, nobis esse detrimento non poterunt, vobis esse fastidia poterunt.*

1 Cor. 7.

*Ista iuramenta & vota contra scripturas suscepta sunt.

* Coniugium honorificum est in omni genere hominum: ergo in ministris.

* Omnia sunt debita ergo nulla sunt merita.

* Qui multos cœlites colunt, multos Deos colunt. Papistæ multos cœlites colunt: ergo.

Logomachia.

Aliud vitium Logomachia *est, quæ sensa deserens, loquaciter cum verbo litigat.* Inuenias mihi missam, *inquiunt,* aut purgatorium in scripturis. *Quid ergo? * Trinitas, Homoousios, Persona, nusquam sunt in Biblijs, quia voces istæ non sunt? Affine est huic peccato, literarum aucupium, quum neglecta consuetudine & mente loquentium, quæ vita vocabuli est, aduersus elementa contenditur. Nempe sic aiunt:* Presbyter, nihil est Græcis aliud, nisi senior. Sacramentum, quoduis mysterium.

* Ineptissima & iniquissima comparatio.

Cæterum acutè D. Thomas, vt omnia, In vocibus, inquit, videndum, non tam ex quo, quàm ad quid, sumantur.

Tertium, Homonymia *est*, *longè lateque patens. Vt:* Quorsum ordo * sacerdotum, cum Ioannes omnes nos vocauerit sacerdotes? *Etiam hoc addidit.* Regnabimus super terram. *Quorsum ergo Reges? Item:* Propheta celebrat ieiunium spiritale, hoc est, ab inueteratis criminibus abstinentiam. Valeat ergo * ciborum delectus & dierum præscriptio. *Siccine? Igitur insanierunt Moyses, Dauid, Helias, Baptistes, Apostoli, qui biduo, triduo, vel hebdomadis inediam terminarunt, quæ quidem, vt à crimine debebat esse perpetua. Hoc quale sit iam vidistis. Propero.*

Homonymia. Apoc. 5. Esai. 58.

* Nulla hic Homonymia: nam nulli nunc sunt in ecclesia Christiana sacerdotes.

* Ieiunium Campianus in ciborum delectu, & dierum præscriptione constituit. Iudaicè.

Quartum his adijcitur, Circulatio. In hunc modum: Da mihi notas, inquam, Ecclesiæ. Verbum Dei & purissima Sacramenta. *Hæccine sunt apud vos?* Quis dubitet. *Ego verò pernego.* Consule verbum Dei. *Iam * consului, minusq; vobis, quàm ante, faueo.* Ah, tamen planum est. *Proba mihi.* Quia nos ne latum quidem vnguem discedimus à verbo Dei. *Vbi est acumen tuum? semperne capies pro argumento, illud ipsum quod ponitur in quæstione? Quoties hoc iam inculco? Non tu euigilas? Num faces admouendæ sunt? Dico, à te perperam exponi verbum Dei: testes habeo quindecim ætates: sta sententiæ, non meæ, non tuæ, sed harum omnium.* Stabo sententiæ verbi Dei: Spiritus vbi vult, spirat. *Eccum, quos gyros, quas rotas fabricat? Hic nugator, tot verborum atque sophismatum architectus, nescio cui formidolosus esse queat, molestus erit fortasse. Molestiam vestra prudentia subleuabit. formidinem res eripuit.*

Circulatio. Ioa. 3.

* Si verbum Dei consuleres, facilè ita esse perspiceres: at tu Romanam ecclesiam, non verbum consulis.

Guil. Whitakerus.

SCitum est Sophistas de fallacijs conqueri, & qui toti estis ex fraude, mendacijs, imposturis conflati,

conflati, nobis σοφιστικὴν exprobare. Vestra omnis Theologia, quam ingenuam ac simplicem esse oportuit sine fuco & fraude, in spinosum Scholasticè, Sophisticeq; disputandi artificium iamdudum degenerauit. Postquam enim ex ecclesijs veram Theologiam sustulistis, & tãquam ab hominũ oculis lucem remouistis, tum demũ in Scholis Sophismata iactare, atque inter cæcos lusci regnare cœpistis. Hinc illa Sophistarum infinita manus extitit, qui se aculeatis sophismatis, tanquam mutuis vulneribus ipsi peremerunt, vt qui fallaces ac captiosas conclusiunculas optimè calleret, is cæcorum luscorumq; Theologastrorum rex aliquis aut Deus haberetur. Atque hæc spes inter cæcos tam multos regnandi vobis Iesuitis stimulos admouit, vt in hanc artem tam diligenter incũberetis, omnesq; antiquos Sophistas ipsi recèns nati malitia, fraudeq; vinceretis. Si fuit enim aliquod vnquam lippientium in recæcos regnum, id nunc certè totum ad vos deuolutum est, quibus Monachi ac Fraterculi superiores, quia vos aliquid videre putant, palmam libenter deferunt. Agite verò egregij Sophistæ, quodq; nacti estis imperium Sophisticum sedulo administrate, ne qui deinceps vobis decus hoc præripere fortè videantur. Breuì enim noua aliqua succrescet familia sectaq; Sophistarum, quę, nisi caueтis, vobis extrusis tãdem atq; è loco exturbatis, istum scholæ sophisticæ principatum occupabit, quem vos aliquot iam annis tenuistis. Nec enim certè nata ex captiunculis verborumq;

prȩstigijs regna esse possunt diuturna. Cum ergo vestra hęc omnis nouę disciplinæ formula in mẽdacijs exornandis, & vetere Sophistica interpolanda versetur, equidem non dubito, quin quæ nuper admodũ exorta est, breuẽ quoq; interitum sit habitura. Quandoquidem autem nostra quædam Sophismata cõmemoras, tuisq; persuasum esse vis, multiplicem à nobis sophisticam adhiberi, antequam ad hæc tua, quæ obijcis, respondeo, pauca placet de vestris notissimis Parologismis, & sophisticis Elenchis degustare, vt sophistæ vtri nostrûm sint veriùs nominãdi, ipsa schola atque Academia dijudicet, in qua tu ista malis, quàm in triuio pertractari. Hanc ego philosophorum scholam, hanc Academiam Theologorum appello, omnesq; obtestor, qui sunt vel Theologicis vel Dialecticis imbuti, quiq; vllam vnquam eruditam scholam viderunt, vt vestra hæc quemadmodum conclusa sint, attẽdant, eaq; ad leges rectè vereq; disserendi exigant.

Inde autem potissimum sumam principium vnde tute exorsus es. Euangelij ministris ac diaconis matrimoniũ permissum esse defendimus: argumenta, quibus id confirmamus, rides. Quare, quæ contra sint à vestris allata, consideremus.
Dist. 82. Proposuisti. Innocentius Papa secũdus aduersus istas nuptias hoc modo diuinitus cõcludit: Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil mũdum. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum,
Rom. 8. 8 *Tit. 1. 15.* Dominus Deus vester. Et quod Paulus coniugibus,

iugibus permittit, seorsum vt possint ad tempus cubitare, quò ieiunijs precibusq; commodiùs vacent, ex eo colligit pontifex hoc ipsum sacerdotibus multò magis esse faciendum, quorum est perpetuò precari, atq; illud iuge sacrificium offerre. Postremò cum ipsi templū Domini, spiritusq; sacrarium esse debeant, non oportet cubilibus & immunditijs inseruire. Ex his nunc vniuersis id efficit, quod proposuit, Diaconis & presbyteris ne ducant vxores planè interdictum esse. Hæc si absurdè disseruntur, audiamus alia. Singulis gregibus singuli pastores præsunt, ergo Papam oportet omnibus ecclesijs dominari. Petro Christus dixit, Pasce oues meas, ergo Petrus est summus ac princeps pastor ecclesiæ. Fecit Dominus duo magna luminaria, Solem ac Lunam: ergo Papa imperatorem splendore ac magnitudine superat. Hic sunt duo gladij, ergo Papa vtrumq; gladium gestare debet. Non est seruus supra magistrum suum: ergo nulli fas est Papam accusare, aut reprehēdere. Christus precatus est, vt Petri fides non deficeret: ergo Papa errare nō potest. Populus ad cœnam Dominicam raro & negligenter accedit: ergo sacerdos potest priuatam Missam celebrare. Christus solos Apostolos adhibuit ad cœnam: ergo soli sacerdotes debent integrum sacramentum percipere, populum altera duntaxat parte contentum esse oportet. Titulus, quem cruci Pilatus affixit, Hebraicè, Græcè, Latinè inscriptus est: ergo preces ecclesiasticæ nullo sermone nisi vel Hebraico, vel Græco,

Dist. nct. 31. Tenere.

Dist. 28. Decernimus.

Hardingus, & Dormannus, & alij.

Hardingus. vel Latino recitandæ sunt. Non oportet, quod sanctum est, dari canibus: ergo populus à scripturis legendis prohiberi debet. Hoc est corpus meum: ergo panis in corpus Christi conuertitur, Adorate scabellum pedum ipsius: ergo sacramentum adorandum est. Deus non est προσωπολήπτης: ergo neminem designat ad vitam æternam, nisi meritorum ratione. *Pighius.* Vngi ægros Iacobus iubet: ergo nobis nunc ægri perungẽdi sunt. Sacramentum hoc magnum est: ergo Matrimonium est sacramentum. Elias & Ioannes in solitudine vixerunt: ergo Monachorum vitam ac disciplinam instituerunt. Sunt peccata septem mortalia: ergo sunt septem numero sacramenta. Deus condidit hominem iuxta imaginem suam: ergo imagines in templis collocandæ sunt. Harum maxima charitas est; ergo nos charitate magis: quam fide iustificamur. Vadam, inquit Dominus, ad locum meum, donec ponant in corde suo, & quærant faciem meam: quæ quidem εἰρωνικῶς & μιμητικῶς dixit: ergo homines suapte voluntate atque ingenio possunt ad Dominum reuerti. *Oseæ. 5. 14.* Multa Dominus præcipit vt faciamus: ergo ea possunt à nobis præstari. Christus descendit ad Inferos: ergo Patres è Limbo extraxit. Ecclesia scripturas dijudicat: ergo ecclesiæ maior est, quàm scripturarum authoritas. Iubet Paulus Thessalonicẽses, vt Traditiones teneant, quas fuerant edocti: ergo non omnia, quæ sunt ad salutem necessaria, literis prodita sunt. Ipse seruabitur, ita tamen vt per ignem: ergo per ignem *2 Thessal. 2. 15* purga-

purgatorium ad vitam peruenitur. Quid alia repetam huius generis infinita? Tua audiamus quædam, Campiane. Augustinus scripsit libros tres de libero arbitrio: ergo Augustinus liberum hominis arbitrium comprobauit. Christus aliquid ignorauit: ergo Christus peccato laborauit. Patres scripturas diligenter perscrutati sunt: ergo nunquam licet à Patribus dissentire. Hæc à me breuiter in cumulum congesta sunt: quæ cuiusmodi sint, nostri Academici facilè perspiciũt. An ista agnoscis vestra Campiane, tã Sophistica, tam ἀσυλλόγιστα, tam plena fraudis ac fallaciarũ? Miserum est negare non posse, quod si fateris, perijsti. Quam enim ista concluduntur improbè, aut παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, aut παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως, aut παρὰ τὸ ἑπόμενον, aut παρὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἐλέγχου, aut denique omnino sophisticè. Hæc delibasse satis est: nunc ad tua venio.

Quatuor capita sunt, in quibus potissimũ nostram σοφιστικὴν versari dicis: *Sciamachia, Logomachia, Homonymia, Circulatio*. In his quemadmodum à nobis peccari soleat, videamus. *Sciamachian* primùm definis, deinde exempla subiũgis: Definitionem non reprehendo, ad exempla propero. *Contra cœlibes iuratos*, inquis, *afferuntur scripturæ loquentes honorificè de coniugio. Quẽ feriunt?* Te quidem Campiane, tuosq; illos præclaros pontifices, qui legem primi perpetuę Virginitatis ministris Euangelicis iniecerũt. Si enim honorificè de nuptijs scripturæ loquuntur, defendi Syricius, atque Innocentius secundus, cœ-

Sciamachia.

terique tui virginalis vitæ vindices nullo modo possunt, quos de coniugio multa abiectè, contumeliosè, nefariè loquutos esse constat. Recognosce voces illas, quas paulò priùs de Iure vestro sumptas descripsi: eas, si potes, nega cum per se inhonestas esse, tum in nuptias insigniter iniuriosas. Equidem verò si Saturnilium, si Seuerum, si Tatianum, si Encratitas atque Archonticos hæ scripturæ feriunt: vos quoque grauissimè perstringant est necesse, qui de nuptijs nihilo quam illi honorificentiùs aut sentire aut loqui soletis. Doce enim Campiane, illa probra quanto magis Ministrorum, quam reliquorum hominum Nuptias attingant. Ita & vos in hæreticorum castra palàm transijstis, & hæ scripturę, quæ de nuptijs tam magnificè prædicant, vestram hæresin redarguunt, & vobis καίριον πληγὴν infligunt. Sic enim nostrum argumentum constringo fortiùs: Si Nuptiæ sint in quouis hominum genere honorificæ, lectusq; sanctus, in nullis censeri debent inhonestæ, aut impuræ: At

Hebr. 13.4. verum est antecedens: ergo consequens necessariò verum est. Quid hîc potes refellere? aut quid non habet vim necessariç conclusionis, quã tu nunquam subterfugies? Nam illum voti laqueũ tuũ iam antè conscidi. Ad cætera progrediamur.

Contra meritum hominis Christiani, tinctum sanguine Christi, promuntur testimonia, quibus iubemur, nec naturæ, nec legi, nec sanguini Christi fidere. Quem refellunt? Quæ contra hominum merita

ta à nostris disputantur, ea vos apertissimè refel- *Gen.6.5.12.*
lunt, atque perimunt. Natura corrupta est, & *Rom 4.15.*
lex morbum ostendit, non sanat: spes ergo salutis nostra omnis in Christi sanguine collocatur. Vos autem meritum, nescio quod, Christi sanguine tinctum excogitastis, quod multum ad salutem promerendam valeat. Sic enim non solam salutem in Christi sanguine constitutam, sed magnam eius partem in vestris meritis, ita tamen, ne Pelagius reuiuiscat, vt Christi sanguine tincta sint, positam esse defenditis. Vt planiùs loquar, id docetis, in quo iustitiæ vestræ puppis & prora consistit, Christum nobis suo sanguine meruisse, vt nos salutem mereri possemus. Hoc illud meritum est tinctum Christi sanguine, de quo meministi. Nostra nunc, quæ contra adduci soleant,
argumenta, si potes, dilue. Quicquid pro debito *Rom.8.12.*
exigitur, meritũ non est: Quicquid autẽ agimus, *Luc.17.10.*
id totum debitum est: quare nullum est omnino *Rom.4.4.*
nostrũ meritum. Atq; vt intelligas Christi duntaxat sanguini non nostris meritis fidendũ esse, ex
Paulo sic concludam: Si per legem est iustitia, *Galat.2.21.*
sine causa Christus mortuus est: at si per merita iustificamur, per legem iustificamur: ergo si per merita iustificamur, Christus sine causa mortuus est. Quid alia nostra persequar argumenta innumera, quorum nullum est non conclusum ἀποδεικτικῶς? A vobis quidem contra Christi sanguinem propria merita miserè atque impudenter defenduntur.

Tertium exemplum adiungis: *In eos, qui co-*

Psal. 50.15. *lunt cælites, vt famulos Christi maximè gratiosos, citantur integræ pagellæ, quæ vetant colere multos Deos. vbinam sunt?* Iam sibi Dominus suo iure sumit, solus vt à nobis inuocetur. Quare qui Diuos colit atque inuocat, is illis Diuinum honorem tribuit. Nam & posse quiduis præstare fingit, & omnibus in locis præsentes facit, quod vtrũque vnius Dei proprium est. Ita quicquid contra multos Deos affertur, id contra vestros cælites omnino valet, quos & multò studiosiùs, quàm Deum ipsum, colitis, & honoribus iisdemque diuinis exornatis. *Vnus est Dei hominumq; mediator, homo Iesus Christus: is pro nobis perpetuò postulat:* Ergo qui nouos deprecatores, mediatoresq; introducunt, ij sunt in Christum iniuriosi. An nũc vestra audes defendere Campiane? *Iure matris impera*? & quæ in Prosa Missæ de Conceptione cantitantur, *Tu spes certa miserorum, verè mater orphanorum, Tu leuamen oppressorum, Medicamẽ infirmorum, Omnibus es omnia*? & huiusmodi alia horrendæ atque inauditæ blasphemiæ plena? Si tibi hæc σκιαμαχία aliqua forte videatur, non tu Dei gloriam pluris, quàm asini vmbram æstimas.

1. Tim. 2.5. Rom. 8.34. Heb. 7.25.

Logomachia.

Alterum vitium in *Logomachia* versatur, quando sententia non attenditur, de voce litigatur. Intelligo. Sed quæ nostra sunt in hoc genere peccata? *Inuenias mihi Missam, inquiunt, aut Purgatorium in scripturis*. Nónne æquum postulamus? Vbi enim ista potiùs, quàm in scripturis reperiãtur? Missa nihil sanctius habitum est, Purgatorio nihil

nihil quæstuosius excogitari potuit: horum iam neutrum in Scripturis reperiri, admodum certè indignum atq; absurdum videatur. *Ergo*, inquis, *Trinitas, Homousios, Persona nusquam sunt in Biblys, quia voces istæ non sunt*. Minimè verò Campiane, atque hæc iniquè omnino comparantur. Etsi enim istæ voces non sunt in scripturis, tamen ipsa res sẽsusq;, vt scribit Epiphanius, omnibus in locis occurrit, & facilè vbiq; reperitur. Tua verò sic non sunt in scripturis, vt neque nomen, neque res vsquam appareat: imo scripturis palã aduersetur. Nam quid aliud aut missa est, quàm bustũ Cœnæ Dominicæ, aut Purgatorium, quàm infamis animarum mercatura, atque intoleranda in Christi sanguinem contumelia? Quare non hæc vocum exigua est, sed rerum maxima contentio: nisi fortè Missam & Purgatorium, non res, sed *Voces artis* duntaxat esse statuis. *Presbiteri* autem nomen, & *Sacramenti* à communi significatione ad res certas & particulares accommodatur, quemadmodum alia permulta, *Ecclesia, Episcopus, Apostolus, Diaconus*. Atque hæc nomina à nobis libenter vsurpantur, sic tamen vt ὁμωνυμίαν diligenter caueamus. Neque enim satis causæ fuit, quamobrem vos matrimonium in numerũ sacramentorum referretis, quia Paulus scripsit, *Sacramentum hoc magnum*. Hic enim Sacramentum κοινῶς sumitur pro quouis mysterio, non pro ea ceremonia, quæ propriam habet Sacramenti rationem. Thomæ vero cautionem magnopere probamus.

Epiphan. contra Semiarian. lib. 3. ὁ δὲ νοῦς πανταχοῦ.

Ephes. 5.

Homonymia. *Homonymiæ*, quod tertium vitium est, duo exempla proponis, in quibus à nobis erratum esse
Apoc. 5. dicis. *Nam & ordinem sacerdotum cõuellimus, quia Ioannes nos omnes vocauit sacerdotes: & ciborum*
Esai. 48. *delectum dierumq́; præscriptionem tollimus, quia propheta celebrat ieiunium spiritale*. De vtroque
1 Pet. 2. 5. 9. paucis respõdeo, vt crimen ὁμωνυμίας à nobis depellam. Christianos omnes non Ioannes modo sacerdotes, sed Petrus etiam ἱεράτευμα ἅγιον & βασίλειον appellauit: atque hoc nomen nusquam in nouo Testamento ad Euãgelij ministros pro-
Heb 5. & 7. priè accommodatur. Christus enim factus in æternum sacerdos iuxta ordinẽ Melchisedec, nullos huius sacerdotij collegas habet. Itaque ministerium Christus suis, non nouum sacerdotium reliquit. Neque est vllum nobis reliquum sacrificium, cuius procurationi certi sacerdotes præ-
Heb. 13. 15. 16 ficiantur. Nam illa θυσία αἰνέσεως, atque εὐποιίας, cuius Apostolus meminit, quæq; nunc sola restat, ad omnes Christianos promiscuè pertinet. Tamen huius ministerij, quod Christus in ecclesia sua perpetuum esse voluit, nullis administrationem permittimus, nisi ijs quorum interest, quique sunt ad illud munus certa lege euocati. Quanquam ergo nos omnes Christus & reges fecit, vt vitia debellare, & sacerdotes, vt spirituales hostias offerre possemus, tamen vti cuiuis homini minimè licet de regno somniare, ita vlli in sacrum ministerium inuadere nefas est, cui partes istæ non sint diuina authoritate assignatæ. Quare quam tu nostram in hoc vocabulo ὁμωνυμίαν accuses

cuses, planè non rideo. Ieiunium autem vestrum est illud quidem totum ὁμώνυμον, & ieiunij Christiani nihil præter nomen habet. Nam ciborum delectum habere religionis causâ, & dies certos statosq; præscibere, in quibus necessariò ieiunemus, alterum insanum, alterum superstitiosum est. Quis enim, qui non iudicium, omnemq; sensum amisit, eum ieiunare existimet, cui liceat, modo à carnibus abstineat, in omnes sese delicias ingurgitare? aut quis ieiunium sextæ, quàm quartæ feriæ sanctius arbitretur, qui non palàm ἰουδαΐζει? Si Galatas Paulus reprehendit, *quod dies & menses & tempora obseruarent*, num nostros ille papistas ferret improbiùs & turpiùs hallucinantes? Si Colossenses præmonuit, ne illorum superstitione caperētur, qui cibos quosdam non attingendos, non gustandos, non contrectandos censerent, an ciborum papisticum delectum probaret? Si certis cibis abstinere Diabolicum atque hypocriticum olim esse statuit, an nunc si viueret, sententiam mutaret, atque istam abstinentiā Christiano imperaret? Nos quidem ieiunium verum, tum priuatum, tum publicium semper & magnopere laudamus: nec laudamus tantùm, sed etiam vsurpamus, id quod annus hic præteritus, in quo multis in locis publica ieiunia religiosissimè habita sunt, locupletissimè testari potest. Mosis autem, & Dauidis, & Heliæ, & Baptistæ, & Apostolorum ieiunium quid omnino vestro simile habuit? Si enim ieiunium in ciborum delectu & dierum præscriptione versatur,

Gal. 4. 10.

Coloss. 2. 21.

1 Tim. 4. 2.

quemadmodum tu ſtatuis, doce illos aut carnibus piſces prætuliſſe, aut ſtatutis atque anniuerſarijs ieiunijs vſos eſſe. Nam Ioannes perpetuum ieiunium celebrauit, cæteri pro temporis ratione ipſaq; occaſione ieiunarunt, in quo non magis a carnibus, quàm piſcibus abſtinuerunt. Itaque vt tuam Homonymiã verbo diluam, nego illam eſſe noſtram. Non enim quia ieiunium ſpirituale vrgemus, externum damnamus: quanquam hoc ſine illo nihil valet. Eſt autem hæc fallacia παρὰ τὸ ἑπόμενον potiùs, quàm παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν. Sed hoc quale ſit vidimus. Properas.

1 *Tim*.4.8.

Circulatio.

Quartum his vitium adiungis *Circulationem*, quando eodem reuoluimur, & τὸ ἐν ἀρχῇ petitur. Agnoſco magnum ac putidum Sophiſma; noſtrum autem dic quodnam ſit eiuſmodi. exẽplum eſt de Notis eccleſiæ. hic enim, inquis, *ſemper gyros rotaſq; fabricamus*, atque illud ipſum pro argumento capimus, quod poſitum eſt in quæſtione. Quomodo? Eccleſiæ notas facimus *Verbum Dei, & Sacramenta*. omnino: hæc enim qui habent, eccleſiam Chriſti habent: his qui carent, ij ſunt prorſus ab eccleſia atq; à Chriſto alieni. De notis iſtis litigemus, vt veſtræne ſint, an noſtrę dijudicetur. Quonam ergo in foro cauſam hanc diſceptabimus? quo quæſitore, quo iudice litem perſequemur? Opinor, Verbum Dei conſuletur. At illud tu iam conſuluiſti, *minúſque nobis nunc, quam antè, fanes*. Nos, inquam, verbum Dei, non te conſulimus Campiane. Verùm ais,

Proba

Proba mihi, hoc esse verbum Dei. Æquius fuit vt tu non esse probares. Ego etiā à te peto, vt quod me facere iubes, idem ipse facias, tuumq; verbū & Sacramenta eadem esse confirmes, quæ suæ Christus ecclesiæ conmendauit. Quare non hoc nostrum magis est, quàm vestrum vitium. De verbo litigatur: id tu esse vestrum contendis, ego contrà nostrum esse defendo. Si tu iudicium non probas meum, cur ego non recusem tuum? Sed tu perperam à nobis exponi verbum dicis. at ego id esse falsum affirmo. Quò nunc recidisti? pedem, si potes, vnum progredere. *Testes*, inquis, *habeo quindecim ætates*. Vanum, insulsum, insolens. Non habes, non habes Campiane. Semper hic erras, & tanquam in circulum reuolueris, in eoque peccas ipse, in quo nos reprehendis. De patribus responsum est. ij toti sunt in maximis iudicijs nostri, in leuioribus varij, in paucissimis ac minimis vestri. Quantò esset consultius, vt quemadmodū de Concilijs scripsit Augustinus, nec tu mihi Hieronymum, nec ego tibi Augustinum *tanquam præiudicaturus, obijcerem: sed scripturarū authoritatibus, res cū re, causa cum causa, ratio cum ratione concertaret?* Neq; enim, vt idē Augustinus alio in loco prodidit, *quorumuis disputationes, quantumuis Catholicorum & laudatorum hominum, velut scripturas Canonicas habere debemus. Talis ego sum in scriptis aliorum: tales volo esse intellectores meorum.* Et quandoquidē Thomæ Aquinatis meministi, ex illo disce cuiusmodi argumenta ex patrum dictis sumi possint. *Au-*

August. contra Maximin. lib. 3. cap. 14.

August. epist. 111. ad Fortunatian.

Thom. Aquinas 1. p. 1. q. 8. Art.

thoritatibus, inquit, *Canonicæ scripturæ vtitur sacra doctrina ex necessitate argumentando: authoritatibus autē aliorum Doctorum ecclesiæ probabiliter arguendo.* Hæc illa sunt, doctissimi Academici, præclara sophismata, quæ Campianus in nostris scriptis animaduertere potuit. Vellem hunc nobilem Sophistam vobis liceret paululum in vestris spacijs excutere. Quantum fraudi veritas, & inani verborū iactationi doctrina exquisita antecellat, facilè profectò constaret. Vobis certè, qui tales sunt, nec formidolosi, nec admodū molesti esse possunt.

Edm. Campianus.

Decima Ratio.

OMNE GENVS TESTIVM.

Esai. 35.

HÆc erit vobis directa via, ita vt stulti non errent per eam. *Quis enim, quamuis hebes in plebecula, dummodo salutis cupidus parumper attenderit, semitam Ecclesiæ tam egregiè complanatam, non videat, non teneat, vepres & cautes & alia detestatus? Erunt hæc etiam rudibus explorata, sicut Isaias vaticinatus est, vobis igitur, si voletis, exploratissima.*

* Nihil aliud hoc loco Campianus attulit, quam perpetuā principij petitionem.

* Quorum multus papistarum.

Cœlites.

Aug. ser. 37. de Sanct.

Dam. in vi. Pont. Rom.

* *Theatrum vniuersitatis rerum ponamus ob oculos: quicquid est vspiam peragremus: omnia nobis argumentum suppeditant. Eamus in cœlum: Rosas & lilia contemplemur: purpuratos nempe martyrio, candidatos innocentia. Romanos, inquam: Pontifices* * *tres & triginta continenter occisos, Pastores terris omnibus, qui suum pro Christi nomine sanguinem oppignerarunt: Greges fidelium, qui Pastorum vestigijs institere: Diuos omnes cœlites, qui turbæ hominum, puritate & sanctimonia præluxere. Nostros hic vixisse, nostros hinc emigrasse reperias*

reperias. Noster fuit, vt paucula delibemus, ille martyrij sitientissimus Ignatius, qui in rebus ecclesiæ * neminem, ne regem quidem, æquauit episcopo: qui traditiones quasdam Apostolicas quarum testis ipse fuerat, ne dilaberentur, scripto mandauit. Noster, Anachorita Telesphorus, qui ieiunium Quadragesimæ sancit ā ab Apostolis obseruari seuerius iussit. Noster Irenæus, qui à successione cathedraq; Romana, fidem Apostolicam, declarauit. Noster, Victor pontifex, qui Asiam edicto * coercuit vniuersam: quod cum aliquibus, atque etiam huic Irenæo viro sacratissimo videretur asperius, nemo tamen attenuauit vt * exoticam potestatem. Noster Polycarpus qui super quæstione paschatis Romam adijt, cuius ambustas reliquias, Smyrna collegit, anniuersario die rituq; legitimo, suum episcopum venerata. Nostri Cornelius & Cyprianus, aureum par Martyrum, ambo magni præsules, sed maior ille, qui Romanus Africanum errorem resciderat, hic nobilitatus obseruantia, qua maiorem est prosequutus amicissimum sui. Noster Sixtus, cui ad aram solennibus sacris operanti, ministrarunt è clero septemuiri. Noster Laurentius huius archidiaconus, quem aduersarij de suis fastis eijciunt, quem ante mille ducentos annos vir Consularis Prudentius sic orauit.

Hier. in cat. script.
In epistol. ad Smyr.
Eus. l. 3. c. 30.
Dam. in vit. Telesp. to. 1 con. c. stat. d. 5.
Lib. 3 c. 3.
Eus. 5. hi. 24.
Eus. 4. hi. 14. Suidas.
Eus. 7. hist. 2.
Prud. in hym de S. Laur.
Vi. Aug. ser. 1. de S. Laur.
Amb. li. 1. off. c. 4. l. 1. off. 28.
Leo serm. in die S. Laur.

* Et nos in iis rebus, quę propriæ sunt episcopi, neminem episcopo æquamus.

* Falsum: non enim potuit coercere.

* Falsum multi enim Episcopi in Victorem hoc nomine acerbissimè inuecti sunt.

Quæ sit potestas credita,
Et muneris quantum datum,
Probant Quiritum gaudia,
Quibus rogatus annuis,
Hos inter, ô Christi decus,
Audi & Poetam rusticum,
Cordis fatentem crimina
Et facta prodentem sua.
Audi benignus supplicem
Christi reum Prudentium.

Nostræ, virgines illæ perbeatæ, Cecilia, Agatha, Anastasia, Barbara, Agnes, Lucia, Dorothea, Cate-

rina quæ decretã pudicitiam aduersus & hominum & dæmonum tyrannidem firmauerunt. Nostra Helena quam Dominicæ crucis inuentio celebrauit. Nostra Monica, quæ moriens orari & *sacrificari pro se mortua ad altare Christi, religiosissimè flagitauit. Nostra Paula, quæ ex vrbano palatio & opimis prædijs in speluncam Bethleemiticam tantis itineribus peregrina cucurrit, vt ad Christi vagientis cunabula delitesceret. Nostri Paulus, Hilarion, Antonius, seniculi solitarij. Noster Satyrus, Ambrosii germanus frater, qui tremendam illam bestiam circum se gestans in orario, naufragus insilijt in oceanum, & fide plenissimus enatauit. Nostri Nicholaus & Martinus episcopi, exerciti vigilijs, paludati cilicijs, ieiunio pasti. Noster Benedictus, tot monachorum pater. Chiliadas istas decennio non exequerer. Sed nec illos repeto quos in Ecclesiæ doctoribus ante posueram. Memor sum breuitatis meæ. Petat ista qui volet non solum ex abundanti veterum historia, sed multo etiam magis ex grauissimis auctoribus qui penè singuli Diuos singulos memoriæ reliquerunt. *Renunciet mihi de Christianis illis antiquissimis & beatissimis, quid autumet, vtrius doctrinæ fuerint, Catholicæ an Lutheranæ. *Testor Dei solium, & illud tribunal ad quod stabo rationem rationum harum & Dicti Facti redditurus, aut nullum cœlum esse, aut nostrorum esse. illud execramur, hoc ergo defigimus.

* Hoc non fuit missę sacrificiũ. Lege responsum.

* Et tu ex istis omnibus vnum nomina Iesuitã.

* Isto modo solet Campianus argumentari.

Metaphr. Am. ser. 90. to. 3. & li. 1. de Virg. Ado. Tre. in martyr. Eus. 8. hi. 17. Ruff. li. 1. ca. 8. Ex Aug. li. 9. con. capit. 7. vsque ad 13. Hier. in epit. Paul. Hiero. Athanas. Amb. in ora. fu. de Satyro. Ioa. Diaco. Seu. Sulp. Metaph. Gre. li. 2. dial.

Vide. 12. tom. Surij.

Nunc è contrario, si libet inspiciamus in Tartara. Cremantur incendio sempiterno, qui? Iudæi. quam ecclesiam auersati? Nostram. qui? Ethnici. quam ecclesiam crudelissimè persequuti? nostram. qui? Turci. quæ templa demoliti? nostra. qui? Hæretici. cuius ecclesiæ perduelles? nostræ. *Quæ enim ecclesia præter nostram, omnibus inferorum portis se opposuit?

D Amnati.

* Catholica ecclesia, cuius vestra, nulla pars est.

Matt. 15.

Cum, pulsis hebræis, Christiani succrescerent Hierosolymis,

Iudæi.
Euſ. 4. hiſt. 5.
Hier. in epiſt.
Paul.
& in epiſt. ad
Marcel. &
paſſim in epi.

Hierosolymis, Deum immortalem, qui concurſus hominum ad loca ſacra fuit, quæ vrbis religio, quæ ſepulchri, quæ præſepij, quæ crucis, quæ monumentorum omnium, quibus velut exuuijs mariti Eccleſia ſponſa delectatur? Hinc manauit in nos Iudæorum odium, ferum & implacabile. * *Queruntur etiam nunc, maiores noſtros maioribus ſuis exitio fuiſſe. A Simone Mago & Lutheranis nullum ictum acceperunt.*

* Verùm ſine cauſa queruntur. Nihil habent cur veſtris maioribus admodum ſuccēſcant.

Ethnici.

In Ethnicis violentiſsimi fuere, qui toto Imperio, trecentis annis, per interualla temporum, ærumnoſiſsima Chriſtianis ſupplicia machinati ſunt. Quibus? Patribus & filijs noſtræ fidei. Cognoſcite vocem tyranni qui Diuum Laurentium torruit in craticula.

Leo ſerm. de D. Laurent.

Prud. in hym. de S. Laur.

Hunc eſſe veſtris Orgijs
Moremq; & artem proditum eſt:
Hanc diſciplinam fœderis,
Libent vt auro antiſtites.
Argenteis ſcyphis ferunt,
Fumare ſacrum ſanguinem,
Auroq; ,nocturnis ſacris,
Adſtare fixos cæreos,
Tunc cura ſumma eſt fratribus,
(Vt ſermo teſtatur loquax)
Offerre, fundis venditis,
Seſtertiorum millia.
Addicta auorum prædia
Fœdis ſub auctionibus
Succeſſor exhæres gemit,
Sanctis, egens, parentibus.
Hæc occuluntur abditis
Eccleſiarum in angulis:
Et ſumma pietas creditur
Nudare dulces liberos.
Depromethe ſauros, malis
Suadendo quos præſtigijs
Exaggeratos obtines,

Nigrante quos claudis specu.
Hos poscit vsus publicus,
Hoc fiscus, hoc ærarium,
Vt dedita stipendijs
Ducem iuuet pecunia.
Sic dogma vestrum est, audio,
Suum quibusque reddito,
En Cæsar agnoscit suum
Numisma, numis inditum.
Quod Cæsaris scis, Cæsari
Da: nempe iustum postulo.
Ni fallor, haud vllam tuus
Signat Deus pecuniam.
Nec cum veniret, aureos
Secum Philippos detulit,
Præcepta sed verbis dedit
Inanis à marsupio.
Implete dictorum fidem,
Quæ vos per orbem venditis
Numos libenter reddite,
Estote verbis diuites.

* Ecclesiam suam Campianus ex opibus & diuitijs ostēdit. Papisticæ ecclesiæ nota.

* Pontifex Romanus ille est Nemrodes, robustus venator ecclesiæ.

* Falsum: mortuus antè est multis annis Syluester, quā Constantinus tinctus baptismate.

* Falsum: nam & prima fuit, & tota aurea.

* *Quis videtur? In quos furit? Cuius ecclesiæ sacra, lychnos, ritus, ornamenta conuellit? Cui patellas aureas, & argenteos calices, & sumptuosa donaria, & opulentam gazam inuidet? Profectò lutherizat. Quod enim aliud velum suo latrocinio nostri* * *Nemrodes obtenderent, cum depecularentur ecclesias, & Christi patrimonium dissiparent? Contra verò Magnus ille Constantinus, χριστομαστίγων terror, quam ecclesiam tranquillauit? Illam, cui pontifex Syluester præfuit, quem in Soracte latitantem accersijt, vt eius operâ, nostro baptismate* * *tingeretur. Quibus auspicijs victor? signo crucis. Qua matre gloriosus? Helena. Quibus se Patribus adiunxit? Nicenis. Cuiusmodi? vt Syluestro, vt Marco, vt Iulio, vt Athanasio, vt Nicholao. Cuius se precibus commendauit? Antonij. Quam sellam postulauit in synodo?* * *vltimam. O quanto regalior hac sede,*

Gen. 10.

Dam. in Syl. Zonaras. Eus. lib. 2. de vit. Con. ca. 7 8. 9. Sozom. lib. 1. cap. 9.

*ſede, quam qui regis titulum non debitum ambierunt? Singula narrare longum eſt. Sed ex his duobus, altero nobis infeſtiſſimo, altero nobis amiciſſimo, licebit ſingula conijcere, *quæ ſunt horum ſimillima. Etenim, vt noſtrorum illa fuit epitaſis turbulĕta, ſic noſtrorum hæc euaſit diuina cataſtrophe.*

Turcica videamus. Mahometes & Sergius monachus apoſtata, in profundo barathro iacent vlulantes, & ſuis & poſterorum ſceleribus cruſti. Hæc portentoſa & efferata bellua, Saraceni, Turci, niſi à noſtris ordinibus militiæ ſacræ, niſi à noſtris Principibus & populis acciſa fuiſſet ac repreſſa, per Lutherum quidem (* cui gratias hoc nomine Solymannus Turcus literis egiſſe dicitur) & per Lutheranos regulos (quibus Turcorum progreſſio lætabilis exiſtimatur) hæc, inquam,* Erinnys *furioſa & exitioſa mortalibus, totam iam depopularetur & vaſtaret Europam, neque indiligentiùs altaria & ſigna crucis, quàm ipſe Caluinus euerteret. Ergo noſtri hoſtes illi ſunt proprij, vtpote noſtrorum induſtria, à Chriſtianorum iugulis repulſi.*

Vide Volat. Iouium. Æm l.l.8. Blond.lib.9. de.2.

* Turcas ſatis conſtat non minus pontificis opera, quā ſuis viribus creuiſſe.

* Romano pōtifici gratias agere iuſtiſſimè debuit.

Deſpectemus in Hæreticos, feces, & folles, & alimenta Gehennæ. Primus occurrit Simon Magus: Quid ille? Eripiebat homini liberam volūtatem: ſolam fidem percrepabat. Mox Nouatianus: Quis? Antipapa Cornelio Pontifici Romano, hoſtis Sacramentorum Pœnitentiæ & Chriſmatis. Deinde Manes perſa: Hic docebat, * Baptiſmum ſalutem non conferre. Poſt, Aërius Arrianus: preces damnabat pro mortuis, confundebat epiſcopis ſacerdotes, cognominatus *ἄθεος, non minùs quam Lucianus. Sequitur Vigilantius, qui Diuos orāri non ferebat: ac Iouinianus, qui virginitatem & nuptias æquiparabat: denique colluuies vniuerſa, Macedonius, Pelagius, Neſtorius, Eutyches, Monothelitæ, Iconomachi, cæteri, quibus Lutherum & Caluinum poſteritas aggregabit. Quid iſti? Omnes mali corui, eodem ouo geniti, ab Eccleſiæ noſtræ præſulibus*

Hæretici. Cicer. lib.1. recog. Iren. li.1. ca.2 Cyp. ep. ad Iubaianum. & li.4 ep.2. Theodoro de fab. hæret. Aug. her. 59. Epiph. hære. 75. Socra. li.2 c.35. Hiero. in Iou. & Vigil. Aug. her. 82.

* Falſum. Lege reſponſum.

* Docuit. baptiſmum nihil omnino valere.

* Hic Aëtius fuit, nō Aërius

desciuerunt, ab illis euicti & exinaniti sunt.

Deseramus Auernum, reddamur terris. Quocunque me oculis & cogitatione conuertero, siue Patriarchas intueor & sedes Apostolicas: siue Antistites cæterarum gentium: siue laudatos Principes, Reges, Cæsares: siue Christianorum cuiusque Nationis initia: siue vllum iudicium vetustatis, aut lumen rationis, aut honestatis decus: nostræ fidei seruiunt & suffragantur omnia. Terræ.

Testis Romana successio, in qua semper Ecclesia, (vt cum Augustino loquar) Apostolicæ cathedræ * viguit principatus: Testes illæ reliquæ Sedes Apostolicæ, in quas hoc nomen insigniter conuenit, quòd ab ipsis Apostolis horumue auditoribus exædificatæ fuerint. Sedes Apostolicæ. Ep. 162. Vide Tert. de præsc. Aug. li. 2. de Doct. Christ. ca. 8.

* Dum vixit Augustinus viguit in illa ecclesia Apostolicæ cathedræ principatus. Sed illa Apostolica cathedra iamdudum euersa est.

Testes vbiuis gentium pastores, loco dissiti, religione nostra concordes. Ignatius & Chrysostomus Antiochiæ: Petrus, Alexander, Athanasius, Theophilus, Alexandriæ: Macarius & Cyrillus, Hierosolymis: Proclus Constantinopoli: Gregorius & Basilius in Capadocia. Thaumaturgus in Ponto: Smyrnæ Polycarpus: Iustinus Athenis: Dionysius Corinthi: Gregorius Nissæ: Methodius Tyri: Ephremus in Syria: Cyprianus, Optatus, Augustinus in Africa: Epiphanius in Cypro: Andreas Cretæ: Ambrosius, Paulinus, Gaudentius, Prosper, Faustus, Vigilius in Italia: Irenæus, Martinus, Hilarius, Eucherius, Gregorius, Saluianus in Gallia: Vincentius, Orosius, Hildefonsius, Leander, Isidorus in Hispania: In Britannia, Fugatius, Damianus, Iustus, Mellitus, Beda. Denique ne ambitiosus videar in nominibus, quæcunque vel opera vel fragmenta supersunt eorum qui disiunctissimis terris euangelium seuerunt, omnia nobis vnam fidem exhibent, * quam hodie, Catholici profitemur. Christe, quid causæ tibi afferam, quo minùs me de tuis extermines, si tot * luminibus Ecclesiæ, tenebricosos homulos, paucos, indoctos, dissectos, improbos antetulero? Disiunctissima terra. Hier. in cat. Script. eccl. & alij.

* Falsissimum.

* Nõ debes animulã tuã hominibus suspẽdere.

Testes

Principes.

Testes item Principes, Reges, Cæsares, horumq́; respublicæ, quorum & ipsorum pietas, & ditionum populi, & pacis bellique disciplina, se penitus in hac nostra doctrina catholica fundauerunt. Hic ego quos ab oriente Theodosios, quos ab occidente Carolos, quos Edouardos ex Anglia, Ludouicos è Gallia, Hermingildos ex Hispania, Henricos è Saxonia, VVenceslaos è Boemia, Leopoldos ex Austria, Stephanos ex Hungaria, Iosaphatos ex India, quos orbe toto dynastas atque toparchas passim arcessere: qui exemplo, qui armis, qui legibus, qui solicitudine, qui sumptu, nostram ecclesiam nutrierunt? Sic enim præcinuit Isaias: Erunt Reges nutricij tui, & Reginę nutrices tuæ. *Audi Elizabetha, Regina potentissima: tibi tantus Propheta canit, te tuas partes edocet. Narro tibi:* * *Caluinū & hos Principes vnum cœlū capere non potest. His ergo te Principibus adiunge, dignā maioribus, dignam ingenio, dignam literis, dignam laudibus, dignam fortuna tua. Solum hoc de te molior ego, & moliar, quicquid me fiet, cui tanquàm hosti capitis tui, toties iam isti patibulum ominantur. Salue bona crux. Veniet, Elisabetha, dies ille ille dies, qui tibi liquidò commonstrabit, vtri te dilexerint,* * *Societas IESV, an Lutheri progenies. Pergo.*

Vide 11. tom. Surij.

Isa 48.

* Ineptissimè. tu id scilicet narras.

* Huius societatis amores satis iamdudū perspectos habuit. Apagete.

Nationes ad Christum traducta.

Testes iam omnes oræ plagæq́; mundi, quibus Euangelica tuba post Christum natum insonuit. Parumne hoc fuit, Idolis ora claudere, Dei regnum gentibus importare? Christum Lutherus, Catholici Christū loquimur. Num * *diuisus est Christus? minimè. Aut nos, aut ille falsum Christū loquimur. Quid ergo? Dicam. Christus ille sit, & illorum sit, quo Dagon inuecto ceruices fregerit. Noster Christus opera nostrorum vti voluit, cum Ioues, Mercurios, Dianas, Phœbades & illam noctem seculorum atram, Erebumque tristem, è tot populorum cordibus relegaret. Non est otium longinqua perquirere. Finitima tantum atque domestica speculemur. Hi-*

1. Cor. 1.

* A vobis diuisus est.

1. Reg. 5.

berni ex Patritio, Scoti ex Palladio, Angli ex Augustino, Romæ sacratis, Roma missis, Romam venerantibus, fidem, aut nullam, aut certè nostram, id est, catholicam insuxerunt. Res aperta. Curro.

Cumulus testium.

Testes Academiæ, testes legum tabulæ, testes vernaculi mores hominum, testes electio Cæsarum & inauguratio, testes regum ritus & inunctio, testes equitum ordines, ipsæque chlamydes, testes fenestræ, testes numi, testes vrbanæ portæ, domusque ciuicæ, testes auorum fructus & vita, testes res omnes & reculæ, nullam in orbe religionem nisi nostram, imis vnquam radicibus insedisse.

Clamydes, fenestellæ, portæ, domus, res & reculæ, mira testimonia.

Quæ mihi cum suppeterent, & certè sic afficerent meditantem, vt his omnibus nuncium remittere Christianis, & consociari cum perditissimis quibusque, videretur insolentis insaniæ: non diffiteor, animatus sum & incensus ad conflictum, in quo nisi Diui de cœlo deturbentur, & superbus Lucifer cælum recuperet, cadere nunquam potero. Quo mihi sit æquior Charcus, qui me tám immaniter concerpit, si hanc animulam peccatricē quam tanto Christus emit, viæ tutæ, viæ certæ, viæ regiæ maluì credere, quàm Caluini scopulis dumetisue suspendere.

CONCLVSIO.

HABETIS à me, florentes Academici, hoc munusculum, contextum operis in itinere subcisiuis. Animus fuit & purgare me vobis de arrogantia, & satisfacere de fiducia, & interim dum ab aduersarijs vnà mecum ad scholas inuitemini, quædam apponere degustanda. Si æquum, si tutum, si honestum ducitis, haberi * Lutherum, aut Caluinum, Canonem Scripturæ, Mentem Sancti Spiritus, Normam Ecclesiæ, Conciliorum, Patrumque Pædagogum, omnium denique testium & seculorum deum, nihil est quod sperem, vobis lectoribus vel auditoribus:

* Tam æquū est talē haberi Lutherum, & Caluinum, quā Papam.

*toribus: Sin estis ij, quos apud animum formaui meum, philosophi, oculati, amatores veri, simplicitatis, modestiæ: hostes temeritatis, nugarum, sophismatum, facile diem in aprico videbitis, qui diecullam angusta rima dispicitis. Dicam liberè, quod meus in vos amor, & vestrum periculum, & rei magnitudo postulat. Non hoc nescit diabolus, vos istam lucem, si quando cœperitis oculos attollere, cõspecturos. Cuius enim stuporis fuerit, antiquitati Christianæ Hanmeros & Charcos anteponere? Sed sunt * quædam illecebræ Lutheranæ, quibus suum ille regnum amplificat, quibus ille tendiculis hamatus multos iam vestri ordinis inescauit. Quænam? Aurum, gloria, deliciæ, veneres. contemnite. Quid enim aliud ista sunt, nisi terrarum ilia, canorus aër, popina vermium, bella sterquilinia? spernite. Christus diues est, qui vos alet: Rex est, qui ornabit: Lautus est, qui satiabit: Speciosus est, qui felicitatum omnium cumulos largietur. Huic vos adscribite militanti, vt cum eo triumphos, verè doctissimi, verèq; clarissimi reporteis. Valete. Cosmopoli. 1581.*

* Quasi nullæ sint Pontificiæ illecebræ, quibus ille tuos inescauit.

Guil. Whitakerus.

DE fece hauris nunc multa Campiane, atque omnino desperatissimam prodis egestatem ac mendicitatem tuam. Locum in quo consisteres, hactenus nullum inuenisti. Deinceps quicquid est vspiam in rerum natura peragrare ac peruagari statuisti. Itaque nunc in cælum subuolas, nunc in Tartara delaberis, nunc Iudæos, Ethnicos, Turcas, Hæreticos, Terras, sedes Apostolicas, disiũctissimas regiones inuisis, vt si quod

vſquam veſtræ ſuperſtitionis monimentum appareat, conquiras. Miſeret me profectò, pudetq; tui vehementer, quem tanto conatu meras agere nugas video. Cuius enim cerebri atq; ingenij eſt, Cælites primùm multos numerare, tum dicere, Hi noſtri ſunt: Damnatos percẽſere, Iudæos, Ethnicos, Turcas, Hæreticos, tum de illis affirmare, Hi noſtram eccleſiam oderunt: Gentes omnes ad Chriſti fidem traductas cõmemorare, tum concludere, Hæ noſtram religionem profitentur? Satin hunc hominem ſanum putemus, tam ineptè, tam alienè, tam pueriliter cælorum, Inferorum, Terrarum ſpatia dimetientem: & ſibi, quę placet, attribuentem, quæ non placet, abiudicantem? Egregium & dignum Ieſuitis Sophiſma, quod vbi vel vno negandi verbo diluitur, nunquam poterit ab vniuerſa peruerſiſſimæ ſectæ familia comprobari. Indignus es Campiane, cui quiſquam de iſtis ſomnijs reſpondeat. vna Negationis litura totum hoc caput deleri potuit. In diſſuendo hoc tam malè conſuto ac conſarcinato Sophiſmate, nõ committã vt multus eſſe videar. Sufficiet leuiter tranſire, & rem vnãquamq; tantummodo perſtringere.

Eſaiæ vaticinium adducis primùm, *de via directa in qua ſtulti non errent.* Aditum ad Chriſti eccleſiam Propheta deſcribit, planum, & facilẽ, & admodũ expeditum. Sed iſta via ad veſtrã eccleſiã minimè perducit. Hãc enim eiuſmodi fore propheta prædicit, vt nullus in ea vel homo pollutus, vel leo, vel omnino fera truculenta reperia-

periatur. Vestræ autem viæ omnes & ab impurissimis hominibus & a bestijs immanissimis, leonibus, vrsis; pardis, draconibus, dęmonibus obsidentur, ac tandem ad interitum luctuosum stultos miserosq́; mortales deducunt. Nos eam viam sequimur, quã nobis Christus & Apostoli tritam reliquerunt. Vestras inusitatas, ineptasq́ue vias fugimus. Est enim peccatorum via hæc, in qua vos insistitis, quam qui terunt, Viam pacis ignorant. Vobis ergo priùs ipsi semitam sapitote, tum nobis viam monstrate. Psal. 1.1. Rom. 3.17.

Eamus, inquis, *in cœlum*. Vereor ne vobis non liceat Iesuitis. Est enim Christianorũ, non Iesuitarum cœlũ, vt vobis in cœlo nullus omnino locus esse videatur. Sed tamen finge te in cœlo ad tẽpus esse, quid ibi agas, attendo. *Contemplemur*, ais, *Martyres, Romanos pontifices tres & triginta continenter occisos: Pastores terris omnibus, greges fidelium: Diuos omnes cælites*. Cœlum ipsum totumq́ue exercitum cælestem contemplare, partes omnes, & regiones circumspice, quantum voles, Campiane: in omni cælo nullum, mihi crede, Iesuitam, nullum Papistam aspicies. Cum Agno enim nulli consistunt in monte, qui bestiæ nomine & charactere inusti sunt, aut aliquid tum Antichristo commercij habent. At sunt in cælo Romani pontifices tres & triginta: & multò etiam plures, non dubito. Verùm ex istis triginta tribus vnum mihi nomina, si potes, tuum Cãpiane. Erãt hi omnes sancti & fideles Episcopi, qui sanguinẽ pro Christo suum profuderunt. Apocal. 14.1.

Vestri multis iam seculis pontifices nihil aliud egerunt, quàm Christum, verosque Christi amicos conciderunt ac trucidarunt. Si illi tres & triginta pontifices Romani sint in cælo, vti procul dubio sunt, quàm multos potui commemorare pontifices recentiores, qui esse vbi illi sunt, nullo modo possunt? ita sunt illis omni modo dissimiles.

Paucula delibas: ea nos cuiusmodi sint degustemus. *Noster fuit*, inquis, *Ignatius*. Quamobrem verò? *In rebus ecclesiæ neminem, ne regem quidem, æquauit episcopo: & traditiones quasdam Apostolicas scripto mandauit*. Nec est episcopo quisquam homo æquandus in ijs rebus, quæ ad episcopi munus pertinent. Is enim sacris præesse solus debet, id est populum docere, sacramenta celebrare, claues regni cęlestis tractare. Ista summa sunt, & regiam etiã authoritatem superant: tamen episcopis reges opibus, amplitudine, imperio, maiestate superiores sunt, eoq; possunt officij sui admonere, siq; deliquerint, coercere. His in rebus si regibus episcopi se putent æquales, nimiùm illi quidem intolerandi sint. Traditiones autem Apostolicas, quas scripto mandauit Ignatius, si sint Apostolicis scriptis conuenientes, suscipimus: si non sint, repudiamus. Illas quidem Ignatij epistolas plerasque esse adulterinas quis dubitat? Alios hic multos commemoras: atque in quemcunque incidis statim vestrum esse clamas. Nostri sunt, inquis, Telesphorus, Irenæus, Victor, Polycarpus, Cornelius, Cyprianus, Sixtus, Laurentius. At ego hos omnes esse nostros affirmo: tu

quem-

quemadmodū esse vestros persuadeas, consideremus. *Telesphorus ieiunium Quadragesimæ, sancitum ab Apostolis, obseruari seuerius iussit.* Nego ab Apostolis sancitū omnino fuisse ieiunium Quadragesimæ: nego a Telesphoro iussum seuerius obseruari. Tantam superstitionem nec Apostoli instituerunt, nec Telesphorus renouauit. Nam Clementis illæ Cōstitutiones, in quibus hoc perscribitur, non habent satis magnum authoritatis pondus. Siquę hoc ieiunium fuit ab ipsis Apostolis præscriptum, miror deinceps fuisse intermissum, vt Telesphoro opus esset seueriorem huius ieiunij obseruationem præcipere, præsertim cum tantæ de Pascatis celebratione controuertię in ecclesia extiterint. Illam autem Telesphori epistolam, in qua de septem hebdomadarum ieiunio mandat, tanti ęstimo, quanti reliquas illas pontificum epistolas Decretales, quæ non ab ipsis sanctissimis episcopis conscriptę, sed ab impudentissimis ecclesiæ Romanę assentatoribus confictæ fuerunt. *Irenæus*, inquis, *à successione cathedráque Romana fidem Apostolicā declarauit.* Id ille tum facere potuit, *quia cum episcopatus successione Charisma veritatis certum tenuerunt*, quemadmodū alibi loquitur Irenæus. Irenæ. li. 4. cap. 43. Nam inanis est sine veritatis charismate episcopatus successio. Vestra cathedra episcoporum habet, veritatis non habet successionem. *Victor*, inquis, *Asiam edicto coercuit vniuersam.* Imò, voluit coërcere Campiane, sed non potuit. Quando enim ecclesijs Asiaticis persuadere se non posse sensit, vt pa-

ſcha Romano more celebrarēt, Excommunicare ſimul omnes voluit homo nimiùm iracundus. Hunc ſeſe inſolentiùs efferentem, ſuaq́ue authoritate nonnihil abutentem Irenæus repreſſit ac coërcuit. Lis autē de paſchate adeo non potuit à Victore conſtitui ac dirimi, vt ad Nicenum vſq; Concilium durauerit. Ita vides quàm præclarè Aſiam Victor domuerit vniuerſam.

Polycarpus ſuper quæſtione Paſchatis Romam adijt, cuius reliquias Smyrna collegit. Mira ſunt quę narras. Romam Polycarpus adijt, vt Anicetum de Paſchate conſuleret, eiuſq; reliquias Smyrna collegit: ergo Polycarpus veſter eſt. Nihil te ſchola noſtra mouet tam pueriliter σοφιςεύοντα? Reliquias verò illas eccleſia Smyrnenſis collegit, non vt coleret, ſed vt conderet: quemadmodum apud Euſebium eodē in loco legimus. Cur autē Cornelium & Cyprianum veſtros eſſe dicis? Nimirum *ille Africanum errorem reſcidit, hic illum obſeruantia proſequitus eſt.* O mirificam Ieſuitarum Dialecticam: quis non huiuſmodi argumētis incredibiliter moueatur? Sed audite aliud. *Noſter Sixtus.* Quid ita? *Ei ad aram ſacris operanti miniſtrarunt è Clero ſeptemuiri.* Sixto cœnam Dominicam procuranti Septem Diaconi inſeruierunt: ergo Sixtus veſter eſt. Si hoc argumentum valet, quin ſit veſter, non pugnabo. Sed in hoc nihil video, quominus ille noſter eſſe poſſit. Siccine te nugari, & noſtra patientia abuti oportuit Campiane? Quid ſequitur? *Noſter Laurentius.* Quomodo? *Eum aduerſarij de ſuis faſtis eiecerunt*

cerunt. Illum nosvt sanctum, & Christi amicum religiosa memoria prosequimur, non vt Deum veneramur. *Eum ante mille annos Prudentius orauit*. Da poetæ Campiane, vt Apostrophis poëticis interdum vtatur, è quibus nihil ad firmum argumentum suppeditatur. Quanquam si fuit Prudentius paulò plus, quam debuit, superstitiosus, id nostrâ quid refert?

Hic nunc Virgines commemoras, Ceciliam, Agatham, cæteras. At quid istæ fecerunt, vt nostræ esse non possent? A tyrannis de fide interrogatæ, se Christianas esse professæ sunt. Si erant Christianæ, erant nostræ. *Nostra*, inquis, *Helena, quam Dominicæ crucis inuentio celebrauit*. Quæ apud Ambrosium de Helena leguntur, ea suspecta admodū sunt: quæq; de Crucis inuentione ferebantur, ea Gelasius ipse pontifex Romanus *Nouellas reuelationes* appellat. Helena crucem innenit. Esto: non enim magni interest. Num autem adorauit? Id enim ad causam pertinet. Ambrosium audi: *Inuenit Titulum: regem adorauit, non lignum vtiq;: quia hic gentilis est error, & vanitas impiorum*. Quanquam ergo crucem inuenit, non tamen vestra fuit: quia crucem vobiscum minimè adorauit. Non enim inuentio, sed adoratio Crucis papistam facit. *Nostra Monica, quæ moriens orari & sacrificari pro se mortua ad altare Christi flagitauit*. Id Monica minimè flagitauit, vt Missæ sacrificium pro ipsa fieret, quo peccata delerentur atque expiarentur: neque hoc modo vel orauit pro Monica, vel sa-

Dist. 15. Sancta Romana.

Ambros. in Orat. funeb. Theodos.

crificauit Augustinus. Id tantùm Monica petijt, vt inter Eucharistiam celebrandam, assidua quędam commemoratio, suiq; mentio fieret, quia se vnam esse ex illa cælesti ac diuina sanctorum societate non dubitauit. Orauit Augustinus pro matre. Non nego. sed hoc ille potiùs quadam erga matrem pietate fecit, quàm quòd id sibi magnopere necessarium esse iudicauit. Et mos hic preces pro mortuis faciendi, qui multis in locis inualuit, nō a verbi authoritate fluxit, sed a summo quodam eorum, qui vixerunt, in suos amore nimiaq; pietate. Id quidem constat, quàm parùm crediderit Augustinus, esse in Purgatorio matrem, et ipsius precibus admodum posset subleuari: Sic enim ait, *Dimitte Domine, dimitte obsecro, ne intres cum ea in iudicium. Et credo quòd iam feceris, quod te rogo, sed voluntaria oris mei approba Domine.* Sed vt nonnihil & Monica, & Augustinus errarint, tamen nec illam, nec hunc proinde esse vestrum potes concludere. Patres enim non ex vno aliquo iudicio, sed ex perpetua de maximis causis sententia æstimandi sunt.

August. confess. li. 9. ca. 13.

Paulam adiungis, & Paulum, & Hilarionem, & Antonium, quorum omnium, aliorumq; sexcentorum, quos potui similes Monachos enumerare, nullus Papista fuit, nullus vester fuit. Erant illi omnes Christiani, & solitudinem sequebantur, vt eo modo possent liberiùs supera ac cælestia meditari. Noli enim cum istis tuos comparare Monachos, qui sunt ex alia secta & genere Monachorum. Illi sancti, laboriosi, fideles, pleni

ni bonorũ operum: Vestri impuri, ociosi, idololatræ, helluones, porci, boues, asini. quid simile? At Satyrum Ambrosij fratrem quomodo doces esse vestrum? *Naufragus insilijt in Oceanum, & fide plenissimus enatauit.* Dignus certè qui vester sit, quia potuit natare. Nam quid hic est præterea argumenti? Nicolaus & Martinus cur vestri sint, nihil affers. Nam vigiliæ, cilicium, ieiunium non sunt vestrorum episcoporum insignia. Sed *Benedictus pater fuit multorum Monachorum:* ergo procul dubio vester fuit. Potui non inuitus hunc tibi largiri Benedictum, quem hominem fuisse nimis profectò superstitiosum constat: sed tamen totum fuisse vestrum, hoc est, vobis aut in omnibus, aut in plurimis rebus fauisse, nunquam euinces.

Hic nunc *Chiliadas* multas prætermittis. Franciscum, opinor, dicis & Dominicum, & illa infinita armenta atratorum & albatorum fratrum, quos ego tibi vniuersos liberalissimè dono, quiq; istis similes vnquam extiterunt, omnes esse tuos æquissimo animo patior. Non enim ij tales fuerunt, vt eos ambire nos magnopere deberemus. In eo autem, quòd Doctores non repetis, quorum antè meministi, prudentiam tuam & consilium laudo. Nam illos pro tuis vendicare sine audacia & iniuria singulari nõ potes. Quòd verò tibi renunciari vis, *vtrius doctrinæ isti omnes fuerint, Catholicæ, an Lutheranæ,* id tibi respõdebo, quando à Catholica distinctam esse docueris Lutheranam. Lutherus non nouæ doctri-

næ magiſter fuit, ſed Catholicæ, veteriſq; fidei vindex atque inſtaurator. Quid ſi enim Lutherus nuper admodum extitit, vt illis antiquis notus eſſe non poſſet? at doctrinam Lutherus Euangelicis, Apoſtolicisq; libris conſignatam, à vobis penè extinctam, renouauit ac priſtino ſplendori reſtituit. Id mihi renuncies ipſe velim Campiane, ex ijs omnibus, quos nominaſti, quis vnquam Thomiſta fuit, aut Scotiſta, aut Dominicanus, aut Franciſcanus, aut Ieſuita. Quādo de iſtis reſpondes, ego tibi de Luthero referam.

Sed hic Dei ſolium teſtaris, *aut nullum cælum eſſe, aut veſtrorum eſſe.* Id te oportet conſtanter & audacter affirmare. Quanquam in Romana eccleſia ſic viuitur, vt cælum eſſe nullum omnino videatur. Nam nec ipſi vultis in cælum ingredi, nec eos, qui cupiunt, permittitis: & ij mores hominum veſtrorum ſunt, vt Orco, quàm cælo magis congruant & conueniant. Neſcio quod tu cælum ſomnies Campiane. Si illud æternum Dei & ſanctorum domicilium intelligis, Deum huius palatij architectum, eiuſq; incolas vniuerſos teſtor, nihil in hoc cælo loci eſſe vobis papiſtis, pſeudocatholicis, Ieſuitis. Fidem, qua itur in cælum, nouam excogitaſtis, & cælum oportet nouum quæratis, in hoc eſſe non poteſtis. Faxit Dominus vt tandem in rectam viam, qua itur in cælum, redeatis.

Damnati. Nunc de cælo delapſus inſpicis in Tartara. Vellem animo poſſes Campiane, ſedes illas infernas, & Damnatorum regiones contueri. Etſi de mortuis

mortuis soleo libenter optima quæque iudicare, vereor tamen ne nimiùm multos ex ijs, qui in ecclesia vestra floruerunt, in istis locis offenderes. Equidem, vt alios taceam, ij pontifices plerique vestri recentiores, Bonifacij, Innocentij, Syluestri, Gregorij, Calixti, Vrbani, Alexandri, Adriani, Pij, Iulij, Leones, Pauli, reliqui fere omnes extiterunt, vt eos vix facilè credas in cælum ascēdere potuisse. Et verò, Christum vnicum cælestis doctrinæ magistrum testor, eam esse fidem ac religionem vestram, vt illam qui totam ac solidam tenet, in cęlis viuere & regnare cum Christo nequeat. Itaq; flammis illis sempiternis non Iudæi tantùm, & Ethnici, & Turci, & notissimi hæretici, sed omniū etiā hæreticorum teterrimi atque odiosissimi papistæ concremantur. Innumerabiles certè hominum Christianorum animas vester Antichristus in hunc tristissimum interitum multis hisce seculis præcipitauit, illudq; Inferorum regnum plus vnus auxit, quàm omnes Iudæi, Nerones, Mahometæ, Arij, Nestorij, Macedonij, Eutychetes, reliqui. Tibi, Campiane, salutem precor, quæ in vera Dei, & quem misit Iesu Christi cognitione consistit: teque obtestor, vt Antichristo Romano, quocum aliquot nunc annis vixisti, nuncium tandem remittas, atq; ad Christum æternæ vitæ authorem redeas, à quo nimiùm profectò iam diu exulasti.

Sed quid isti Damnati, ad tuam causam conferant, videamus. Iudæi primi sunt: atque hîc *Hierosolymas*, *loca sacra*, *sepulchrum*, *præsepiū*, *crucē*, *Iudæi*.

monimenta commemoras, è quibus vniuersis nullum potes in rem tuam argumentum elicere. Maximum fuisse hominum ad illam vrbem concursum fateor, partim vt Apostolos Christi viderent atque audirent, dum illi vixerunt, partim vt ipsa loca conspicerent, in quibus Christus Dei filius plurimum versatus est. Et multa erant Hierosolymis, quæ homines paulò magis curiosos excitarent, atq; ad proficiscendum impellerent. Quãquam autem ecclesia istis religionibus plùs æquo dedita fuit, & tanquam sponsa exuuijs mariti nonnihil extra modum delectata, tamẽ à Papistica εἰδωλομανίᾳ, atque illis superstitiosissimis profectionibus, quibus vti vos soletis, longè illis temporibus adfuit. Odium autem Iudæorum in Christianos ñon inde cœpit, quòd Christiani in illam regionem maximis numeris confluerent, quemadmodum tu fingis, sed Euangelium harum inter nos atq; illos inimicitiarum causa fuit.
Rom.11.28. Illi Mosen vrgent: nos quia Christo Mosen cedere oportere dicimus, ijs odiosi sumus. Hæc illis vna est in nos odij causa: vos quamobrem oderint, multæ sunt. Vestra enim illa multiplex idololatria perpetuã ijs offensionem attulit, quominùs Christi Euangelium susciperent. Tollite idola, vt, qui Christiani appellamur, Deum omnes Spiritu purè veneremur: Iudæi ad nos aggregabuntur, atque in Christi caulam frequentes aduolabunt. Sed qui sunt illi maiores vestri, à quibus sibi exitium allatum esse Iudæi queruntur? An Romani, qui Tito duce vrbem exciderunt

runt? At illi erant à Christi fide auersi. Num horum vultis esse posteri? Quinam ergo hi sunt vestri maiores, à quibus illi tãtam calamitatem acceperunt? Etsi in religione multa habent, ob quæ sint à vobis perpetuò alieni, tamen alijs nominibus multum vobis Iudæi debent, vt vos ament meritò, nisi admodum ingrati esse velint. Nam apud vos in ipsa etiam Roma & sacris pristinis vti, & in Christum blasphemi esse palam atque impunè possunt. Modò tributum conferant, nullius sacrilegij ac blasphemiæ pœnas persoluent. *Hi*, inquis, *à Lutheranis nullum ictum acceperunt*. Nec istis damnum vnquam vllum Iesuitæ intulerunt.

Ethnici.

Ad Ethnicos progrederis. *In his*, inquis, *violentissimi fuere, qui ærumnosissima Christianis supplicia machinati sunt*. Fateor illis tyrannis, à quibus Christiani trecẽtis annis per interualla temporum concisi ac trucidati sunt, nihil violentius atque immanius esse potuisse. Quid tum verò deinceps? Quos illi ad exquisitissima supplicia traxerunt, ij erant, inquis, *patres & filij fidei nostræ*. Non erant Campiane. Fuit hoc argumentis docendum, non verbis affirmandum. Adeo nec illi patres erant vestri, nec vos illorum filij estis, vt inter vos atque illos nulla planè fidei ac virtutum cognatio intercedat. Nam vt Iudæis Christus respondit, *Si filij Abrahæ essetis, opera Abrahæ faceretis*, ita si illi patres vestri fuissent, patribus certè filij similes essetis. Vide Campiane, ne quod deinceps sequitur, vobis multò re- *Ioan. 8. 39.*

Ioan.8.44. ctiùs conueniat, *Vos ex patre Diabolo estis.* Illi quidem sanctissimi patres, si nunc in terris viuerent, vos pro suis filijs minimè agnoscerent: ita illis omni modo dissimiles estis. Pudeat tandem eorum filios dici, a quibus tam turpiter & improbè degeneratis: aut si nomen vos illud delectat, operam date vt vobis natiuum esse videatur. Sed quorsum tyrannum illum introducis Campiane, *qui Laurentium torruit in craticula*, & quamobrem versus tam multos repetis è Prudentio? Nempè fit auri, argenti, lychnorum mẽtio. Quid hoc ad rem? Lychni quidem nocturno tempore erant necessarij: noctu autem tum soliti sunt conuenire Christiani, quia interdiu nõ licebat. At Lychnos clara ac meridiana luce accendere atque adhibere, quemadmodum apud vos fieri solet, summæ amentiæ est. Quod autem de auro, & scyphis argẽteis, & sestertiorum millibus tyrannus obiecit, id fictum crimen fuit. Audierat Christianis auri atque argenti vim esse infinitam & abditos quosdam Thesauros, quorum ille potiendi cupiditate inflammatus Laurẽtium ad se vocat, & proferre pecuniam iubet. Quam autem hic auream, argenteámue suppellectilem tyranno tradidit Campiane, quæ pocula, quæ vasa, quos thesauros prodidit? Non tantis eo quidem tempore ecclesia opibus abundauit, vt patellis aureis, calicibus argenteis, sumptuosis donarijs, magnifica & preciosa gaza circumflueret. Erant tum episcopi quidem & presbyteri aurei, vasa lignea & parum splendida: nunc contra

tra, vt verè Bonifacius, *vasa sunt aurea, sacerdotes lignei.* χάλκεα χρυσείων. Nec ille *Lutherizat*, vt tu παπαΐζεις. *Nemrodes* enim illi, & ecclesiarum depeculatores è Lutheri schola minimè prodierunt. Qui maximam ex ecclesiæ spolijs prædam fecerunt, vestri illi quidem, non nostri fuerant.

Bonefacius, De Consec. Dist.1. Vasa.

Huic tyranno Constantinum opponis, in cuius laudes temere excurris, vt locum expleas, non vt argumentum conficias. Nam ista quam vim habent, quæ commemoras? Constantinus ecclesiam tranquillauit, à Syluestro episcopo Romano tinctus est baptismate, Crucis signo vsus est, matrem habuit Helenam, Nicenis patribus sese adiunxit, Antonij se precibus commendauit, vltimam in synodo sellam postulauit, ergo quid demum concludis? Non enim ex istis efficies vestram ecclesiam esse veram ecclesiam, nisi ea admodum violentè astringas, ne dissiliant. Ecclesiam Constantinus maximis tempestatum fluctibus iactatam tranquillauit, & quibus potuit opum atque honorum ornamentis decorauit. ex quo tempore diuitijs illa quidem magnopere aucta est; virtutibus nonnihil diminuta. Quod autem scribis *Syluestrum è Soracte à Constantino accersitum esse, vt eius operâ nostro baptismate tingeretur*, è cœlo potiùs deuocatum fuisse dixisses Syluestrum, vt tingeret Constantinum. Etenim multis antè annis Syluester è viuis excesserat, quàm est baptismo tinctus Constantinus, quem admodum ex Eusebio, Socrate, The-

Euseb. lib. 4. de vita Constantin. Socrat. lib. 1. cap. 39.

Theodorit. li. 1 cap. 31. Sozom. li. 3. cap. 34.

odorito, Sozemeno cognosci potest, qui non à Syluestro Romano, sed ab Eusebio Nicomediensi, eoque Ariano tinctum sacro baptismate fuisse Constantinum senem, non iuuenem, prodiderunt. Syluester verò Constantino adolescente decrepitus senex fuit. Crucis autem signo Cõstantinus, quod in aëre conspexerat, tanquam vexillo vti voluit, vt se Christi militem, & tyrannorum hostem declararet. Hanc tamen Crucem ab eo fuisse cultam atque adororam, nunquam euinces. De sella autem Constantini non magni refert. Quid si enim in Episcoporum consessu locum vltimum elegit? Id illum necessitate potiùs, quàm humilitate quadam fecisse existimas? Sed tamen quid de ista sella scribat Eusebius, attende:

Euseb. li. 3. de vita Constant. Sozom. lib. 1 cap. 19.

παρελθὼν ἐπὶ τὴν πρώτην τῶν ταγμάτων ἀρχὴν μέσος πρῶτος ἔστη, σμικροῦ τινὸς αὐτῷ καθίσματος ὕλης χρυσοῦ πεποιημένου, προτεθέντος. Ita vides & in summo loco, & in sella aurea Constantinum consedisse: atque hanc sellam & maximam fuisse, & cęteris superiorem author est Sozomenus. Sed hæc tua mirifica sunt, tuique pontificis causam diuinitus communiunt.

Turcæ.

Ad Turcica transcurris, in quibus ἀνιστορησίαν tuam vehementer prodis. Nunquam enim Turcarum imperium minùs creuit, quã ex quo Lutherus Euangelium docere cœpit. Antè vt æstus maritimus in omnes oras impetu violentissimo ac furiosissimo irrupit atque inundauit: Luthero, tanquam agricola bono, sementem Euangelij faciente, subitò quodammodo constitit, seq;

suis finibus tenuit. Viennam à Lutheranis defensam tentauit quidem Solymannus: sed à nullis vnquam maiorem aut cladem accepit, aut dedecus reportauit: & doce, si potes, fuisse vnquam in causa Lutheranos, vt vel Christiani infirmiores, vel Turcę potētiores euaderent. Literæ autem illæ, quas a Solymanno ad Lutherum missas suspicaris, ad Pontificem Romanum iustissimè scribi potuerunt. Etenim nulli plus Turcæ debent, quàm pontifici, id quod & facilè intelligunt, & nisi valde sint ingrati, perpetuò prędicabunt. Si enim, quod Christus ait, regnum diuisum nō potest esse diuturnū, qui Romanum & Christianum imperium discidit, & distraxit, atque ex vno regno duo fecit, is imperij neruos incidit, is Christianorū potentiam debilitauit, is Turcarum vires confirmauit. Quousque imperij prouinciæ ac ditiones coniūctę erant, fuimus cōtra Turcas satis firmi: at postquam Leo Papa tertius imperium diuulsit, ac discerpsit, Constantinopolitanus imperator, qui priùs ęgrè potuit Turcis resistere, tum planè, imperij maxima parte diminutus, succubuit. Itaque pontifici Turcarum imperator gratias aut egit, aut agere debuit: Luthero cur ageret, causa nulla fuit. Sed omnia pontificis Romani cum Turcarum rege commercia longum esset commemorare. Quid nunc concludis? *Nostri hostes*, inquis, *illi sunt proprij*. Imo Græcorum multò grauiores hostes extiterunt, quàm Latinorum: vt si illi optimi sint Christiani, quos Turcæ pessimè oderunt, &

acerbissime tractarunt, vobis Græci longè præstent. Quod autem de Altaribus & signis interponis, tanta est idololatria vestræ ecclesiæ, quantæ Turcas etiam ipsos pudere solcat. Itaque imagines atque idola vestra male mulctant, vbicunque inueniunt.

Hæretici. Hæreticos deinceps commemoras, *feces, & folles, & alimenta Gehennæ.* Quousque erunt papistæ, nunquam Gehennæ ista deerunt alimenta. *Primus tibi occurrit Simon Magus.* Et huic Simoni paulò plus, quàm alteri, ecclesia vestra debet. Quid ille? *Eripiebat*, inquis, *homini liberam voluntatem, solam fidem percrepabat.* Vnde id didicisti, Campiane? Nam hoc istis in locis nec Clemens, nec Irenæus affirmauit. Fato ille quidem, & absoluta quadam necessitate cuncta sensit euenire, in quo liberam hominis voluntatem in omni re sustulit. Nostrum dogma nullum est eiusmodi. Nec ille fidem solam percrepabat, sed ex eo, quòd gratia & fide instificamur, habenas omni turpitudini ac sceleri remittebat. Quid nos tale? Nouatianus alter esse voluit in ecclesia Romana episcopus, & sese Cornelio legitimè electo obiecit, vt sibi per vim pontificatum compararet. Quid hoc ad nos? At fuit *hostis sacramentorum pænitentiæ, & Chrismatis.* Pænitentiæ hostis fuit, quia lapsis pænitentiam, & veniam negauit. Nostra alia causa est, qui nullum, quem verè pœnitet, à venia excludimus. Baptismum autem Manes tanquā inutilem & minimè necessarium prorsus abiecit. Potes id de nobis affirmare? Baptismum

tiſſimum ijs, qui fide carent, negamus conferre ex opere operato gratiam: at ille baptiſimum omnino ſuſtulit. ſumus ne ſimiles? Aërium Epiphanius & Auguſtinus in hæreticis numerant. Sed præter hos antiqui pauci. Et quidem ſi *preces pro mortuis damnare, & epiſcopo presbiterum æquare* ſit hæreticum, nihil Catholicum eſſe poteſt. Cum Aërio Hieronymus de presbiteris omnino ſenſit. illos enim iure Diuino epiſcopis æquales eſſe ſtatuit. Nec iſte fuit Aërius, quem vulgò ἄθεον cognominabant, vt tu ſcribis, ſed alter quidam Aëtius. falſus es in nominis ſimilitudine. De Vigilantio & Iouiniano ſuprà reſpōdimus, quos ego nec defendo, nec certè magnopere accuſo. Si erant hæretici, conuince aliquid cōtra ſcripturas docuiſſe. Hieronymi iracundia tantum valere non debet, vt quenquam hæreticum faciat. Tum deinde vniuerſam adiungis hæreticorum colluuionem, *Macedonium, Pelagium, Neſtorium, Eutychetem, Monothelitas, Iconomachos*. Illos odimus vt portas inferorum: hi autem poſtremi nihil admiſerunt, quamobrem pro hæreticis haberentur. Non enim Imagines euertere, ſed ſtatuere & colere, hæreticum eſt. De Luthero & Caluino quid vos iudicetis, parum intereſt. Vos viui non curarunt, mortui contemnunt. Nunc quid ex iſto hæreticorum cenſu denique concludes? *Omnes iſti*, inquis, *ab eccleſiæ noſtræ præſulibus deſciuerunt, ab illis euicti ſunt*. Sunt hi maiores veſtri Campiane, à quibus vos orti ac proſeminati eſtis. Etenim ex impuriſſima omni-

Hier. ad Euagr. & in. 1. Tit

Socrat. li. 2. cap. 35.

um hæreſeωn concretione natum eſt illud veſtrum Papiſmi monſtrum?

Terræ. Sed nunc ex inferis emergis, & terras repetis. Quocunque autem oculos & cogitationem conuertis, *omnia*, inquis, *veſtra ſunt, fideiq́; veſtræ ſeruiunt, & ſuffragantur*. Illum mihi videor audire mercatorem, qui ſtans in littore quicquid vſquã nauium conſpiceret, ſuum eſſe totum inſanus affirmaret. Niſi enim ἀῤῥωστίᾳ quadam διανοίας laborares, nunquam iſta tam inſanè ſomniares. *Sedes Apoſtolicæ.* *Teſtis eſt*, inquis, *Romana ſucceſſio, in qua ſemper eccleſia (vt cum Auguſtino loquar) Apoſtolicæ cathedræ viguit principatus*. Romanæ eccleſiæ multum omnes olim meritò tribuerunt, cum alias ob cauſas, tum maximè propter ipſam Imperij ſedem, *Concil. Conſtãtinop. 1. cap. 5.* quemadmodum ex Cõſtantinopolitano Concilio manifeſtò conſtat. Itaque non nego illam ſummam, primariam, præcipuam, maximam, principem eccleſiam eſſe habitam, alijsque eccleſijs antepoſitam? Num hinc efficere te poſſe exiſtimas Romanum epiſcopum eſſe principem, aut ſummum ſacerdotem, aut caput eccleſiæ? At id Auguſtinus ipſe in Carthaginienſi Concilio vetuit, *Concil. Carthag. 3. cap. 26 Diſt. 99. primæ ſedis.* *ne Primæ ſedis epiſcopus princeps ſacerdotum diceretur, aut tali aliquo nomine appellaretur*. Quanquam ergo Romanæ eccleſiæ primas olim multis de cauſis ſancti patres detulerunt, illam tamen pontificis infinitam authoritatem, quam ille ſibi pòſt arripuit, nunquam agnouerunt. Nec reliquæ ſedes Apoſtolicæ, ſiue ab ipſis Apoſtolis, ſiue ab

eorum

eorum auditoribus exædificatæ, huic Romanæ ecclesiæ vllum dant veritatis testimonium. Hic tibi semper aqua hæret, & quod extorquere vi non potes, precariò emendicare cogeris.

Verùm instas, & gentium omnium pastores enumeras. Quorsum? *Quæcunq;*, inquis, *vel opera vel fragmēta supersunt eorū, qui disiunctissimis terris Euangelium seuerunt, omnia nobis vnam fidem exhibent, quam hodie Catholici profitentur*. Quid dici potuit obtusius? Nam & Græci, quorum nullis temporibus ad hanc vsque ætatem interrupta successio fuit episcoporum, vestram fidem auersantur: & vestri nouarum terrarum exploratores multa passim in extremis oris eius fidei, quam nos defendimus, monimenta repererunt. *Osorius* Nec verò causæ aliquid est, quamobrem illis nos præferas: saltem cum philosopho debes veritatem rebus omnibus anteferre. Quod si autem *Aristot.* tuos pontifices, & illa quæ vidētur esse apud vos egregia, ipso Euangelio antiquiora iudicabis, quid causæ Christo afferes, quominus te de suis exterminet, qui pluris aliquid, quàm ipsum æstimaris. Atque hic principes, & reges, & Cæsares commemoras, & maximas, vt soles, nominum diuitias ostentas. deinde, Elizabetham reginam augustissimam appellas, eamque quid sui muneris sit edoces. At illa te magistro, Campiane, aut monitore non indiget. Id sibi nouit diuinitus esse datum, vt ecclesiæ nutrix & alumna sit: itaque ecclesiam summa cura studioque fouet, & ne quid à vobis, ceterisq; vestri similibus

Principes.

Esa. 48

aduersarijs detrimenti capiat, quanta potest vigilantia cauet. Quod autem de Caluino atque his principibus narras, quos vno cælo capi posse negas, id tuum non est pro certo affirmare. Cælo detrahere Caluinum nullis tuus pontifex machinis potest, nec eorum quenquā, quos suos esse testes Christus voluit. De te, tuoq; sodalitio quod subiungis, nos tibi non crucem, sed salutem optamus. Vtinam liceat optima quæque tibi ominari. Nec verò dubito, modò mentem præiudicatam posueris, Deique verbum & sanctos veteris ecclesiæ patres in consilium adhibueris, quin tibi tandem veritas, de qua vtrique cotendimus, illuxerit. Illa autem *Iesu societas* in quam tu ascriptus es, totam se pontifici maximo venditat, vt quia Gregorium decimum tertium tam vehementer diligit, Elizabetham non nimis diligere possit à Gregorio tam valde alienam.

Nationes ad Christū traductæ.

Pergis, *& oras omnes plagásque mundi testes producis.* Sed recentiora debes ab antiquis disiungere. Vt enim orbis terrarum vniuersus cum tuo pontifice contra Christum coniurarit (quod tamen factum non est) id omnino nihil aut pro vobis, aut contra nos valet. Qui enim ab euangelio recedit, is ab ecclesia necessario separatur. *Idolis ora claudere, & Christi regnum gentibus importare* magnum fuit & diuinum, sed non vestrum. Nam vos & mundum idolis compleuistis, & Christi regnum, quantum in vobis fuit, euertistis. Ab Apostolis, virisque Apostolicis idola

idola olim deiecta ſunt,& Dei regnum longè lateque conſtitutum. Hic tu mihi vnum, ſi potes, nomina Papiſtam, aut Ieſuitam. Nam illi, qui nunc apud Indos noua regna moliuntur, non Chriſto, ſed pontifici inſeruiunt: nec Chriſti regnum dilatant, ſed pontifici, poſtquam ex iſtis terris exactus fuerit, locum, vbi regnet, à Lutheranis remotiſſimum præmuniunt. *Num diuiſus eſt Chriſtus?* inquis. Certè a vobis ille diuiſus eſt Ieſuitis. Niſi enim diuidi potuit, quamobrem Ieſum à Chriſto diſtraxiſtis, illudq; tritum Chriſtianorum nomen, quo vulgò omnes appellati ſunt, vt nimis diuulgatum ſpreuiſtis, & Ieſuitæ dici nouo atque inaudito more, quàm Chriſtiani maluiſtis? Eſt ne aliqua ſocietas Ieſu certo cuidam hominum generi propria, a reliquis Chriſtianis ſeiuncta? ſi eſt, ergo diuiſus omnino Chriſtus eſt: ſi non eſt, vos nimiùm audaces Ieſuitæ, qui nouam ſocietatem excogitaſtis,

Aut nos, ais, *aut ille falſum Chriſtum loquimur.* Ita planè eſt neceſſe. Lutherus autē verū Chriſtum loquitur, quicquid fremat pontifex: quare veſter Chriſtus,& veſter Ieſus cuiuſmodi ſit, non intelligo: verus eſſe profectò non poteſt. Obſecro te Campiane per Chriſtum Ieſum, vt a quo diſceſſeris, ad quem abieris, in quod diſcrimen te ipſe conieceris, conſideres. Sed quis verus Chriſtus ſit, doces: attendo. *Chriſtus ille ſit, & illorum ſit, quo Dagon inuecto ceruices fregerit.* Hoc quidem valde placet: & noſter Chriſtus veſtros paucis his annis innumeros Dagones proſtrauit

ac comminuit. Cum primùm enim Christus Euangelio suo comitatus pedem vspiam posuit, vestri Dagones sine mora corruerunt, & crura ac brachia ac ceruices fregerunt. Quales aut Patricius apud Hybernos, Palladius apud Scotos extiterint, non persequar: ad Anglos quidem Augustinus ille Monachus etsi bona multa attulit, nonnulla tamẽ etiã mala ac superstitiosa aduexit. φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. Id satis constat ante hunc Augustinum fidẽ Christianam multis sęculis in Britannia viguisse, quam ille suo aduentu peiorem an meliorem effecerit, non dicam. Vixit verò certè sexcentis a Christo annis, sęculo, vt ego iudico, non satis puro, vt alij affirmant, vehementer corrupto.

Cumulus testium.

Denique, quia longum esset singula consectari, cumulum testium conglobatum introducis: Academias, leges, mores vernaculos, Cæsarum electiones, regum ritus, equitum ordines, Clamydes, Fenestras, Numos, Portas, Domos, res omnes & reculas. De quibus id tibi paucis respondeo si vel Angelus cælestis aliud nobis Euangelium annunciet, quàm illud ipsum, quod Christus docuit, Apostoli propagarunt, nostræ ecclesiæ profitentur, cum summa detestatione recusemus: ne dum vt tuas hasce tam minutas res & reculas magnopere curemus. Nobis & Academiæ florentissimæ, & leges antiquissimæ, & omnium generum vetustissima monimenta non obscurum veritatis testimonium impartiunt. Atque ita nunc tuam hanc δεκαπλῶν ἀπολογίαν accepi-

cepimus, in qua quantum elaboraris, video: quãtum profeceris, alij iudicẽt. Si nullis magis, quàm nostris Academicis placuisti, magnam profectò laboris & spei iacturam fecisti. Ego etsi me in causa tibi aduersarium profiteor, te tamen ipsum diligo Campiane, quantum Iesuitam Christianus potest. precor autem Deum & patrem Iesu Christi vt oculos tibi mentis aperiat, suasque vias commonstret, ne quam seruare cupis animulam, summo precio redemptam, eam ad Papistarum scopulos afflictam misero naufragio perdas. Quare desine veritati obsistere, & pedem sciens in stimulos impingere, non potes maritimos fluctus reprimere, non solis radios obscurare, non Dei manum cohibere. Falsitas pulsa loco fugiet, & veritas tandem, quantumuis repugnes, victoria potietur.

CONCLVSIO ad Academicos.

HOc quicquid est munusculi vobis, ornatissimi Academici, Campianus offerre voluit: quod cuiusmodi sit, vestrum erit iudicare. Non ego volũtates vestras inflectere, atq; ab illo alienare magnopere conabor, quas ita firmas stabilesq; noui, vt eius nequeãt leuissimis rationibus commoueri. Apud imperitã plebẽ, ac multitudi-

nem indoctam iactare sese forsan, & plausum aliquem captare potuit: at vobis illudi, tantisq; ingenijs fucum fieri posse si metuam, in Academiam iniuriosus certè sim. Itaque Campianum falicè patior eum in iudicijs, animisq; vestris locum habere, quem ipse potuit obtinere, reique arbitrium ipsum vobis facilè ac libentissimè permitto. Hoc autem ille munusculum *operis in itinere succisiuis* contexuit, si id ipsi credimus affirmanti. Veritus enim est ne quid per ocium accuratè ac meditatè scripsisse videretur, in quo & causæ palàm diffidit, & ingenij sui leuitatem vanitatéque prodit. Quod enim summa deliberatione iam antè perpoliuerat, & secum Roma in Angliam attulerat, id videri velle subitò dictasse, & tanquam aliud agentem in itinere profudisse, nec causam valde bonam, & arrogantiam certè arguit insolentem. Sed hoc Papistis nostris in more positum est, vt quicquid scribunt, repentè atque ex tempore scriptum esse fingant. Ita enim sperant vt & veniam excusationis, quicquid errant, faciliorem inueniant, fidemq; faciant, quando diligentiam maiorem, curamq; ad scribendum contulerint, ea se scripturos, quæ tam firma sint, vt refelli nunquam possint. Postquam Iuellus ille veritatis clarissimus præco Papistas vniuersos lacessisset, atq; ad omnem antiquitatem prouocasset, annis pòst aliquot nonnullis prodeunt libelli, à magnis authoribus conscripti, Hardingo, Rastallo, Dormanno. Verùm hîc artem egregiam attendite. Vbi

integrum

integrum triennium in adornanda responsione cõsumpserant,& tãdem aliquid pepererant,quod tamen veriti sunt ne parum apud doctos & cautos homines momenti habiturum esset, simulant illa raptim esse scripta, non eo animo, vt ederentur in lucem, sed vt vnius aut alterius amici priuato desiderio studioq; satisfacerent. Quid ineptius fingi, aut dici timidius potuit? Horum prudentiam Campianus sibi duxit esse imitandam, vt hoc munusculum cursim & operis succisiuis, contextum confirmaret, quod ille summo ocio in transmarinis partibus instruxerat. Quanquam & libri argumentum, & genus scribendi, & totum munusculum eiusmodi est, vt facilè hic celeritatem maiorem, quàm maturam deliberationem adhibitam fuisse credam. Nam istæ rationes quid aliud sunt, quam calumniarum corpus exiguum, è Lindani, Sanderi, Canisij, Melchioris Cani, Bellarmini libris & prælectionibus concinnatum, in quo conficiendo facile fuit Campiano properare, præsertim quãdo non quàm vera, sed quàm criminosa essent, quæ scriberet, curauit. Id enim iam minimè dubito, quin satis, Academici, perspiciatis, nihil à quoquam scribi vel ad rem falsius, vel ad modum acerbius ac malitiosius potuisse, quàm ista sunt, quæ in hunc libellum cõtulit Campianus. Deum ipsum testor, & cælum, terramque, ac quicquid vsquam est rerum appello, si sit vlla in rebus veritas, hæc Campiani, quæ ille vobis proponit, esse falsissima. Inspicite, exquirite, penitus co-

gnoſcite, Campiano ne confidite: aduerſarius eſt, inſidioſus eſt, & ipſe fallitur, & vos fallere conatur. Falli autem, niſi vultis ipſi, ab iſto quidem non poteſtis, qui noui nihil præter inauditam atq; incredibilem quiduis fingendi, & affirmandi audaciam afferre potuit. Si fuit æquum, vt hic pluris, quàm Caluinus, quàm Lutherus, quàm Chriſtus ipſe veri magiſter authorq; fieret, habuit quod ſperaret: ſin hoc nimis iniquum, atque inſanum eſt, nihil hiſce rationibus apud vos effecit. Nox eſt, quouſq; dies illuceſcit: exorto ſole tenebræ fugantur, & veris perſpectis falſa euaneſcunt. Deus & pater luminum, ſapientiæ cæleſtis doctor vnicus ſuum nobis ſpiritum largiatur, vt pulſa ignorantia, erroriſq; fallacia magni illius Paſtoris vocem audiamus, & Antichriſti illecebras fugiamus, & verum Deũ, Patrem, Chriſtumq; Ieſum cognoſcamus, cui cum Spiritu ſancto omnis Laus & Gloria in ſempiterna ſæcula tribuatur.

FINIS.

Errata ſic corrigenda.

Pag. 11. *Linea*. 14. *inſigniter*.
Pag. 13. *in margine, lege*. 83.
Pag. 17. *l*. 15. *multiplices*.
Pag. 27. *l*. 23. *diripiant*.
Pag. 64. *l*. 15. *diſcindere*.
Pag. 65. *l*. 21. *ſanctioribus*.
Pag. 202. *l*. 5. *admodum*.
Pag. 239. *l*. 13. *diuiſum*.

